

MAANDBLAD

JANUARI 2012

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 41

NUMMER 1

MAAND januari 2012

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 3: Jaarprogramma "De Plate" voor 2012.

Blz. 5: Verbetering.

Blz. 6: **B. VANTOURNHOUT**: De ontwikkeling van de Oostendse pers tijdens en na de Tweede Wereldoorlog (1940-1980). Deel 1.

Blz. 14: Publicatie.

Blz. 15: Ledenlijst 2011.

**HET BESTUUR VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
DE PLATE**

WENST HAAR LEDEN EEN GELUKKIG EN VOORSPOEDIG JAAR 2012

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

IBAN: BE39 0000 7882 4119

BIC: BPOTBEB1

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitters:

August VAN ISEGHEM, Ijzerstraat 1, 8400 Oostende.

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Brend VANTOURNHOUT: Zwaluwenstraat 156/2, 8400 Oostende.

JANUARI ACTIVITEIT

De Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate heeft de eer en het genoegen zijn leden uit te nodigen tot de volgende activiteit:

Op donderdag 26 januari 2012 om 20.00 uur

in de conferentiezaal van de V.V.F., Dr. L. Colensstraat 6, 8400 Oostende

JAARLIJKSE VEILING

1. Welkomstwoord door dhr. Jean Pierre **Falise**, voorzitter, en hulde aan de overleden leden.
2. **VEILING** georganiseerd door **DE PLATE** onder leiding van dhr. Georges **VAN DUYVENBODEN**, effectief lid.

De aanwezige leden kunnen zich de lijst van de te veilen stukken aanschaffen tegen kostprijs.

De veiling is voorbehouden aan de individuele leden.

Er wordt voor gezorgd dat op die avond leden en kandidaat-leden zich in regel kunnen stellen met de lidmaatschapsbijdrage voor het jaar 2012.

Zoals reeds aangekondigd in het tijdschrift van december zullen de aangeboden stukken te bezichtigen zijn in het Heemmuseum op ZONDAG 22 JANUARI tussen 10.00 uur en 12.00 uur.

LET WEL OP: VÓÓR DE VEILING IS ER GEEN VOORDRACHT;
WIJ BEGINNEN STIPT OM 20 UUR MET DE VEILING!!!

JAARPROGRAMMA "DE PLATE" 2012

Avondvoordrachten en activiteiten

1. Donderdag 26 januari om 20.00 uur.

Jaarlijkse **VEILING VAN DE PLATE**, voorbehouden aan de leden. onder leiding van dhr. Georges **VAN DUYVENBODEN**.

2. Donderdag 23 februari om 20.00 uur.

EEN OOGGETUIGE VERSLAG VAN DE GULDENSPORENSLAG.
door dhr. Joris **DE SUTTER**.

3. Donderdag 29 maart om 20.00 uur.

HET LEVEN ZOALS HET IS: MILITAIREN AAN ZEE.
door dhr. Bart **SLABBINCK**.

4. Donderdag 26 april om 20.00 uur.

NAAR ISLAND – VISSERS VERTELLEN OVER DE IJSLANDVAART.
door mevr. Katrien VERVAELE.

5. Donderdag 31 mei om 20.00 uur.

WEETJES OVER BIEREN VAN BIJ ONS.
door dhr. Marc STRUBBE.

6. Donderdag 27 september om 20.00 uur.

KRAAMINRICHTINGEN IN OOSTENDE VROEGER EN NU.
door mevr. Annie STORME.

7. Donderdag 25 oktober om 20.00 uur.

MARITIEME MONUMENTEN AAN ONZE KUST.
door dhr. Marc LOY.

8. Donderdag 29 november om 20.00 uur.

OOK DAT IS OOSTENDE.
door dhr. Fernand MUS en Valère PRINZIE.

9. Donderdag 13 december om 20.00 uur.

FILMAVOND.
door dhr. Jean Pierre DEVOLDER.

Namiddagvoordrachten en andere activiteiten

1. Donderdag 9 februari om 14.30 uur.

ART NOUVEAU EN ART DECO IN OOSTENDE.
door dhr. Mich DELANGHE.

2. Donderdag 10 mei om 14.30 uur.

OOSTENDE EN OUDENBURG VOOR DE LENS VAN ANDRE GENNEVOISE.
door dhr. Frans BONTE.

3. Donderdag 29 november om 14.30 uur.

OOK DAT IS OOSTENDE.
door dhrn. Fernand MUS en Valère PRINZIE.

4. Zaterdag 8 december om 12.30 uur.

MIDDAGMAAL EN KLEINKUNSTNAMIDDAG.

5. Donderdag 13 december om 14.30 uur.

FILMNAMIDDAG.

door dhr. Jean Pierre DEVOLDER

Activiteiten waarvan de datums nog niet vastliggen:

“ Krotte en Compagnie - armoe troef “.

Een wandeling onder leiding van dhr. Dirk VERSTRAETE.

“ De Bibliotheek van beneden tot boven “.

Een bezoek aan de bibliotheek Kris Lambert.

“ De Oosteroever “.

Begeleide wandeling.

Studiereis

Zondag 10 juni (nog in voorbereiding).

VERBETERING

Het artikel “Van Vissersopstand tot kinderkribbe”, verschenen in het december-nummer 2011 is NIET van de hand van Jan Nuytten maar wel van

Jean SUWIER,
Korenbloemlaan 11
8400 Oostende

**De ontwikkeling van de Oostendse pers tijdens en na de Tweede Wereldoorlog (1940-1980).
Deel 1**

door **Brend VANTOURNHOUT**

Over de Oostendse pers voor de Tweede Wereldoorlog werd reeds grondig onderzoek verricht (1). Dit artikel is een samenvatting van de evolutie van de Oostendse pers tijdens en na de Tweede Wereldoorlog (2). We konden natuurlijk niet alle weekbladen die in de loop van de naoorlogse periode zijn uitgegeven in dit overzicht opnemen. Daarom moesten we op zoek gaan naar bepaalde criteria om te kunnen selecteren. Deze criteria werden ons aangereikt door prof. Els De Bens, die zich op haar beurt baseerde op de definitie van N. De Volder. Volgens De Volder moet een regionaal weekblad voldoen aan drie criteria: het weekblad mag niet verspreid zijn over meer dan één provincie; het moet minimaal een wekelijkse periodiciteit hebben en het mag niet gratis verspreid worden (3). We hebben geprobeerd ons zoveel mogelijk aan deze criteria te houden, maar we moeten erop wijzen dat we één uitzondering maakten, nl. voor de huis-aan-huisbladen. We namen deze bladen in ons overzicht op omdat ze een groot publiek bereiken en toch het aangezicht van de lokale pers mee hebben bepaald. Deze kranten worden gratis verspreid en zijn op die manier een geduchte concurrent omdat ze zich een groot deel van de reclamemarkt hebben toegeëigend. De laatste decennia werden ook steeds meer regiogerichte redactionele bijdragen ingelast. Ook de "*Stoeten Ostendenoare*" namen we in dit overzicht op, hoewel het strikt genomen om een maandblad ging.

1. Inleiding: het ontstaan van de Oostendse perswereld.

De eerste Oostendse krant verscheen in 1818 toen de "*Feuille d'Annonce*" werd opgericht. Het kende enkele navolgingen, maar het waren slechts bescheiden krantjes die uitsluitend aankondigingen en officiële berichtgevingen bevatten. Pas vanaf 1850 begon de Oostendse pers interesse te tonen in het politieke gebeuren. De toonaangevende krant was toen het liberale "*L'Echo d'Ostende*". Daarnaast verschenen enkele seizoenbladen die de toerist moesten informeren. Zij verstrekten gegevens over zeeakten, over bezoeken van adellijke families, alsook mode en levenshouding aan de kust. (4)

"*De Zeewacht*" verscheen voor het eerst op 6 december 1896, toen drukker Alphonse Elleboudt zijn boreling boven de doopvont hield. Het was niet toevallig dat het katholieke blad in deze periode het levenslicht zag.

In 1894 waren de wetgevende verkiezingen uitgedraaid op een katholiek succes en het jaar daarop deden de eerste katholieken hun intrede in de Oostendse gemeenteraad. In 1896 werd dan de aanzet gegeven tot de organisatie van de katholieke arbeidersstand door de oprichting van de "Volksbond".

In 1904 richtte Elleboudt een ander katholiek blad op, nl. "*Le Courrier d'Ostende*", dat in 1909 werd omgevormd tot "*Le Littoral*" en vanaf 1939 "*Le Journal d'Ostende et du Littoral*" genoemd werd. "*De Zeewacht*" en "*Le Littoral*" voerden ononderbroken strijd met de liberale concurrenten "*L'Echo d'Ostende*" en "*Le Carillon*". Door de actie van de beide katholieke kranten slaagden de katholieken erin in 1911 acht zetels te veroveren in de gemeenteraad (5).

Ook Els De Bens wees erop dat het einde van de 19^e eeuw uiterst geschikt was voor een doorbraak van de massapers. Ze somde een aantal elementen op die van doorslaggevend belang waren. In eerste instantie verlaagde de inlassing van reclame de prijs van de kranten. De vernieuwingen van het drukkersbedrijf (o.a. linotype) en de daling van de papierprijs bevorderden de verkoop. De goedkope massakrant was gelanceerd ... er moesten enkel nog voldoende lezers gevonden worden. De overheid ging de strijd aan met het analfabetisme door de invoer van de leerplicht. Ook de uitbreiding van het kiesrecht en de verstedelijking van de bevolking droegen hun steentje bij tot de bloei van het persbedrijf. De Bens noemde de periode 1880-1900 zelfs de gouden jaren van de pers (6)

De Eerste Wereldoorlog zette een domper op de verdere ontwikkeling van de pers. In oktober 1914 staakten alle plaatselijke bladen hun publicatie. Tijdens de oorlog zocht de Duitse bezetter kranten die bereid waren om te collaboreren. Zo werden op 25 mei 1914 de heren Elleboudt en Verbeeck - uitgevers van respectievelijk "*De Zeewacht*" en het reeds eerder vernoemde "*L'Echo d'Ostende*" - gevraagd om onder censuur te verschijnen. Beide uitgevers weigerden en kregen respectievelijk 3 en 2 maanden celstraf (7). Dit is een belangrijk gegeven om de situatie tijdens de Tweede Wereldoorlog - toen de Oostendse pers wél bereid was tot collaboratie - beter te begrijpen.

Er ontstond tijdens de oorlog dus een persvacuüm te Oostende. Dit werd echter opgevuld door de uitgave en verkoop van Duitstalige kranten zoals de "*Kölnische Volkszeitung*". Anderzijds verschenen er ook clandestiene bladen. Aan het IJzerfront gaven leraars en leerlingen van het college een krantje uit, "*De Zeesterre van Oostende's college in 't leger*". Ook de Franstalige liberaal Daveluy probeerde de Duitse bezetter in diskrediet te brengen door de uitgave van "*Les Feuilles Secretes*" (8).

2. Het interbellum.

Na de oorlog verschenen de Oostendse bladen terug vanaf januari 1919. De lezersmarkt werd verdeeld onder 5 kranten: twee liberale ("*Le Carillon*" en "*L'Echo d'Ostende*"), twee katholieke ("*De Zeewacht*" en "*De Duinengalm*") en één socialistische krant. ("*De Noordstar*"). In oktober 1919 was met de oprichting van "*Het Weekblad*" een Nederlandstalig liberaal initiatief gestart. Het blad was echter een kort leven beschoren (9). Dit is niet verwonderlijk omdat na de oorlog een zekere graad van saturatie was bereikt. Er was slechts weinig plaats meer voor nieuwe initiatieven.

De Oostendse pers veranderde in het interbellum van uitzicht door de verdwijning van het Franstalige en liberale overwicht. In september 1928 werd overgegaan tot de stichting van de Naamloze Vennootschap 'Imprimerie Unitas', hetgeen neerkwam op de versmelting van de liberale drukkerij Bouchery met de katholieke drukkerij Elleboudt.

Na de Eerste Wereldoorlog was de algemene welvaart in snel tempo toegenomen. Het analfabetisme werd met succes bestreden en de krantenoplages gingen de hoogte in. Ook de inhoud van de bladen veranderde en kreeg het uitzicht van de hedendaagse pers met lang uitgesponnen reportages en artikels, faits divers, foto's en vooral veel sport. Men kon dus gewagen van een democratisering van de pers. De Vlaamse pers ging er met reuzensprongen op vooruit (10).

De Franstalige pers was echter niet uit Oostende weg te denken. De liberale kranten "*L'Echo d'Ostende*" en "*Le Carillon*" konden rekenen op een stevige traditie en vanaf 1929 gaf de katholieke Alphonse Elleboudt opnieuw "*Le Littoral*" uit. "*Le Littoral*" werd in 1939 omgedoopt tot "*Le Journal d'Ostende et du Littoral*" en noemde zich "*hebdomadaire neutre et indépendant*". Het was echter patriottisch ingesteld met sympathie voor Léon Degrelle.

In 1933 verscheen een tweede Frans-katholiek weekblad, "*Le Phare d'Ostende et de la Côte*", uitgegeven door Maurice Elleboudt (11), een neef van Alphonse. Vanaf december 1937 zou het blad noodgedwongen om de veertien dagen verschijnen.

Hoe zat het eigenlijk met de Nederlandstalige weekbladen? "*De Zeewacht*" wist zich in de jaren '30 op te werken tot één van de voornaamste lokale weekbladen met een oplage van 14 000 exemplaren. De krant aanzag met lede ogen de opkomst van nieuwe politieke partijen, omdat deze de verdeeldheid binnen de katholieke rangen bevorderden. Toch had "*De Zeewacht*" enige sympathie voor de ideologie van Rex en dan vooral voor de aanpak van de corruptie (12). "*De Duinengalm*", opgericht in 1876, was het tweede katholieke en Nederlandstalige blad. Het was in handen van Aimé Smissaert en zijn zoon Henri. Het was minder op sensatie gericht dan "*De Zeewacht*". De oplage schommelde in de jaren '20 rond de 3 500 exemplaren.

In 1924 waren de liberalen overgegaan tot de stichting van een Nederlandstalig weekblad, "*De Vrijheid*", dat in 1933 de "*Gazet van Oostende*" werd. Het werd gedrukt door Nestor Van Hoorne

op de persen van "*Le Carillon*". Nog in 1933 stichtte Prosper Vandenberghe een vakblad voor visserijnieuws, nl. "*Het Visscherijblad*". Langzamerhand toonde het blad ook meer interesse voor streeknieuws en stelde zich daarbij eerder liberaalgezind op.

Aan socialistische zijde verscheen enkel "*De Noordstar*", in 1934 opgenomen in het landelijke B.W.P.-weekblad "*Voor Allen*". Het was vooral een partijblad en linkse politici als Daan Boens, Henri Edebau en Jules Peurquaet leverden er vaak commentaar op de politieke situatie. In 1932 bereikte het blad een oplage van 5 500 exemplaren. "*Voor Allen*" hekeldde het fascistische gevaar en had heel wat kritiek op de Spaanse burgeroorlog (1936-1939).

De gedeeltelijke en geleidelijke mobilisatie van 1938 en 1939 verstoorden de drukactiviteiten, waardoor vele kranten het moeilijk kregen (13). Op 3 september 1939 kondigde de Belgische regering aan dat België in het escalerende oorlogsgeweld de neutraliteit aannam. Ondanks dit statuut klaagden verschillende kranten de Duitse politiek aan en vormden zo een bedreiging voor de neutraliteit van het land. Een reactie bleef dan ook niet uit en er werd overgegaan tot de oprichting van een 'Ministerie van Nationale Voorlichting' o.l.v. Arthur Wauters, directeur van "*Le Peuple*". Wauters was echter niet van plan om censuur in te voeren, maar onder Duitse druk werd toch opgetreden (14). Zo kregen o.m. het weekblad "*Pourquoi Pas*" en de communistische bladen "*La Voix du peuple*" en "*Le Drapeau Rouge*" verscheidingsverbod opgelegd (15).

3. De Tweede Wereldoorlog.

De maatregelen van de regering bleken ontoereikend en op 10 mei 1940 vielen Duitse troepen het land binnen. "*L'Echo d'Ostende*" staakte als eerste Oostendse krant de publicatie en verscheen niet meer na 9 mei. In de daaropvolgende dagen legden ook de andere weekbladen het werk stil. De katholieke krant "*De Zeewacht*" en "*Le Journal d'Ostende et du Littoral*" stopten op 11 mei. Op 19 mei verscheen geen enkele Belgische krant meer. De Duitsers stelden onmiddellijk alles in het werk opdat de journalisten hun werkzaamheden zouden hervatten. Maar vele journalisten, waaronder Alphonse Elleboudt, waren op aansporing van de 'Algemene Belgische Persbond' naar het buitenland gevlucht.

De Duitse '*Verordnungen*' van 14 juni en 6 juli 1940 gaven de toelating aan de kranten om opnieuw te verschijnen. De Franstalige kranten in Vlaanderen kregen verscheidingsverbod opgelegd. Met deze maatregel wilden de Duitsers tegemoet komen aan de Vlaamse eisen (16).

3.1. De organisatie van het perswezen tijdens de bezetting.

Het hele perssysteem werd tussen mei '40 en september '44 grondig gewijzigd. De nationaal-socialisten hechtten dan ook veel belang aan de rol van de media bij het beïnvloeden van de publieke opinie. De hele organisatie en werking van het informatiewezen in België waren een kopie van het Duitse systeem. Als gevolg van Hitlers 'divide-et-impera'-politiek werd de organisatie van het perswezen verspreid over verschillende organismen.

Toen de '*Wehrmacht*' België binnenviel, werd er onmiddellijk een speciale '*Propagandakompagnie*' opgericht. Onder de vakkundige leiding van von Falkenhausen werd de '*Propagandakompagnie*' omgevormd tot een '*Propagandaabteilung*'. De personeelsleden van deze inrichting werden gerekruteerd onder de militairen, die in het burgerleven vaak journalist waren of nauw betrokken bij een of andere media-instelling.

De '*Propagandaabteilung*' (P.A.) was ingedeeld in acht afdelingen: propaganda, pers, cultuur, letterkunde, film, radio, '*Volkstum*' en administratie. De propaganda-afdeling - in het bijzonder de persafdeling - speelde een centrale rol in het mediabeleid: besluiten inzake al of niet verschijnen, censuurregeling, papierdistributie, ... De persafdeling stond onder de bevoegdheid van Dr. Drenker en Dr. Eickhoff.

Ook Joseph Goebbels, hoofd van het '*Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda*' (Promi), eiste inspraak in de propaganda-afdeling. Het Promi slaagde erin zich een ruime medezeggenschap in de P.A. toe te eigenen. Vooral de toepassing van de censuur en allerhande hulp (gekwalificeerd personeel, technische apparatuur, ...) werden vanuit het Promi gereguleerd.

Een andere instelling die zich met het perswezen mengde was de '*Dienststelle des Auswärtiges Amts*', dat meestal omschreven wordt als de Duitse ambassade. De ambassade, onder impuls van de Minister van Buitenlandse Zaken von Ribbentrop, probeerde invloed uit te oefenen via contacten met Belgische journalisten en via financiële steun.

De '*Germanische Leitstelle*' en de '*Abteilung III*' van de '*Sicherheitsdienst*' hebben zich ook ingelaten met het werkingsterrein van de P.A., maar hun activiteiten bleven beperkt tot een kleine groep kranten. De '*Germanische Leitstelle*' probeerde met overvloedige financiële steun bepaalde persorganen voor de SS-zaak te winnen, terwijl de '*Abteilung III*' zich concentreerde op het bespieden van het gedrag van journalisten.

De Duitsers hebben uiteraard een censuursysteem ingevoerd. Aanvankelijk werd alles voorafgaandelijk door de censoren van de P.A. gecontroleerd. In oktober '40 werd overgeschakeld naar de censuur a posteriori wat de journalisten meer bewegingsvrijheid gaf. De pers bood een levendiger aanblik door de toenemende diversiteit. Wegens misbruiken werd vanaf augustus '42 opnieuw de voorafgaandelijke censuur ingevoerd.

3.2. Gecensureerde kranten.

Het aantal journalisten dat bereid was om aan een pers onder Duitse censuur mee te werken, was bijzonder groot. Verschillende motieven hebben de journalisten tot collaboratie aangezet. De Duitse 'Blitzkrieg' in mei '40, de oproep van de koning tot algemene werkhervatting en de angst voor broodroof hebben vele journalisten naar de redactielokalen doen terugkeren.

Het aantal krantentitels verminderde tijdens de oorlogsperiode, maar de gezamenlijke oplage bleef gehandhaafd. De meeste mensen lazen de krant uit nieuwsgierigheid en bovendien bevatten de kranten heel wat praktische informatie (Verordnungen, ravitailleringsmaatregelen, ...) (17).

Te Oostende verschenen tijdens de bezetting drie kranten onder de Duitse censuur, nl. "*De Duinengalm*", "*Panne-Strand*" en "*Het Visscherijblad*". Vanaf de zomer van '42 had "*Panne-Strand*" een monopoliepositie verworven in de Oostendse weekbladpers aangezien de twee andere kranten verboden werden. "*Panne-Strand*" kon dan ook aanzien worden als de toonaangevende spreekbuis van de Duitse bezetter in Oostende.

3.2.1. "De Duinengalm".

Het katholieke weekblad "*De Duinengalm*", uitgegeven door de familie Smissaert, verklaarde in juni '40 zonder censuur te verschijnen " (...) om alle inlichtingen zoo objectief en zoo waarheidsgetrouw als het kan, weer te geven". Toch verschenen in de krant mededelingen van collaborerende organisaties, Duitse Verordnungen, enz. (18). Op 9 augustus '40 werd het blad opnieuw geschorst en verscheen pas terug in november van hetzelfde jaar. De krant toonde zich wel een voorstander van de 'Nieuwe Orde', maar was gematigd in haar stellingen: "*Aan den oorlog die op 10 mei van verleden jaar over ons land uitbarste hebben de meeste van ons droeve herinneringen. Laat ze hen diep in eigen hart geborgen houden om ze zoo gauw mogelijk uit te wasschen met het nieuwe licht van de te komen nieuwe tijden*"(19).

"*De Duinengalm*" was minder geneigd tot anti-communistische propaganda en had weinig voeling met het anti-semitisme. Na 5 juni 1942 hielden de uitgevers het voor bekeken en verdween het blad volledig.

3.2.2. "Panne-Strand" / "Het Strand".

Na de herverschijning op 29 juni 1940 hekelde "De Zeewacht" het vooroorlogse bewind van de regering: "Genotzucht is de leuze geweest van allen en mangel aan tucht was overal te vinden. Mangel aan tucht, en mangel aan leiders. (...) Een democratie in den waren zin van het woord moet worden bestuurd door verantwoordelijke leiders die één doel moeten beoogen: het welzijn van allen, en niet het welzijn van enkelingen. Er moet overal tucht heerschen. Alswanneer iedereen dat zal begrijpen, zullen de nieuwe tijden, betere tijden zijn". Die nieuwe tijden moesten vooral het werk worden van sterke leiders, "die ons langs een heerlijken weg leiden, langs hinderpalen heen"(20). Het fascistische ideeëngoed werd dus nogal eufemistisch aan de man gebracht.

Op 2 augustus '40 kreeg "De Zeewacht" het verbod verder te verschijnen. Als oorzaak hiervoor kan gewezen worden op de pogingen van de plaatselijke Rex-leider Lyon, die met een andere krant de plaats van "De Zeewacht" wilde innemen. Er verscheen inderdaad een nieuwe krant, maar dan wel onder impuls van de Rexist Edouard Pirsch. Pirsch was de uitgever van het Franstalige blad "*La Panne-Plage*" (21), dat opgericht werd in 1921 en vooral aan de westkust verspreid was.

Toen "*La Panne-Plage*" ook moeilijkheden kende met de Duitse autoriteiten, sloegen Pirsch en Elleboudt (22) de handen in elkaar en zag een nieuw weekblad het licht, nl. "*Panne-Strand*". Pirsch werd de uitgever, Eduard Lauwers redacteur en als drukkerij werd voor 'Unitas' gekozen (23)

"*Panne-Strand*" profileerde zich, na een periode waarin het tweetalig verscheen, als een "*onafhankelijk weekblad voor de kust*" en nam hetzelfde formaat, papier, opstelling en personeel van "De Zeewacht" over. In oktober '41 werd de naam van de krant verkort tot "*Het Strand*" en dit "*om te beantwoorden aan de groote uitbreiding van ons blad langsheen de kuststreek*" (24) Het blad beweerde een oplage te hebben van 4650 exemplaren.

"*Panne-Strand*" ijverde ervoor de Vlaamse Zaak te koppelen aan het Nationaal-Socialisme: "(...) Die Vlaamsche fierheid, die Vlaamsche gevoelens hebben wij verloren, doch die moeten wij terug vinden, die moeten wij terug aan onze jeugd geven, dan alleen zullen wij groot en geërbiedigd worden en dit alles kunnen wij alleen terugwinnen door te strijden voor het Nationaal-Socialistisch Vlaanderen" (25).

Vanaf '43 werd H. Helsmoortel vermeld als redacteur, terwijl Edouard Pirsch uit de redactie van de krant stapte: "*Daar hij niets trok, zette hij de medewerking aan zijn eigen dagblad stop*", verklaarde Robert Lanoye. Nog in '43 trad een duidelijke malaise op in de perswereld. Dit werd snel duidelijk toen meer en meer Verordnungen de pers aan banden legden. Zo mocht vanaf april '43 geen reclame zonder adverteerdersvergunning meer verschijnen in de kranten. Vanaf dat ogenblik "*werd gansch de familie Unitas, en dit zeer spoedig en op een bijna ongelooflijk snelle manier, Engelschgezind*"(26).

"*Panne-Strand*" stak zijn anti-semitisme niet onder stoelen of banken. Toen op 28 juni '40 de Duitse Verordnung alle Joden uit openbare ambten verwijderde juichte de krant deze maatregel toe: "*Na Frankrijk pakt ook België den grooten kuisch aan voor wat betreft de Joden die ons verraden hebben. Reeds vroeger had men dat moeten doen*" (27). Ook het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werd toegeschreven aan de praktijken van de Joden: "*Iedereen moet ervan overtuigd zijn dat de ramp die nu over de wereld losgebroken is het werk is der Joden. Zij zijn ons ongeluk ten allen tijden geweest, doch dit heeft nu opgehouden*"(28).

Ook de Vrijmetselarij werd duchtig bekritiseerd en aan het anti-semitisme gekoppeld. 'De op macht beluste Jood' vond binnen de Vrijmetselarij de nodige relaties om zijn heerschappij op te bouwen en kon er bovendien ongestraft uiting geven aan zijn afkeer voor het Christendom. "*Panne-Strand*" riep op ook dit gevaar tegen te gaan en lid te worden van "*De Bezem*", een Belgische vereniging gericht tegen de Vrijmetselarij (29).

In de krant komt duidelijk de anti-communistische houding naar voren. Niet Rusland werd gevisieerd, maar wel een regime dat *"in stand gehouden werd door een minoriteit van mensen die de massa door een schrikbewind de vrees op het lijf jaagden"*(30). Toen de geallieerde invasie in 1944 begon, werd de propaganda nog opgedreven. De Angelsaksische aanvallers waren volgens de nazi's de eerste verspreiders van het bolsjebisme in Europa.

Een week voor de bevrijding – dit was meteen het laatste nummer van *"Panne-Strand"* – meldde de krant ironisch genoeg dat *"het moreel der Duitse troepen uitstekend blijft"*(31).

3.2.3. "Het Visscherijblad".

"Het Visscherijblad" van Prosper Vandenberghe verscheen vanaf 6 juli 1940 opnieuw. Bij de herverschijning benadrukte Vandenberghe dat het doel van de krant erin bestond *"(...) niet te zorgen voor persoonlijke belangen van sommige kliekjes, maar voor die van ons volk, dat onzen steun meer dan ooit nodig heeft"* (32). *"Het Visscherijblad"* was heel wat gematigder in zijn stellingname dan *"Panne-Strand"*, maar reageerde toch scherp tegen de plutocratie: *"Vijfhonderd miljoen Europeanen gaven hun leven in de nijptanden van hoogstens vijfhonderd internationale smeerlappen die hier niet woonden en zich dus ook om het bestaan van het Europeesche Volk niet bekommerden ... als de dividenden maar in de banken toestroomden"*(33).

Vanaf 1941 kreeg het blad flinke tegenwerking en ontving anonieme dreigbrieven. De reactie van Vandenberghe werd als volgt geformuleerd: *"Het gaat er bij ons niet om de bevolking op te ruïnen, maar om onze stedelijke overheid nuttig te zijn en anderzijds in deze tijden van nood elkaar te helpen"* (34). Voor Vandenberghe werd de grond echter te warm onder de voeten, hij trad halfweg '41 af als directeur en werd opgevolgd door L. Godemont. Op 3 april 1942 verscheen het laatste oorlogsnummer.

3.3. Clandestiene bladen (35).

Niet iedereen was voorstander van de "Nieuwe Orde" en verzet bleef dan ook niet uit. Eén van deze verzetsvormen was de uitgave van clandestiene bladen. Naast de traditionele illegale krantjes zoals *"De Roode Vaan"* en *"La Libre Belgique"* verschenen een aantal blaadjes die vooral op Oostende en de kuststreek gericht waren.

Eind september 1940 werd door August Plovie en Jules Peurquaet, voormalig schepen en volksvertegenwoordiger voor de B.W.P., het blad *"Hier Uilenspiegel"* opgericht. Het krantje werd gedrukt in het huis van Plovie in de Rogierlaan, aanvankelijk met polycopiëerinkt en later gestencild.

In zekere zin kan het blad gezien worden als de oorlogsuitgave van het socialistische *"Voor Allen"*, waaraan Peurquaet ook meewerkte. *"Uilenspiegel"* spoorde de mensen aan de Duitse bezetter zo weinig mogelijk te helpen en moed te houden, maar ook *"den draak houden met den lompen bezetter, dezen laten zoeken naar de fameuze brug over het kanaal (...)"* (36).

In 1941 stichtte de Zwitserse hotelbediende Paul Alfred Auchlin *"Veritas"*. Het blad verscheen maandelijks en had een oplage van zo'n 400 exemplaren. De artikels verschenen in het Frans en het Duits.

Toen op 5 december '42 Auchlin overleed en het krantje dreigde te verdwijnen, besloot Maurice Dumont – een lezer van het blad – de taak op zich te nemen. Dumont kreeg later de hulp van Mackersey en Degueuldre.

Wegens toenemende moeilijkheden moest het blad vanaf oktober '43 om de twee maanden verschijnen. Begin '44 werd zelfs een oplage behaald van 1000 exemplaren. Aan het blad werkten

26 personen mee - waarvan er 18 afkomstig waren uit Oostende – en slechts twee medewerkers werden door de Duitsers gevangen genomen.

Tussen oktober '41 en januari '44 verscheen "*Le Soutien du Moral*". Oprichter was Jean Wouters, een oorlogsinvalide uit de Eerste Wereldoorlog. Helemaal alleen tekende en schreef de oudstrijder een dertigtal nummers. Elk nummer bevatte twee tot drie karikaturen. De weinige tekst was tweetalig en had als doel de bezetter tegen te werken. Aan het eind van 1942 werd hij medewerker aan het sluikblad "*L'Echo de Belgique*" waarin hij o.m. een artikel schreef over Ernest Feys (37).

"*Jamboree*" was het krantje van de scouts. Omdat de scoutsbeweging door de bezetter was verboden, was het blad genoodzaakt illegaal te verschijnen. De inhoud was erg braaf: de tien geboden van de padvinder, raadgevingen voor een gezonde voeding, een astrologische rubriek, ... Het krantje had wel trouw gezworen aan God, het vaderland, de koning en het leger.

"*De Vrije Belg*", dat in mei '42 voor de eerste keer werd verdeeld, was een initiatief van 3 beroepsmilitairen, nl. Gerard Maes, Gilbert Capitaine en Willy Dangez. Na hun uitwijking naar Izegem werd het krantje verder verspreid door Marcel Picavet en Edward Vandedrynck. Er verschenen in totaal dertien nummers van "*De Vrije Belg*".

Over "*De Vrije Stem*" is weinig geweten. Het verscheen pas in november '43. De opsteller en uitgever zou Henri Brys geweest zijn. Het doel van de uitgave was de collaboratie in de stad aan te klagen.

VERWIJZINGEN

- (1) We wijzen hier op twee werken die eveneens een repertorium bevatten over de genoemde periode: VANDENABEELE (P.), De Oostendse drukkerijen. Een inleidend onderzoek naar het leven en werk van een beroepsgroep (1780-1940). R.U.G., onuitgeg. licentiaatsverh., 1985 en MAERVOET (W.), De politieke evolutie in het arrondissement Oostende, 1830-1914. R.U.G., onuitgeg. licentiaatsverh., 1965.
- (2) We verwijzen eveneens naar ons in 2001 verschenen eindwerk: VANTOURNHOUT (B.), Van Panne-Strand tot De Zeewacht. Een blik op de evolutie van Oostende in de periode 1940-1980. R.U.G., onuitgeg. licentiaatsverh., 2001.
- (3) DE BENS (E.), RAEYMAECKERS (K.), Regionale media in Vlaanderen: een doorlichting. Gent, Academia Press, pp. 7-8.
- (4) DEGRAER (H.), MAERVOET (W.), e.a., Repertorium van de pers in West-Vlaanderen (1807-1914). De arrondissementen Oostende, Brugge, Diksmuide, Ieper, Kortrijk, Tielt en Veurne. Leuven, ICHG, 1968, pp. 94-95.
- (5) VANDENABEELE (P.), De Oostendse drukkerijen. Een inleidend onderzoek naar het leven en het werk van een beroepsgroep (1780-1940). R.U.G., onuitgeg. licentiaatsverh., 1985, deel 2, pp. XLIV-XLV.
- (6) DE BENS (E.), De pers in België. Het verhaal van de Belgische dagbladpers. Gisteren, vandaag en morgen. Tielt-Utrecht, Lannoo, 1997, pp. 33-37.
- (7) MASSART (J.), La presse clandestine dans la Belgique occupée. Paris-Nancy, Berger-Levrault, 1917, p. 65.
- (8) "Het dossier van het Oostends bedrukt papier deel 2: Omstreeks de Eerste Wereldoorlog". De Stoeten Ostendenoare, I, juni-juli 1975, pp. 10-11.
- (9) "Het dossier van het Oostends bedrukt papier deel 2. Omstreeks de Eerste Wereldoorlog". De Stoeten Ostendenoare, I, 1975, 10, pp. 10-11.
- (10) DE BENS (E.), op. cit., pp. 39-42.
- (11) Maurice Elleboudt (°Oostende, 07.08.1877 – Brussel, 07.04.1944), was Doctor in de Rechten, kandidaat notaris en licentiaat in handels- en consulaire wetenschappen. Hij was bankier en wisselagent. In 1904 huwde hij met Alix Verstraete. Zie: VAN HAVERBEKE (E.), De geschiedenis van de familie Elleboudt. De Oostendse tak. Roeselare, Roularta, 1996, pp. 60-62.
- (12) KLUYSSE (K.), De Zeewacht. Houding van een regionale krant tegenover de voornaamste politieke en sociaal-economische processen tijdens het interbellum. R.U.G., onuitgeg. licentiaatsverh., 1992, pp. 60-61.
- (13) VANDENABEELE (P.), op. cit., deel 1, p. 217.
- (14) VELAERS (J.), VAN GOETHEM (H.), Leopold III. De koning, het land, de oorlog. Tielt, Lannoo, 1994, pp. 122-124.
- (15) DE BENS (E.), op. cit., p. 45.

- (16) Id., De Belgische dagbladpers onder Duitse censuur (1940-1944). Antwerpen-Utrecht, De Nederlandsche Boekhandel, 1973, pp. 139-141.
- (17) DE BENS (E.), De pers in België... pp.46-56.
- (18) De Duinengalm, 21.06.1940, p. 1, b.
- (19) De Duinengalm, 10.05.1941, p. 1, b.
- (20) De Zeewacht, 06.07.1940, p. 1, a-b.
- (21) Deze krant mag niet verward worden met "*La Panne-Plage*" dat voor de Eerste Wereldoorlog werd uitgegeven in De Panne. Het "*La Panne-Plage*" van vóór W.O.I. werd opgericht in 1910 door F. Merckx. Deze krant kan omschreven worden als een a-politiek maandblad en werd gratis verspreid. In 1911 smolt "*La Panne-Plage*" samen met de "*Journal de la Panne*", dat ook in handen was van F. Merckx, tot een nieuwe krant die de naam droeg van een van de ouders, nl. "*Journal de La Panne*". De titel «*La Panne-Plage*» verdween dus tijdelijk van het toneel. Zie: DEGRAER (H.), MAERVOET (W.), e.a., Repertorium van de pers in West-Vlaanderen (1807-1914). De arrondissementen Oostende, Brugge, Diksmuide, Ieper, Kortrijk, Tielt en Veurne. Leuven, I.C.H.G., 1968, pp. 353-356.
- (22) Benoît Elleboudt verklaarde in een interview met Astrid Vanderwal dat Alphonse Elleboudt tijdens de Tweede Wereldoorlog niet in Oostende verbleef. Volgens deze verklaringen vestigde Elleboudt zich bij zijn dochter Marie-Louise in de Heermijnstraat 11 te Brugge. Zie VANDERWAL (A.), Biografie van Alphonse Marie Joseph Elleboudt. R.U.G., onuitgegeven kandidatuuroefening, p. 46.
- (23) Het Kustblad, 08.10.1944, p. 1, a-b.
- (24) Het Strand, 04.10.1941, p. 1.
- (25) Panne-Strand, 12.10.1940, p. 5, d.
- (26) Robert Lanoye verklaarde verder dat deze beschuldigingen gefundeerd konden worden via bewijsmateriaal: "*Wij hebben bewijzen. De termen van het kontrakt Unitas-Pirsch zijn er een ander bewijs van. Daarin wordt gezegd dat Unitas alleen het recht heeft het dagblad van Pirsch uit te geven tot aan het einde der vijandelijkheden, datum op dewelke het kontrakt van ambtswege vervalt, omdat Unitas dan de voorkeur zou geven aan "De Zeewacht"*". Zie: Het Kustblad, 01.10.1944, p. 2, a-b.
- (27) Panne-Strand, 09.11.1940, p. 4, e.
- (28) Panne-Strand, 09.11.1940, p. 4, d.
- (29) Panne-Strand, 28.12.1940, p. 1, c.
- (30) Panne-Strand, 09.08.1941, p. 3, a.
- (31) Het Strand, 02.09.1944, p. 1, a.
- (32) Het Visscherijblad, 23.11.1940, p. 1, c-d.
- (33) Het Visscherijblad, 13.02.1942, p. 1, e.
- (34) Het Visscherijblad, 18.04.1941, p. 1, b.
- (35) DELAERE (X.) Het verzet te Oostende tijdens W.O.II. Een bijdrage tot de geschiedenis van de verzetsgroeperingen in België met een blik op hun na-oorlogse ontwikkeling. R.U.G., onuitgeg. licentiaatsverh., 1994, pp. 22-29.
- (36) Voor Allen, 26.11.1944, p. 3, d.
- (37) De Zeewacht, 28.10.1944, p. 1, d.

PUBLICATIE

Rudolf WEISE schreef een historische roman over:

LISSE MORIS

Dit gehucht ontstond na het groot Beleg van Oostende 1601-1604 en bestond uit een aantal woningen die in en tegen de duinen lagen. Er waren verschillende herbergen zoals "Den rooden Leeuw", "Den Admiraal", "Het Draexken", "De Fortuyne". Deze hadden Oostende verlaten en onderkomen gezocht wegens de door de stad geëiste taksen. Het gehucht lag aan de oorsprong van de Oude Vuurtorenwijk.

Het boek verhaalt de geschiedenis van twee fictieve families tegen de historische achtergrond van het Oostende in de Oostenrijkse en Franse periode.

Uitvoering: 430 blz. Gebonden. Omslag in kleurendruk. Geplastificeerd en geïllustreerd.

Prijs: 29 €. Het boek is niet te koop in de handel. Dus even een telefoontje naar 059/322701.

2011 - Effectieve Leden

Dhr. Beirens	Dirk	Floralaan 7	8400 Oostende
Dhr. De Langhe	Jean	Vindictivelaan 6/2	8400 Oostende
Dhr. Dewulf	Lionel	Rivierstraat 30	8400 Oostende
Mevr Dreesen	Rosy	Rode Kruisstraat 4	8400 Oostende
Dhr. Falise	Jean Pierre	Hendrik Serruyslaan 78/19	8400 Oostende
Mevr Farasyn	Gilberte	Ernest Feysplein 15/85	8400 Oostende
Dhr. François	Luc	Chrystantenstraat 19	8400 Oostende
Dhr. Gevaert	Ferdinand	Duinenstraat 40	8450 Bredene
Dhr. Goethaels	August.	Stockholmstraat 21/10	8400 Oostende
Dhr. Hubrechtsen	Freddy	Gerststraat 35A	8400 Oostende
Mevr Maes	Simone	Hendrik Serruyslaan 78/19	8400 Oostende
Dhr. Mahieu	Erwin	Oude dorpsweg 51	8490 Varsenare
Dhr. Major	Walter	Kastanjelaan 52	8400 Oostende
Dhr. Moerman	Herman	Parijsstraat 11/6	8400 Oostende
Dhr. Ouvry	Robert	Vlaanderenstraat 45/3	8400 Oostende
Dhr. Prinzie	Valère	Euphr. Beernaertstraat 48	8400 Oostende
Dhr. Servaes	Guy	Plantenstraat 82	8400 Oostende
Dhr. Smissaert	Emiel	Hendrik Serruyslaan 4/9	8400 Oostende
Mevr Stubbe	Nadia	Blauwvoetstraat 7	8400 Oostende
Dhr. Van Daele	Serge	Coupurestraat 10	8450 Bredene
Dhr. Van Duyvenboden	Georges	Blauwvoetstraat 7	8400 Oostende
Dhr. Van Haverbeke	Edgard	Christinastraat 2/5	8400 Oostende
Dhr. Van Hyfte	Ivan	Kastanjelaan 58	8400 Oostende
Dhr. Van Iseghem	August	Ijzerstraat 1	8400 Oostende
Dhr. Van Roose	Johan	Kabeljauwstraat 5	8460 Oudenburg
Dhr. van Tieghem	Paul	Zeeweg 44	8490 Jabbeke
Mevr Vermaut	Claudia	Paardenmarkt 8	8490 Jabbeke
Dhr. Vermeersch	Gilbert	Blauwkasteelstraat 98/2	8400 Oostende
Dhr. Versluys	Roland	Brugsesteenweg 53 A	8450 Bredene
Dhr. Verwaerde	Koenraad	A. Choqueelstraat 1	8400 Oostende
Dhr. Vilain	Omer	Rogierlaan 38/11	8400 Oostende

2011 - Beschermende Leden

Mevr Berden-Boydens	G.	Velodroomstraat 4	8400 Oostende	
Dhr. Beulen	Ronald	August Vermeeylenlaan 6	8421 De Haan	
Dhr. Blommaert	Etienne	Alfons Pieterslaan 118/11	8400 Oostende	
Dhr. Boéré	W.H.	Artilleriepark 4	Arnhem (6814 JZ)	Nederland
Dhr. Boogaerts	Edward	Zwitserlandstraat 4/3	8400 Oostende	
Dhr. Caenen	Luc	Elsensesteenweg 277/1	1050 Brussel (Elsene)	
Dhr. Calcoen	Marcel	Verenigingstraat 12	8400 Oostende	
Dhr. Cammaert	Daniël	Brugsebaan 17/02	8470 Gistel	
Mevr Chatlen	Ghislaine	Rogierlaan 19/7	8400 Oostende	
Dhr. Coelus	Robert	Visseersstraat 9	8420 De Haan	
Mevr Dasseville	Liliane	Torhoutsesteenweg 343/12	8400 Oostende	
Dhr. De Bruin	Hendrikus	Soberblomplaats 310	3069 Rotterdam	Nederland
Mevr Dekeyser	Simonne	Sint Sebastiaanstraat 6	8400 Oostende	
Dhr. Delanoye	Ronny	Vrijheidstraat 80	8400 Oostende	
Dhr. Deweert	Jozef	Zeedijk 96/77	8400 Oostende	
Dhr. Driessen	Albert	Wezellaan 9	8400 Oostende	
Dhr. Dufosse	Eric	Amsterdamstraat 15	8400 Oostende	
Mevr Dumolin	Roos	Jozef II straat 29/11	8400 Oostende	
Dhr. Eischen	Mathias	Leopold II laan 21	8400 Oostende	
Dhr. Hoorelbeke	Wilfried	Klaprozenlaan 7	8400 Oostende	
Dhr. Hostyn	Paul	Bruggelaan 12	8450 Bredene	
Dhr. Laleman	Gerard	Kapucijnenstraat 4	8400 Oostende	
Mevr Lammaing		Torhoutsesteenweg 341	8400 Oostende	
Dhr. Nuytten	Jan	Karel Janssenslaan 33/13	8400 Oostende	
Dhr. Panesi	Dick	Burg. Van Ackerstraat 22	8680 Bovekerke	
Dhr. Quagebeur	Maurice	Halfweghuisstraat 40	8490 Jabbeke	
Mevr Rogiers	Yvonne	Koninginnelaan 60/2	8400 Oostende	
Mevr Van Audekerke	Lisette	Torhoutsesteenweg 156A /202	8400 Oostende	
Dhr. Van Schoote	Arnold	Rogierlaan 40-42	8400 Oostende	
Dhr. van Tieghem	Michel	Vijverstraat 49	8400 Oostende	
Dhr. Vandamme	Gerard	Voorzienigheidstraat 14	8400 Oostende	
Dhr. Vanwalleghem	René	Aartshertoginnestraat 54/9	8400 Oostende	
Dhr. Vigne	Andre	Pycke de ten Aerdelaan 72	8400 Oostende	
Dhr. Vyvey	Jean	Flaminckapark 21	8490 Jabbele	

2011 - Steunende Leden

Dhr. Allein	André	Prins Roselaan 115	8400 Oostende
Dhr. Asseloos	Chris	Ramskapellestraat 49	8620 Nieuwpoort
Dhr. Beauprez	Eddy	Werkzaamheidstraat 1/7	8400 Oostende
Mevr Beauprez	Jacqueline	Fregatstraat 21/8	8400 Oostende
Dhr. Beirens	André	Nijverheidstraat 42	8400 Oostende
Mevr Bekaert	Chantal	Dudenhofenlaan 200/20	8620 Nieuwpoort
Mevr Bens	Jeannine	Prinses Stefanieplein 37/4	8400 Oostende
Dhr. Boddaert	Robert	Leemweg 79	2620 Hemiksem
Dhr. Borrey	Raymond	Stuiverstraat 379	8400 Oostende
Mevr Bouckennooghe		Albert I Promenade 44/14	8400 Oostende
Dhr. Boussy	Marc	Prinses Stefanieplein 23/6	8400 Oostende
Dhr. Boussy	Renaud	Van Iseghemlaan 98/8	8400 Oostende
Dhr. Bullynck	Carlo	Ieperstraat 51	8400 Oostende
Dhr. Callens	Wilfried	Karel Janssenslaan 8	8400 Oostende
Dhr. Camerlinck	Ignatius	Kaaistraat 6/0502	8400 Oostende
Dhr. Carrein	Lucien	Hendrik Serruyslaan 76/60	8400 Oostende
Dhr. Claeys	Guy	Flamingostraat 5	8400 Oostende
Dhr. Clibouw	Freddy	Ettlingenstraat 95	8430 Middelkerke
Mevr Cloet	Greta	Alfons Pieterslaan 20/6	8400 Oostende
Dhr. Cornelli-Goeman		Prinsenlaan 32	8400 Oostende
Dhr. Cornillie	Guillaume	Blauw Kasteelstraat 56	8400 Oostende
Dhr. Corveleyn	Roger	Buitenpad 2	8400 Oostende
Mevr Daele		Verenigingstraat 133	8400 Oostende
Dhr. Daman	Piet	Zegelaan 16	8450 Bredene
Dhr. Daniels	Gerard	Muscarstraat 25	8400 Oostende
Mevr De Brouwere		Troonstraat 38/14	8400 Oostende
Dhr. De Gryse	Andries	Violierenlaan 130/1b	8400 Oostende
Dhr. De Smet	Francis	Generaal Lemanlaan 151	8310 Assebroek
Dhr. Debruyne	Richard	Leopold II laan 7/4	8400 Oostende
Dhr. Deckers	Yves	Dekenijstraat 4	8400 Oostende
Dhr. Decorte	Fernand	L. Van Tyghemlaan 32	8400 Oostende
Mevr Degraeve	Yolande	Rogierlaan 39/1	8400 Oostende
Dhr. Dehondt	Marcel	Timmermanstraat 17	8400 Oostende
Dhr. Deknock	Louis	Sint Clarastraat 6	8400 Oostende
Dhr. Delanghe	Ivan	Euphr. Beernaertstraat 54	8400 Oostende
Dhr. Depoorter	Georges	Gerststraat 30	8400 Oostende
Dhr. Derycke	Etienne	Duivenstraat 1	8400 Oostende
Dhr. Deryckere		Verenigde Natienlaan 14	8400 Oostende
Dhr. Deryckere	Jean	Hendrik Serruyslaan 68/17	8400 Oostende
Dhr. Deschacht	Daniël	Lotuslaan 19	8400 Oostende
Dhr. Deschacht	Frederik	Beukenlaan 58	8400 Oostende
Dhr. Desmyter	Antoine	Brusselstraat 8/9	8400 Oostende
Dhr. Devisch	Luc	Hendrik Serruyslaan 76/0201	8400 Oostende
Mevr Devisscher	Godelieve	Nieuwpoortsesteenweg 851	8400 Oostende
Dhr. Devolder	Jean-Pierre	Amsterdamstraat 49	8400 Oostende
Mr.- Dewaele	Marcel	Sint-Sebastiaanstraat 2	8400 Oostende
Dhr. Duchateau	François	Leffingestraat 56/3	8400 Oostende
Dhr. Dury	Eduard	August Vermeylenstraat 128/9	8400 Oostende
Dhr. Elleboudt	Jean	Orteliuslaan 15	8420 De Haan
Dhr. Ente	Pierre	Leopold I plein 5/7	8400 Oostende
Dhr. Finaut	Antoon	Golgenstraat 7/3A	8400 Oostende
Dhr. Gezels	Jean	Pekelharing 35	9000 Gent
Dhr. Goberecht	Hugo	Paul Michielslaan 45	8400 Oostende
Dhr. Goekint	Julien	Zandvoordeschorredijkstr. 65	8400 Oostende
Mevr Groenvynck	Jenny	Albert I Promenade 87/2	8400 Oostende
Dhr. Hendriks	Patrick	Koerslaan 14	8450 Bredene
Dhr. Hostyn	Jan	Zwaluwenstraat 118	8400 Oostende
Dhr. Hostyn	Jef	Frère Orbanstraat 89	8400 Oostende
Dhr. Ingelbrecht	Eric	Meeuwenlaan 28	8400 Oostende
Dhr. Ingels	Johan	Stuiversstraat 39	8400 Oostende

Dhr.	Inghelbrecht	Jan	Troonstraat 26/119	8400	Oostende
Dhr.	Kerger	Antoine	Albrecht Rodenbachstraat	9040	Sint-Amandsberg (Gent)
Dhr.	Kerger	Stefaan	Ieperstraat 22/7	8400	Oostende
Dhr.	Kimpe	Pierre	Jules Peurquaetstraat 18/	8400	Oostende
Dhr.	Lachat	Georges	Rubenslaan 17	8421	De Haan
Dhr.	Lambert	Geert	Batterijstraat 16	8400	Oostende
Dhr.	Lamoot	Daniël	Hoogwegel 20	8460	Oudenburg
Dhr.	Lamoot	R.	Albert I Promenade 38/8	8400	Oostende
Dhr.	Lavens	O.	Grotestraat 175	8421	De Haan
Dhr.	Leerman	Vic	Molenstraat 46	8450	Bredene
Mevr	Leniere	Raymonda	Jagerspad 15	8434	Westende
Dhr.	Lisabeth	Robert	Heidebloemstraat 24	8400	Oostende
Dhr.	Loontiens	Walter	Groenendaallaan 8	8400	Oostende
	Lowyck	Drukkerij	Archimedesstraat 53	8400	Oostende
Dhr.	Lowyck	Jan	Zwaluwenstraat 77	8400	Oostende
Dhr.	Maertens	Bernard	Sint Paulusstraat 40	8400	Oostende
Dhr.	Maes	Rene	Petunialaan 11	8400	Oostende
Mevr	Mahieu	Marie-	Duinenstraat 123	8450	Bredene
Dhr.	Marchand	Celest	Stationsstraat 96	8470	Gistel
Dhr.	Marin	Peter	Salvialaan 48	8400	Oostende
Dhr.	Marlein	Marcel	Jozef II straat 35	8400	Oostende
Dhr.	Masschalck	Eddy	Ridder Van Ranstlei 77	2640	Mortsel
Dhr.	Mille	Henri	Groentemarkt 10/3	8400	Oostende
Dhr.	Missiaen	André	Steense Dijk 364	8400	Oostende
Mevr	Montmorency	Marie-José	Albert I Promenade 65/16	8400	Oostende
Dhr.	Neyman	Rigobert	Jules Peurquaetstraat 53	8400	Oostende
Dhr.	Nolf	Dirk	Nieuwpoortsesteenweg 56	8400	Oostende
Dhr.	Nuytens	Marcel	Boomforeeststraat 39	8870	Izegem
Dhr.	Olsen	Jan	Prinses Stefanieplein 39	8400	Oostende
Dhr.	Panckoucke	Raymond	Bloemenstraat 11	8400	Oostende
Mevr	Pauwels	Maria	Madeliefjeslaan 5	8400	Oostende
Dhr.	Perdaens	André	Acacialaan 10	8400	Oostende
Dhr.	Peremans	Jan	E. Beernaertstraat 58/4	8400	Oostende
Mevr	Piers		Hendrik Serruyslaan 42/5	8400	Oostende
Dhr.	Pitteljon	Etienne	Leopoldlaan 179	8430	Middelkerke
Dhr.	Plovie	Marcel	Eigen Haardstraat 9	8400	Oostende
Mevr	Ponjaert	Suzy	Christinastraat 144/3	8400	Oostende
Dhr.	Porta	André	Euphr Beernaertstraat 116	8400	Oostende
Dhr.	Porta	Felix	Leopold II laan 21/4	8400	Oostende
Dhr.	Pyck	Karel	Zeedijk 180/3	8400	Oostende
Dhr.	Rappelet	Willy	Prinses Stefanieplein 59/	8400	Oostende
Mevr	Remaut	Jeannette	Sint-Franciscusstraat 55/6	8400	Oostende
Dhr.	Schramme	Hugo	Petunialaan 41	8400	Oostende
Mevr	Simonis	Femke	Koningin Astridlaan 11/122	8400	Oostende
Dhr.	Standaert	Dirk	Gladiolenlaan 17	8400	Oostende
Dhr.	Standaert	Ronny	Gistelhofstraat 90	8920	Langemark
Dhr.	Streber	Luc	Boondaelsesteenweg 589	1050	Brussel
Dhr.	Strybol	Luc	Zeelaan 50	8400	Oostende
Dhr.	Stuyck	Raf	Europagaanderij 125A	8400	Oostende
Dhr.	Surmont	Joris	Cyriel Buysselaan 4	8421	De Haan
Dhr.	Taeymans	Jack	Gounodstraat 14	2018	Antwerpen
Mevr	Tanghe	Monique	Zwaluwenstraat 160/6	8400	Oostende
Dhr.	Timmermans	Roger	Sint Sebastiaanstraat 24	8400	Oostende
Dhr.	Vaes	Patrick	Zandvoordestraat 157	8460	Oudenburg
Dhr.	Valcke	Jos	Duivenstraat 4	8400	Oostende
Dhr.	Valcke	Lucien	Leopold II laan 18/4	8400	Oostende
Dhr.	Van Huele	Jean	Euphr Beernaertstraat 42	8400	Oostende
Mevr	Van Paemel	Georgette	Stenenstraat 15	8400	Oostende
Dhr.	Van Steen	Andreas	Rozenlaan 5	8400	Oostende
Mevr	Van Tyghem	Gilberte	Lotuslaan 29	8400	Oostende
Mevr	Vanaudenhove	J.	Kapellestraat 5/203	8450	Bredene
Dhr.	Vancoillie	André	Zilverlaan 127	8400	Oostende
Mevr	Vancraeynest	Bea	Edithe Cavelstraat 18	8400	Oostende

Dhr. Vandamme	Patrick	Rode Kruisstraat 10	8450 Bredene	
Mevr Vande Wynckel	Gerda	Koopvaardijstraat 14	8400 Oostende	
Dhr. Vanderbeke	Dirk	Vijverstraat 4/2	8400 Oostende	
Dhr. Vandevelde	François	Gistelsesteenweg 48	8400 Oostende	
Mevr Vanhavermaet	Irène	Koningstraat 37/3	8400 Oostende	
Dhr. Vanhooren	Roland	Elisabethlaan 234/9	8400 Oostende	
Dhr. Vanthuyne	Geert	Nieuwpoortlaan 111/503	8660 De Panne	
Dhr. Velden	P.P.M.	Frankenlaan 167	5037 KH Tilburg	Nederland
Mevr Ver Eecke	M.-N;	Albert I Promenade 65 A	8400 Oostende	
Dhr. Verburgh-Serrano		Zwanenlaan 75	8400 Oostende	
Mevr Verelst	Diane	Stuiverstraat 288	8400 Oostende	
Dhr. Verhaeghe	Marcel	Dr. Verhaeghestraat 20	8400 Oostende	
Mevr Verhelle	Jeannette	Sint-Annalaan 136	1800 Vilvoorde	
Dhr. Vermeersch	Daniël	Lijsterbeslaan 56	8400 Oostende	
Dhr. Viaene	Robert	Torhoutsesteenweg 435	8400 Oostende	
Dhr. Vilain	Ronny	Prinses Stefanieplein 43	8400 Oostende	
Dhr. Vincke	Vincent	Leopold II laan 8/3	8400 Oostende	
Dhr. Vlaemynck	Luc	Edmond Laponstraat 22	8400 Oostende	
Mevr Vlaemynck	Monique	Gentstraat 6	8400 Oostende	
Dhr. Vroomen	Prosper	Duinenstraat 251	8450 Bredene	
Dhr. Vynck	Roger	Kemmelbergstraat 61	8370 Blankenberge	
Dhr. Vyncke	Wilfried	Nijverheidstraat 26/1	8400 Oostende	
Dhr. Weise	Rudi	Voorhavenlaan 1/14	8400 Oostende	
Dhr. Wellecomme	Jacques	Prof. Mac Leodplein 5	8400 Oostende	
Dhr. Weynen	E.A.	J. Peurquaetstraat 52/8	8400 Oostende	

2011 - Aangesloten Leden

Mevr Ackaert	Jeanine	Louisastraat 2 C	8400 Oostende	
Dhr. Allemeersch	Andy	Cirkelstraat 16 A	8400 Oostende	
Dhr. Arnoys	Roger	Steenbakkersstraat 50	8400 Oostende	
Dhr. Aspeslagh	John	Hermitagestraat 4	8610 Kortemark	
Dhr. Bael	Eduard	Warschastraat 12/2	8400 Oostende	
Mevr Bagnall	Audrey	Adolf Buylstraat 17	8400 Oostende	
Mevr Bailliere	Marina	Molenaarsstraat 43	8400 Oostende	
Dhr. Bauwens	Rudy	Torenvalkenerf 14	8450 Bredene	
Dhr. Beauprez	Thomas	Eikenlaan 13	8400 Oostende	
E.H. Bekaert	Jozef	H. Hartplein 4	8400 Oostende	
Dhr. Benoit	Régis	Velodroomstraat 59	8400 Oostende	
Mevr Bens	Josette	Hendrik Serruyslaan 4/14	8400 Oostende	
Dhr. Beyen	August	Sint Riquierstraat 12	8450 Bredene	
Dhr. Blasen-Mergen	Claude	Rue de Colnet	8061 Bertrange	Luxemburg
Dhr. Blomme	Fernand	Irisstraat 12	8400 Oostende	
Mevr Boel	Opie	Langestraat 85	8400 Oostende	
Dhr. Bonjé	Hubert	Nieuwpoortsesteenweg	8400 Oostende	
Dhr. Borgers	Freddy	Geerdegemdries 73	2800 Mechelen	
Mevr Borrey	Rachel	L. Van Tyghemlaan 24	8400 Oostende	
Dhr. Bossuyt	Rene	Albatrosstraat 18	8400 Oostende	
Dhr. Boucquez-Laplasse		Driftweg 59	8450 Bredene	
Dhr. Boydens	Jan	Spalaan 13	8400 Oostende	
Dhr. Brackx	Redgy	Nieuwpoortsesteenweg	8400 Oostende	
Dhr. Brems	Kris	Transvaalstraat 9	8400 Oostende	
Dhr. Brissinck	André	Stuiverstraat 284	8400 Oostende	
Mevr Broucke	Mimi	Koninginnelaan 79/9	8400 Oostende	
Brugse Boekhandel		Dijver 2	8000 Brugge	
Dhr. Bryon	Patrick	Kairostraat 83	8400 Oostende	
Dhr. Bulteel	Rudy	Oud Vliegenveld 61	8400 Oostende	
Dhr. Byn	Marcel	Steense Dijk 287	8400 Oostende	
Mevr Callewaert	Alma	Broederlijkheidstraat 6	8400 Oostende	
Dhr. Cammaert	Daniël	Brugsebaan 17/02	8470 Gistel	
Dhr. Capon	Boris	Ibisstraat 20	8400 Oostende	
Dhr. Capon	Brecht	Wolfaardstraat 13	8800 Beveren	
Mevr Capon	Eva	Elisabethlaan 260	8400 Oostende	
Dhr. Capon	Johnny	Spalaan 31	8400 Oostende	
Dhr. Capon	Michel	Westlaan 19	8400 Oostende	
Mevr Capon	Sara	Assepoesterstraat 17	8470 Gistel	
Dhr. Casier	Gabriël	Stokkellaan 192	8400 Oostende	
Dhr. Casier	Marc	Waregemlaan 10	8400 Oostende	
Mevr Casier-Pilaeis	Claudine	Sint Hubertuslaan 84	8200 Brugge	
Dhr. Casselman	Jaak	Boogschuttersstraat 4	8400 Oostende	
Dhr. Catteeuw	Antoon	Frère Orbanstraat 16	8400 Oostende	
Centrum Genealogie	Vlaams	Elflijnenlaan 3	8610 Kortemark	
Dhr. Claes	Pierre	Kerkstraat 44	8400 Oostende	
Dhr. Claeys	Gerard	Stationstraat 25	8420 De Haan	
Dhr. Claeys	Leo-Jozef	Ruddervoordestraat 40	8210 Zedelgem	
Dhr. Collen	Jacques	Abraham Orteliuslaan 4	3500 Hasselt	
Dhr. Comeyne	Boudewijn	Moerasstraat 1	8400 Oostende	
Dhr. Coolsaet	René	Langestraat 119	8400 Oostende	
Dhr. Coopman	François	Wilgenlaan 38	8400 Oostende	
Dhr. Coopman	Jan	J. de ter Beerstlaan 15	8450 Bredene	
Dhr. Corneau	D.	Vredestraat 63	8400 Oostende	
Dhr. Cornette	Julius	Jozef II straat 41	8400 Oostende	
Dhr. Corteel	Jacques	Molenstraat 11	8430 Middelkerke	
Dhr. Coulier	Karel	Middenlaan 1	8400 Oostende	
Dhr. Coulier	Leo	Loodsenstraat 18	8400 Oostende	
Dhr. Cuyppers	Jean-Marie	Ooststraat 67/1	8400 Oostende	
Mevr Dasseville	Elisabeth	Veilinglaan 93	1861 Meise	
Dhr. de Bethune	Emmanuel	Kasteeldreef 10	8510 Kortrijk	

Dhr.	De Ceuninck	Gustaaf	de Smet de Naeyerlaan 13	8400 Oostende
Dhr.	De Gryse	Eric	Meidoornstraat 48	8400 Oostende
Mevr	De Gryse	Yvette	Slijpesteenweg 3	8432 Leffinge
Dhr.	de Kievith	Eric	Romestraat 47	8400 Oostende
Mevr	de Kievith	Erna	Zwanenstraat 26	8460 Oudenburg
Dhr.	De Vliegheer-Ducheyne		Stationsstraat 42	9260 Schellebelle
Mevr	Dechaene	Jeannine	Koningstraat 33	8400 Oostende
Mevr	Decock	Edith	Nieuwpoortsesteenweg 883	8400 Oostende
Mevr	Decoene	Christiane	Avenue Demolder 72	1342 Limelette
Dhr.	Dedrie	Michel	Ernest Feysplein 15/22	8400 Oostende
Mevr	Defloor-Van Hove	Yasmine	Groentemarkt ¾	8400 Oostende
Dhr.	Defurne	Bernard	Kapittelstraat 53	8460 Oudenburg
Dhr.	Degraeve	Eric	Verenigingstraat 6	8400 Oostende
Dhr.	Degryse	Johnny	Hyacintenlaan 33	8400 Oostende
Dhr.	Degryse	Karel	Jozef II straat 55/1	8400 Oostende
Dhr.	Deherdt	Martin	Mariakerkeplein 9	8400 Oostende
Dhr.	Delanghe	Guy	Dorpstraat 54	8450 Bredene
Mevr	Deleu	Rosetter	Duinenstraat 151	8450 Bredene
Dhr.	Demaegdt	Robert	Kievitstraat 17	8400 Oostende
Dhr.	Denecker	Freddy	Sacramentenstraat 7	8430 Middelkerke
Mevr	Denoo	Katrien	Gouwelozestraat 81/4A	8400 Oostende
Mevr	Denoo	Marie-Hélène	Eksterstraat 12	8400 Oostende
Dhr.	Depoorter	Albert	Transvaalstraat 19	8400 Oostende
Dhr.	Depoorter	Georges	Gerststraat 30	8400 Oostende
Dhr.	Depovere	Daniël	Zilverlaan 135	8400 Oostende
Dhr.	Dermul	Pol	Oosthelling 11/13	8400 Oostende
Dhr.	Descamps		Stockholmstraat 47	8400 Oostende
Dhr.	Deschacht	Gustaaf	Larixenlaan 14	8400 Oostende
Dhr.	Deschepper	Eugeen	Mariakerkelaan 8	8400 Oostende
Dhr.	Desmedt	Jean Pierre	Kwartelstraat 18	8400 Oostende
Dhr.	Desmet	Andre	Romestraat 6/5	8400 Oostende
Dhr.	Desnerck	Arie	Passchijnstraat 63	8400 Oostende
Mevr	Desport	Anita	Fregatstraat 16	8400 Oostende
Dhr.	Desseyn		Zeelaan 6	8400 Oostende
Dhr.	Develder	Raoul	Rietstraat 37	8400 Oostende
Dhr.	Devillé	Roger	Olmenlaan 26	8400 Oostende
Dhr.	Devisscher		Salviaan 14	8400 Oostende
Dhr.	Devos	Luc	Leopold Decouxlaan 75	3012 Wilsele
Dhr.	Dewilde	Dirk	Kersenlaan 9	8400 Oostende
Dhr.	Dhondt	Roger	Elisabethlaan 336/16	8400 Oostende
Dhr.	Dillen	Raymond	Pontonstraat 14	8400 Oostende
Dhr.	Dingens	Yves	Leopold II laan 6	8400 Oostende
Dhr.	Dirickx	Kamiel	Taboralaan 182	8400 Oostende
Dhr.	Dobbelaere	Geert	Winterkoninkjesstraat 7	8400 Oostende
Dhr.	Dubois		Duinhelmstraat 7	8400 Oostende
Dhr.	Dufait	Freddy	Ernest Feysplein 15/27	8400 Oostende
Dhr.	Duflou	Bernard	Oud Vliegfeld 63	8400 Oostende
Dhr.	Durieux	T.	Eendrachtstraat 33	2060 Antwerpen
Dhr.	Durlinger	Erwin	Anjelierenlaan 7	8400 Oostende
Dhr.	Durlinger	Jo	Voorhavenlaan 5/16	8400 Oostende
	Erfgoed en Museum		Populierenlaan 35	8430 Middelkerke
Dhr.	Everaert	Claude	Ieperstraat 14/21	8400 Oostende
Dhr.	Facon		Spuikomlaan 26	8450 Bredene
Dhr.	Falin	François	Stormmewstraat 5	8400 Oostende
Dhr.	Felix	Marc	Stokkellaan 116	8400 Oostende
Dhr.	Ferdinande		Antoon Mouquéstraat 8	8400 Oostende
Dhr.	Fiers	Jean	Dennenlaan 22	8400 Oostende
Dhr.	Finaut	Fernand	Elisabethlaan 211	8400 Oostende
Dhr.	Finaut	Fernand	Elisabethlaan 393	8400 Oostende
Dhr.	Fischer	André	Halfweghuisstraat 36	8490 Jabbeke
Dhr.	Francier	Jaak	Torhoutsesteenweg 509	8400 Oostende
Dhr.	Gaethofs	Roland	Hofstraat 15/5	8400 Oostende
Dhr.	Geedts	André	Bosduivestraat 21	8450 Bredene

Dhr. Geens	Achiel	Europagalerij 5/120	8400 Oostende
Dhr. Gerard	Paul	Leopold II laan 10/21	8400 Oostende
Dhr. Gerard	Thierry	Bosbessenlaan 7	8400 Oostende
Dhr. Geuskens	Xavier	Nethestraat 17	3941 Hechtel-Eksel
Dhr. Geuvens	Johan	Frans Musinstraat 20	8400 Oostende
Dhr. Gevaert	Piet	Eksterstraat 5	8450 Bredene
Dhr. Ghys	Freddy	Van Hembdenstraat 10	8400 Oostende
Dhr. Goes	Dirk	Westlaan 29	8400 Oostende
Dhr. Gombert	Laurent	Driftweg 31	8450 Bredene
Dhr. Goubert	Eddy	Albert I Promenade 34/10D	8400 Oostende
Dhr. Guilini	Jean-Pierre	C. Permekelaan 62	8400 Oostende
Dhr. Heetfeld	Pieter	Nieuwpoortsesteenweg	8400 Oostende
Dhr. Heughebaert	Herman	Verenigde Natieslaan 10	8400 Oostende
Dhr. Honnay	Etienne	Mariakerkelaan 143	8400 Oostende
Dhr. Hostyn	Walter	Karel Janssenslaan 47/5	8400 Oostende
Dhr. Huys	Jean	Groenendijkstraat 185	8450 Bredene
Dhr. Huys	Staf	Bosduivenstraat 46	8450 Bredene
Dhr. Ippel	Simon	Verenigingstraat 161	8400 Oostende
Dhr. Jacobsen	Jean	Stockholmstraat 39/4	8400 Oostende
Mevr Jacquet		Gounodstraat 2A/42	2018 Antwerpen
Dhr. Jansoone	Georges	Zilvermeeuwstraat 10	8400 Oostende
Dhr. Jansoone	Roger	Eikenlaan 12	8480 Ichtegem
Dhr. Jonckheere	Roger	Eigen Haardstraat 19	8400 Oostende
Dhr. Joye	Johan	Violierenlaan 124	8400 Oostende
Dhr. Kint	Robert	Europagalerij 13/338	8400 Oostende
Mevr Koten	Noëla	Meersstraat 6	9890 Baaigem
Dhr. Labbeke	Robert	Warschastraat 3/33	8400 Oostende
Dhr. Lambersy	Redgy	Pirsonlaan 14	8670 Oostduinkerke
Mevr Lambrecht	Jasmine	Stuiverstraat 68	8400 Oostende
Dhr. Lannoo	Eddy	Rietstraat 6	8400 Oostende
Mevr Lanoye	Monique	Madridstraat 2/5	8400 Oostende
Dhr. Laroye	Eric	Koningstraat 37/1	8400 Oostende
Dhr. Laschet	J.	Nieuwe Langestraat 53	8400 Oostende
Mevr Lauwers	Nicole	Koningstraat 17	8400 Oostende
Dhr. Lecluyse	Willy	Vlinderstraat 14	8400 Oostende
Dhr. Leerman	Michel	Koninginnelaan 59/6	8400 Oostende
Dhr. Legier	Michel	Leopold II laan 2/3	8400 Oostende
Dhr. Lermyste	Jean-Marie	Kortrijkstraat 323	8870 Izegem
Dhr. Lisabeth	Gregory	Prins Albertlaan 5	8400 Oostende
Dhr. Loontiens	Walter	Groenendaallaan 8	8400 Oostende
Dhr. Loy	Marc	Albert I-promenade 3/7C	8400 Oostende
Dhr. Maenhoudt	Peter	Metselaarsstraat ½	8400 Oostende
Dhr. Maes	Jacky	Hendrik Serruyslaan 78/23	8400 Oostende
Dhr. Mahieu	Raymond	Duinenstraat 186	8450 Bredene
Dhr. Major	Ronny	Zegelaan 21	8450 Bredene
Mevr Matthys	Anny	Koningstraat 47/4	8400 Oostende
Mevr Maurau	Lilian	Rogierlaan 25/7	8400 Oostende
Dhr. Mertens	Jacques	Léon Spilliaertstraat 83	8400 Oostende
Dhr. Messiaen	Marcel	Henri Jasparlaan 37	8434 Westende
Dhr. Meyers		Kastanjelaan 35	8400 Oostende
Dhr. Milh	Jan	Serafien De Rijckelaan 21	9840 De Pinte
Dhr. Monteyne	Johny	Luchthavenstraat 47	8400 Oostende
Mevr Monteyne	Miliana	Carnegielaan 39	3500 Hasselt
Dhr. Mus	Fernand	Salviaalaan 5	8400 Oostende
Mevr Nefors-Schuyesmans		Rogierlaan 41/4	8400 Oostende
Dhr. Neiryneck	Vic	Noordstraat 13	8420 De Haan
Mevr Neyman	Mireille	Lijndraaiersstraat 44/03-04	8400 Oostende
Dhr. Nieuwenhuyse	Gilbert	Elisabethlaan 1 A	8400 Oostende
Dhr. Nieuwenhuyse	Jo	Duinkerkedreef 7	8680 Koekelare
Dhr. Nootaert	Frank	Euphr. Beernaertstraat 58	8400 Oostende
Dhr. Nuyts	Oscar	Gistelsesteenweg 369	8400 Oostende
Dhr. Otte	Frans	Dorpstraat 109/4	8400 Oostende
Dhr. Pennequin	Herbert	Leffingestraat 209	8400 Oostende

Dhr. Pierre	Theo	Nieuwpoortsesteenweg 245/6	8400	Oostende
Dhr. Pladys	Hubert	Maria Theresiastraat 88/4	3000	Leuven
Mevr Ponjaert	Victoire	Rogierlaan 34/12	8400	Oostende
Dhr. Proot	J.	Plantenstraat 47	8400	Oostende
		Jan Van Eyckplein 1	8000	Brugge
Dhr. Provoost	Emiel	Paul Michielslaan 33	8400	Oostende
Dhr. Provoost	Oscar	Nieuwpoortsesteenweg	8400	Oostende
Mevr Quaegebeur	Martine	Feeënpad 4	8400	Oostende
Mevr Raeymaekers	Anita	Maria Theresiastraat 88/2	3000	Leuven
Dhr. Rigaux	Freddy	Vuurkruisenlaan 58	2110	Wijnegem
Dhr. Rotsaert	Dirk	J. de ter Beerstlaan 16	8450	Bredene
Dhr. Sanders	Ronald	Leeuwerikenstraat 77	8400	Oostende
Dhr. Schuyesmans	Robert	Hofstraat 28/32	8400	Oostende
Mevr Schuyesmans	Solange	Hof ter Mere 4	9000	Gent
Dhr. Segers	Jean	Torhoutsesteenweg 156/102	8400	Oostende
Mevr Seys		Ooststraat 36/8	8400	Oostende
Mevr Seys	Martine	Prinses Marie Joséplein 4	8500	Kortrijk
Dhr. Simoens	Roger	Groentemarkt 11/11	8400	Oostende
Dhr. Simons		Werkzaamheidstraat 79	8400	Oostende
Dhr. Simons	Roger	Pr. Clementinaplein 10-12 /	8400	Oostende
Dhr. Slambrouck	Norbert	Sterrebeeklaan 4	8400	Oostende
Dhr. Snoeck	Geert	Sint-Sebastiaanstraat 32	8400	Oostende
Mevr Soenen	Monique	Notelaarsstraat 20	8400	Oostende
Dhr. Soenen	Rene	Blakmeers 71	1790	Hekelgem
		Stadhuis - Vindicvelaan	8400	Oostende
Mevr Storme	Annie	Orchideelaan 5	8400	Oostende
B.V. Story-Scientia	J.	P. Van Duyseplein 8	9000	Gent
Mevr Sweetlove	Adolphine	Koningstraat 31/2C	8400	Oostende
Mevr Sweetlove	Lucienne	Jules Peurquaetstraat 68	8400	Oostende
Mevr Symaeyx	Clara	Nieuwpoortsesteenweg 23/10	8400	Oostende
Dhr. 't Jaeckx	Erwin	Rivierstraat 8	8400	Oostende
Dhr. Tanghe	Roland	Leopold van Tyghemlaan 51	8400	Oostende
Dhr. Thevissen	José	Vredestraat 63	8400	Oostende
Dhr. Toune	Albert	Zelliklaan 47	8400	Oostende
Dhr. Tulpin	Ronald	Emiel Moysonplein 1/25	8400	Oostende
Mevr Van Acker	Rosa	Frère Orbanstraat 139	8400	Oostende
Dhr. Van Coolput	Luc	Van Stralenstraat 39	2060	Antwerpen
Dhr. Van Den Broecke	Karel	Torhoutsesteenweg 234/5	8400	Oostende
Dhr. van den meersschaut	Rudi	Van Craenenbroeckstr. 69/4	9120	Beveren Waas
Mevr Van Dender-Castelein	Roos	de Smet de Naeyerlaan 3/7	8400	Oostende
Dhr. Van Elslander		Steense Dijk 639	8400	Oostende
Dhr. Van Eycken	Jocelyn	Sint Sebastiaanstraat 20	8400	Oostende
Mevr Van Geluwe		Vinkenstraat 5	8400	Oostende
Mgr van Leeuwen	Dirk	Konigin Elisathlei 6/22	2018	Antwerpen
Dhr. van Moerkerke	Eddy	Gerststraat 18	8400	Oostende
Dhr. Van Outryve	Lucien	Karel Janssenslaan 5/1	8400	Oostende
Dhr. Van Rijsbergen	Andries	Kustlaan 3	8450	Bredene
Dhr. Van Wassenhove	Jean-Lou	Stockholmstraat 27	8400	Oostende
Dhr. Vanblaere	Marcel	Marie-Joséstraat 5	8400	Oostende
Dhr. Vande Castele	Louis	Sint Riquierstraat 17	8450	Bredene
Dhr. Vande Winkel	Daniël	Cardijnplein 6/10	8400	Oostende
Dhr. Vandelacluze	Walter	Jules Peurquaetstraat 1/14	8400	Oostende
Dhr. Vandenberghe	Edwin	Eikhofstraat 19	8600	Diksmuide
Dhr. Vandenberghe	Robert	Longchamplaan 84	8400	Oostende
Mevr Vandenbroecke	Cecile	Laar 20	2630	Aartselaar
Mevr Vandendriessche	Georgette	Leopold I plein 5A/12	8400	Oostende
Dhr. Vander Heyde	Paul	Dorpstraat 60	8432	Leffinge
Dhr. Vandercruyssen	Rene	Mariakerkelaan 330	8400	Oostende
Dhr. Vandermeulen		Mercatorlaan 19/34	8400	Oostende
Dhr. Vanderstraeten	Martin	Taboralaan 49	8400	Oostende
Dhr. Vanderwal	Frans	Oud Vliegvelde 35	8400	Oostende
Dhr. Vandesteene	John	Ravenlaan 16	8400	Oostende
Mevr Vanhecke	Jacoba	Bauwensplein 10/7	8400	Oostende

Dhr. Vanhecke	Pierre	Henri Lalouxlaan 45	8670 Koksijde
Dhr. Vanhoecke	Guido	Nieuwe Langestraat 149	8400 Oostende
Dhr. Vanhooren	Roger	Mercatorlaan 19/53	8400 Oostende
Mevr Vanhoucke	Christiana	Zwevezelestraat 72	8820 Torhout
Dhr. Vanhoutte	Jo	Meibloempjeslaan 4/2	8400 Oostende
Dhr. Vanleke		Passchijnstraat 5	8400 Oostende
Dhr. Vanleke	Jan	Tovernaarsstraat 14	8470 Snaaskerke
Dhr. Vanseventant	Bart	Ijzerstraat 24A/13	8400 Oostende
Dhr. Vansieleghem	André	Havenstraat 22	8400 Oostende
Dhr. Velghe	André	Kanaalstraat 71	8550 Zwevegem
Dhr. Vens	Roger	Schippersstraat 45/7	8400 Oostende
Dhr. Vercruysse	Gustaaf	Boomgaardstraat 24	3012 Willesele
Dhr. Verdonck	René	Karel Janssenslaan 29/15	8400 Oostende
Dhr. Verdonck	Roger	Amsterdamstraat 49	8400 Oostende
Dhr. Vergauwe	Andre	Kastanjelaan 41	8400 Oostende
Dhr. Verhaeghe	Fernand	Violierenlaan 53	8400 Oostende
Mevr Verhulst	Gerda	Gerststraat 57	8400 Oostende
Mevr Vermeersch	Andréa	Kleine Weststraat 3/1	8400 Oostende
Dhr. Vermeesch	Dries	Christinastraat 23/F11	8400 Oostende
Dhr. Vernack	Rik	Torhoutsesteenweg 628	8400 Oostende
Dhr. Versluys	Willy	Hendrik Baelskaai 2	8400 Oostende
Dhr. Verstraete	Dirk	Honoré Borgersstraat 88	8400 Oostende
Dhr. Verstraete	Michel	Bronstraat 18	8400 Oostende
Mevr Vervaele	Katrien	Groenestraat 22	8377 Zuienkerke
Dhr. Vervisch	Jef	Zwanenstraat 2	8450 Bredene
Dhr. Viaene	Herman	Visserskaai 12/301	8400 Oostende
Mevr Vieren	Maria	Metselaarsstraat 71	8400 Oostende
VLIZ		Wandelaarskaai 7	8400 Oostende
VVF Oostende		Dr. L. Colensstraat 6	8400 Oostende
Dhr. Wauters	Hugo	Bellegemsestraat 80	8510 Bellegem
Mevr Willaert	Denise	Kapucijnenstraat 23/3	8400 Oostende
Dhr. Willems	Roger	Albert I Promenade 26/8	8400 Oostende
Mevr Wybouw	Carine	Leffingestraat 293	8400 Oostende
Dhr. Wybouw	René	Kanaalstraat 7	8470 Gistel
Dhr. Wybouw	Roland	Ieperleestraat 13	8432 Leffinge
Dhr. Zonnekeijn	Leonard	Ooststraat 6/4	8400 Oostende

Op de kافت: een afءruk van een geporseleinde kaart.

A l'Africain, parfumerie, Kapucijnenstraat, Oostende.

PLATE – VEILING 2012

Schikkingen betreffende de veiling

1. De aanbieder moet een getypte, of minstens zeer goed leesbaar geschreven lijst samenstellen.

Bij boeken: titel, auteur, uitgever en datum vermelden;

Bij andere stukken of het een origineel of herdruk is.

Wij aanvaarden **geen** fotocopies meer.

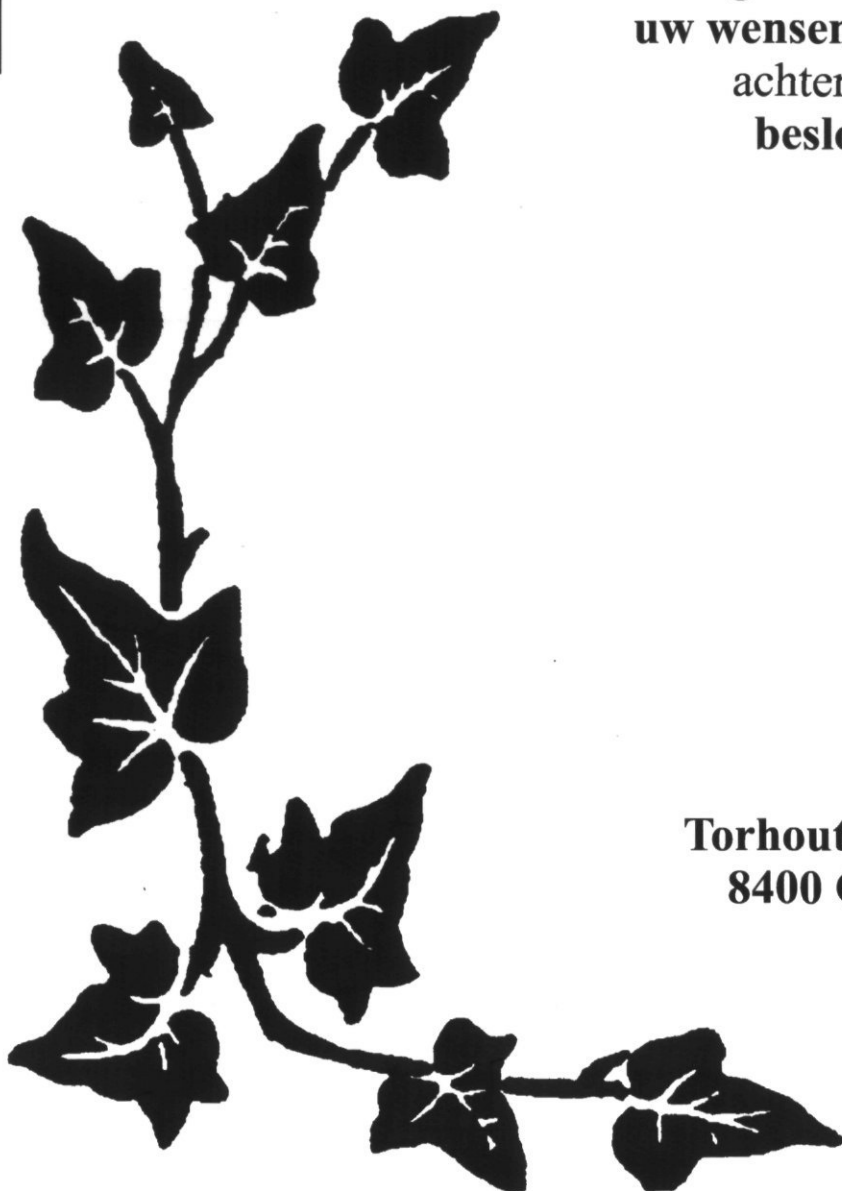
De lijst moet samen met de te veilen stukken binnengebracht worden in het Heemmuseum, Langestraat 69, Oostende op zaterdagen 7 en 14 januari, van 14.00 uur tot 17.00 uur. De stukken zullen bij het aanvaarden gecontroleerd worden. Er worden geen stukken meer aanvaard de avond van de veiling.

2. De geschatte waarde per stuk moet minstens 3 Euro bedragen.
3. Op zondag 22 januari, tussen 10.00 uur en 12.00 uur, zullen de aangeboden stukken te bezichtigen zijn in het Heemmuseum. De lijst met de te veilen stukken zal reeds beschikbaar zijn. Wie op de kijkdag niet kan komen kan de veilinglijst terugvinden op de website (www.deplate.be).
4. Op de avond van de veiling, donderdag 26 januari 2011, zal de lijst ook te koop aangeboden worden.
5. Het bestuur behoudt zich het recht voor de veiling te annuleren indien het aanbod te schraal is.
6. Verder blijven de vroegere schikkingen van toepassing:
Een % komt te goede van De Plate. Dit procent werd vastgesteld op 20 % dat afgehouden wordt van de verkoopsom;
De stukken (boeken, foto's, affiches, plannen, enz. maar geen breekbare voorwerpen) moeten betrekking hebben op Oostende of de Kuststreek

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53

MAANDBLAD

FEBRUARI 2012

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 41

NUMMER 2

MAAND februari 2012

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 28: **B. VANTOURNHOUT**: De ontwikkeling van de Oostendse pers tijdens en na de Tweede Wereldoorlog (1940-1980). Deel 2.

Blz. 41: **J.P. FALISE** : Geporseleinde kaarten.

Blz. 42: Jaarverslag 2011.

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

IBAN: BE39 0000 7882 4119

BIC: BPOTBEB1

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitters:

August VAN ISEGHEM, Ijzerstraat 1, 8400 Oostende.

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Brend VANTOURNHOUT: Zwaluwenstraat 156/2, 8400 Oostende.

1ste FEBRUARI ACTIVITEIT

donderdag 9 februari 2012 om 14.30 u

in de conferentiezaal van de V.V.F. , dr. Louis Colensstraat 6, Oostende.

Onderwerp: **ART NOUVEAU EN ART DECO IN OOSTENDE**

Spreker: dhr. **Mich DE LANGHE**

Mich studeerde architectuur en werd later architect van en bij de stad Oostende; sedert kort is hij op rust gesteld.

Er wordt een beeld geschetst, in een tijdspanne van ongeveer 100 jaar (1850-1950), hoe achtereenvolgens de stijlen "art nouveau", "art deco" en "modernisme" in ons stratenbeeld voorkomen. Daarover zullen, aan de hand van mooie illustraties, een betere kijk en inzicht worden gegeven.

Verleden jaar, in november, bracht Mich reeds deze voordracht voor een meer dan volle zaal. Vandaar de herhaling, voor hen die niet konden aanwezig zijn of die liever in de namiddag een voordracht bijwonen.

2de FEBRUARI ACTIVITEIT

donderdag 23 februari 2012 om 20.00 u

in de conferentiezaal van de V.V.F.,dr. Louis Colensstraat 6, Oostende.

Onderwerp: **EEN OOGGETUIGEVEERSLAG VAN DE GULDENSPORENSLAG**

Spreker: dhr. **Joris DE SUTTER**

Tegenwoordig denken nog steeds veel mensen dat de Guldensporenslag door de Fransen verloren werd, onder andere vanwege hun loodzware harnassen waarin ze nauwelijks konden bewegen.

Wie wil weten of dit klopt komt naar deze unieke voordracht, waarin Joris DE SUTTER voor uw ogen een exacte replica van een harnas van die tijd voor uw ogen aantrekt.

Dan ziet u hoe dat gebeurt, hoe zwaar het wel weegt en hoe gemakkelijk hij er nog mee kan bewegen.

Ondertussen brengt de spreker het werkelijke verhaal van de slag en maakt u bijna letterlijk de slag in levende lijve mee!

Joris DE SUTTER is in het werkelijke leven management-consultant en in zijn vrije tijd actief bezig met de Liebaart een vzw met interesse in de middeleeuwen en die het leven in Vlaanderen rond 1302 reconstrueert.

Wie in september verleden jaar zijn voordracht "De Middeleeuwen in hun hemd" meemaakte, waar hij als patriciër van de stad Brugge o.a. toonde hoe elk kledingstuk eruit zag en hoe het gemaakt werd, zal nu ook deze voorstelling willen bijwonen.

De voordrachten bij DE PLATE zijn gratis en iedereen is welkom.

door **Brend VANTOURNHOUT**

4. De Naoorlogse periode.

4.1. Bevrijding en repressie.

"Heden morgen hebben onze tegenstrevers in het Westen hun bloedige offerande waarvoor zij zich zoolang geschuwd hebben, op bevel van Moscou, aangevangen. De zoo dikwijls aangekondigde aanval van de helpers van het bolsjewisme is begonnen. Wij zullen hen een warme ontvangst voorbereiden", zo omschreef "Het Strand" de geallieerde inval in Normandië op 6 juni '44 (1).

In de daaropvolgende weken werd de bevolking in de gecensureerde kranten geïnformeerd over de 'schitterende wijze' waarop de Duitsers de invasie opvingen. Niettegenstaande deze berichten bereikte een voorhoede van de Canadese divisie 'Manitoba Dragoons' op 8 september '44 Oostende. Dit betekende meteen de bevrijding van de stad. Onmiddellijk verschenen de vooroorlogse en nieuwe kranten ten tonele.

Eén van de eerste weekbladen was "*Voor Allen*", dat vanaf 8 augustus '44 de situatie becommentarieerde. De redactie bestond grotendeels uit uitgevers of medewerkers van clandestiene geschriften, waarin de nazi's en "*hun zwarte knechten*" bekampt werden. "*Voor Allen*" is het blad van alle verdedigers der Democratie, van de helpers der zwakken en van al dezen die werkdadig voor onze onafhankelijkheid, vrijheid en rechte hebben geleden en gestreden" (2).

De krant roemde de geallieerde troepen en trok van leer tegen de collaborateurs: "*de moedige democratische bevrijdingslegers hebben ons land en de wereld verlost van het Duitse Nazi-juk en de verachtelijke landverraders en collaborateurs*" (3).

Meteen barstte in de pers een hevige strijd los tussen vermeende collaborateurs en vroegere leden van het verzet.

De krant die zich ontpopte tot de hardste 'zuiveraar' was zonder twijfel "*Het Kustblad*". Deze krant was een initiatief van Robert Lanoye en Maurice Verbeke en beweerde "*(...) gesticht en bewerkt te zijn door dagbladschrijvers die op geen enkel oogenblik tijdens den oorlog een letter op het papier hebben gezet*" (4). De krant begon met een oplage van 900 exemplaren van het eerste nummer, drie weken later bekoorde de krant reeds 3000 personen.

Ondertussen was ook "*De Zeewacht*" op 16 september '44 terug verschenen. In het hoofdartikel "*Hergeboorte!*" schetste de redactie de oorlogsgeschiedenis van het blad: "*(...) Na 28 mei 1940, als wanneer de vijand reeds in onze muren was, en ingaande op de woorden van Onze Vorst, dat allen hun bedrijvigheid moesten voortzetten, herverscheen ons blad op 29 juni. (...) Op 10 oogst ontvingen wij een kaal briefje van de Kommandantuur waarop te lezen stond dat ons blad aan 'geen noodzakelijkheid beantwoordde en dat het onmiddellijk moest geschorst'. Wij hadden geen gelegenheid om onze lezers vaarwel te zeggen en "De Zeewacht" begon een tweede maal een vierjaarlijkse slaaperperiode*" (5).

De krant repte met geen woord over het akkoord met de Rexist Pirsch en dit wekte de woede op van de andere bladen die de praktijken van de oorlogskrant "*Panne-Strand*" breed uitsmeerden in hun artikels.

Voor "*Het Kustblad*" bestond er geen twijfel: "*Voor ons, zooals voor geheel Oostende, was 'Het Strand' niets anders dan een vermomming van 'De Zeewacht'*" (6). Volgens "*Het Kustblad*" werd de familie Elleboudt in 1943 plots Engelsgezind. Bovendien had de oorlogskrant "*Panne-Strand*" nood aan een "*zekerheidsdeken*", iemand die de verantwoordelijkheid op zich wilde nemen voor de uitgave van een gecensureerde krant. Deze figuur was volgens "*Het Kustblad*" Eduard Lauwers, die in 1941 uit het V.N.V. was getreden. "*Het Kustblad*" was dan ook ontgoocheld dat "*De Zeewacht*" de publicatie kon verder zetten, "*terwijl men een betaalde vermomming in de kerker opgesloten houdt*" (7) "*De Zeewacht*" probeerde zich te verdedigen, wees erop dat Edouard Pirsch de gehele verantwoordelijkheid droeg voor de inhoud van de oorlogskrant en dat Robert Lanoye, medewerker van "*Het Kustblad*", een afgedankte bediende was van het katholieke familieblad, en die probeerde wraak te nemen voor zijn ontslag (8).

De socialistische krant van Jules Peurquaet, "*Voor Allen*", wilde "*De Zeewacht*" niet aanvallen omdat "*(...) dit blad is verschenen in de eerste maanden dat de Duitschers hier waren en heel zeker de Rex-voelhorens werden uitgestoken. Ook niet omdat 'Panne-Strand', 'Het Strand' en 'De Zeewacht' kinderen van een en denzelfden vader zijn*" (9). "*Voor Allen*" reageerde daarentegen wel tegen "*Het Kustblad*" en "*Het Visscherijblad*".

"*Het Kustblad*" werd verweten in handen te zijn van personen die de Rex-mentaliteit van Prosper Vandenberghe hadden overgeërfd. Ook "*het schrijvelaartje*" M. Verbeke, mede-oprichter van "*Het Kustblad*", kreeg het zwaar te verduren: "*(...) Na de bevrijding begon hij als de grootste zuiveraar om nu als grootsten verdediger van incivieken, economische collaborateurs en woekeraars te eindigen*".

Tegen "*Het Visscherijblad*" werd zo mogelijk nog harder opgetreden. Vanaf maart tot juli '46 ging Peurquaet wekelijks de strijd aan met P. Vandenberghe, uitgever van "*Het Visscherijblad*": "*Het blad van Pros Vandenberghe steunde de politiek van Hitler met zulke brutale overtuiging, zooals alleen een echte nazi dit kon doen*".

"*Voor Allen*" noemde Vandenberghe een "*vuile en viezige lafaard, collaborateur en Duitse profiteur*" en beweerde zelfs dat hij te Antwerpen lid was geweest van de Algemene SS van Vlaanderen.

De kranten die tijdens de oorlog onder de censuur verschenen, kregen een definitief publicatieverbod opgelegd. De journalisten die aan deze kranten hadden meegewerkt, werden vaak streng gestraft (10). Ook Oostendse kranten en journalisten vielen ten prooi aan de repressie. Edouard Pirsch, journalist en uitgever van "*Panne-Strand*", werd opgesloten in de gevangenis van Brugge, terwijl medewerker Eduard Lauwers te St.-Kruis geïnterneerd werd; hij zou daar 15 maanden onderdak vinden. Tegen Prosper Vandenberghe werd eveneens een onderzoek ingesteld. Als uitgever van "*Het Visscherijblad*" werd hij ervan beschuldigd in het begin van de bezetting verschillende Duitsvriendelijke artikels te hebben geschreven. Hij zou ook leden van de Witte Brigade verklapt hebben en de hulp ingeroepen hebben van SS'er R. Lagrou in een poging zijn vakblad voor een schorsing te behoeden. In verzetskringen was Pros Vandenberghe eveneens gekend als lid van de inlichtingendienst LUC/MARC en van het Onafhankelijkheidsfront. Vandenberghe werd tenslotte door de krijgsauditeur buiten vervolging gesteld (11).

Bij vonnis van 24 april 1947 werden dhrn. Elleboudt Robert, Lauwers Eduardus en Pirsch Edouard in het 'proces Panne-Strand' veroordeeld. Dhrn. Elleboudt Robert en Lauwers Eduardus werden bij arrest van 10 december 1947 van het Krijgshof te Gent vrijgesproken. De veroordeling van 24 april 1947 van dhr. Pirsch Eduard werd bij arrest van 9 februari 1948 van het Krijgshof te Gent gedeeltelijk bevestigd, maar hij werd vrijgesproken. Voor dit Krijgshof te Gent werd hij voor een andere tenlastelegging, waarvoor hij eerder werd vrijgesproken, veroordeeld. Voor deze

veroordeling werd hij bij arrest van 17 april 1957 van het Hof van Beroep te Brussel in eer hersteld (12).

In 1951 kwam "De Zeewacht" een laatste maal terug op haar rol tijdens de oorlogsjaren: "(...) Bekrompen geesten kunnen natuurlijk niet verstaan dat, daar waar een blad toch moest verschijnen, er een zeker risico bestond om – ondanks het gebrul en de bedreigingen van 'Dikke Jef', de De Vlag en de V.N.V'ers – gezegd blad vier jaar lang eigenhandig te kerven en te censureren en tot een minimum te herleiden". De krant wilde haar rol tijdens de jongste oorlog idealiseren en wees erop dat de uitgave van een krant gevaarlijker en efficiënter was dan "de heel bescheiden weerstand van zovelen" (13).

2e JAAR - Nr. 49

Zondag 4 december '60

VOOR ALLEN

Het socialisme alleen
kan de wereld bevrij-
den van nood en vrede

Weekblad van de B&P

P.O. 6548 Het Licht
Sociëteit en Administratie
S.K. St.-Pietersnieuwstraat
GENT - Tel. 25.255

Eyskens' ongelukswet stelt de klok achteruit!

Op 27 mei 1957 kon men in een manifest van de C.V.P. lezen, dat deze plichtig de verbintenis aanging o.m. van de koopkracht der bevolking te verhogen en de belastingen te verminderen.

Op 31 augustus 1960 kondigde Eyskens, eerste-minister bij de gratie van de C.V.P., een politiek aan van soberheid en verhoging der belastingen. De « eenheidswet » van de heer Eyskens zou het land redden met:

10 miljard besparingen op
de rug van de kleine man!

10 miljard nieuwe belastingen waarvan meer
dan de helft op de rug van degenen
die aan de bron worden afgehouden!

Maar het verzet in het land is losgebroken. De strijdkreet galmt:

**EYSKENS MOET BUITEN!
NAAR NIEUWE VERKIEZINGEN!**

Baron Le Vlieschauer nam ontslag als minister!

(De gazetten)

Sla op, tegen d „Eenheidswet“

De heer Eyskens, eerste-minister van de C van het land erdeerd van het avontuur extra-parlementaire regering die in de coul van het Koninklijk Hof en van de groot-lin van klaregemaakt zijn! Maar de ploeg Eyskens moet erger dan een dergelijke extra-parlementaire ring ooit zou durven of mogen ondernemen. De reactie C.V.P.'ers en dito liberalen kiezen precies de huidige kri financiële periode uit, die zij overigens zelf hebben wekt, om alle arbeidende categorieën pensioengerechtigd en werklozen de wet van de sterfelijkheid, d.w.z. Van het geind uitbuitend kapitalisme, op te leggen. Vele va ontwerpen, gericht tegen de werklozen en tegen de hu en toekomstige gepensioneerd lagten al klaar van de oorlog!

DE REACTIE LAG STEEDS OP DE LOER

Na de eerste wereldoorlog heeft de reactie hier a zeven jaar gewacht om, in 1926, de aanval tegen d marcherende democratie, welke aangevoerd was doo socialisme, te doen losbarsten in een periode van re in te leiden. Na enkele maanden verloor toen de « socialistische-christen-democratische » coalitieregering slag tegen de katholieke en liberale reactie. Die les niet vergeen worden.

Nu zien wij dezelfde reactionaire verbonden de slag van de verkiezingen niet afwachten, om een nieuwe geweldige aanval op de sociale veroverings te zetten. Ze hebben tot nu, vijftien jaar na de i wereldoorlog, gewacht om hun slag te slaan.

ALLEEN SOCIALISTEN IN DE TEGENAANVAL

Wij raken in de verlopen week, dat op parlem plan in de verspillende commissies, waar de zeven h stukken van de eenheidswet voortkomen, dat de socia VOLSLAGEN ALLEEN STAAN OM DE LOONTREK DEN, DE GEPENSIONEERDEN EN ALLE ANDEREN DOOR DIE REACTIONAIRE « EENHEIDSWET » WOI GETROFFEN, TE VERDEKIDEN.

Wij willen wel geloven dat er in de rijen der chri syndikaten heroering is, en ook dat de leiding ervan z is tegen heel wat maatregelen welke de kleinen v treffen. Maar hun vertegenwoordigers, de volksa genwoordigers welke door de christen arbeiders w verkiezen, volgen niettemin stilzwijgend en gedwee d gering en haar « Eenheidswet ». Ze stemmen die met onvoorwaardelijke goedstemming. Zo gaat het in al merkommissies. Zal deze laatste week verandering gen? Er zijn nog geen christen democratische ammenen op dit wetontwerp neergelegd. Ook een pa beralen, die meer gekant zijn tegen zekere nieuw lastingen, hebben in Commissies geen enkele fro strijd aangegaan. Zij zullen hoogstwaarschijnlijk e amendementen voor de vorm en alinea om te be eieas gedaan te hebben, in de openbare zitting brengeen. Die zullen ze dan, na wat gepraat voor de g laten opzij zetten of zelfs terugtrekken.

Zoals de toestand in de Kamercommissies is, i laatste dagen van november, moet op parlementaire pi de Kamer op geen nederlaag van de regering en o geen ernstig verzet vanwege christen-democraten kend worden.

De socialisten voeren een sterke tactische strijd wanhopen niet de ogen te openen van de christen e beralen arbeiders, bedienden en gepensioneerd. De ring is er niet in gelukt in loopjes haar wet door de mercommunisten te jagen. Haar voorstellen werden er vele socialistische kamerleden ten gronde ontleed e streken.

DE STRID KOMT OP HET FORUM

Het openbaar debat in de Kamer zal er dan ood worden van het grootste belang voor de toekomst van volk.

Intussen moet in het land zelf het verzet losbi tegen een regering die tegenover de loontrekkende: verklozen en tegen de gepensioneerd ook tegen dezen waarmede zij sociale akkoorden en contracte sloot, die neergeschreven zijn in statuten – schaamt contractbreuk pleegt.

Tegenover contractverbrekers van de regering anverantwoordelijk en met alle middelen waarvoor de ge: seerde arbeiders met de andere getroffen volkmassa: schikken, opgetreden worden. Zo'n regering die ze weten vertrappelt heeft geen enkel welargument

De uitgave van het socialistische "Voor Allen" van 4 december 1960.

4.2. Nieuwe initiatieven.

De bladen "*Le Carillon*", "*L'Echo d'Ostende et du Littoral*" en "*La Flandre Littorale*" vertegenwoordigden de Franstalige gemeenschap in Oostende.

"*Le Carillon*" was reeds in december '44 terug verschenen onder de leiding van de nieuwe eigenaar Fernand Vollemaere. De vroegere uitgever, Nestor Van Hoorne, was op 20 juli '41 aangehouden wegens de verspreiding van anti-Duitse propaganda. Maar ook Vollemaere kende moeilijkheden; hij werd van economische collaboratie beschuldigd en werd op 2 september '46 vervallen verklaard van zijn ambt als gemeenteraadslid.

De Liberaal Polydore Verscheure startte op 5 oktober '46 als de nieuwe uitgever van "*L'Echo d'Ostende et du Littoral*". Verscheure beweerde aangesteld te zijn door de vroegere hoofdredacteur-directeur H. Raick en dit werd door de andere bladen in vraag gesteld. Het blad werd door Verscheure vooral gebruikt voor de verspreiding van propaganda om zijn eenmanspartij bij de gemeenteraadsverkiezingen van '46 te promoten. Op 31 mei 1947 verscheen echter het laatste nummer van de krant.

Robert Lanoye, uitgever van "*Het Kustblad*", begon in oktober '44 ook nog met de uitgave van "*La Flandre Littorale*", dat al snel tot "*La Flandre*" werd omgedoopt. Het voerde overtuigd campagne ten voordele van het gebruik van de Franse taal. Aan het eind van de jaren '40 werd het blad verdergezet onder de naam "*Le Courrier du Littoral*" en was een "*hebdomadaire pour la défense des intérêts de la Côte Belge*".

De Vlaamse tegenhanger van "*Le Carillon*" verscheen op 9 december '44 onder de naam "*Het handelsblad der Kust*". De uitgever ervan was Fernand Vollemaere, maar reeds in december '46 zou hij opgevolgd worden door A. Lambein. Vanaf 1947 kreeg het blad met moeilijkheden te kampen. Een conflict met de vakbonden leidde in augustus '47 tot het voortijdig einde van de krant. Het werd opgenomen in "*Het Kustblad*".

De Communistische Partij had tijdens en vlak na de oorlog heel wat aanzien verworven door haar optreden in het verzet. Er werd dan ook snel overgegaan tot de oprichting van een weekblad voor het gewest Oostende-Brugge. Aanvankelijk heette het weekblad "*De Roode Kustwachter*", maar in '45 werd het opgevolgd door "*De Volksstem*".

In '46 startte Henri Degrave met "*De Kustbode*", een uitgesproken liberaal partijblad. Vanaf januari '47 schreef liberaal minister Adolf Van Glabbeke elke week een hoofdartikel. "*De Kustbode*" ging vooral heftig te keer tegen de CVP en het klerikalisme (14).

Opmerkelijk is ook het verschijnen van een aantal huis-aan-huisbladen vlak na de oorlog. Met deze term wijzen we op regelmatig, meestal eenmaal per week, op een vaste dag verschijnende kranten die in een geografisch beperkt gebied gratis huis-aan-huis worden bezorgd (15). Het "*Algemeen Advertentieblad*" was één van de eerste gratis verspreide bladen in de regio Oostende. Het bevatte – onder de naam "*La Sirène*" – een Franstalig deel. Het verdween eind '47. Twee jaar later verscheen "*De Beiaard van het kopersbelang*", een initiatief van de drukkerij van "*Le Carillon*". Opvallend aan dit huis-aan-huisblad was het gebruik van het rose papier. Eveneens vermeldenswaard is de uitgave van het advertentieblad "*De Torre*" door Gerard Cosaert en "*De Handelscourant*" door de N.V. Soficom. Deze initiatieven konden de Oostendenaar echter niet bekoren en er werd een tijdje afgestapt van dit concept. In '55 kwam Pros Vandenberghe op de proppen met "*Van De Week*". Dit was meteen het eerste huis-aan-huisblad dat wel succes kende aan de kust (16).

Tenslotte verschenen nog twee vak- en informatiebladen over de zeevaart en de visserij. Eind 1945 verscheen "*Zeevisscherij*", onder redactie en beheer van Raymond Huilmand. Er was een bijlage

voor kinderen voorzien onder de benaming "*Het Zwabbertje*". Het blad kreeg af te rekenen met concurrentie van "*Het Nieuw Visscherijblad*". Het doel van "*Het Nieuw Visscherijblad*" was "*uitsluitend een vakblad te zijn, welke buiten en boven alle politieke aangelegenheden, alleen de algemeene vakbelangen van vischerij, vischhandel en de wetenschappen ermede verwant, zal behartigen*" (17).

Aanvankelijk stond het blad op naam van Henri Degrave en L. Godemont. Vanaf januari '47 werd S. Bollinne, echtgenote van Pros Vandenberghe, als uitgever vermeld. Het was dus meteen een zet van de omstreden Vandenberghe om opnieuw een plaats in de perswereld in te nemen.

4.3. Strijd om de Oostendse lezer.

Na de Tweede Wereldoorlog verdeelde de Koningskwesie de Belgische bevolking in twee kampen: de pro- en anti-leopoldisten. Deze tegenstelling weerspiegelde zich nog duidelijker in de geschreven pers. De kranten baseerden zich in hun stellingname op de standpunten van de partijen waar ze ideologisch bij aanleunden. Enerzijds was er de pro-leopoldistische katholieke pers, waartoe ook "*De Zeewacht*" behoorde. Deze groep kranten rechtvaardigde haar standpunt door het uitvoerig citeren van actoren uit de katholieke zuil die zich verzetten tegen de abdicatie van de vorst. Anderzijds was er de anti-leopoldistische pers die de socialistische oppositie vertegenwoordigde (18).

De socialistische pers, die vooral tijdens het interbellum een gouden periode kende, werd vanaf de jaren '60 geconfronteerd met dalende oplagecijfers. De socialistische kranten werden verweten te partijgebonden te zijn, ze hadden ook te weinig oog voor regionale informatie en boden te weinig ruimte voor de adverteerders (19).

Vanaf '48 volgden Robert en Charles Elleboudt hun overleden vader Alphonse op als uitgevers van "*De Zeewacht*". Robert en Charles slaagden er niet in hun vader in de gemeenteraad op te volgen en waren verplicht het politieke gebeuren vanop de tweede rij te volgen.

Pros Vandenberghe, ook de 'zwarte paus van de kaai' genoemd, probeerde de monopoliepositie van "*De Zeewacht*" inzake de informatieweekbladpers te doorbreken met de oprichting van zijn "*Het Nieuwsblad van de Kust*". Maar ook de Huis-aan-huisbladen lieten zich gelden als graag geziene gasten in de lokale perswereld.

4.3.1. "*Het Nieuwsblad van de Kust*".

In '54 richtte Pros Vandenberghe "*Het Nieuwsblad van de kust*" op. Waar "*De Zeewacht*" zich opwierp als de stem van heel Oostende, staat "*Het Nieuwsblad van de Kust*" eerder bekend als spreekbuis van de liberale middenstand.

Op politiek vlak was "*Het Nieuwsblad van de Kust*" echter in de eerste plaats de persoonlijke spreekbuis van Vandenberghe. Pros had een eigen visie op de politieke situatie en had zijn eigen politieke vrienden. Over CVP-volksvertegenwoordiger Dries Claeyns en B.S.P.-schep-senator Miroir verscheen nooit een kwaad woord. Claeyns werd door de krant bestempeld als "*een volksvertegenwoordiger die de levensbelangen van de zeevisserij begrijpt*". Pros mengde zich als liberaalgezinde ook in de problemen die de liberale partij kende en koos daarbij vaak de kant van de afgescheurde lijsten. In 1958 stelde Pros zich overigens kandidaat op een dergelijke scheurlijst, nl. de V.O.B.

Ook bouwpromotor en kursaalconcessionaris J.-C. Van Biervliet was een graag geziene gast in het blad. Van Biervliet liet regelmatig advertenties in de krant uitgeven en bovendien leverde Pros heel wat drukwerk voor het casino. Burgemeester Piers kon daarentegen zelden op genade rekenen.

Vaak uitte Pros in zijn blad persoonlijke verdachtmakingen en dit leidde tot een groot aantal processen wegens laster en eerroof. Vooral de syndicaten konden op weinig sympathie rekenen. In het visserijmilieu werd beweerd dat Pros zijn krant op kosten van de Rederscentrale zou bekostigd hebben.

Op levensbeschouwelijk vlak deed de krant zich eerder vrijzinnig voor. Op sociaal vlak stelde Pros zich altijd reactionair op. Volgens hem hoorde de vrouw thuis aan de haard en over de werklozen vroeg hij zich af: *“Waarom hun dopgeld niet met een Rolls-Royce naar hun buitenverblijf brengen?”* (20).

De redactie van de krant was vooral het werk van John Hermans, die er zich full-time mee inliet (21). Een aantal medewerkers konden zich echter niet verzoenen met de houding van Pros en stapten over naar andere kranten. Dit was het geval voor o.m. Willy Helmoortel die de stap naar concurrent *“De Zeewacht”* zette en Norbert Haeck, die met een eigen blad begon. De oplage van *“Het Nieuwsblad van de Kust”* bedroeg in het begin van de jaren '70 13 000 exemplaren (22).

4.3.2. *“De Zeewacht”*.

Aan het eind van de jaren '50 en begin van de jaren '60 kende de krant een grote bloei. In 1956 werd overgegaan tot de aankoop van een rotatiepers, die toeliet om 24 bladzijden in dubbele productie te fabriceren (23). In 1958 overleed Robert en het was Jacques Elleboudt die zijn taak als directeur-uitgever verder zette (24). Jacques werd bijgestaan door zijn broer Jean Elleboudt en José (Joe) Nissen, die als financieel, fiscaal en boekhoudkundig expert een leemte in de bedrijfsorganisatie van het bedrijf opvulde (25).

Aan de krant zelf werkten 65 personen mee. Eduard Lauwers was verantwoordelijk voor de stadsactualiteit, het toerisme en de lokale politiek; Ray Huilmand (Jo Deensen) verzorgde de cinema-, kunst- en ontspanningsrubriek, aangevuld met buitenlandse en nationale politiek. Gerard Geuskens had de sportrubriek in handen en Jean-Marie Pylyser was verantwoordelijk voor de editie van de Westkust (26).

De krant had vooral omwille van haar lokale sportberichtgeving een reputatie opgebouwd en profileerde zich in deze periode als *“financieel autonoom, politiek onafhankelijk”* (27) en als spreekbuis van 'vrije burgers'. Inderdaad, de krant wilde zich 'onafhankelijk' opstellen: *“Neutraal is een lelijk woord voor een blad: het betekent ‘zonder eigen standpunt’, dus zonder ruggespraak en fluitend naargelang de wind waait. Zo'n betiteling zouden we een belediging vinden. We zijn echter wel ‘onafhankelijk’ en daar gaan we biezonder prat op”*.

Wat onder 'onafhankelijk' verstaan was, werd door de krant duidelijk gedefinieerd: *“dat wil zeggen dat we elke mening respecteren en in niemands dienst staan, dat de waarheid de waarheid blijft eender aan welke kant zij staat en dat wij in elk geval weigeren een ‘spreekbuis’ te zijn”* (28). Gemiddeld telde *“De Zeewacht”* 22 bladzijden, bestaande uit plaatselijk nieuws, sport, reclame, visserij en scheepvaart, praktische aankondigingen (radio, t.v., ...) en binnen- en buitenlandse politiek.

Opvallend is de grote rol van sensatie in het weekblad: moorden, overvallen, ongelukken, enz. kwamen veelvuldig aan bod. Dit alles werd met veel foto's aangevuld. In de krant werd het toerisme gepromoot, maar ook het gebrek aan werk in de eigen streek werd op de voet gevolgd. Bedrijven werden steeds beschreven in termen van publiciteitsreportages. Weinig kritiek werd ook geuit aan het adres van de 'arm der wet' (politie, rijkswacht, gerecht, ...).

In het begin van de jaren '60 had "De Zeewacht" een oplage van 18 000 exemplaren. In de tweede helft van de jaren '60 steeg dit getal tot 22 000 exemplaren. Vanaf '73 tot de overname door Roularta bleef dit cijfer stabiel op 32 500 exemplaren (29).

Dat het tussen de familie Elleboudt en Pros Vandenberghe niet altijd koek en ei was, mag ons niet verwonderen. "De Zeewacht" noemde Vandenberghe zelfs een "Oostendse folkloristische figuur" en "een briesende tafelklopper".

De Zeewacht

WEEKBLAD VOOR OOSTENDE EN OMLIGGENDE

BESTUURDER: Alph. ELLEBOLDT

BUUREL, REDACTIE EN AANKONDIGINGEN: 40, VANISEGHE

48e JAARGANG

Aan onze lezers

Voor de tweede maal sinds ons bestaan, moet de verschijning van "DE ZEEWACHT" ophouden, wegens de gebeurtenissen die onze medeburgers en levens onze stad nu erg hebben geteisterd.

Het grootste getal van onze lezers zijn in Oostende gebleven en hebben de smeede oorlogsgebeurtenissen meegemaakt. Zij hebben geleden aan lijdzaam en goed. Voel van hen zagen hun huis vernield, verbrand of erg beschadigd. Er zijn er gestorven, bedolven onder de puinen van hun goed of gedood door de bommen. De Oostendenaars die hun haardstede niet verlieten hebben verschrikkelijk geleden onder de plaag van den oorlog die in onze stad bijzonder woedt.

Een gedeelte van onze lezers hebben de stad verlaten, in de hoop dat er "gene in Frankrijk of in Engeland" een gunstiger toestand zou te vinden zijn.

Helaas zij gingen ook den oorlog te gemoet. Hien en weer verdorven langs de einderloze wegen van Frankrijk, hebben zij geleden aan honger, dorst en andere ontberingen, aldien een volk dat de fouten betaalde van twintig jaren broedertwist en internationale onbegrip. Aan de Belgen verwen dit ongelukkig volk, de wanhoosheid waarin het gevallen was. Een zeker getal van onze medeburgers zijn te Oostende teruggekeerd, doch hebben een hoop pijn en al te helle getoed. Die hebben ook waar geteisterd geweest, en zijn aan groot gevaar ontsnapt.

Oostendenaars hebben in Frankrijk den dood gevonden die zij hier ont-

vochten doch werden verslagen. De tijd en de geschiedenis zullen uitwijzen in hoeverre onze bondgenooten het noodig hebben gedaan om ons land van den oorlog te vrijwaren. Van hen waren er meer daden en minder woorden verwacht.

Aan de soldaten, aan de burgerlijke slachtoffers die hun bloed ten pando gaven aan onze bewondering en ons loodwens. Laat ons verhoppen dat ons land de ontberingen van hinnen verwachten zal leugen.

Mocht het bloed van onze dierbare afgeslovenen als laatste offer dienen aan de gewettigdheid van den oorlog en mocht de oorlog een nieuwen tijd herschrijven waar ieder volk, in kultuur en recht zal mogen leven zonder haat noch lijf, tegenover elkander, zoowel op nationaal als internationaal gebied.

In onze wereld zal er nog één haat moeten bestaan: HAAT TEGEN OORLOG.

Oostende werd zwaar, heel zwaar geteisterd. Binnen vijfzig jaren zullen onze kinderen en kleinkinderen nog spreken over de schrikkelijke gebeurtenissen die Oostende in den loop van tien dagen in een hoop puinen veranderde, en met het goed, in het huis van zoveel medeburgers, onze grootste schatten vernield: de rijkdommen die bewaard bleef in het huis van ons alen, het Stadhuis. De bibliotheek werd ingevallen vernield met al hare schatten aan boeken, perkamenten, papieren en gedenkminnen van 't verleden. De eigen dokumentatie en collecties van 't aloude Oostende die in het huis "De Zeewacht" van de Kerkstraat zo-

Om te reizen

Hieronder geven wij enkele uitsneden die iedereen in de gelegenheid zullen scellen verder nieuws te vernemen over de manier om het gemakkelijker te reizen. Want, doordat er zoveel bruggen gesprongen zijn, is het treinenverkeer tot heden door de overheid niet; kunnen wederom hersteld worden, en de trams en bussen moeten 't al doen.

De beste en levens de goedkoopste manier om op reis te gaan is de auto-stop.

OM NAAR GENT TE REIZEN

Men neemt de bus van Brugge, Oostende Markt, dan een tram tot op Ste-Kruis. Daar gekomen, is het noodzakelijk de weg naar Gent op te gaan en te reizen te doen aan al de voortrijpende autos of camions-chauffeurs. Negen op tien camions zullen stoppen voor auto's en plaats in. Gaai de camion niet; naar Gent, grijp de met toecher. Gewonnen is gewonnen, en verder gekomen, herbegint men 't zelfde systeem.

GENT-ANTWERPEN (heen en terug)

In Gent, een tram nemen naar St-Amandberg welke gelegen is langs de weg Antwerpen en teken maken voor auto-stop. Terug van Antw. de ponton nemen aan de Jordaan en rijden aan den gendarm of aan een Duitse soldaat die daar op wacht staat, dat men wacacht naar Oostende te gaan. Sprek maar liefst van Gent of Brugge, want er zijn blitser weling kamions van Antwerpen naar Oostende komen. Maar de gendarm en de Duitse soldaat zijn vriendelijk en zorgen voor de reiziger. Met een welig meentelien wordt er aan een auto-

Onze nieuwe burgemeester

Wij kunnen ons niet genoeg verblijden over de benoeming van M. Serruys als burgemeester van Oostende. Wij wisten dat M. Serruys een blider was. De omstandigheden hebben bewezen dat hij de leider was. De benoeming mocht geen beter kans doen.

Wij kenden de heldhaftigheid van M. Serruys gedurende den vorigen oorlog. Vijf-en-twintig jaren later heeft M. Serruys als pas aangestelde burgemeester, blijken gegeven van de grootste hoedanigheden die mogen en moeten verwacht worden van een burgemeester: zelfopoffering en heldenmoed.

M. Henri Serruys die zijn ambt waarmak in de benardste omstandigheden die Oostende sedert een eeuw kende, is gelukkig te zijn, de burgemeester die wij moeten hebben.

Godverende de bevestiging van hem, was hij overal waar er gevaar was, en zonder zijne kranig (tschenkomst en leiding hadden wij nog meer rampen te betreuen gehal. Oost-

tende mag roemen over haar burgemeester.

En wat gezegd van Mervan Serruys? Menige gewoone, soewel burge als soldaat, zal aan haar terugdenken als aan een engel-beschermster die steeds klaar stond om haar eigen leven te offeren voor haar medestedschen.

Wij weten dat onze burgemeester, samen met het nieuw Schepencolleg zal werken voor 't gemeene best. Hij werd verplicht een tehuis te maken als stadshuis. Hij heeft ons feestelijk gekoem. Wij moeten die kruis als een symbool aanzien. Wij zijn ervan overtuigd dat groting M. Serruys burgemeester zal blijven, en wij verhoppen dat het voor lange jaren is 'tja rechtsverdigheid, dynamisme e. initiatief de leuze zal zijn voor 't jaer zijn ondergeschikten. M. Serruys is streng voor de anderen maar ook voor hemzelf. Dat is de waarborg voor de Oostendenaars dat nieuwe tijden mischelen aangebroken zijn.

Onze nieuwe schepenen

Laat ons ook onze nieuwe Schepenen gelukwenschen. Zij werden aangesteld onder het teken van werkzaamheid, bekwaamheid en eendracht, met het eenig doel voor allen welzijn te leveren.

M. Dervliet die op een lief en vriendelijke manier behandeld werd door de Franse autoriteiten, is onze eerste Schepen.

kwaamheid en zelfopoffering in een grote onderneming van stad.

M. Bondolf, advocaat, is Schepen van Burgerlijken Stand, Eelhof; Zaken, Sociale Werken, Ervdelasten, Handelshaven. Hij zal ook moeten al zijn krachten inspannen om in het veld, de uitgerande dokumenten, blidende te doen.

De Zeewacht, 29 juni 1940

Er verschenen ondertussen wel drie edities van "De Zeewacht": Oostende-Middenkust, de Gids van de Westhoek en het Landelijk Nieuws. In 1967 verscheen een vierde editie, gericht op de Oostkust. Om alles te verduidelijken deelde de krant deze boodschap mee: "Lezers tussen Raversijde en De Haan vragen de editie van de Middenkust, lezers van Middelkerke tot De Panne vragen de editie van de Westkust, lezers van Wenduine tot Knokke vragen de editie van de Oostkust en lezers uit de landelijke gemeenten tussen Oostende en Torhout vragen de Landelijke editie" (30). De editie van de Oostkust kon de lezer echter niet bekoren en werd in alle stilte afgevoerd.

4.3.3. De Huis-aan-huisbladen.

We wezen er reeds op dat het klimaat na de oorlog voor de uitgave van dergelijke advertentiebladen niet optimaal was. Met de toename van de welvaart, groeide de vraag naar een mogelijkheid om de koopkracht te vergroten. In dit opzicht konden de huis-aan-huisbladen wel een vooraanstaande rol spelen.

Hoewel aanvankelijk bedoeld als advertentiemedium, is het huis-aan-huisblad veelal uitgegroeid boven de status van het gratis verspreide reclamedrukwerk. Huis-aan-huisbladen bevatten een aantal redactionele pagina's en de inhoud ervan is meestal gericht op het kleine lokale en boven-lokale nieuws (31).

Eén van de advertentiebladen waar we niet naast kunnen kijken, is "*Tips*". Norbert Haeck (32), die eerder "*Het Nieuwsblad van de Kust*" had verlaten, stichtte dit advertentieblad op 8 juli 1965. Aanvankelijk nog gedrukt op de persen van 'Unitas', kende het blad gaandeweg steeds meer succes. Dit was vooral te danken aan de agressief-zakelijke aanpak van Haeck.

"*De Zeewacht*" aanzag dit gebeuren met lede ogen en richtte aan het eind van de jaren '70 een eigen advertentieblad op, nl. "*De Boei*". Maar "*na een viertal weken was alle lucht uit die Boei, het ding zonk en stierf in alle stilte een roemloze dood*" (33). Volgens "*De Zeewacht*" was het doel van Haeck om de krant in diskrediet te brengen "*met primaire belachelijke en vaak kinderachtige argumenten*" (34).

Oostende is ook een aantal huis-aan-huisbladen rijk die afkomstig zijn van grote persconcerns. De "*E3 Gazet van Groot-Oostende*" – opgericht in 1970 – is een schakel in de keten van de "*E3-advertentieweekbladen*", een initiatief van de Roeselaarse uitgeverij Roularta. Het kende geen echte doorbraak door de sterke positie van het blad van Haeck.

Meer succes had "*De Streekkrant*", een andere uitgave van Roularta. Het blad, verschenen in '71, had ook af te rekenen met de sterke positie van "*Tips*" maar kon in de loop van de jaren '70 een vaste stek opeisen.

4.4. Moeilijkheden in de lokale weekbladpers.

Na de dood van Charles Elleboudt in december '68 werd "*De Zeewacht*" verder uitgegeven door Jacques en Jean Elleboudt. Ondanks de gouden jaren '60 kwam het blad in moeilijkheden wegens de kapitaalintensieve investeringen die nodig waren om de technologische evolutie van het drukkersbedrijf te kunnen volgen.

Om een stevigere positie te verwerven op de reclamemarkt werd in '71 besloten om samen met "*Het Brugsch Handelsblad*", "*Het Kortrijks Handelsblad*" en "*Het Wekelijks Nieuws*", de groep "*4West*" op te richten. Het doel hiervan was "*(...) om voortaan onder één vlag een doeltreffend publiciteitsmedium ter beschikking te stellen van de nationale adverteerders uit het land*". De groep trad bijgevolg op als één reclamedrager voor geheel West-Vlaanderen (35).

Vanaf 1970 was de papierprijs de hoogte ingedreven en dit had zijn gevolgen voor de prijs van de kranten. "*De Zeewacht*" zag zich genoodzaakt de prijzen aan te passen en wees de lezer op de schuldigen: "*(...) er is de inflatie, die sneller dan ooit tevoren de loonkosten omhoog joeg. Ook – en vooral – de papierprijs, die, na een lichte stijging in 1973, nu met nieuwjaar '74 zo maar tussen de 20 à 25% zal stijgen. Voeg daar bij de tariefverhogingen van post, telegraaf en telefoon. Ook deze van de benzine, wat maakt dat een aanpassing van de prijs der weekbladen onafwendbaar is*" (36).

Ray Huilmand was ondertussen aangesteld als de nieuwe hoofdredacteur en opvolger van Eduard Lauwers. Huilmand maakte meteen zijn doelstelling bekend: "*We willen vooral een zo volledig mogelijk informatieweekblad zijn. Daarom benevens de reportages en gespecialiseerde rubrieken ook meer aandacht voor het randnieuws, dat de doorsnee-informatie aanvult en kleur geeft. We willen ook streven naar meer lezerscomfort: vaste rubrieken op vaste plaatsen die gemakkelijk terug te vinden zijn*" (37). "*De Zeewacht*" was vooral verbolgen over de overheidssteun aan de Belgische dagbladpers. Deze steun heeft zich op twee wijzen gemanifesteerd: enerzijds was er de onrechtstreekse steun, anderzijds de directe overheidssteun.

Bij onrechtstreekse steun krijgt de krant bepaalde voordelen, zoals verminderde posttarieven, verlaagde telefoontarieven, ...

De directe overheidssteun dook voor het eerst op tijdens de tweede regering Eyskens-Cools in '72. Opmerkelijk aan het voorstel was dat enkel 'dagbladeenheden' (bv. de Standaardgroep) erkend werden voor het recht op financiële steun. Bovendien moest een dagbladeenheid aan bepaalde eisen voldoen: 250 dagedities per jaar uitbrengen, een oplage hebben van minstens 7500 exemplaren en minstens vier redactionele pagina's hebben. Al snel rees kritiek op het systeem (38).

Ook "*De Zeewacht*" liet zich niet onbetuigd. De krant kon zich verzoenen met de onrechtstreekse overheidshulp die voor iedereen zou gelden in verhouding tot de belangrijkheid en economische bedrijvigheid (39), maar toen bleek dat de overheid niet zou toegeven nam de krant een hardere positie in.

Ook het feit dat de informatieweekbladpers over het hoofd werd gezien zette heel wat kwaad bloed: *"Opinieweekbladen zijn de informatiebladen die verschijnen in gewesten waar, om economische redenen nooit een dagblad van de grond kon komen. Naar vorm en inhoud zijn ze precies hetzelfde als de dagbladen met als enig verschil dat zij niet dagelijks verschijnen. (...) Het zijn diezelfde sterk gekoncentreerde persbedrijven die thans de zuignappen uitsteken naar de provinciale informatieweekbladen. (...) Aan deze misgroeiing helpt de staat nu mee door steun te geven aan deze Brusselse, Antwerpse en Gentse persbedrijven. Zo wordt de staat medeplichtig aan de moord op de informatieweekbladen die nochtans even uitgesproken opinievormers zijn als de dagbladen"* (40).

Ondertussen waren opnieuw enkele lokale krantjes verschenen die de positie van "*De Zeewacht*" in gevaar brachten. In maart 1974 startte 'De Regionale Pers v.z.w.' met het maandblad "*Tijdingen*". Aanvankelijk was het louter bedoeld als berichtenblad over activiteiten in het 'Ontmoetings- en Welzijnscentrum', later werd meer en meer commentaar op het Oostendse gebeuren ingelast. Vanaf '78 werd overgeschakeld op een weekbladformule.

In augustus '75 verscheen het eerste nummer van "*De Stoeten Ostendenoare*", een maandblad dat was opgericht uit verschillende plaatselijke actiegroepen die nood hadden aan een medium. Een groot aandeel binnen het maandblad was weggelegd voor de werkgroep die ageerde tegen de verlenging van de Oostendse luchthaven. Nog iets over de titel: het woord 'stoet' is afkomstig uit het dialect en heeft een dubbele betekenis, nl. durvend én lastig (41).

Niet alleen "*De Zeewacht*" had het moeilijk. Steeds meer kranten die financiële moeilijkheden kenden, werden opgeslorpt door grote persbedrijven of gingen samenwerken met andere lokale bladen. "*De Zeewacht*" had met "*4 West*" in 1971 de trend gezet.

In 1976 werd het Franstalige "*Le Courrier du Littoral*" samengevoegd met "*Le Courrier de Gand*" en "*Le Courrier de Bruges*". De kranten werden gedrukt in de uitgeverij 'Erel'. Toen de uitgeverij in 1994 met moeilijkheden te kampen had, werd besloten de publicaties te stoppen waardoor "*Le Courrier du Littoral*" verdween (42). In 1977 richtten de Oostendse beroepsjournalisten de "Oostendse Journalistenbond" op. Deze organisatie profileerde zich als een orgaan waarlangs de beroepsjournalisten, die in de stad werkten, dienden gecontacteerd te worden (43).

In '78 meldde "*De Stoeten Ostendenoare*" dat na kontakten met "*De Lastige Bruggeling*", "*De Wakkere Veurnenaar*" en "*De Kortrijkse Zuidwester*" overgegaan werd tot een fusie tussen de vier stadskranten. Het doel was een Westvlaams dagblad uit te geven onder de naam "*De Lastige Stoeten*" (44).

En dan plots, als een donderslag bij heldere hemel, meldde "De Zeewacht" in november '79: "De Zeewacht per 1 januari: Nieuwe wind in de zeilen". Na contacten met Roularta werd besloten om vanaf 1 januari '80 de krant bij deze groep onder te brengen. De oorzaak was ongetwijfeld de financiële problemen, maar de krant drukte het anders uit: "Met ingang van 1 januari e.k. zou onze krant immers aansluiten bij het persconcern Roularta, uitgeefster van Knack, Trends, Family, de E-3 kranten, de "Weekbode", e.a. Deze beslissing zou worden genomen omdat rationalisatie en herstrukturering enerzijds en het aanleunen bij een machtige groep (met een zakencijfer in 1979 van meer dan een miljard) anderzijds, grotere middelen zou ter beschikking stellen om nieuwe expansieprojecten te verwezenlijken. (...) Vast staat dat de algemene lijn van het blad zou behouden blijven en dat de krant als verkocht weekblad zou worden uitgegeven onder leiding van de h. Jacques Elleboudt, verantwoordelijk uitgever, tevens de kleinzoon van Alfons Elleboudt, die in 1894 De Zeewacht stichtte" (45).

Een jaar later werd ook "Het Nieuwsblad van de Kust" door Roularta overgenomen. Ironisch genoeg werd het blad volledig in "De Zeewacht" geïntegreerd. De twee rivalen werden versmolten tot één uitgave. Als redenen voor de verkoop van zijn krant gaf Vandenberghe aan dat hijzelf de pensioensgerechtigde leeftijd had bereikt en geen opvolgers had, maar ook de financiële problemen en dalende publiciteitsinkomsten speelden een rol (46). Andere bronnen beweren dat "Het Nieuwsblad van de Kust" werd opgekocht om mogelijke concurrenten voor te zijn (47).

Wat er ook van zij, Vandenberghe behield de drukkerij aan de H. Baelskaai, maar overleed in december 1984. Het was zijn dochter Martine die de drukkerij-uitgeverij "Nieuwsblad van de Kust" verder zette, tot het bedrijf op 30 december 1996 failliet werd verklaard (48).

5. Een nieuw tijdperk: Roularta.

Vanaf 1 januari '80 ressorteerde "De Zeewacht" dus onder de Roularta-groep. De historie van de groep is een echt succesverhaal. Het bedrijf kon zich in een korte tijdspanne een monopoliepositie verwerven in de informatieweekbladers in België.

Willy De Nolf had in 1954 een eigen drukkerij-uitgeverij opgericht onder de naam N.V. De Publigraaf, dat na enkele maanden werd omgevormd in N.V. Roularta. De Nolf was tevens uitgever van "De Roeselaarse Weekbode", dat een echte successtory zou worden. Reeds in 1956 was "De Roeselaarse Weekbode" uitgegroeid tot buiten de stadsgrenzen en werd de naam gewijzigd in "De Weekbode".

Onder leiding van De Nolf werden een hele reeks andere krantentitels in "De Weekbode" opgeslorpt. In '57 werd "De Mandelpost" overgenomen, een 'onafhankelijk en volks' weekblad met veel aandacht voor sport. In '60 volgde "D'Oude Thouroutenaar", een neutraal informatieblad met liberale sympathieën en in 1968 werd "Burgerwelzijn" overgenomen. De jaren '60 waren voor Roularta gouden jaren. In 1964 trad het bedrijf voor de eerste maal buiten de eigen provinciegrenzen met de oprichting van "Advertentie Groot-Antwerpen". Begin '65 volgde een editie voor de streek rond Gent. Luc De Nolf, een jongere broer van Willy, had de leiding van dit blad in handen (49).

Tussen 1965 en 1971 werd overgegaan tot de uitbouw van een groep huis-aan-huisbladen, die de naam "E3-groep" opgeplakt kregen. Later volgde de uitgave van "De Streekkrant".

Met de overname van "Het Ypersch Nieuws" in '71 boekte Roularta een nieuwe overwinning; nog in datzelfde jaar werd "Knack" gelanceerd. "Knack" werd meteen het boegbeeld van Roularta en slaagde erin alle andere informatieweekbladen in Vlaanderen ("De Vlaamse Elsevier", "Spectator", ...) weg te concurreren (50).

Eind '79 werd tenslotte "*De Zeewacht*" overgenomen. Het blad behield een eigen redactielokaal in Oostende en hoofdredacteur Jo Deensen werd adjunct van de nieuwe hoofdredacteur Emiel Ramoudt. Als laatste in de rij werd "*Het Brugsch Handelsblad*" opgekocht.

Alle regionale weekbladen van Roularta verschijnen vandaag onder de benaming "*De Krant van West-Vlaanderen*". De redactionele lijn van "*De Krant van West-Vlaanderen*" wordt bepaald door drie dimensies: het lokale, het menselijke en het katholieke aspect.

In "*De Krant van West-Vlaanderen*" primeert het lokale nieuws. Vooral het West-Vlaamse aspect is belangrijk. In tegenstelling tot vele dagbladen wordt gezocht naar de menselijke kant van een gebeurtenis, maar er wordt ook aandacht besteed aan het commerciële aspect; een krant moet lezers aantrekken, vandaar ook de aandacht voor sensatie. "*De Krant van West-Vlaanderen*" is katholiek geïnspireerd, maar probeert een objectieve koers te varen en open te staan voor alle meningen (51).

De inkomsten van "*De Zeewacht*" werden aan het eind van de jaren '80 voor meer dan de helft gehaald uit de reclame. Vooral de categorieën interieur (huisraad, meubelen, ...), horeca en vervoer waren populair bij de adverteerders (52). Els De Bens wees erop dat bij een gezonde financiële situatie de inkomsten uit verkoop ongeveer gelijk zijn aan de inkomsten uit de reclame. Wanneer de reclame-inkomsten onder de 30% zakken, komt een krant in moeilijkheden (53).

Ondanks het feit dat "*De Zeewacht*" werd opgenomen binnen "*De Krant van West-Vlaanderen*" bleef de krant aan het eind van de jaren '80 kampen met een negatieve balans. Volgens communicatiewetenschapster Sandy Deseure kan Roularta het zich niet permitteren om verlieslatende kranten van de hand te doen omdat daarmee vooral de adverteerders zouden getroffen worden.

6. Besluit.

De polarisatie tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog op persvlak te Oostende kan opvallend genoemd worden. Tijdens de 'Grote Oorlog' van 1914-1918 verscheen geen enkele Oostendse krant omdat twee uitgevers immers gevangenisstraffen kregen opgelegd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was die bereidheid om mee te werken er wel. Hoe kan dit verklaard worden?

In eerste instantie was er de nationaalsocialistische ideologie. De nazi's hechtten immers veel belang aan de rol van de media bij de beïnvloeding van de publieke opinie. Kranten speelden een belangrijke rol hierbij. Als tweede aspect was er de persoonlijke motivatie. Drukkers, journalisten en uitgevers die de nazi-ideologie gunstig gezind waren, waren sneller bereid om mee te werken. Een relatie aantonen tussen "*De Zeewacht*" en het tijdens de oorlog uitgegeven en door de Duitsers gecensureerde weekblad "*Panne-Strand*" was zeer moeilijk. De redactie van "*Panne-Strand*" opteerde voor een aanwezigheidspolitiek (54): beter zelf het journalistieke werk hervatten dan de krant aan extremisten over te laten. Ook de gevangenisstraf die Alphonse Elleboudt tijdens de Eerste Wereldoorlog kreeg van de Duitsers kan een rol gespeeld hebben bij de uitgave van een gecensureerde krant.

Na de Tweede Wereldoorlog barstte in Oostende de strijd los tussen 'zwarten' en verzetslieden. Ook in de pers was deze strijd bijzonder bitsig. Vooral "*De Zeewacht*" werd wegens de associatie met "*Panne-Strand*" onder vuur genomen. Het grootste slachtoffer hiervan werd journalist Eduard Lauwers. Lauwers werd wegens zijn aandeel in de oorlogskrant voor 15 maanden opgesloten in het kamp van St.-Kruis, nabij Brugge. Na zijn vrijlating was Lauwers tot 1972 nog als journalist actief bij "*De Zeewacht*". De krant zelf ondervond geen blijvende schade van deze kwestie.

Door het persvacuüm dat na de oorlog ontstond in Oostende waagden de kranten hun kans op de weekbladmarkt. Door de toenemende concurrentie en de oververzadiging van die markt legden verschillende van die kranten opnieuw de boeken neer.

De Tweede Wereldoorlog had er ook voor gezorgd dat de overwegend Franstalige pers te Oostende tot een minimum werd herleid. Na de oorlog kende de verzuiling een hoogtepunt in die zin dat elke politieke strekking een krant aan zich had gebonden. “*De Zeewacht*” was spreekbuis van de C.V.P., “*Voor Allen*” van de B.S.P. en “*De Kustbode*” vertegenwoordigde de liberale partij. De twisten tussen de kranten bereikten een hoogtepunt tijdens de ‘Koningskwestie’ en de ‘Schoolstrijd’. Daarna nam in het algemeen de verbondenheid van de verschillende kranten met de overeenstemmende partijen af, vooral onder invloed van het concentratieverschijnsel.

Tijdens de jaren '50 en het begin van de jaren '60 kende “*De Zeewacht*” een periode van consolidatie en uitbreiding. De krant profileerde zich als woordvoerder voor de gehele Oostendse bevolking. Uit die periode blijft vooral de strijd met “*Het Nieuwsblad van de Kust*” van Prosper Vandenberghe hangen. “*De Zeewacht*” kende haar hoogste oplagecijfers in het begin van de jaren '70. Verwonderlijk is dit niet aangezien de Oostendse regio op dat moment een periode van economische hoogconjunctuur kende.

Vanaf het midden van de jaren '70 werd duidelijk dat zich binnen de Oostendse pers een tendens aftekende van concentratie: steeds meer kranten werden opgekocht door grote ondernemingen. Andere werden uit de markt geduwd omdat ze financieel onleefbaar waren geworden.

VERWIJZINGEN

- (1) Het Strand, 10.06.1944, p. 1, a.
- (2) Voor Allen, 09.12.1945, p. 1, d-e.
- (3) Voor Allen, 08.09.1944, p. 1, a-c.
- (4) Het Kustblad, 24.09.1944, p. 1, c.
- (5) De Zeewacht, 16.09.1944, p. 1, a-b.
- (6) Het Kustblad, 24.09.1944, p. 1, c.
- (7) Het Kustblad, 01.10.1944, p. 2, a-b.
- (8) De Zeewacht, 04.11.1944, p. 1, c-d.
- (9) Voor Allen, 15.10.1944, p. 1, b.
- (10) DE BENS (E.), De pers in België..., p. 56.
- (11) GUNST (P.), Verandering en continuïteit van het politiek personeel. Burgemeesters en schepenen in het arrondissement Oostende van 1938 tot 1947. Met een vergelijkende studie van de repressie en de epuratie in België en de Scandinavische landen. R.U.G., onuitgeg. licentiaatsverh., 1991, pp. 376-377.
- (12) Brief Auditeur-Generaal, 09.02.2001.
- (13) De Zeewacht, 01.06.1951, p. 1, e.
- (14) “Het dossier van het Oostends bedrukt papier deel 7. De korte euforie na de bevrijding”. De Stoeten Ostendenoare, III, december 1977, 4, pp. 14-16.
- (15) VAN DER LINDEN (C.), HOLLANDER (E.), Media in stad en streek. 's Gravenhage, ANDO, 1993, p. 31.
- (16) “Het dossier van het Oostends bedrukt papier deel 8. Alleen de sterksten (sluwsten) blijven over”. De Stoeten Ostendenoare, III, januari 1978, 5, pp. 24-25.
- (17) Het Nieuw Visscherijblad, 01.12.1945, p. 1, c.
- (18) CANINI (G.), “De Belgische dagbladpers, 1945-1950”. In: WITTE (E.), STOUTHUYSEN (P.), e.a. Tussen Restauratie en vernieuwing. Aspecten van de naoorlogse Belgische politiek (1944-1950). Brussel, VUB-Press, 1989, pp. 343-344. In onze volgende hoofdstukken gaan we dieper in op de Koningskwestie omdat we menen dat deze zaak in eerste instantie een politiek gebeuren is geweest. De pers speelde natuurlijk op deze kwestie in.
- (19) DE BENS (E.), “De teloorgang van de socialistische dagbladpers in België”. In: ART (J.), FRANCOIS (L.), Docendo Discimus. Liber Amicorum Romain Van Eenoo. Gent, 1999, p. 385-388.
- (20) Nieuwsblad van de Kust, 12.02.1976.
- (21) ROGIERS (G.), op. cit., p. 52.
- (22) DESEURE (S.), De krant van West-Vlaanderen : een vergelijkende analyse van de verschillende regionale titels. R.U.G., onuitgeg. licentiaatsverh., 1998, p. 52.
- (23) VEREENOOGHE (B.), De Zeewacht door zijn lezers gezien. De Haan, H.I.S.S., 1978, p. 34.
- (24) VAN HAVERBEKE (E.), De geschiedenis van de familie Elleboudt. Roeselare, Roularta, 1996, p. 88.

- (25) VEREENOOGHE (B.), loc. cit.
- (26) De Zeewacht, 21.12.1962, p. V.
- (27) De Zeewacht, 25.05.1962, p. 27, f.
- (28) De Zeewacht, 03.09.1965, p. 8, a-b.
- (29) DESEURE (S.), loc. cit.
- (30) De Zeewacht, 01.12.1967, p. 1, c-d.
- (31) VAN DER LINDEN (C.), HOLLANDER (E.), op. cit., p. 31.
- (32) Norbert Haeck (°Bredene, 14.09.1940), is de uitgever van het advertentieblad "*Tips*". Daarnaast is hij ook gekend als inrichter van jaarbeurzen en als afgevaardigd beheerder van de NV Oostendse Hallen. Zie: DECAN (R.), Wie is wie in Vlaanderen, 1985-1989. Biografische Encyclopedie. Brussel, BRD, 1989, p. 587.
- (33) Tips, 22.12.1977.
- (34) De Zeewacht, 17.03.1978, p. 4, a-c.
- (35) De Zeewacht, 19.03.1971, p. 1, a-b.
- (36) De Zeewacht, 23.11.1973, p. 1, d-e.
- (37) De Zeewacht, 02.06.1972, p. 3, c-f.
- (38) DE BENS (E.), De pers in België... pp. 241-246.
- (39) De Zeewacht, 03.01.1975, p. 3, a-c.
- (40) De Zeewacht, 28.07.1978, p. 2, e-f.
- (41) ROGIERS (G.), op. cit., p. 63.
- (42) "(Uitgeverij) Erel: verdwijnt de Courrier?" Tijdingen, XXI, februari 1994, 8, p. 26.
- (43) De Zeewacht, 14.01.1977, p. 1, a-b.
- (44) De Stoeten Ostendenoare, VII, maart-april 1978, 3, p. 11.
- (45) De Zeewacht, 23.11.1979, p. 1, f-h.
- (46) ROGIERS (G.), op. cit., p. 52.
- (47) BAERT (P.), De Roularta-groep. R.U.G., onuitgeg. licentiaatsverh., 1982, p. 53.
- (48) "Drukkerij Vandenberghe (bekend als 'Drukkerij Nieuwsblad van de Kust' en opgericht in 1938) legt de boeken neer op 30 december 1996". Het Visserijblad, LXIV, 1996, 2, p. 26.
- (49) BAERT (P.), op. cit., pp. 39-47.
- (50) DE BENS (E.), RAEYMAECKERS (K.), op. cit., pp. 14-15.
- (51) DESEURE (S.), op. cit., p. 46.
- (52) ibid., pp. 62-70.
- (53) DE BENS (E.), De pers in België... p. 131.
- (54) We willen er op wijzen dat ook een andere krant van de huidige Roularta-groep, nl. "*Het Brugsch Handelsblad*", tijdens de Tweede Wereldoorlog bleef verschijnen; de redactie werd echter overgenomen door De Vlag, een radicale collaboratiegroep. Zie: DE BENS (E.), RAEYMAECKERS (K.), op. cit., p. 19.

Op de kافت: een afdruk van een geporseleinde kaart.

A l'Univers à Ostende

Café Restaurant

GEPORSELEINDE KAARTEN

Nu wij dit jaar maandelijks, op onze voorkaft, een geporseleinde kaart publiceren, is het misschien nuttig wat meer duiding te geven over de geschiedenis, het ontstaan van deze kaarten.

Daarvoor grijpen wij terug naar een artikel van onze ere-voorzitter Omer VILAIN, gepubliceerd in Ostendiana IV, blz. 147. onder de oorspronkelijke titel "Een overzicht van de 19^e eeuwse Oostendse porseleinkaarten". (gepubliceerd te Oostende in 1982 als jaarboek van de V.V.F., Afdeling Oostende-Kuststreek en onder auspiciën van "De Plate").

(...)

De porseleinkaart die tot de mooiste kleinkunst uit de XIXe eeuw behoort is amper een goede kwarteeuw gedrukt geworden. Men treft ze aan in de periode die zich situeert na 1840 tot ongeveer 1865.

Het waren mooie adres- en reclamekaarten, ook wel eens gelegenheidsdrukken voor menu's, invitaties en bijzondere wensen en heel zelden ook souvenirkaarten met een zicht op een plaats of gebouw.

De benaming porseleinkaart is niet helemaal juist, men zou eerder moeten spreken van "geporseleinde kaart". Het was het steendrukprocédé met diverse kleuren, waarbij soms ook goud, zilver of brons bij te pas kwam, op speciaal karton dat een opgelegde laag kaolien kreeg en daardoor het glanzend uitzicht van porselein bekwam. De lithografiedrukkers maakten er een erezaak van om de kaarten zo mooi en zo weelderig mogelijk aan het cliënteel te bezorgen.

Het spreekt vanzelf dat het de begoede burgerij en de rijkste ondernemingen waren die deze kaarten, welke dan met reclamedoeleinden verspreid werden, konden laten drukken. Daar die kaarten zo mooi waren, bewaarden velen die in albums. Dit is een geluk geweest, want daardoor vindt men nu in verschillende musea (o.a. in het Heemkundig Museum van Oostende), archiefdepots en privé-verzamelingen van deze kaarten terug.

(...)

De porseleinkaarten geven aan de historische vorsers heel wat inlichtingen over het dagelijks leven rond de helft van de vorige eeuw. De stadszichtjes zijn alhoewel romantisch, toch zeer interessant, maar de reclamekaarten die ook dikwijls geïllustreerd zijn, geven in hun tekst heel wat informatie: naam en adres, beroep, ambacht, handel of nering door de persoon in kwestie uitgeoefend.

(...)

De porseleinkaart verdween rond 1865 uit reden dat het drukken ervan voor de gezondheid van de drukkers gevaarlijk was. Het loodwit en het goudstof waren hiervan de oorzaak en deed de drukkers naar andere kleurlithografische procédés overgaan. Een korte periode in de drukkunst was hiermede afgesloten, juist toen het sierlijke en het kunstzinnige van de romantische adreskaart een hoogtepunt had bereikt, dat toevallig samenviel met het sterfjaar van Koning Leopold I.

Jean Pierre FALISE
Hoofdredacteur

JAARVERSLAG 2011

1. RAAD VAN BESTUUR

De raad van bestuur was op 31 december 2011 als volgt samengesteld:

Dhr. August VAN ISEGHEM	Erevoorzitter
Dhr. Omer VILAIN	Erevoorzitter
Dhr. Jean Pierre FALISE	Voorzitter en redacteur
Dhr. Walter MAJOR	Ondervoorzitter tot oktober 2011
Dhr. Ferdinand GEVAERT	Ondervoorzitter vanaf november 2011
Mevr. Nadia STUBBE	Secretaris, website, en documentatiecentrum
Mevr. Simone MAES	Penningmeester tot maart 2011
Dhr. Fernand MUS	Penningmeester vanaf april 2011
Dhr. Freddy HUBRECHTSEN	Museummedewerker
Dhr. August GOETHAELS	Museummedewerker
Dhr. Gilbert VERMEERSCH	Materiaalmeester
Dhr. Valère PRINZIE	Public relations en activiteiten
Dhr. Emile SMISSAERT	Bestuurslid
Dhr. Johan VAN ROOSE	Bestuurslid
Dhr. Koen VERWAERDE	Bestuurslid

A. VERGADERINGEN, WERKGROEPEN EN COMMISSIES

De raad van bestuur hield 11 gewone vergaderingen.

Cultuurraad Oostende:

Vertegenwoordiger: dhr. Emile Smissaert.

Vervanger: dhr. Walter Major.(tot 22/10)

Activiteiten:

11 algemene vergaderingen vertegenwoordigd door E. Smissaert
27/1 ; 24/2 ; 24/3 ; 28/4 ; 24/5 ; 23/6 ; 7/9 (extra) ; 22/9 ; 25/10 ; 22/11; 22/12.

Openbare culturele sessie : voorstelling 'Woordenboek Nederlands-O(o)stends
(samengesteld door dhr. Roland Desnerck) op het stadhuis): 1x op 13/10.

Werkgroep "Aperitiefconcert: 4 x
Openbare uitvoering als matinee in het "Fort Napoleon" op 20/2..
Als bijdrage van de C.R.O. t.g.v. "Oostende Cultuurstad 2010".

Werkgroep Prijs Cultuurraad: 4x
Uitreiking prijs: 20/2;
Schriftelijke en aanschouwelijke presentatie van onze kandidaat
dhr. Peter Ledaine: 25/10 ; 22/11.
Nagaan der ontvankelijkheid van de kandidaturen: 8/11

Werkgroep Cultuurkaart 2012: 1x op 19/10
Werkgroep Gemeenschapsvormende projecten (stadhuis) : 2x
14/4 ; 18/10.
Werkgroep Open Monumentendag 2011: 4x
Vorbereidingssessies op 3/3 en 4/7;
Dag zelf: 11/9;
Evaluatie: 12/9.

Werkgroep straatnamen: 1x op 15/11

Werkgroep "Bibliografie van de geschiedenis van Oostende"

Leden: Dhr. Prof. Dr. L. François, voorzitter
Mevrn. C. Vermaut, G. Farasyn-Schepens, dhrn. F. Hubrechtsen,
J. Parmentier, F. Gevaert, I. Van Hyfte en P. François.

De leden van de werkgroep kwamen in 2011 niet samen.

Werkgroep "Museum"

Leden: Mevr. S. Maes , dhrn. J.P. Falise, F. Hubrechtsen, A. Goethaels,
G. Vermeersch..

Werkgroep "Website"

Leden: Mevr. N. Stubbe.

Werkgroep "Archief"

Leden: Mevrn. S. Maes en N. Stubbe ; dhrn. J.P. Falise, R. Ouvry, F. Mus, M. Calcoen,
G. Van Duyvenboden, A. Goethaels.

Werkgroep "Documentatiecentrum en Bibliotheek"

Leden: Mevr. N. Stubbe en G. Van Duyvenboden.
De bibliotheek werd aangevuld met nieuwe aanwinsten.

B. 57ste ALGEMENE STATUTAIRE VERGADERING

Ging door op zaterdag 16 april 2011 om 10.00 uur. Drie leden waren afwezig
zonder kennisgeving, alle anderen waren aanwezig, verontschuldigd of
vertegenwoordigd door volmacht.

De lidmaatschapsbijdrage voor 2011 werd vastgesteld op 12 EUR (aangesloten lid) ;
16 EUR (steunend lid) en vanaf 25 EUR (beschermend lid).

2. SECRETARIAAT

a. Het secretariaat verwerkte 308 stukken in de briefwisseling. Enkel de externe briefwisseling (met uitzondering van reclame, pamfletten, folders en brochures) werd behouden voor nummering. De interne briefwisseling van de kring wordt behouden indien het nuttig lijkt voor de historiek van de kring.

b. Leden

De kring telde op 31 december 501 leden.

3. ACTIVITEITEN

a. Voordrachten

Er waren in totaal 9 avondvoordrachten en 5 namiddagvoordrachten.

Donderdag 27 januari 2011 om 20.00 uur
Jaarlijkse veiling, onder leiding van dhr. Georges Van Duyvenboden.

Donderdag 24 februari 2011 om 20.00 uur
Wat schuilt er achter een naam, door dhr. Dirk Casteleyn.

Donderdag 17 maart 2011 om 14.30 uur
Vissersvrouwen, door mevr. Katrien Vervaele.

Donderdag 31 maart 2011 om 20.00 uur
Onze kust anders bekeken, door dhr. Jan Seys.

Donderdag 28 april 2011 om 20.00 uur
Oostende tijdens de bezetting 1940-44 in woord en beeld , door dhr. Roger Jansoone.

Donderdag 14 mei 2011 om 10.00 uur
Cultuur en natuur in "Den Hof", wandelvoordracht met dhr. René Vandercruyssen

Donderdag 26 mei 2011 om 20.00 uur
De Oostendse kapers, door dhr. Willy Versluys.

Donderdag 29 september 2011 om 20.00 uur
De Middeleeuwen in hun hemd, door dhr. Joris De Sutter.

Donderdag 13 oktober 2011 om 14.30 uur
Ontstaansgeschiedenis en evolutie van onze kust , door dhr. René Vandercruyssen.

Donderdag 27 oktober 2011 om 20.00 uur
Oostende en Oudenburg voor de lens van André Gennevoise , door dhr. Frans Bonte.

Donderdag 24 november 2011 om 20.00 uur
Art Nouveau en Art Deco in Oostende, door dhr. Mich De Langhe.

Donderdag 16 december 2011 om 14.30 en om 20.00 uur
Filmnamiddag en –avond, door dhr. Jean Pierre Devolder.

Voor de 14 voordrachten geeft dat een totaal van 643 aanwezigen, met een gemiddelde van 46 toehoorders per voordracht.

b. Studiebezoeken

Er waren geen studiebezoeken in 2011.

c. Podiumoptreden

De kleinkunstmiddag en het middagmaal gingen door op zaterdag 3 december 2011. in het Duivenschietinggebouw op de Wellingtonrenbaan. Er waren 78 personen ingeschreven.

d. Studiereis

De jaarlijkse studiereis ging door op zondag 12 juni 2011 onder leiding van dhr. Prinzie. We reden richting Bergues waar we de omgeving verkenden, daarna gingen we richting Helfaut naar "La Coupole" en om de dag af te sluiten deden we St. Omer aan.

Er waren 46 inschrijvingen.

e. Andere activiteiten

De jaarlijkse Driekoningenviering van de besturen der heemkringen en de V.V.F. werd georganiseerd door Heemkring 'Santforde op vrijdag 15 januari 2011. Dhr. Falise, dhr. en mevr. Smissaert, mevr. Hubrechtsen, dhr. Gevaert, dhr. en mevr. Verwaerde en mevr. Stubbe en dhr. en mevr. Van Duyvenboden vertegenwoordigden de kring.

Dhr. Falise won de Prijs Cultuurraad 2010 . De prijsuitreiking greep plaats op zondag 20 februari 2011 in Fort Napoleon apart gevolgd door een aperitiefconcert.

De jaarlijkse veiling ging door op 27 januari 2011 onder leiding van dhr. Georges Van Duyvenboden. Op zondag 23 januari 2011 waren de veilingstukken te bezichtigen. We hadden 35 belangstellenden en op de veiling zelf 45 deelnemers.

Mevrn. Stubbe en Vandenbroucke, dhrn. Van Duyvenboden en Prinzie waren aanwezig op de voorstelling van het boek 'Naar Island!' door Katrien Vervaele op vrijdag 8 april 2011.

De Ensorherdenking gebeurde op zaterdag 10 april 2011, met om 15.00 uur een concert in het Duinenkerkje gevolgd door de bloemenneerlegging aan het graf. Dhr. J.P. Falise, dhr. Van Duyvenboden, V. Prinzie, J. Van Roose, mevr. Stubbe en mevr. L. Vandenbroucke vertegenwoordigden de kring. Dhr. Falise legde bloemen neer in naam van de kring.

Dhr. Falise en mevr. Stubbe vertegenwoordigden de kring op de vissershulde op Paasmaandag 25 april 2011. Dhr. Falise woonde de kerkdienst bij, mevr. Stubbe de dienst in de Geuzetorre. Jean Pierre legde bloemen neer aan het Zeeliedenmonument..

Dhrn. Falise en Hubrechtsen vertegenwoordigden de kring op de Heemdag in Tielt op zaterdag 7 mei 2011.

Paster Pypeherdenking ging door op vrijdag 3 juni 2011. Dhrn. Falise, Hubrechtsen, Goethaels, Gevaert, Smissaert, Van Duyvenboden, Verwaerde, Prinzie en mevrn. Stubbe,

Cattoor en Vandenbroucke vertegenwoordigden de kring.

Dhrn. Falise, Hubrechtsen Smissaert, mevrn. Cattoor en Stubbe waren aanwezig op Heemdag Vlaanderen op zaterdag 24 september 2011 te Blankenberge.

4. MUSEUM

De Nacht van de Musea en Galerijen ging door op zaterdag 12 februari. We telden 391 bezoekers. De zomernocturne op 25 augustus telde 93 bezoekers. Open Monumentendag op zondag 12 september telde 217 bezoekers.

<u>Tentoonstellingen:</u> 11/12 tot 13/3	150 jaar Leopoldpark
11/6 tot 17/9	Strandmeubilair vroeger en nu in beeld.

Het museum sloot haar deuren op zondag 22 september 2011 wegens herinrichting.

Van januari tot 22 september telden we 3512 bezoekers.

Het museum was 143 dagen open. Er waren 31 groepen (scholen en verenigingen) die buiten de normale openingsuren een bezoek brachten aan het museum.

Dhrn. Falise, Hubrechtsen en Goethaels waren aanwezig op verschillende vergaderingen voor de omvorming van het museum samen met mevrn. Meire, Michils en Lingier (Cultuurdienst).

5. ARCHIEF

Het archief blijft gesloten. Individuele vragen kunnen steeds gesteld worden aan dhrn. Falise en Hubrechtsen en mevr. Stubbe die ze zullen behandelen rekening houdend met de aan de gang zijnde inventarisatie. De databank van het archief staat op onze website en is raadpleegbaar..

6. DOCUMENTATIECENTRUM

Mevr. Farasyn-Schepens en dhr. Van Hyfte verwerken de jaarlijkse aanvullingen. Mevr. Stubbe digitaliseert de aanvullingen. De artikels werden ingescand van 2000 t/m 2009. De databank is raadpleegbaar op de website en het centrum is open tijdens de openingsuren van het museum en na afspraak.

7. MEDIATHEEK

Schenking: twee 78-toerenplaten met Oostendse liedjes.
DVD Mars op Oostende

Dhr. Jean Pierre Devolder toonde enkele filmpjes:

- Levende standbeelden (Louisa- en aanpalende straten);
- Duinenkerkje en Oostende ontwaakt onder de sneeuw van Raoul Van Tyghem en zoon ;
- Mars op Oostende door Lisa Tahon ;
- Met de Plate naar Bergues, Helfaut en St. Omer (junireis 2011);
- En een filmpje uit 1938.

8. TIJDSCHRIFTEN

De tijdschriftencollectie is consulteerbaar en werd volledig geëxcerpeerd. De collectie is raadpleegbaar tijdens de openingsuren van het museum.

De jaargangen 1971 tot en met 2008 werden door het VLIZ gescand in PDF-formaat en door de Kring op onze website geplaatst.

9. BIBLIOTHEEK

De bibliotheek werd met volgende werken aangevuld.

- 150 jaar Cercle Coecilia
- De vlucht naar Penzance
- Table générale des matières van drukkerij Bouchery
- Ostend and Zeebrugge
- Oostende en Oudenburg door de lens van André Gennevoise
- De kerkhoven van Stene
- Congo
- Vlaams Instituut voor de Zee : jaarboek 2010

10. VERZAMELING VAN DE KRING

a. Bruikleen

Borstbeeld van Paster Pype.

b. Aanwinsten

Schenkeningen

Volgende personen schonken de kring foto's, documenten, medailles en gedenktekens, plannen en archieven:

Louis Pincket, Ferdinand Gevaert, Walter Major, dhr. en mevr. Marlein, Gerda Vande Winkel, André Vandenberghe, René Vanwalleghem, dhr. en mevr. Matton-Cools, Herbert De Smet, Eric Degraeve, Philip Van Caillie, Paul De La Rue, Vera Joris, André Missiaen, Johan Joye,, dhr. Brys, Henri Laplasse, mevr. Omer Vilain-Everaert en nog enkele anonieme schenkers.

Aankopen

Affiches, foto's en andere documenten ;

11. PUBLICATIES

a. Tijdschrift

Van het tijdschrift verschenen 10 nummers op de vooropgestelde data: januari, februari; maart, april, mei, juni, september, oktober, november en december. Foto op omslag in kleur In totaal werden 240 bladzijden gepubliceerd waaronder 57 zwart-wit fotobladzijden, 2 kleur fotobladzijden en enkele bladzijden met kaarten, foto's, tekeningen, rekeningen en documenten.

Dhr. Falise zorgde voor de samenstelling en de opmaak van het tijdschrift.

Dhr. Smissaert zorgde voor het samenstellen van de inhoudstafel en de registers.

b. Ruilabonnementen

Werden omgewisseld met volgende West-Vlaamse Heemkringen of Verenigingen:

Bachten de Kupe, Veurne. Spaenhiers, Torhout. De Zonnebeekse Heemvrienden, Zonnebeke. Geschiedkundige Kring Ernighahem, Eernegem. Gidsenkring Lange Nelle, Oostende. Heemkring David Jonckheere, Aatrijke. Heemkring Dr. Vandamme, Blankenberge. Heemkring Graningate, Middelkerke. Heemkring Karel Van de Poele, Lichtervelde. Heemkring M. Van Coppenolle, Brugge. Heemkring Oud Ruiselede, Ruiselede. Heemkring Sint-Guthago, Knokke. Heemkring Wibilinga, Wevelgem. Heemkring Ghestella, Gistel. Heemkundige Kring Houtland, Torhout. Iepers Kwartier, Ieper. Neptunus, Zeebrugge. Vrienden van het Noordzeeaquarium, Oostende. Rollarius, Roeselare. Ter Cuere, Bredene.

c. Abonnementen

Geen.

d. Andere Publicaties

Geen

12. GIFTEN

De kring ontving geldelijke giften van: mevr. BERDEN-BOYDENS en van de heren Dick PANESI, Etienne BLOMMAERT en Paul HOSTYN.

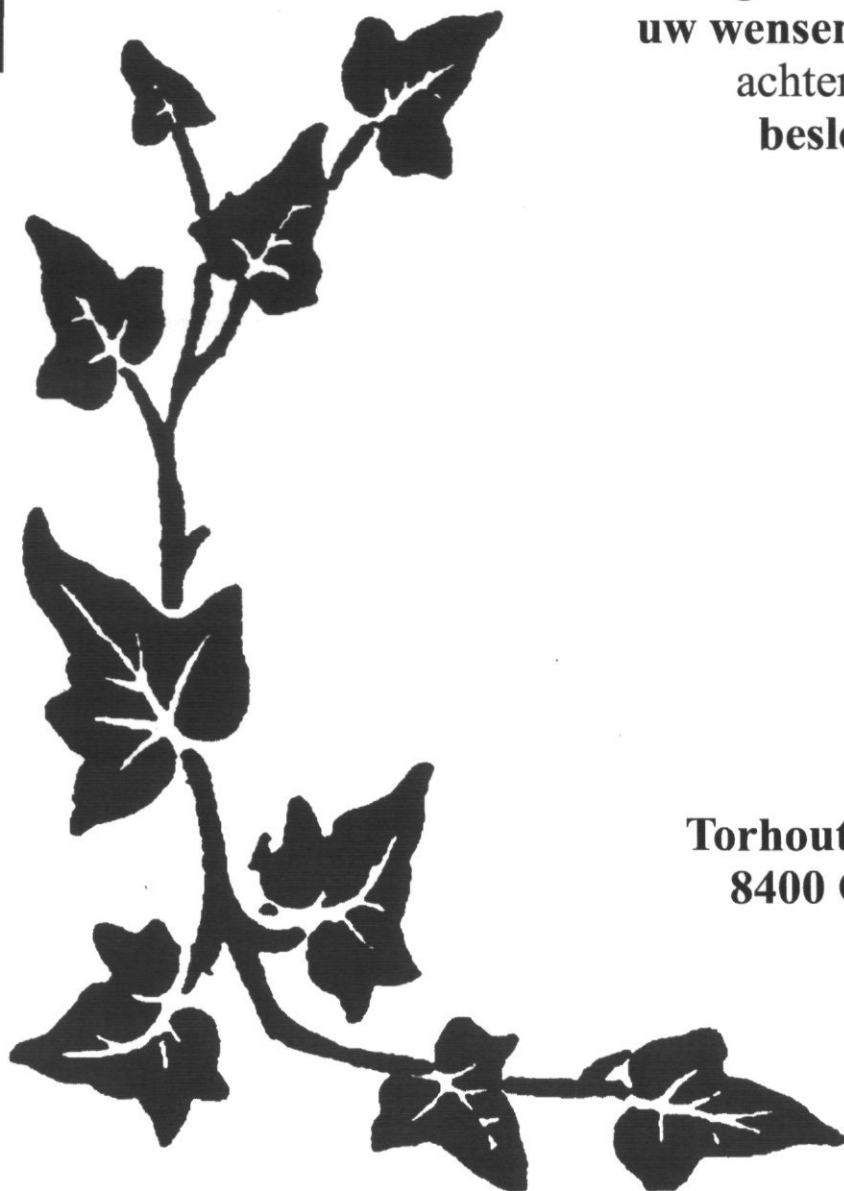
Nadia STUBBE
Secretaris

Jean Pierre FALISE
Voorzitter

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53

MAANDBLAD

MAART 2012

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

Compagnie du Rat Mort

Le trop-plein d'un
la Mer du Nord
du 6 Janvier 1912

Habitant de
après le copieux repas

Menu

Hors d'œuvre à la Russe
Crème de volaille Rachel
Homard à l'Américaine
Filet de bœuf Clermont
Bécasse flambee
Croûte de foie gras
Omelette Sibérienne
Corbeille de fruits
Dessert.

Soirée, le 6 Janvier 1912
Hôtel de la Couronne.

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 41

NUMMER 3

MAAND maart 2012

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 52: **F. GEVAERT:** De metamorfose van de haven van Oostende (deel 27).

Blz. 57: **R. JANSOONE:** Het dagelijkse leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944) deel 9.

Blz. 66: **E. SMISSAERT:** Bestonden, vorige eeuw, nog andere en niet bekende "Koninklijke jachten" van Leopold II en Albert I ?

Blz. 68: **Y. DINGENS** (opgetekend door):

- De "Grote overstroming" in Oostende van februari 1953: een "moderne" verslaggeving.
- Een duel om de eer van de Marine te Oostende in 1840.

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

IBAN: BE39 0000 7882 4119

BIC: BPOTBEB1

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitters:

August VAN ISEGHEM, Ijzerstraat 1, 8400 Oostende.

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Ferdinand GEVAERT: Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.

Emile SMISSAERT: Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Yves DINGENS: Leopold-II laan 6, 8400 Oostende.

MAART ACTIVITEIT

donderdag 29 maart 2012 om 20.00 u

in de conferentiezaal van de V.V.F., dr. Louis Colensstraat 6, 8400 Oostende.

Onderwerp: **HET LEVEN ZOALS HET IS : MILITAIREN AAN ZEE**

Spreker: dhr. **BART SLABBINCK**

Samen met ALAIN VAN GEETERUYEN en DAVINDSFONDS VUURTOREN brengt BART SLABBINCK het verhaal van de militaire sites op de Oosteroever.

Bijzondere aandacht gaat naar de site Halve Maan wiens ontstaan gedurende de voordracht minutieus bestudeerd zal worden.

Deze avond ziet u een selectie van historisch beeldmateriaal dat nog nooit eerder werd getoond.

Dhr. Bart SLABBINCK, van Natuurpunt, is gegradueerde milieuadministratie.

Terug een boeiende avond over de Oostendse geschiedenis met toegang vrij voor iedereen.

Te noteren: wegens de grote belangstelling in de maand oktober van verleden jaar wordt de voordracht "OOSTENDE EN OUDENBURG DOOR DE LENS VAN ANDRE GENNEVOISE" door Frans BONTE herhaald als namiddagvoordracht op donderdag 10 mei om 14.30 u.

De Pakketbotenkaai: van "Débarcadère" tot "Cruise kaai" (deel 9)

In 1954 werd de studie aangevat voor de bouw van een nieuw Zeewezengebouw, met inbegrip van de dienstlokalen en -zalen., aanleunend bij het spoorwegstation "Oostende Kaai", of in de streektaal van toen: de Zeestatie. Dit ter vervanging van de tijdens W.O. II zwaar beschadigde en vernielde gebouwen.

Zoals reeds vroeger aangehaald, in vorige afleveringen, werd de opdracht doorgegeven aan de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (N.M.B.S.), om voor de bouw te handelen in naam van het Bestuur van het Zeewezen. Dit was een rationele beslissing daar een aanzienlijk deel van de bouwwerken onmiddellijk zouden aansluiten op het domein en gebouwen van de spoorweg en dat de passagiersflow steeds over het domein van het spoorwegstation had verlopen.

Daarenboven was de N.M.B.S. de agentuur voor verkoop van de reisbiljetten voor de pakketboten. Een reisbiljet "Oostende-Dover" kon men slecht kopen in het spoorwegstation. Wat ook het geval was te Oostende.

Na een voorafgaande preliminaire studie door het Zeewezen en de N.M.B.S., tot het vaststellen en vastleggen van de doelstellingen en vereisten te stellen aan het nieuw complex, werd de opdracht tot het ontwerpen van het complex opgedragen aan de Gentse architecten Valentin Vaerewyck en Jan Hebbelynck.

Alle diensten van de Zeegroep der Kust, met uitzondering van de Scheepsbouwdienst (de werkhuisen) en het Loodswezen (dat toen reeds beschikte over het in 1952-1953 nieuw Loodswezengebouw op het uiteinde van de Istanbulkaai – het huidige), moesten gehuisvest worden in het nieuwe complex.

Dat omvatte: kantoor en secretariaat van het hoofd van de Zeegroep; woning voor de huisbewaarster van het Zeewezengebouw; Waterschoutsambt en Zeevaartpolitie; Commandant-directeur van de Pakketbotendienst; administratieve diensten van de Pakketdienst; kledingsmagazijn van de Zeegroep; Zeevaartininspectie; Scheepsmeetdienst, bureaus en magazijnen voor de concessionaris van de spijsdienst (restaurant, bars en winkels), doorgang voor de vedettendienst (overzet naar de werkhuisen); kleedkamer en magazijn voor de bootjessjouwiers (kaaipersoneel).

Op de Pakketbotenkaai: bureaus voor de officierswerktuigkundige (vulgo: conducteur van het machien), kaaiofficier, taaktoewijzing varende personeel (vulgo: bureau vuve), Havenbrigade van de Rijkswacht en het Rode Kruis (1). En tenslotte een grote douaneonderzoekzaal en een wachtzaal voor inschepende passagiers. Uiteindelijk een wandel terras boven de laatst aangehaalde zalen, met trapzaal met ingang vanuit het spoorwegstation (2).

In 1956 werd de bouwopdracht toegewezen aan de bouwfirma Gebroeders Deveeuw uit Wevelgem. Het bouwtoezicht en de afwikkeling van het dossier werden uitgevoerd door de N.M.B.S., district Gent.

Het gebouw was klaar voor gebruik bij het begin van het toeristisch seizoen van 1958.

Het geheel strekte zich uit van de hoek van de Natiënkaai (postsorteercentrum) tot halfweg aanlegpost 2 van de Pakketbotenkaai; een heuse lengte van meer dan 300 meter.

In de loop van de jaren kende het gebouw veel verbouwingen die noodzakelijk waren gelet op de bestendige ontwikkeling van de "transportmarkt" en de "noodwendigheden van de dienst". De grootste ingreep op het gebouw werd de segregatie (ruimtelijke scheiding) van de in- en ontschepende voetpassagiers (niet de inzittenden van personenwagens) enerzijds en motorrijtuigen en vrachtwagens anderzijds (het op niveau+ brengen van de reizigers).

Na het oprichten van de Regie voor Maritiem Transport op 1 november 1971 moesten behoorlijk wat (nieuwe) diensten overgeheveld worden vanuit het Bestuur van het Zeewezen, die gevestigd was te Brussel, naar de R.M.T in Oostende. Zoals o.m. de Directie Personeel, Directie Productie en de diensten van de Directeur-generaal.

Om ruimte te scheppen moesten o.m. de Zeevaartinspectie en het Waterschoutsambt andere oorden opzoeken in Oostende.

Bij het opdoeken van de R.M.T. in 1997 en na de vereffening en reallocatie van het personeel, werd, op een personeelscel na, het gebouw verlaten.

Enkele jaren terug (circa 2007) is het gebouw inwendig aangepast. Er werd een nieuwe ingang ingericht voor de maritiem gebonden federale overheidsdiensten die in Oostende gevestigd waren en zijn.

VERWIJZINGEN

- (1) De hulppost van het Rode Kruis op de Pakketbotenkaai werd "bemand" door een ambulancierster in R.K.-uniform, mevrouw de hoofdambulancierster Germaine Crekillie (°1908, + 1993).
- (2) De spoorwegperrons en het wandel terras van het zeestation waren toegankelijk voor het publiek voor het begeleiden en uitwuiwen, of om te wachten op reizigers, mits de aankoop van een perronkaartje.
De perrons konden slechts betreden, of verlaten, worden na het vertoon en "knippen" bij het betreden van de perrons en afname van het perronkaartje bij het verlaten van het station. Bij ingang en uitgang stond steeds een controlerende beambte van het spoor (vulgo: "den ijzerweg"). Het was niet zoals nu (2012) dat men vrij de perrons en treinen, kon betreden en verlaten.

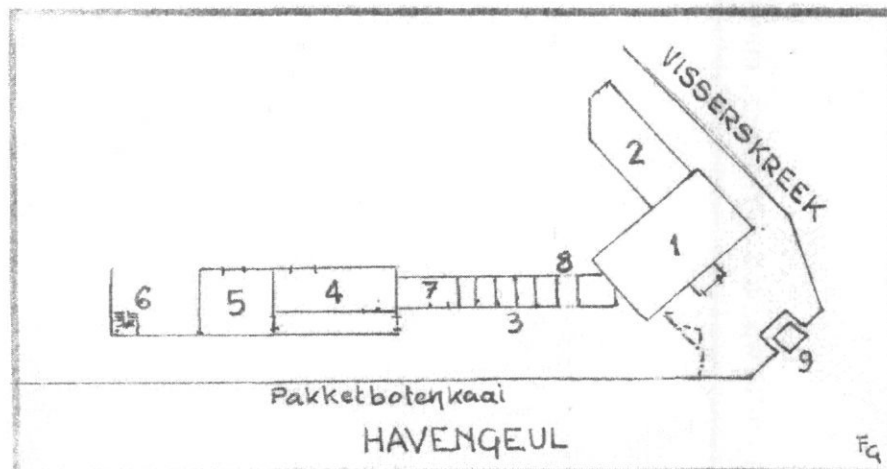
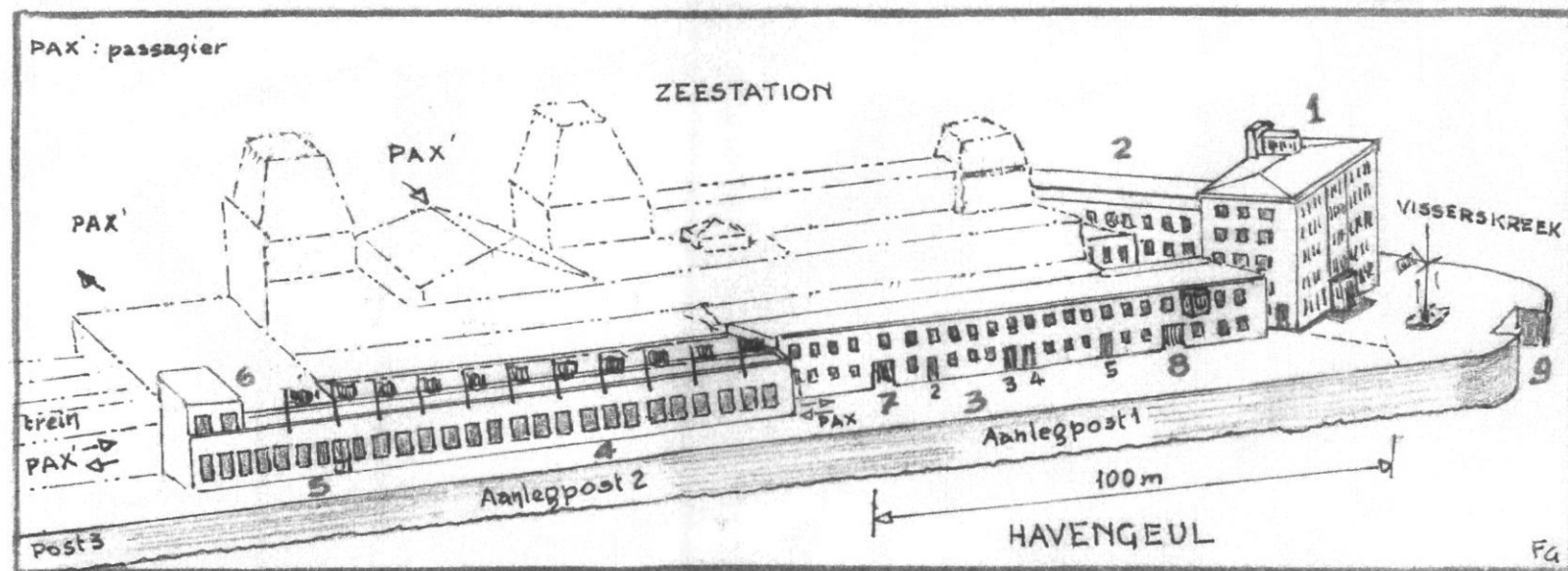

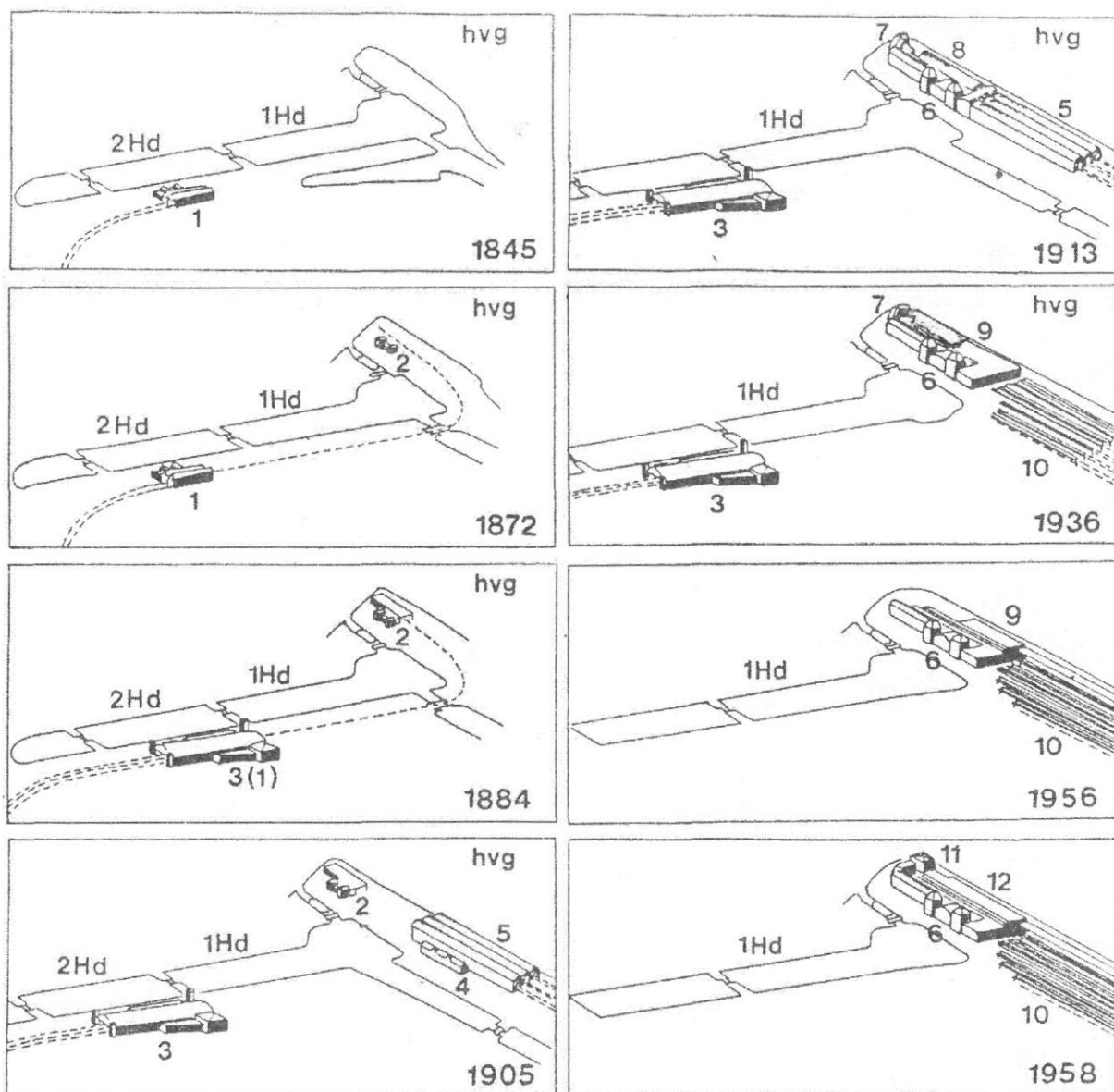
Fig. nr. 204, Haven Oostende, 1958.
Grondplan nieuw Zeewezengebouw en passagiersterminal.

Fig. nr. 205. Haven Oostende, 1958.
Isometrisch zicht op het Zeewezengebouw en
passagiersterminal.

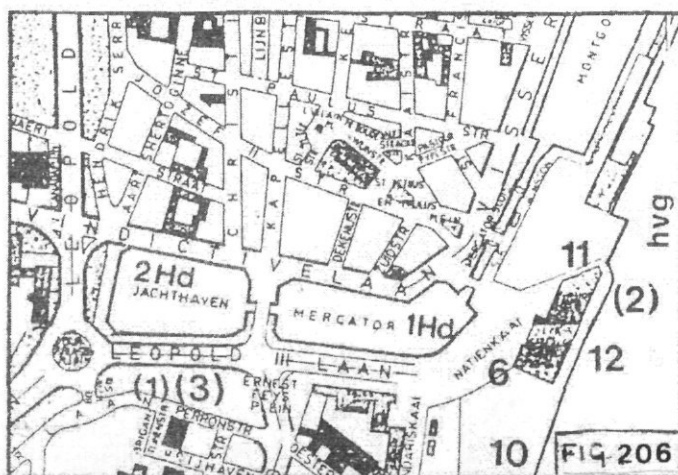
Legende: 1. hoofdgebouw (5 hoog), 2. annexe (3 hoog),
3. oostvleugel. 4. douanezaal. 5. passagierswachthaal.
6. Traphuis naar wandelterraas. 7. douanepot. 8. door-
gang binnenkoer. (2). Rode Kruis. (3). officierhoofdwerk-
tuigkundige. (4). kaaiofficier. (5). taaktoewijzing varend
personeel (bureautje vuve).

SYNOPTISCH OVERZICHT ONTWIKKELING VAN HET SPOORWEG- EN ZEESTATION OOSTENDE

- hvg : havengeul
- 1 Hd : 1e Handelsdok
- 2 Hd : 2e Handelsdok
- 1 : spoorwegstation (1845)
- 2 : zeestation (1871)
- 3 : spoorwegstation Oostende-Stad (1872)
- 4 : voorlopig spoorwegstation Oostende-Kaai (1903)
- 5 : spooroverkapping (1905)
- 6 : spoorwegstation Oostende-Kaai (1913)
- 7 : Zeevezegebouw (1913)
- 8 : inschepingshal pakketboren (1913)
- 9 : inschepingshal pakketboren (1920)
- 10 : uitbreiding sporen van 6 tot 11 (1936)
- 11 : Zeevezegebouw (1958)
- 12 : inschepingshal pakketboren (1958)

Fg

Figuur nr. 207. Haven Oostende. Zicht op de Pakketbotenkaai en voorhaven. Op de middenvoorgond de Pakketbotenkaai, met duidelijk zichtbaar het opgeruimd terrein op de hoek van de Natienkaai, waarop in 1956-1958 het nieuw Zeewezengebouw zou opgetrokken worden. Aangemeerd, links de "Koning Albert" of de "Prince Philippe" van de O-Dijl. Rechts, de "Prince Baudouin" of "Prins Albert".

Op de voorgrond het St-Pieters- en Paulusplein met het oorspronkelijk oorlogsmonument 1914-1818. Bemerkt dat er nog geen sporen zijn van wederopbouw na de verwoestende W.O.2. In de Visserskreek bemerkt men de aanlegsteiger voor de vedette, overzet naar de werkhuizen van het Zeewezen. Uiterst links het carferrystation, gebouwd in 1939-40, dat nog niet in gebruik is. De carferrydiensten zouden vanaf 1953, na ingebruikname van de eerste carferrybrug, gebruik maken van het gebouw.

Op de oosteroever wordt een betonnen kaaimuur, aanlegposten 9 en 10, gebouwd. De westelijke kaaimuur van het Zeewezendok is herbouwd, doch de doorsteek tussen het Zeewezendok en havengeul, gemaakt door de Duitsers in 1942, is nog niet gans gedempt. Op het zuidelijk uiteinde van het dok bemerkt men de resten van de snelbotenbasis, gebouwd door de Duitsers in 1941-1942. De oostelijke kaaimuur is nog niet hersteld van de oorlogsschade. Posten 8 en 11 van de oosteroever zouden later volgen.

De werkhuizen van het Zeewezen zijn op de ketelmakerij, koperslagerij en kantoorgebouw na, volledig heropgebouwd. (Vergelijk met fig. nrs 135 en 136, blz. 2009-135/136).

De heropbouw van de vismijn is in de eindafwerkingfase. Op het uiteinde van het vismijndok zijn er reeds scheepwerven in gebruik, na de uitwijking vanuit het 3e Handelsdok. Bemerkt tevens aan de overzijde van de Werfkaai de toen voorlopige houten keten van de vishandelaars.

door Roger JANSOONE

9. VOEDSELSCHAARSTE, N.L.V.C. EN ZWARTE MARKT**De Nationale Landbouw- en Voedselcorporatie (N.L.V.C.)**

Om goed te begrijpen wat zich op plaatselijk vlak (in casu hier te Oostende) afspeelde, is het van belang even nader in te gaan op de werking van deze corporatie (het woord zelf wijst er reeds op dat het hier ging om een creatie in de lijn van de "Nieuwe Orde"). De N.L.V.C. bestond aanvankelijk uit een handjevol ambtenaren maar kende snel een grote uitbreiding, met in 1943 niet minder dan ongeveer tienduizend personeelsleden (vooral afkomstig uit de Ministeries van Economische Zaken en van Landbouw, en aangevuld met tal van nieuwe aanwervingen). Deze corporatie beschikte over zeer verregaande volmachten inzake het regelen van de landbouwproductie, mocht hiertoe ondernemingen, groeperingen of bedrijven schorsen of ontbinden of tot fusie dwingen, en mocht ook bijdragen of boeten opleggen. De organisatie bestond uit tien afdelingen, elk gericht op een bepaalde groep van producten (waaronder ook vis en visserijproducten). Omdat dit organigram bijzonder doeltreffend bleek te zijn, werd hiervan eigenlijk weinig afgeweken bij de naoorlogse reorganisatie van het Ministerie van Landbouw ... ofschoon de N.L.V.C. en zijn ambtenaren na de oorlog werden verketterd en in niet geringe mate het slachtoffer werden van repressie en epuratie.

Over het NLVC bestaat er tot op heden nog steeds heel wat onduidelijkheid en verwarring, zoals onlangs ook nog gebleken is in "Special Knack – Stad in oorlog, 7 steden – 7 verhalen" (extra-uitgave, oktober 2011), waarin op p. 10 wordt vermeld: "De Duitsers brachten op alle bestuursniveaus hun eigen mensen binnen en creëerden zelf nieuwe, concurrerende instellingen, zoals de Landbouw- en Voedingscorporatie". Deze corporatie was echter een initiatief van Secretaris-Generaal De Winter (Ministerie van Landbouw), uiteraard mits goedkeuring vanwege de Militärverwaltung, en werd opgericht door het Ministerie zelf, om onmiddellijk te kunnen tegemoet komen aan de meest dringende noden. Dit was dus geen "concurrerende instelling" maar veeleer *ter aanvulling* van de betrokken Ministeries (Landbouw, Economische Zaken en Middenstand), precies omdat er in 1940 (net zo min als in 1914) geen gespecialiseerde dienst bestond voor civiele preventie en defensie inzake voedselvoorziening en distributie.

In spoedtempo bracht Secretaris-Generaal De Winter hiervoor de dispaat bestaande expertise bijeen, voor zover die in diverse Departementen aanwezig was, wat betreft productie, transport, verwerking, commercialisering, inspectie en controle, technisch onderzoek, distributie en kleinhandel. Een dergelijke interdepartementale organisatie zou men na de oorlog een "parastatale instelling van openbaar nut" genoemd hebben, maar tijdens de bezetting moest het kind natuurlijk een naam krijgen die beantwoordde aan de administratieve en maatschappelijke opvattingen van het nazi-regime, vandaar dan de benaming "corporatie" (een verwijzing naar het middeleeuws gildensysteem, waarin werkgevers en werknemers destijds "broederlijk" verenigd waren, een ideaal waarnaar ook in katholieke middens – met hun "Volksbond" en "Gilden" – openlijk en oprecht gestreefd werd). Het is allicht omdat na de bevrijding heel wat ambtenaren van deze niet erg geliefde "boerencorporatie" (vaak ook "hoerencorporatie" genoemd) zwaar hebben geleden onder repressie en epuratie, dat men tot op vandaag de neiging heeft om de NLVC volledig in de hoek van de collaboratie te drummen. In werkelijkheid heeft die instelling zich vertoond onder velerlei gedaanten, grotendeels afhankelijk van de personen die het op het terrein concreet moesten waar maken. Doch dit gebod tot historische nuancering geldt uiteraard voor al wat tijdens de bezetting gebeurd is. En voor het overige heeft de NLVC onmiskenbaar grote verdiensten wat betreft de cruciale opdrachten waarvoor ze werd opgericht.

Een goed doordacht systeem

Omdat de (natuurgebonden) activiteiten in de landbouw zich niet afspelen binnen een kalenderjaar maar binnen een bebouwingsjaar (gespreid over twee kalenderjaren), kon men bij de oprichting van de corporatie vanzelfsprekend nog geen onmiddellijk resultaat verwachten. Voor de campagne 1940/41 moest men zich beperken tot aanwijzingen betreffende de te bezaaien oppervlakten. Doch voor de daaropvolgende bebouwingsjaren werden voor het bezaaien zeer strikte voorschriften uitgevaardigd. Nieuw was het bezaaien van akkers met koolzaad om het tekort aan oliehoudende producten tegen te gaan. Ook werden de boeren ertoe verplicht een permanente inventaris van hun veestapel bij te houden en akkoord te gaan met het nauwkeurig opmeten van hun akkers en weiden.

De “teeltplannen” werden aangevuld met “voorschriften inzake de beschikbaarheid van de oogsten”, d.i. het opvorderen van de oogst voor de openbare voedselvoorziening. Voor elk landbouwbedrijf afzonderlijk werd enerzijds vastgesteld welk gedeelte van de oogst mocht aangewend worden “ten eigen bate voor levensonderhoud en voor nieuwe bezaaiing”, en anderzijds de omvang van de verplichte leveringen.

De distributie van levensmiddelen was al evenzeer aan zeer strikte bepalingen onderworpen. Telkens voor een periode van dertig dagen werd het dagelijks rantsoen vastgesteld voor de belangrijkste eetwaren, en er waren bijgevolg voortdurend en soms grote schommelingen (meestal in dalende lijn). Enkel met rantsoenzegels waren levensmiddelen verkrijgbaar (een groot probleem voor de ondergedoken werkweigeraars, Joden en opgespoorde verzetslieden). Er was ook een systeem van maximumprijzen voor de drie voornaamste stadia van de voedselketen, namelijk de producent (landbouwer), de groothandelaar en de kleinhandelaar. Bepaalde eetwaren, zoals eieren, waren in het “Sperrgebiet” zeer schaars; zo lezen wij in een bericht dd. 26 september 1941 van de Dienst voor Bevoorrading van de Stad Oostende, onder de titel “Uitdeeling der nieuwe eierkaarten”, dat slechts “volgende personen hebben recht op eieren: de kinderen van 1 tot 3 jaar en zwangere vrouwen vanaf de 4^e maand der zwangerschap tot 3 maand na de bevalling”.

Maar het sluitstuk in dit NLVC-systeem waren de nogal beruchte controle-diensten, officieel de "Bevoorraderscontrole- en Prijzencontrolediensten", alom gekend en gevreesd bij al wie wat extra poogde te "versieren". De controleurs mochten zelfs huiszoekingen verrichten, zij konden P.V.'s en Pro Justitia's opmaken, goederen in beslag nemen, enz. Zij zijn het vooral die door hun "ijver" de corporatie in een kwalijk daglicht gesteld hebben (althans toch een aantal onder hen, want er waren ook "goede" controleurs die, op gevaar voor zichzelf, nogal vaak de andere richting uitkeken). Maar uiteindelijk heeft dat controle-systeem ertoe bijgedragen dat na de oorlog heel wat corporatie-ambtenaren, van hoog tot laag, te maken kregen met epuratie en/of repressie.

Dit nam niet weg dat, spijs al die controles en de zware straffen bij overtreding, de zwarte markt een enorme bloei gekend heeft. Dit was ongetwijfeld heel eenvoudig en vooral te wijten aan het feit dat de rantsoenen ontoereikend waren. Er was tevens veel diefstal van eetwaren (niet in het minst ook uit Duitse voorraden en transporten) en natuurlijk waren de velden, akkers en tuinen niet vrij van nachtelijke "bezoekers". Voorts was er het "systeem D" (van "débrouillez-vous"): men trok zich met alle middelen uit de slag, zoals bijvoorbeeld in Oostende (gelegen in het "Sperrgebiet") met het binnensmokkelen van een biggetje, dat dan ergens op een binnenkoertje in een hok werd vetgemest, ofschoon van "vet" hierbij niet veel sprake was want het varken kreeg vooral aardappelschillen, viskoppen en keukenafval te vreten. En in Oostende en tot ver in het hinterland bood de massale aanvoer van haring ook nog een uitkomst.

Voedselschaarste

Op dat "systeem D" werd nogal handig ingespeeld door de uitgeverijen. Zo verspreidde bijvoorbeeld de uitgeverij "Ecopubli" (Brussel) een folder over "Al wat gij moet weten in oorlogstijd", met "aan gunstprijzen" een uniek aanbod, namelijk enerzijds een "Handboek voor huishoudkunst: 600 bezuinigingsmiddelen om zich te behelpen in oorlogstijd" (prijs: 9,50 F) en anderzijds een "Nieuw Kookboek: 320 echte oorlogsrecepten" (prijs: insgelijks 9,50 F). In 1942 publiceerde diezelfde uitgeverij een echte bestseller: het "Nieuw praktisch handboek: 4000 hedendaagsche handelwijzen voor het bewaren van de eetwaren", meer bepaald voor het "steriliseren der spijzen", het bewaren van groenten, fruit, eetwaren, vlees, gevogelte, wild en vis, het maken van gelei, marmelade en confituur, het bereiden van dranken en "suikergoed en lekkernijen". In een "Kosteloos bijvoegsel" werden bovendien nuttige tips gegeven voor "namaaksel van koffie, oorlogscichorei, namaaksel van tabak, hoe zelf aardappelmeel bereiden, hoe zelf kastanjebloem bereiden, en beetsiroop ter vervanging van suiker". Ten slotte werden de kopers ook nog verzocht, indien zij "een of ander goed hedendaagsch recept zouden kennen dat bij toeval nog niet in een van onze werken mocht vermeld zijn", dit aan de uitgever te willen mededelen met als beloning "een bijzondere gunstprijzen op een onzer toekomstige uitgaven naar hun keuze". Het woord "interactief" bestond toen nog niet, maar dit mocht voorzeker beschouwd worden als de eerste vorm van interactieve wisselwerking tussen leverancier en klant!

De voedselschaarste was reeds bij het begin van de bezetting erg nijpend., meer bepaald bij gebrek aan tarwe en aardappelen. Maar de toestand werd nog slechter in 1941 en in 1942. De "energetische waarde" van het officieel rantsoen, in juni 1940 bepaald op 1630 calorieën, ging in dalende lijn en bereikte in juli 1942 een dieptepunt met nog nauwelijks 1100 calorieën. Wat in dit "dieet" vooral ontbrak, waren eiwitten en vetten (er was dan ook geen zwaarlijvigheid!). De kwaliteit van het brood verslechterde voortdurend, door het verhogen van het "uitbuilingspercentage" (tot zelfs 97% in juli 1942) en de daarmee gepaard gaande toevoeging van gerst aan het mengkoren. Slechts vanaf 1943 kwam er wat verbetering in de toestand, dank zij enkele goede oogsten ingevolge uitstekende weersomstandigheden en onrechtstreeks ook door toenemende inschakeling van krijgsgevangenen in de Duitse landbouw (waardoor de druk op de landbouw in de bezette landen enigszins begon af te nemen, althans in West-Europa).

Intussen werd door liefdadigheidswerken, o.a. "Winterhulp", gepoogd de nood een beetje te lenigen, o.m. via gratis soepbedeling. "Winterhulp – Afdeling Oostende" verdeelde zelfs volledige maaltijden voor hulpbehoevenden. Een andere noodmaatregel was het omspitten van gazons en bloemen- en sierplantenperken in de stadsparken, voor het aanleggen van moestuinen (analoog met gelijkaardige "volkstuintjes" tijdens de vorige bezetting). Zo werden ook, ten behoeve van het spoorwegpersoneel, in Oostende door de NMBS de braakliggende gronden langsheen de spoorlijn ter beschikking gesteld in percelen voor groenten- en aardappelteelt, ook al werd dit een tuinbouw niet zonder levensgevaar ingevolge geallieerde luchtaanvallen op het spoorwegstation.

Wat specifiek Oostende en de kuststreek betreft, de toestand verslechterde nog in toenemende mate toen in april 1944 het grootste deel van de bevolking werd geëvacueerd naar het binnenland (meer bepaald zij wier aanwezigheid niet strikt noodzakelijk was voor de Duitse oorlogsinspanning), terwijl het achtergebleven deel van de bevolking weliswaar nog rantsoenzegels kreeg ... maar hiermee niet veel meer kon aanvangen omdat de meeste winkeliers waren geëvacueerd en er dus nog weinig handelszaken open waren.

De bakkerij van het Duitse leger, gevestigd in de bakkerij van de S.E.O. in de Veldstraat, draaide wel nog op volle toeren. En bijna telkens wanneer 's morgens een vrachtwagen, volgeladen met brood, langzaam uit de nauwe poort de straat opreed en hierbij dan een bocht moest nemen in de richting van de Alfons Pieterslaan, waren er enkele jonge waaghalzen die vliegensvlug achteraan in de wagen klauterden en broden op straat gooiden terwijl hun medeplichtigen de buit razendsnel verzamelden en vervolgens ermee wegdoeken in de deurportieken. Het gebeurde wel eens dat men vooraan iets merkte of hoorde en dan stopte de wagen en kroop er vloekend een dikke Duitser uit de cabine ... om gewoon vast te stellen dat er blijkbaar niets aan de hand was. Wanneer de vrachtwagen wegreed en alles weer veilig was, gingen die onverschrokken straatjongens dan de buit verkopen via de kelderramen (die laatste oorlogsmaanden woonde, wegens de bombardementen, vrijwel iedereen in de kelder of in de kelderverdieping). Als kleuter was ik nog te jong om aan die door mij fel bewonderde "hold up's" deel te nemen, maar ik keek enorm op naar die jongens (en ik volgde met de grootste aandacht hun gedurfde "hit and run actions" vanuit het kelderraam). Wanneer ik af en toe door de (thans) Jules Pourquaetstraat wandel, zie ik hen nog in iedere deurportiek staan, stijf aangedrukt en "geplakt" tegen de voordeur, met de buitgemaakte broden. Dat was nog eens echte oorlog ... meegemaakt vanuit een kinderperspectief! Dat typisch Duits brood was niet het soort brood dat wij normaliter gewoon waren, doch in vergelijking met de onverteerbare stopverf en de zwarte boetseerlei die verkocht werd als "brood", was dit toch een buitenkansje! En op reis in Duitsland kan ik alzo, 's morgens aan de ontbijttafel, nog steeds bepaalde oorlogsherinneringen ophalen ...

Zwarte markt

Wat betreft de omvang van de zwarte markt, hierover is er tot dusver in ons land nog maar weinig historisch onderzoek verricht. En omdat het allemaal zo clandestien moest gebeuren, zijn er ook zeer weinig geschreven bronnen. Uit historisch onderzoek in Nederland blijkt dat daar, naar schatting, in 1943 en in 1944 een derde van de melkwinning en 10 à 25 % van de opbrengst van de akkerbouw zijn weg vond via sluikverkoop, en dat bovendien bij het slachten van varkens zeker 20 à 24 % mocht beschouwd worden als zijnde sluikslachting. Van de totale hoeveelheid beschikbaar voedsel werd ongeveer een vierde verhandeld buiten de officiële distributie. Geredelijk mag worden aangenomen dat die cijfers bij benadering min of meer ook de situatie weergeven in België tijdens de bezetting. Met dien verstande dat in Oostende en in de rest van het "Sperrgebiet" de toestand wel wat meer op scherp zal gestaan hebben ...

Doch in Oostende pufte iedere dag "t Kamieltje", de stoomtram, onder een dikke stoomwolk doorheen de stad, over Leffinge en Keiem naar Diksmuide ... en terug (want het ging vooral om die

terugreis!). Dit vehikel stond bekend als de "smokkeltram" want er werd nogal wat "geblauwd" via deze tramroute. Er werd ook binnensmonds gevloekt, telkens wanneer de "Feldpolizei" of de controleurs van de "boerencorporatie" de tram opstapten... Er was ook een zeer populair liedje omtrent die tram (gekend tot in Brugge, waar er een aangepaste versie bestaat). We willen u een strofe uit dat lied niet onthouden en dat luidt als volgt :

"'t is Zaterdag, 't is markt, 't is wat te zeggen,
een dikke madam, spriengt op den tram.
't Is juiste gelijk een henne die moe leggen,
en heel de weg is ze van belang.
Ze spreekt van tied en geld en van de beuter,
en iedereen bezieet die madam.
Ze boft met d'oeidste dochter en heur kleinste kleuter,
maor ze stapt af, dat wordt een ramp!
Manse, Virginie, goeien avond en salut,
maor die snetse vergeet heur paraplu!
Oostende, Steene, Leffinge, Koekelare, Keiem, Leke,
doar is 't ende en daor stopt die lange reeke! "

Na de oorlog had vrijwel niemand nog een goed woord voor de N.L.V.C. en zijn ambtenaren. Nochtans, de historische waarheid noopt ons ertoe te stellen dat dank zij deze corporatie erger werd voorkomen. En het was zeker niet dank zij de Duitsers, die zich (zoals in 1914/18) eigenlijk bitter weinig bekommerden om de bevolking van de veroverde gebieden, wel integendeel. Want ieder bezet land was voor hen gewoon een wingewest waaruit naar hartelust van alles en nog wat kon geroofd worden ten behoeve van de "heimat" en van de troepen aan het Oostfront. Het is helaas steeds hetzelfde verhaal: in "normale" tijden wordt weinig of niets ondernomen om "in tempore non suspecto" een specifiek en gespecialiseerd organisme op te richten en structureel en logistiek in te kaderen met het oog op eventuele bevoorradingsproblemen in geval van Wanneer dan weer eens de nood aan de man komt, moet ijlings worden overgegaan tot improvisatie en tot lap- en vliegwerk. En wie hierbij zijn nek uitsteekt, loopt dan nog het risico achteraf kop van Jut te zijn! En dat zij, de mannen van de "boerencorporatie", achteraf kop van Jut geweest zijn, van hoog tot laag, dat staat zeker vast. Velen onder hen werden na de bevrijding het slachtoffer van repressie en/of van administratieve epuratie, met vele jaren nadien soms ook nog problemen bij de pensionering.

Pas na de bevrijding bleek in Oostende welke kolossale hoeveelheid voedsel de Duitsers voor zichzelf hadden verzameld in het immens grote "Palace Hotel" op de zeedijk. De conservenblikjes waren opgestapeld tot aan het plafond en in de kelders lagen massa's aardappelen en rode en groene kool opgeslagen (terwijl de burgerbevolking bijna crepeerde van de honger!). Gedurende de bezetting kon de centrale Duitse troepenkeuken, gevestigd in Hotel Osborne, naar hartelust putten uit al die voorraden, uitsluitend bestemd voor de Duitse militairen. Bij hun aftocht op 6 en 7 september 1944 staken de Duitsers dit gigantisch voedseldepot in brand, waarna de uitgehongerde bevolking zich op levensgevaar in dit brandend gebouw waagde om toch nog een en ander in de wacht te slepen. En toen mijn vader thuis kwam met zijn deel van de buit, bleken twee blikjes geen voedsel maar zeep te bevatten, weliswaar niet eetbaar maar toch welkom, ook al was het ersatz-zeep die niet of nauwelijks schuimde. Het was misschien zelfs niet uitgesloten dat – zoals men later kon vernemen tijdens het proces in Neurenberg – dat het hier ging om "Judenseife", zeep gefabriceerd door een firma uit Danzig op basis van mensenvet en naar een "recept" van eigen vinding ... In ieder geval, net zoals in 1914/18, hebben de Duitsers tot de allerlaatste dag in Oostende hun uiterste best gedaan om zich tegenover de bevolking van hun beste kant te laten kennen!

De kleren maken de man

Een ander aspect van de bevoorrading dat in oorlogstijd al vlug precair werd, is de distributie van textielgoederen: kledij, ondergoed, bedlinnen, enz. Ook hiervoor moeten de meeste grondstoffen worden ingevoerd (wol, katoen, jute, ...). Doch de enige textielgrondstof die wij zelf produceren, met name vlas, kwam ook al snel in het gedrang, ingevolge door de NLVC opgelegde prioriteiten, waarbij uiteraard voorrang werd gegeven aan teelten voor de voeding. Het vlas-areaal verminderde alzo met niet minder dan 17.000 ha.

Zij die de vorige bezetting hadden meegemaakt, hadden uiteraard terzake enige ervaring. Het gevolg was dan ook, dat reeds in de meidagen van 1940 de textielwinkels als het ware werden leeggeplunderd. Wie een rol wollen stof kon bemachtigen, had de eerstvolgende jaren een ware schat in huis, die trouwens ook kon "verzilverd" worden op de zwarte markt.

In de textiel sloeg de rantsoenering toe, niet via bonnen of zegels maar via "punten" : 24 punten voor een herenhemd, 30 punten voor een nachthemd, 30 à 42 punten voor een jurk. Een compleet maatpak werd een verre droom, tenzij via de zwarte markt voor de riant prijs van 2.000 frank (in 1939: 400 frank, wat toen reeds behoorlijk duur was en voor velen ongeveer de helft was van een maandloon). Een bedlaken (in 1939: 40 frank) ging op de zwarte markt van de hand voor ongeveer 500 frank ...

Ook hier bood de "zelfredzaamheid" een uitkomst. Kleren werden versteld en eindeloos bijgelapt. Een oude jas werd binnenste buiten gekeerd en kreeg alzo een "tweede leven". Van restjes wol werd van alles en nog wat gebreid, in een soms bonte verscheidenheid van kleuren, ongewild een nieuw modeverschijnsel! Van oude afgedragen kleren werden de beste en nog bruikbare stukken "gerecupereerd", meestal voor kinderkleren. Kortom, er ging vrijwel niets verloren en de vindingrijkheid kende geen grenzen, ... net zoals met het voedsel en de voeding.

In Parijs floreerden de grote modehuizen alsof er niets aan de hand was. Zij het dan wel ten behoeve van een aanmerkelijk veranderd cliënteel: vrouwen en/of liefjes van hogere Duitse officieren, collaborateurs en oorlogswokeraars. Die Parijse mode inspireerde tot in Oostende het modebewustzijn : in veel "ensembles" van eigen makelij en vinding vond men vaak een opvallende weerschijn van een of andere Parijse creatie. Niet voor niets zong men in Oostende "'t Is de moode van Paries!".

Kleren moeten af en toe ook eens gewassen worden, doch de spelbreker hierbij was de zeer schaars geworden zeep (tenzij voor de vooruitziende huismoeders die in mei 1940 heel wat zeep en zeepoeder hadden kunnen hamsteren). Maar ook hiervoor was er een uitkomst: ossengal of de gal van een koe. Ziehier het recept (voor het geval je ooit zonder zeep komt te zitten) : doe de gal in een emmer en giet er zoveel koud water bij tot de te wassen kledij volledig overdekt is; laat enkele uren staan, wrijf vervolgens op de vuile plekken, goed uitspoelen ... en het resultaat is zeer bevredigend!

Bijzonder opvallend (en sociologisch zeer interessant) was dus wel het feit dat in deze periode van extreme textielschaarste toch nog in zekere mate de mode floreerde. Niet alleen in Parijs (ten behoeve van de bezetter, collaborateurs en oorlogswokeraars) maar ook in het dagelijks leven, en dit dan door de vindingrijkheid van heel wat huismoeders maar ook (zoals voorheen in 1914/18) van de zogenaamde "zazous", jongelui die zich desondanks smaakvol en elegant wisten te kleden met de weinige middelen waarover zij beschikten. "L'imagination au pouvoir!". Ook dat was eigenlijk een vorm van verzet tegen de bestaande grauwe gang van zaken.

Doch de meest doeltreffende vorm van stil verzet tegen die bestaande grauwe gang van zaken, ging blijkbaar uit vanwege "moeder de vrouw", of het nu ging om voedselschaarste, tekort aan brandstof,

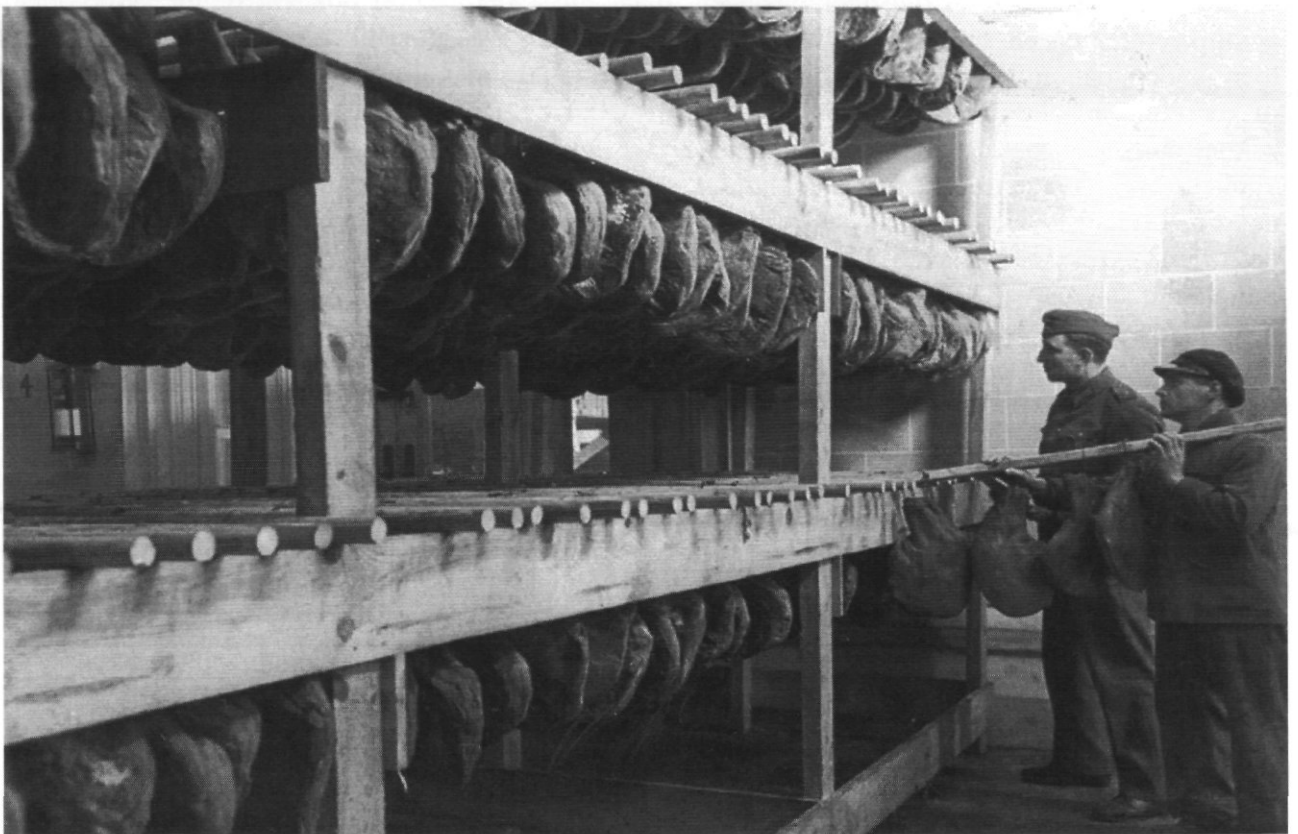
gebrek aan klederen, enz. Uiteraard zonder reclame te willen maken voor een of andere vrouwenbeweging, mag hier - bij wijze van voorbeeld en illustratie - toch even concreet de aandacht worden gevestigd op een plaatselijk initiatief dat, toen en nog lang daarna en zelfs tot op heden, betekenisvol gebleven is : In oktober 1941 werd in Oostende op de parochie Heilig Hart een K.A.V.-afdeling opgericht, met de bedoeling om samen in en met een groep vrouwen "de lasten van het leven te dragen" en hierbij ook wat "levensvreugde te beleven". Later kwamen daar ook nog activiteiten bij om de "zelfredzaamheid van de vrouw te bevorderen". Ogenscheinlijk allemaal niet spectaculair ... maar toen voor die eenvoudige arbeidersvrouwen erg belangrijk om in hun dagelijks leven met hun gezin te kunnen stand houden, en dat in een tijd toen - met of zonder oorlog - de vrouw maatschappelijk zeker nog niet op de voorgrond getreden was. Zo werd de vrouwenbeweging voor veel vrouwen een school voor het leven. Dat die dames wisten van aanpakken (en ook heel wat aanpakten!), mag blijken uit het feit dat na de oorlog een aantal activiteiten werden overgenomen door andere socio-culturele verenigingen. En door het veranderend maatschappijbeeld moest de vrouwenbeweging mee evolueren met de tijd. Tot op vandaag is de vereniging op de parochie zeer actief gebleven, nog steeds vanuit hun vertrouwd "Cenakel" in de Schilderstraat, en in 2011 mocht dan ook zeer terecht haar 70^e verjaardag gevierd worden!

Geestelijk voedsel

Er staat geschreven "Niet alleen van brood leeft de mens". Of met andere woorden: de mens heeft ook "geestelijk voedsel" nodig. In "normale" tijden lijkt dit niet zo evident en zou men soms zelfs de indruk krijgen dat het tegendeel waar is! Maar in tijden van oorlog en bezetting komt een dergelijke wezenlijke en fundamentele behoefte telkens sterk tot uiting, ook al heeft men achteraf - in onze beroerde en cynische samenleving - een zekere "gêne" om hieraan nog herinnerd te worden. Die hunkering naar "geestelijk voedsel" vond niet alleen de voor de hand liggende uitweg via kunst, cultuur, volksvermaak en ontspanningsleven, maar misschien vooral ook via religie, vroomheid, geloofsverdieping en spiritualiteit. Dit innerlijk fenomeen was uiterlijk merkbaar aan het feit dat toen (anders dan nu!) de kerken behoorlijk vol waren, en dit niet alleen tijdens eucharistievieringen of kerkelijke plechtigheden. Ofschoon kaarsen relatief duur waren, werd in de zijkapellen menig kaarsje aangestoken, vooral bij het beeld van Sint-Antonius of van O.L.Vrouw van Lourdes. Ook de kinderen werden zowel op school als thuis meegenomen in die zeer speciale sfeer. Ik herinner mij nog hoe op Kerstdag 1944 (toen wij reeds bevrijd waren maar de oorlog nog niet voorbij was en in de Ardennen rond Bastenaken in alle hevigheid het von Rundstedt-offensief woedde) in de kerk van Sint-Jozef, tegenover de kerststal, na de eucharistieviering een kinderkoortje het ontroerend lied zong "Hoe ligt in de kribbe lief Jezuke zoet". Daarna volgde onder de talrijke kerkgangers een aanslepend moment van bezinning, het geluid van de stilte, een sacrale en geladen stilte ...

Een gelijkaardig beeld kwam mij later opnieuw voor ogen toen, na de ineenstorting van het communisme in 1989, ik ten behoeve van het civiele bevoorradingscomité van de NATO diverse missies moest ondernemen in Oost-Europa, de Balkan en de Kaukasus. Te midden van al die ontredde en doffe ellende zag ik hoe verschoppelingen, bejaarden en arme drommels blijkbaar innerlijke kracht en vertroosting vonden in hun godsdienst, in het gebed en in hun machtig mooie kerkgezangen. En telkens wanneer ik terugkeerde naar België, had ik een hernieuwd respect voor dat wezenlijk en fundamenteel "iets" dat de mens duidelijk onderscheidt van al het andere wat leeft op deze Aarde, een respect dat ongetwijfeld in schrille tegenstelling staat met de spot en onverschilligheid waarmee bij ons dat "iets" maar al te vaak bejegend wordt.

(wordt vervolgd)

ILLUSTRATIES (uit de collectie van Freddy Hubrechtsen) :

- rantsoenzegels
- Duitse opslagplaats van levensmiddelen in het "Palace Hotel"

Bestonden, vorige eeuw, nog andere en niet bekende “Koninklijke jachten” van Leopold II en Albert I ?

door Emile SMISSAERT

Wij willen het hier meer bepaald hebben over *intenties* die voornoemde monarchen op zeker ogenblik zelf (al was het even) gekoesterd hebben of, wat waarschijnlijker is, hen voor waar toegeschreven werden door nu voor ons onbekende zegslieden (ingewijden, of juist niet?; uit betrouwbare bron, of net andersom ?). Om in 't kort deze aangelegenheid - toegegeven, in feite *maar* een detailzaak doch iets wat tot de verbeelding blijft spreken - in te leiden en te omschrijven, frissen wij een en ander op uit de desbetreffende levensgewoonten van beide Belgische vorsten die, om het in beeldspraak uit te drukken, het nodig vonden om het “koninklijke vaandel en prestige” nationaal en internationaal eer aan te doen (1). *Noblesse oblige*. Wij willen het hier hebben over intenties die later nooit gerealiseerd zijn en die voornoemde vorsten op zeker moment toch toegedicht werden.

Leopold II had reeds in april 1897, als een soort van statussymbool en voor zijn genoegen, een vrij groot stoomjacht - het S.Y. “*Clémentina*”, voorheen “*Sultana*” – afgehuurd. Tonnenmaat: **625**; 30 bemanningsleden; gebouwd in staal, opgetuigd met 3 masten en voortgedreven d.m.v. 1 schroef. Beter in het geheugen gegrift en geprezen was 's Konings tweede, nog groter en gerieflijker jacht, de “*Alberta*”. Indrukwekkend van afmetingen en met gulle, royale allures. Een waarlijk mooi schip, fraai van uitvoering en lijnen. Een “*Twin Screw Schooner*”, volledig in staal, wit van kleur en met wat groene lijnen waar nodig. Tonnenmaat: **1322** (het dubbele van de “*Clémentina*”); gebouwd in 1896, verhuurd en opgeleverd onder de naam “*Margarita*” (wij zullen even verder deze naamgeving nog ontmoeten ...); rond de 50 schommelen qua aantal bemanningsleden. Het vaarde ten tijde van Koning Leopold II (°1835 – 1865 - +1909) onder Engelse vlag en was steeds, door hem (en op eigen kosten!), gehuurd van een Londense rederij en is ook nooit door hem gekocht geweest. Het vaarde quasi volledig met Britse officieren en bemanningsleden. Hoé dit contract - met diverse bepalingen, plichten en rechten, finances en restricties - in detail gestipuleerd was met de Londense firma “*Little and Johnson*”, heb ik niet kunnen achterhalen. *Hoé en wanneer* was o.m. de opzegtermijn bepaald? Dit is van belang voor wat hierna volgt.

Pas heel recent en 10 jaar na mijn desbetreffende publicatie (anno 2000) in de “Mededelingen” van de “Marine Academie” te Antwerpen, wist dhr. Y. Dingens, rusteloos en vaardig speurder in de Oostendse digitale “G.O.D.”-collectie, volgend bericht op te snorren. Een vondst, hoor! Namelijk: wou Koning Leopold II in 1902 zijn intrek nemen, i.c. voortaan inschepen op een nóg beter, een nóg groter, een nóg indrukwekkender en rianter vaartuig? Het heeft er de schijn van. Er is sprake van geweest - zoveel is duidelijk te onderkennen, ergens en onbepaald in tijd - maar wij, mensen van 2012, zullen het precieze van de zaak wel nooit te weten komen, vermoed ik. Ziehier het betreffende krantenstukje, een citaat in extenso.

Uit de toenmalige Oostendse krant “*Le Carillon*” d.d. 9 september 1902:

“Het nieuwe jacht van de Koning”, (...) waarmee de Vorst zijn volgende reizen zal doen, is eenvoudigweg gehuurd door Leopold II voor een bepaalde tijdsduur. Dit jacht zal “*La Marguerite*” heten. Het schip heeft een tonnage van **1700**, in tegenstelling met de “*Alberta*” die er maar 1300 (sic) heeft. De eigenaar van voornoemd jacht deed er een goede zaak aan door het te verhuren aan onze Monarch. Inderdaad, de Koning heeft voor ongeveer 300.000 frank reparaties en verfraaiingen laten aanbrengen, in de loop van die huurperiode. Het nieuwe jacht is voor het ogenblik aangemeerd in een haven aan de Middellandse Zee” (einde citaat).

Indien deze passus al ernstig dient opgenomen te worden, dan rest alleen de constatacie dat deze transactie, eventjes *driemaal* (!) de tonnenmaat van de “Clémentina”, finaliter niet doorging. Om welke redenen is, zoals vermeld, niet bekend. Een feit is en blijft als conclusie: de “Alberta” won het pleit bij en van haar om zo te zeggen tot “ontrouw” geneigde, een snuijfe perfide “minnaar”. En zoals het latere, historisch gestaafde feitenmateriaal ten overvloede trouwens aangetoond heeft.

“Léopold, ce sacré bonhomme”: tja, hij blijft ons ... verbazen.

Doch wat toegeschreven werd aan Albert I, zijn opvolger, is tegensprekelijk en absurd. Een wensdroom, een fabeltje, een grote kwakkel. Meer niet. Het strookt al, uit ervaring en uit vertrouwdheid met die periode, *niet* met 's Konings doen en laten, voorkeuren en wensen. Gewis, hij had belangstelling en toonde al vroeg zorg metterdaad voor de zeevissers, hun kinderen en hun welzijn (het zgn. Koninklijk Werk “*Ibis*”). Maar, met alle verschuldigd respect voor een verdienstelijk en wél geliefd Monarch, daar hield het dan ook mee op! Een eigen, prestigieus zeejacht? Dat, zo goed als zeker, heel wat kleiner van omvang en sier ware geweest dan die gigantische, superkostelijke “Alberta”? De geldstroom, nota bene uit de Congo en uit het zweet geperst van de “zwarten”, was sedert 1908 voorgoed dicht gedraaid. Integendeel, een ergens vage uiting dat gerucht werd en dat los gebaseerd was op vooral de wens van sommigen die nog heimwee hadden naar de leefstijl en “wereld” van Leopold II. Intussen was een nieuwe generatie aangetreden! Dat de bescheiden, sober aangelegde, introverte Albert zou meedoen aan het opzichtige en mondaine, vorstelijk gedoe dat op zee toentertijd gangbaar was? Dat lag niet in zijn aard noch karakter en ambities. Voor hun verplaatsingen en verplichtingen overzee (uitsluitend naar en van Groot-Brittannië) gebruikten de leden van de toenmalige Koninklijke Familie als eenieder de mailboten, alwaar voor hen steeds gepaste ruimte en afscherming voorzien was. Tenslotte, er is in de literatuur van en over Albert I nergens sprake van een of ander persoonlijk zeejacht., al of niet gehuurd. Of, gebeurlijk maar onwaarschijnlijk, dat het hem aangeboden voor gebruik ware geworden.

Ziehier, woordelijk overgenomen, wat “Le Carillon” d.d. 6/8/1913, dienaangaande heel kort en vaag gehouden kwijt wilde:

“Koning Albert zal – naar het schijnt – zich een vaartuig laten bouwen. De plannen hiervoor zouden bij een Engelse maritieme ingenieur besteld zijn” (einde citaat).

Ja, ergens op vakantie in een bergenlandschap vertoeven en aldaar, vrij van zorgen en verlost van het knellende etiquette, wat rond te struinen, - daàr vonden zijn familie en hijzelf als eenieder én gegarandeerd rust en privacy, alsook mogelijkheid om 's Konings ware hobby, het *alpinisme*, ongestoord en sober te beleven. Maaër, die hobby, dat krachtenvergende en behendigheid eisende tijdverdrijf, kortom dit gevaarlijk en riskant te noemen “bergbeklimmen”, - het is hem trouwens, pas veel later (17 februari 1934), door een dodelijk ongeval fataal geworden.

(1) Emile SMISSAERT, *De “Alberta”: het koninklijk jacht van Leopold II*, in: Mededelingen van de Koninklijke Belgische Marine Academie = Communications de l'Académie royale de Marine de Belgique; deel = tome 31 [1996-2000], p. 65, 67-69.

De "Grote overstroming" in Oostende van februari 1953: een "moderne" verslaggeving

Genoteerd door Yves DINGENS

Bedoeld wordt "*De stormvloed van 1 februari 1953: terugblik met moderne technieken*", door ir. David Dehenauw. Meteoroloog en maritiem meteoroloog. Manager Oceanografisch meteorologisch station (OMS) te Zeebrugge. Koninklijk meteorologisch instituut (KMI) te Brussel. En ... én: kustbewoner (Blankenberge) én geprezen presentator-met-de "à la brosse", die samen met andere welbekende gezichten het dagelijks overzicht van "**Het Weer**" op TV verzorgt.

Zijn wetenschappelijk verantwoorde "kijk-op" en "studie-van" van voornoemde nimmer vergeten natuurramp is te lezen op:

<http://www.kustweerbericht.be/inter/rapporten/artikels/storm53.pdf>

232889

Een duel om de eer van de Marine te Oostende in 1840

Genoteerd door Yves DINGENS.

Begin juli 1840 deed zich op de Oostendse zeedijk een ernstig incident voor tussen twee "adelborsten" [mannen in opleiding tot officier] van de Belgische marine.

Eén van hen was, wegens wangedrag, uit de marine ontslagen. Korte tijd nadien was hij, uit ongenoegen hierom, op een wat vreemd idee gekomen. Hij tooide zijn hond met de sierkoorden van zijn uniform en liet het dier achter hem lopen op de zeedijk, - en dit op een uur waarop aldaar heel wat mensen aan het wandelen waren.

Een andere, voorbijkomende adelborst richtte zich op een beleefde manier tot hem, met het verzoek om deze sierkoorden te willen verwijderen en aldus niet verder onze marine openlijk te beledigen. De aangesprokene, eerste adelborst weigerde evenwel, pertinent en botweg, zodat de tussenbeide komende zelf de sierkoorden wegnam. Vervolgens sloeg hij hiermee de onverlaat tot driemaal toe met kracht tegen het aangezicht.

Een duel met de sabel was het gevolg. Het tweegevecht had plaats in de duinen en één van de duellisten werd bijna de voorarm doorgehouden ...

Bron : "*Le littoral*" (lokale krant) d.d. 08-07-1933 die zelf deze informatie haalde uit het nationale dagblad "*L'Indépendance Belge*" van 5 juli 1840 (sic).

Wie in dit onderwerp meer geïnteresseerd is, verwijzen wij graag naar volgende twee artikels die indertijd verschenen zijn in de eveneens bekende lokale krant "*Le Carillon*": ze bevatten veel informatie en geven leuke anekdoten weer:

- *Les duels mortels au XIXe siècle* (19-08-1899);

- "*D'estoc et de taille*", door V. Boin (3 delen: 19-03-1910, 22-03-1910 en 24-03-1910).

Raadpleegbaar op het intussen beter bekend geworden project "Gescande Oostendse Documenten" (G.O.D.) van de zogenoemde "Bibliotheek Kris Lambert".

ERRATUM

In het “jaarverslag 2011” van de Kring en verschenen in het februari-nummer werd, op p. 44 onder 3. Activiteiten a) voordrachten, vergeten:

Donderdag 7 juli 2011 om 20.00 uur

“Uit goede bron”, door mevr. Bieke Hillewaert, archeoloog.

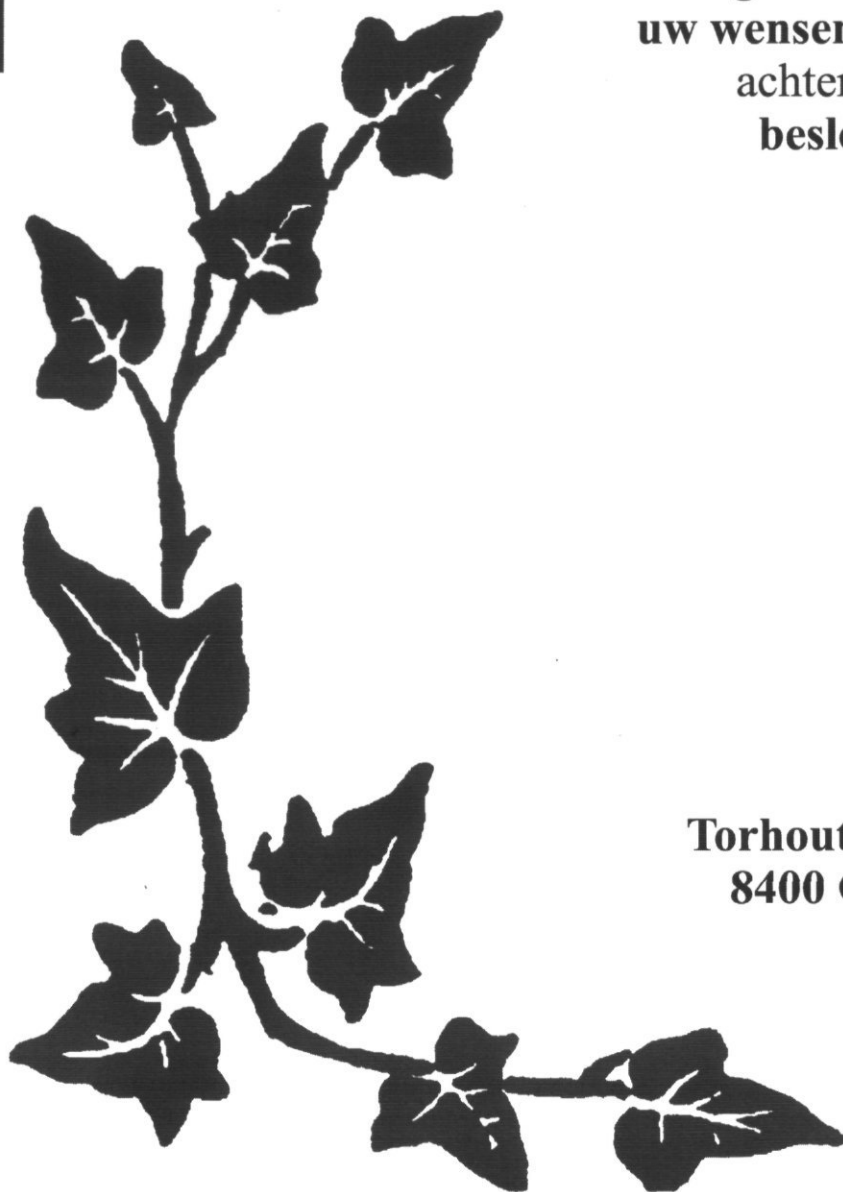
Op de kaft een afdruk van een geporseleinde kaart .

**Café de l'Espérance
Nouveau Marché 6
Ostende**

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53

MAANDBLAD

APRIL 2012

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

RUE DE LA CHAPELLE 53.

complet de Lunetteries.

De Lay-De Muyttere, Bruges

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

IJslandvissers

(foto van Henri Laplasse)

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 41

NUMMER 4

MAAND april 2012

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 72: **L. VAN COOLPUT:** Het eerste Oostends vrachtvoerend stoomschip: ss "Emma".

Blz. 75: **N. HOSTYN:** Monumenten, beelden & gedenkplaten in Oostende.

Blz. 82: **E. SMISSAERT:** Wisselwerking van de "Orient Express" en Oostende: een oppuntstelling.

Blz. 84: **R. JANSOONE:** Het dagelijkse leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944), deel 10.

Blz. 96: **E. SMISSAERT:** De archieven van het Koninklijk Paleis te Brussel: een gids.

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

IBAN: BE39 0000 7882 4119

BIC: BPOTBEB1

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitters:

August VAN ISEGHEM, Ijzerstraat 1, 8400 Oostende.

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Luc VAN COOLPUT: Van Stralenstraat 39, 2060 Antwerpen.

Norbert HOSTYN: MU.ZEE, Romestraat 11, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT: Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.

APRIL ACTIVITEIT

donderdag 26 april 2012 om 20.00 uur

in de conferentiezaal van de V.V.F., Dr. L. Colensstraat 6, 8400 Oostende

Onderwerp: **NAAR ISLAND – VISSERS VERTELLEN OVER DE IJSLANDVAART**

Spreker: mevr. **Katrien VERVAELE**

Lang geleden trokken vele mannen van onze Westkust naar Duinkerke om er aan te monsteren op de zeilschepen die naar IJsland voeren. Vijf, zes maanden op zee in mensonterende omstandigheden. Een verhaal van horen vertellen, van zeer ver weg.

Wie echter wel nog kunnen vertellen, zijn de mannen die vanuit Oostende op IJsland voeren. Vanaf het begin van de twintigste eeuw had de IJslandvisserij zich naar Oostende verlegd.

Hoewel de reizen minder lang duurden (18 dagen), was ook deze vorm van visserij zwaar. Deze verhalen kunnen nog verteld worden door de vissers zelf.

Katrien Vervaele interviewde een dertigtal mannen. Zij vertelden over de traverse, over het vissen en het dag en nacht werken, over stormen, witte wind, black frost... Zij vertelden over vissen binnen de limieten, over de kabeljauwoorlogen en over die vulkaan die uitbarstte in zee. Maar ook de meer emotionele zaken kwamen aan bod: zeeziekte, heimwee, bijgeloof, angst...Hoe het was om een schip te “helpen” verliezen of om één van de bemanningleden te zien verdrinken.

Sappige anekdotes en faits-divers verluchten te meer de dramatische verhalen.

Katrien VERVAELE was reeds in 2010 en wegens groot succes nogmaals in 2011 bij ons met haar voordracht over VISSERSVROUWEN.

Nu nodigen wij haar uit naar aanleiding van haar nieuw boek dat verleden jaar verscheen met dezelfde titel als de voordracht.

1ste MEI ACTIVITEIT

donderdag 10 mei 2012 om 14.30 uur

in de conferentiezaal van de V.V.F., Dr. Colensstraat 6, Oostende

Onderwerp: **OOSTENDE EN OUDENBURG VOOR DE LENS VAN ANDRE GENNEVOISE IN DE JAREN 1890 – 1914.**

Herhaling van de avondvoordracht van 27 oktober 2011 met projectie van de 180 glasnegatieven die **Frans Bonte** en **Lucien De Cleer** selecteerden voor hun boek “De wereld van André Gennevoise”

Het Eerste Oostends Vrachtvoerend Stoomschip: ss «Emma»

door Luc VAN COOLPUT

Het was op 29 juli 1816 dat Antwerpen voor het eerst een zeegaand stoomschip op bezoek kreeg.

In Oostende moest wel langer gewacht worden: op 26 mei 1822 verscheen een Brits stoomschip op de rede. Voor de Oostendenaars betekende het een ongelooflijke gebeurtenis. De krant « Journal d'Anvers » schreef: “...un bateau à vapeur qui se présentait en mer et qui, majestueusement, vint manoeuvrer en avant du port, allant, venant et tournant à volonté, tant avec que contre vent et marée; enfin vers les sept heures du soir il fit son entrée au port, des milliers de personnes se trouvaient sur la plage, les digues et les quais en étaient remplis, chacun contemplant cette invention...”

Reeds vanaf het volgend jaar startten de Engelsen een vaste lijndienst met stoomschepen tussen Londen en Oostende en later ook vanuit Dover. Na verloop van jaren zag ook de Belgische regering brood in een maritieme verbinding tussen Oostende en Dover. Het K.B. van 9 juli 1845 stipuleerde: “Il sera établi entre la Belgique et l'Angleterre un service de paquebots à vapeur pour le transport des voyageurs et des dépêches. »

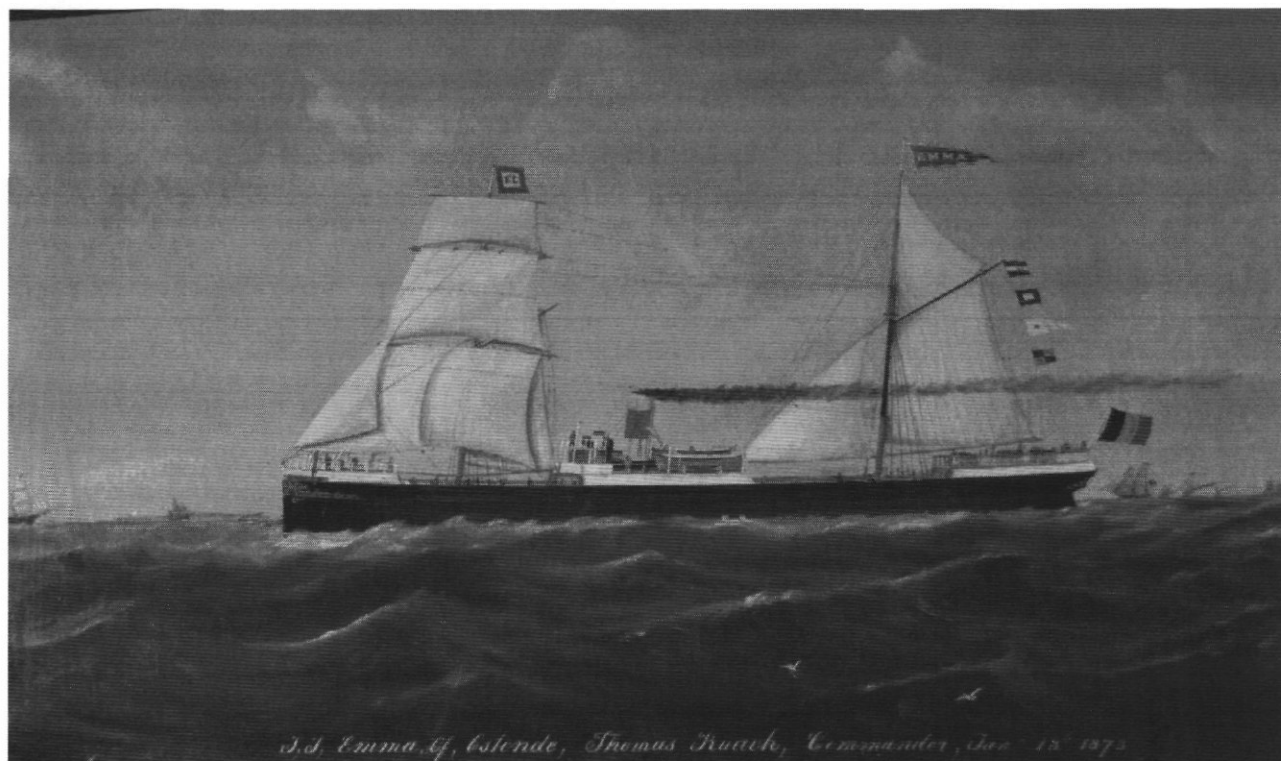
Het Zeewezen (het ressorteerde toen onder het Ministerie van Buitenlandse Zaken) stond in voor de uitvoering van het K.B. De eerste maalboot werd in Engeland gebouwd en begin maart 1846 had de eerste overtocht naar Dover plaats.

De maalboten waren weliswaar de eerste Belgische stoomschepen die vanuit Oostende opereerden, doch aangezien ze in hoofdzaak passagiers en poststukken vervoerden en slechts zeer weinig goederen werden ze niet beschouwd als echte koopvaardij schepen en in geen geval als vrachtschepen. De Oostendse reders waren trouwens heel traditioneel ingesteld en voor vrachtvervoer hielden ze vast aan de uitbating van zeilschepen. Aldus bestond de Oostendse koopvaardijvloot bv. in 1850 uit een 26-tal zeilschepen, vooral driemastbarken, brikken en schoeners.

Stoomschepen waren veel duurder in aanschaf dan zeilschepen. Het geheel der exploitatiekosten lag voor stoomschepen een heel stuk hoger dan voor zeilschepen. Voor de aandrijving waren massa's steenkool nodig, terwijl voor zeilschepen de wind natuurlijk gratis was. Bovendien ging voor het vervoer van goederen veel ruimte verloren aangezien veel plaats werd ingenomen door de stoommachines, de met steenkool gevulde bunkers en het zoetwater dat nodig was voor de ketels. Een stoomschip had echter wel het voordeel dat de overtochten minder lang duurden en dat dus in principe binnen eenzelfde tijdspanne een hoger aantal reizen kon gemaakt worden dan door een zeilschip.

In Oostende was François Lancsweert een kolenhandelaar die van 1866 tot 1875 acht zeilschepen uitreedde. Ze werden hoofdzakelijk ingezet in het transport van steenkool uit Newcastle en Sunderland naar Oostende. In december 1872 waagde Lancsweert het een stoomschip te kopen. Aldus werd hij de eerste Oostendse reder die een stoomschip in de vaart bracht met Oostende als thuishaven.

Het vaartuig was pas in 1870 te Sunderland gebouwd door R. Thompson Jr. voor Culliford & Co. en heette oorspronkelijk “Canadian”, met als thuishaven Sunderland. Het was een ijzeren stoomschip van 788 brt en 512 nrt. Volgens Lloyd's waren de geregistreerde afmetingen in voeten: 205'5" lengte, 29'2" breedte en 16'5" diepgang. De stoommachine had een vermogen van 96 nominatieve PK.

Stoommachines konden het in die tijd nogal eens laten afweten en daarom was de "Canadian" nog getuigd als zeilschip, in casu als topzeilschoener: een fokkemast met drie razeilen en een grote mast die enkel een paar langsscheepse zeilen voerde.

De krant "L'Echo d'Ostende" schreef in haar editie van 26 december: *"Nous apprenons que la maison F.Lancsweert vient de faire l'acquisition du bateau à vapeur de première classe Canadian, du port d'au-de-là mille tonneaux, construit en fer et lancé, il y a peu de temps d'un des chantiers les plus renommés du nord de l'Angleterre. En prenant son nouveau pavillon le vapeur portera le nom d'Emma, du nom de l'épouse de l'armateur. L'Emma est le premier vapeur qui aura appartenu au port d'Ostende et nous ne pouvons que féliciter l'armateur de son acquisition, qui ajoutera à l'importance commerciale de notre ville. »*

Lancsweert voerde als rederijvlag een door groen omrande witte vlag met de zwarte letters FL. De schoorsteen was geel geverfd met een brede groene band.

De Engelse kapitein Thomas Roach bracht in februari 1873 de « Emma » naar Antwerpen waar het schip gekeurd werd door de experts van de Rechtbank van Koophandel.

Er bestond in België rond 1870 nog geen opleiding voor maritieme machinisten. Bijgevolg moesten bijna alle stoomschepen die onder Belgische vlag voeren gebruik maken van de diensten van Britse machinisten die ervaring hadden met stoomschepen en meestal werd ook het commando van die schepen toevertrouwd aan Britse kapiteins.

De huidige Koninklijke Belgische Redersvereniging V.Z.W. gaf toestemming tot reproductie van het mooi scheepsportret van de "Emma" dat in Antwerpen aan de Jordaenskaai in de vergaderzaal van het "Redershuis" hangt. Waarvoor oprechte dank. Het schilderij is van de hand van John Hudson die in Sunderland zeer actief was als scheepsportrettist. Van Hudson is nog minstens één ander portret van een Belgisch koopvaardijship gekend, nl. de brik "Charité", die eveneens eigendom was van Lancsweert.

Het portret van de "*Emma*" moet spoedig na aankoop van het schip door Lancsweert of door kapitein Roach besteld zijn want het noemt Roach als kapitein en is gedateerd op 18 januari 1873.

Roach maakt met de "*Emma*" twee reizen naar Sunderland en Newcastle: één reis vanuit Antwerpen en de volgende reis vanuit Oostende, telkens uit in ballast en terug met ongeveer 950 ton kolen. Even liep het wel mis toen de "*Emma*" op 23 maart strandde nabij Terneuzen maar gelukkig terug vrij kwam.

Eind maart, kwam een andere Britse kapitein aan boord, een zekere Watson. Deze maakte enkele reizen naar het Welshe Cardiff, eveneens voor een lading steenkool.

Vervolgens nam in mei 1873 de Oostendenaar Auguste Cattoor, geboren op 10 mei 1837, het bevel over. Hij had zijn kapiteinsbrevet behaald in de Zeevaartschool van Oostende op 8 juli 1863 en was reeds verscheidene jaren in dienst van reder Lancsweert Vooraleer hem het ss "*Emma*" toevertrouwd werd had hij met de brik "*Liberté*" ontelbare ladingen steenkool uit Sunderland en Newcastle naar Oostende overgezeild.

Met de "*Emma*" voer hij naar Cardiff, naar Le Havre en vandaar naar Sunderland. Op 24 juni verliet hij Sunderland met bestemming Oostende. Twee dagen later liep hij bij het binnenvaren van Oostende met de "*Emma*" aan de grond vlakbij de Leopoldsluis, maar kon spoedig terug vlot komen. De Leopoldsluis was de sluis die toen toegang verschaft tot de spuikom die van 1853 tot 1860 op de Oostendse oosteroever aangelegd werd op de ruimte gelegen tussen de vuurtoren en de havengeul. Deze spuikom werd in de jaren 1920 gedempt.

De volgende reis was de langste die door het ss "*Emma*" onder Belgische vlag ondernomen werd. Cattoor verliet Oostende op 29 juni met bestemming Sunderland en voer vandaar naar Kronstadt en St.-Petersburg. De retour had plaats via Rotterdam en Sunderland en op 1 oktober kwam hij te Antwerpen aan.

Er volgden nog enkele reizen vanuit Antwerpen naar Sunderland. Op 26 november werd Cattoor tijdelijk vervangen door Charles Loones (°Gent, 9 maart 1827), maar kwam rond 20 december terug aan boord.

Inmiddels had reder Lancsweert bijna al zijn schepen verkocht en in januari 1874 deed hij ook de "*Emma*" van de hand. Cattoor kwam op 17 januari in Sunderland aan en het was William Tully, uit Hull, die daar de nieuwe eigenaar van het stoomschip werd. De "*Emma*" kreeg terug zijn oorspronkelijke naam, "*Canadian*".

In 1879 werd het voormalig Oostends stoomschip door Tully doorverkocht aan de Italiaanse rederij Navigazione Generale Italiana, met R. Rubattino als manager en met Genua als thuishaven. De naam veranderde in "*Cipro*". Het schip bleef nog vele jaren in de vaart, werd in 1914 en 1915 verkocht aan een paar andere Italiaanse reders en werd uiteindelijk in 1916 te Savona gesloopt.

De Oostendse koopvaardijvloot, die in 1870 nog 23 schepen telde (allemaal zeilschepen!), werd in de loop van de jaren 1870 practisch volledig uitgedund. In 1882 bleven nog slechts een paar kleine Oostendse schoeners over. Ze zorgden voor de aanvoer van levende kreeft uit Noorwegen en Bretagne.

Pas vanaf 1897 voeren terug vrachtvoerende stoomschepen onder Belgische vlag vanuit Oostende, doch dan wel met Antwerpen als administratieve thuishaven. Het waren de befaamde "Tilburyboten" van de rederij John Cockerill. Die stoomscheepjes, met hun schitterende namen ("*Topaze*", "*Rubis*" en "*Saphir*"), kregen in 1910 Oostende als officiële thuishaven.

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN IN OOSTENDE

door Norbert HOSTYN

“Standbeelden en andere monumenten in de openbare ruimte : we lopen er dagelijks langs, meestal zonder er lang bij stil te staan. Ze herinneren aan een gebeurtenis, betuigen eer aan een belangrijk persoon, drukken een gevoel van gedeelde trots uit... Monumenten doen een gooi naar de eeuwigheid.”

(uit : Middelheimmuseum, brochure voor tentoonstelling “Nieuwe Monumenten”, 2010)

De laatst verschenen bijdrage van deze reeks –per abuis als “slot” aangekondigd- verscheen in het decembernummer van 2010.

CXXXI – ENSEMBLE SCULPTUREN OP BINNENKOER GRAND HOTEL FONTAINE

Verdwenen, eertijds Langestraat

Diverse sculpturen ter versiering van de binnenkoer; grotendeels vernield tijdens een beschieting in W.O.I

Beeldhouwer onbekend; mogelijk diverse beeldhouwers want op foto's lijkt het een lukraak samengesteld allegaartje.

Iconografie :

OOIB1/160

Beeldbank Oostende FT/B3436 (na beschieting)

CXXXII – SCULPTUREN ROND SIERNIS IN TRAPHALL VAN KURSAAL II

Verdwenen

Monumentale decoratieve nis bedoeld als blikvanger in de trappenhall; geflankeerd door twee kariatiden en bekroond door een gebroken driehoeksfronton waarboven het wapenschild van Oostende, geflankeerd door twee zittende putti.

Ca. 1875-1878.

Eén van de weinige decoratieve elementen in dit overigens bijzonder kaal aangeklede gebouw van architecten Naert en Laureys.

Verdwenen tijdens de renovatie van het Kursaal (ca. 1905); verdere historiek van de sculpturen onbekend.

Beeldhouwer onbekend.

Iconografie :

OOIB4/6.

CXXXIII – GEVELSCULPTUREN SCHOUWBURG

Verdwenen, eertijds Van Iseghemlaan

De schouwburg naar plannen van Alban Chambon werd ingehuldigd in 1905.

>Twee gevleugelde allegorische figuren die elk een lauwerkroon omhooghouden op de zuilen die de glazen luifel voor de inkom schraagden (nogal gelijkend op deze op de Graaf de Smet de Naeyerbrug, maar kleiner).

>Vier figuren boven de loggia.

Verdwenen tijdens W.O.I –wellicht in het kader van opeising van metalen door de bezetter- en nooit vervangen. Op de loggia achteraf kwamen siervazen i.p.v. replicas van de beelden. Op de zuilen van de luifel werd niets meer geplaatst.

Beeldhouwer : duidelijk Julien Dillens, één van Chambons vaste medewerkers voor gevelsculpturen en die ook betrokken was in de decoratie van het Kursaal en de Graaf de Smet de Naeyerbruggen en die net in die periode overleed.

Iconografie :

OOIB2/81.

Beeldbank Oostende : PK/B1115, PK/B1128, PK/B0475.

J.-P. MIDANT, *La fantastique architecture d'Alban Chambon*, p. 239.

CXXXIV – GEVELSCULPTUREN KONINKLIJK ATHENEUM

a. Rogierlaan

Architect Achille Raoux.

>Drie bas-reliëfs boven vensters met o.a. chemie-symboliek, aardrijkskunde (wereldbol), caduceus.

Beeldhouwer onbekend.

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/B0767.

b. Leon Spilliaertstraat

Architect Caluwaerts.

>Minervabuste op de voorgevel.

>verwerkt in de voorgevel : basreliëfs met portretmedaillons die telkens een leerdiscipline voorstellen met eronder brandende toortsen.

Beeldhouwer onbekend.

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/C1119.

CXXXV – GEVELSCULPTUREN VLEESMARKT

Verdwenen; eertijds Vleesmarkt, Kapucijnenstraat

In steen gebeitelde koppen van een os, een kalf en een varken. De sculpturen werden geïntegreerd in het torentje van de in 1902-1903 gebouwde overdekte Vleesmarkt langs de Kapucijnenstraat. Gesloopt in de vroege jaren '50.

Verdere historiek onbekend. Het lijkt onwaarschijnlijk dat deze koppen bij de sloop vernield zouden zijn : méér waarschijnlijk is dat ze gerecupereerd werden door de aannemer en door hem verkocht.

Beeldhouwer : Karel De Kesel.

Iconografie :

Detailfoto's zijn niet gekend.

OOIB1/159 (de ossenkop –met horens- is vaag te zien aan de toren, net boven het hekken, zo'n 4, 20 m boven de begane grond; een vergrootglas helpt!).

CXXXVI – ZEEMONSTERS. GEVELSCULPTUUR VAN OUD POLITIEBUREEL - HAZEGRAS

Nu deels in de Schietbaanstraat

Afkomstig van het in 1905 gebouwde politiebureau op de Hazegraswijk. De sculptuur vormde een soort muurfontein met een waterbekken, op de hoek van het gebouw.

Gerecupereerd na de sloop van het politiebureau ca. 1950 en verworven door oesterkweker Raoul Halewyck die het verwerkte in een soort kapelletje nabij zijn oesterputten aan de Schietbaanstraat.

Iconografie :

Detailfoto's in situ zijn niet gekend.

Beeldbank Oostende : M002377.

CXXXVII – GEVELSCULPTUUR HUIS DEWEERT

Alfons Pieterslaan 12

Figuratieve sculptuur onder de erker van de eerste verdieping. De beeldhouwer is Prosper Baeys (1874-1928). Zijn aangenomen dochter zou model gestaan hebben voor het meisjeshoofd.

CXXXVIII – GEVELSCULPTUREN VOLKSBOND

Verdwenen; eertijds Kan. Dr. Louis Colensstraat

Architect Henri Carbon; ingehuldigd op 5 oktober 1913; gesloopt.

>heiligenbeeld

>reliëfs met emblemen van diverse beroepssectoren in timpanen onder vensters eerste verdieping

>basreliëf met bijenkorf omgeven door rankwerk en wapenschilden boven de bogen van de ingang

De beeldhouwer was Prosper Baeys.

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/D0514.

CXXXIX - GEVELSCULPTUREN HOTEL MAJESTIC

Verdwenen

Bij de renovatie van het hotel hoek Albert I-Promenade/ Louisastraat tijdens het interbellum werd een gevel in art-decostijl opgetrokken waarin gevelsculptuur was geïntegreerd.

CXL – GEVELSCULPTUREN GERECHTSHOF

Canadaplein

Gebouwd 1936-1939

Architecten : Silvain Smis, F. Van Laere en Marcel Van Coillie (na wedstrijd 1935-1936)

>Bas-reliëfs in ceramiek naar ontwerpen van Jozef Cantré uit Gent (1890-1957)

Centraal boven de toegang : allegorie op het Gerecht, de Visserij en de Industrie

In het register eronder : wapenschilden Stad Oostende, Koninkrijk België en Provincie West-Vlaanderen

>Keramiëken reliëfs tussen de vensters van gelijkvloers en verdieping : 5 motieven die telkens herhalen :

-Wetboek (Politierechtbank)

-Anker (Onderzoeksraad Zeevaart)

-Vis, schelp en druiventak (Rechtbank van Koophandel)

-Handdruk (Vredegerecht)

-Aambeeld en korenaren (Arbeidsrechtbank)

Iconografie :

Beeldbank Oostende M005021, M00 5156, M005157, M005158.

CXLI - DECORATIEVE GEVELSCULPTUUR O.L. VROUWECOLLEGE

Euphrosina Beernaertstraat

Architect Paul Félix; nieuwbouw van kort na W.O.II.

Vier basreliëfs in de geveltravee boven de schoolpoort en voor het trappenhuis.

Boek met passer, perkament met ganzenveer, klassiek kapiteel en zgn. borromeïsche ringen hier wellicht als godsdienstig symbool voor de Drieëenheid.

Beeldhouwer onbekend

Iconografie :

Vaag te zien op een foto uit 1952, Beeldbank Oostende FT/C1113

CXLII – GEVELSCULPTUUR STADHUIS

Vindictivelaan

Architect : Victor Bourgeois

Gebouwd 1956-1961 (in gebruik 1959)

>Wapenschild van de Stad Oostende in bas-reliëf aan de zuidelijke gevel door Gust Michiels (1922-2003). De uitvoering was nog niet begonnen toen het Stadhuis officieel opende.

In het interieur :

>Zeemeermin (muur traphall eerste verdieping; trap naast uurwerk).

Gemaakt voor de gevel van het Oostends Paviljoen op de Expo '58.

Ontwerp van Jo Maes; realisatie: Gust Michiels.

Iconografie :

Beeldbank Oostende PK/B0824, FT/D0150 en FT/D0828 (wapenschild); FT/C5393 (Zeemeermin; nog op Paviljoen Expo '58).

CXLIII – JANTJE VAN STEENE

Stene-Dorp

Terracottabeeld in 1980 geschonken aan Stene door de amateur-beeldhouwer Fernand Aneca. Aneca was leerling geweest van Willy Vanhuyse aan de Kunstacademie.

CXLIV – RELIËF KONING ALBERT I

Verdwenen; destijds Albert I-Promenade

Een nogal banaal basreliëfportret van Koning Albert I, ingewerkt in de gevel van Residentie Commodore, hoek Albert I-Wandeling/Zeeheldenplein/Boekareststraat/Van Iseghemlaan.

Pand gesloopt in 2003.

CXLV – HORSE POWER

Renbaan Wellington

Monumentale bronzen sculptuur van beeldhouwer Henri Lannoye (Aardenburg, 1946 – Bornem, 2006). De sculptuur is 694 cm hoog en stelt een steigerend paard met ruiter voor. Typisch is de "decompositie" in de figuratie die Lannoye in die fase van zijn werk graag gebruikte. De creatie van het beeld dateert van 1997-1998.

De sculptuur kwam er op initiatief van voormalig hotel-eigenaar Aimé Desimpel (1941-2002) die een zwak had voor paardensculpturen. In 1999 richtte hij zelfs een kunsttentoonstelling over het thema "paard" in op de Wellingtonrenbaan : "Pa-Art".

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/D1716

CXLVI – "LA DONNA"

Thermae-Palace, kant Koningin Astridlaan

cararamarmeren sculptuur uit 1990 van beeldhouwer Pablo Atchugarry (Montevideo, 1954).

CXLVII- "CARIATIDE"

Thermae-Palace, kant Koningin Astridlaan, parking tussen hotel en stedelijk zwembad

Crraramarmeren sculptuur uit 1998 van beeldhouwer Pablo Atchugarry (Montevideo, 1954). Geplaatst in 1998.

CXLVIII - ZONDER TITEL

Leffingestraat 1; voor het Vesaliusinstituut (HRIPMB)

Nonfiguratieve stenen sculptuur.

Beeldhouwer : Bart Soubry, hedendaags Oostends beeldhouwer die ook de –al reeds verwijderde– sculptuur voor de hall van toerisme Oostende, Monacoplein, vervaardigde.

CXLIX – GEVELRELIËFS VISMIJN

Vismijn

Taferelen in bas-reliëf met scènes uit het vissersleven aangebracht boven de grote zuidelijke en noordelijke ingangspoorten.

Beeldhouwer : August Michiels; ca. 1951.

Iconografie :

Beeldbank Oostende M009597, M009598, M000375.

CXL – GEVELBEEDEN “O.L.VROUW”

O.L.Vrouw ter Duinenkerk

In de westgevel in een nis boven de toegangspoort van de kerk. Een beeld van een O.L.V.-met-Jezuskind op de arm.

Het huidige beeld is niet het eerste beeld in die nis : voorheen stond er een (grotere) madonna met gevouwen handen (en zonder Jezuskind). Dat Mariabeeld kwam er pas in het begin van de 20ste eeuw : op de alleroudste oudste prentkaarten is het nog niet te zien; vanaf ca. 1905 wel. Het kwam er wellicht n.a.v. de restauratie van het kerkgebouw in dat jaar. Het overleefde de Eerste Wereldoorlog. Het lijkt een exemplaar van een seriematig gefabriceerd heiligenbeeld te zijn. Noch G. Billiet noch F. Dufait (de historici van het Duinenkerkje) geven er details over. Billiet vermeldde enkel dat het duidelijk zwaar beschadigd was geraakt (1981).

Wanneer juist het huidige beeld geplaatst werd is me onbekend. Uit wat voorafgaat valt af te leiden dat het na 1981 gebeurde. De sokkel werd duidelijk met enige rijen bakstenen verhoogd om het nieuwe, kleinere beeldje op een aanvaardbare manier in de nis te laten passen.

Iconografie :

OOIB3/195 (vroeger beeld).

F. DUFAIT, In en om het kerkje van Ensor, (Oostende, 1998).

Beeldbank Oostende MO11600 (huidig beeld); PK/B3223 (vroeger beeld).

CLI – GEVELBEELD “SINT-PIETER”

Eertijds boven kerkportaal Sint-Pieterskerk, Kerkstraat/Sint-Paulusstraat

Gevelbeeld geplaatst in nis boven portaal van de oude Sint-Pieterskerk. Het portaal lag min of meer in het verlengde van de Kerkstraat. Overleefde de brand van augustus 1896. Toen schrijver dezès in

1973 het portaal fotografeerde (Beeldbank Oostende M004777) stond het beeld nog in de nis. En het was –in zeer slechte toestand- in de late 20ste eeuw nog tentoongesteld in het museum in de oude kerktoeren, de “Peperbusse” (museum dat slechts enkele jaren bestond op initiatief van Pierre Claes).

Iconografie :

OOIB1/38; OOIB2/31.

Tekening Ernest George van het beeld in-situ (Mu.ZEE).

Beeldbank Oostende M004777, FT/D0549.

CLII – GEVELSCULPTUREN EN INTERIEURSCULPTUREN SINT-PETRUS EN PAULUSKERK

Kerk gebouwd tussen 1901 en 1907 naar plannen van Louis Delacenerie.

>sculpturen op de voorgevel (O.L.Vrouw, Sint-Petrus, Sint-Paulus) door J.B. Van Wint.

Van Wint kreeg 10.000 frank voor deze drie sculpturen. De leveringsdatum was bepaald op 15 juli 1907.

>sculpturen met voorstellingen van heilig verklaarde koninginnen aan de praalgrafkapel van Louise-Marie achter de kerk (Clothilde van Frankrijk, Bathildis van Celles, Elisabeth van Hongarije en Elisabeth van Portugal) door J.B. Van Wint.

>verdwenen : twee zuilen op het voorplein met daarop beelden van Sint-Livinus en Sint-Stefanus (deze zijn vernield tijdens W.O.I en nooit vervangen).

En in het interieur :

>sculpturen aan de vieringspijlers (Vier evangelisten) door Pieter Braecke.

Braecke kreeg 10.000 frank voor deze vier sculpturen. De leveringsdatum was bepaald op 1 mei 1905.

>preekstoel door beeldhouwer Pierre Peeters.

Het ontwerp was van architect Delacenerie. Peeters werd 15.600 frank betaald voor de opdracht (incl. het bij de preekstoel horend crucifix).

>kruisweg door Jan Gerrits.

Gerrits kreeg 10.500 frank voor deze 14 sculpturen en nog eens 5.700 frank voor het plaatsen.

Iconografie :

-Beeldbank Oostende FT/B1373, FT/B1345, FT/B1347 (evangelisten); FT/D0545 (preekstoel);

FT/C0978 (verdwenen pinakelbeelden Livinus en Stefanus te zien op zuilen aan voorplein);

FT/B0273 (praalgraf).

-OOIB1/47 (Stefanus en Livinus).

Literatuur :

C. METDEPENNINGHEN & M.M. CELIS, Pieter Braecke beeldhouwer. Als de ziele luistert, Monumenten & Landschappen Cahier 18, Brussel (Vlaamse Overheid – Ruimte & Erfgoed), 2009 (ISBN 978-90-403-0294-7)

CLIII - PORTAALTIMPANEN SINT-JOZEFSKERK

Gentstraat/Antwerpenstraat, voorplein Sint-Jozefskerk

Kerk gebouwd 1897-1901 in neogotische stijl naar ontwerp van stadsarchitect Auguste Verraert.

De timpanen boven de drie ingangsportalen met taferelen uit het leven van Sint-Jozef zijn gesculpteerd door Pieter Braecke (1858-1938), een beeldhouwer die van realisme evolueerde naar symbolisme en art nouveau.

Hoofdportaal : Heilige Familie en Heilige Drievuldigheid.

Linkerportaal : De droom van Jozef.

Rechterportaal : De dood van Jozef.

Gereinigd: najaar 2009.

Pieter Braecke leverde ook beeldhouwwerk voor Kursaal III.

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/D0561, MO11546, MO11549.

Literatuur :

C. METDEPENNINGHEN & M.M. CELIS, Pieter Braecke beeldhouwer. Als de ziele luistert, M&L Cahier 18, Brussel (Vlaamse Overheid – Ruimte & Erfgoed), 2009 (ISBN 978-90-403-0294-7).

CLIV - CRUCIFIX BEGRAAFPLAATS SINT-ANNAKERK STENE-DORP

Monumentaal houten kruisbeeld tegen de buitenmuur van de Sint-Annakerk. Volgens de overlevering afkomstig uit een beeldhouwatelier in Oberammergau. De figuur is uit één stuk hout (met uitzondering. van de armen) en is ca. 250 cm hoog.

234484

WISSELWERKING VAN DE "ORIENT-EXPRESS" EN OOSTENDE: een oppuntstelling.

door Emile SMISSAERT

* De **ORIENT-EXPRESS** (verder in het betoog afgekort als: **O.E.**) :

Men kan gewagen van een **familie** van de *Orient-Express*. Een erg "gecompliceerde", inderdaad licht misleidende in-haar-soort verbinding, zoals mijn zegsman - naast dhr. Werner Sölch (München) één der experts ter zake - dhr. Jürgen Klein (Mönchengladbach, Duitsland), zich kernachtig uitgedrukte en me in 2008 per telefoon nadere, verhelderende en aanneembare uitleg verschaft die ik aanvankelijk in een memorandum neerschreef en hier nu in het kort prijs geef.

Er waren verscheidene "**takken**". Zijzelf vertrok e (via Calais) als Parijs-Wenen-Boedapest-Constantinopel (nu Istanbul genaamd):

- ° dagelijks een trein tussen Parijs en Boedapest;
- ° 2 x p. week een treinstel tussen Parijs-Boedapest-*Boekarest*-Constantinopel;
- ° 3 x p. week een trein tussen Parijs-Boedapest-*Belgrado*-Constantinopel.

* **OOSTENDE en haar ROL ter zake :**

~ Het treinstel dat vanuit Oostende vertrok, was **NIET** de O.E. zelf, maar wel de "Oostende/Calais-Wenen Express" (1894-1995), en daar lag de fout. Op kaarten was tot nu een wirwar van spoorlijnen, in **zwart-wit** gedrukt, te onderscheiden, iets wat zeer misvatend tot interpreteren was (1).

Hiervoor bestonden 2 “takken”, t.w.:

- ° een tak Calais-Parijs-Brussel;
- ° een tak Oostende-Brussel.

Men stoomde dan gezamenlijk op naar Wenen, alwaar men de O.E. zelf aantrof komende uit Parijs. Nog eens herhaald. In principe ontmoetten de O.E., met vertrek uit Parijs, en de *Oostende-Wenen Express* elkaar pas in Wenen (Oostenrijk). En vanaf dan (Wenen) maakte de *Oostende-Wenen Express* verder deel uit van de O.E.

Waarom werd in aftakking ook Constan(t)za (aan de Zwarte Zee) aangedaan om dan per boot naar de eindbestemming: Constantinopel te varen? Het rechtstreekse traject was soms/vaak **onveilig**, o.m. door de “Balkanoorlogen”, conflicten en ziekten allerhande die toen - niet als factoren te verwaarlozen! - deze landstreken teisterden !

Een ander gedeelte van de *Oostende-Wenen Express* werd vanuit Wenen verder afgeleid naar de havenstad Triest, toen de enige zeepoort van(uit) Oostenrijk-Hongarije, van waaruit wekelijks een boot vertrok naar Alexandrië en van daaruit naar Kaïro (Egypte). Dit alles vóór Wereldoorlog 1.

De originele O.E., geacht als voorbijgestreefd en niet meer winstgevend, werd in 1977 opgedoekt.

~ De nieuwe O.E., nl. de zogenoemde *Venice Simplon-Orient-Express* (VS-O-E), deed haar openingsrit op 25 mei 1982 en volgt een eigentijds, heel ander tracé, dat tot nu toe wél rendabel en attractief is, althans voor uiterst welstellende liefhebbers van het genre. Nadat in de ateliers van de *Compagnie internationale des wagons-lits* (CIWL) in Oostende (Vaartblekersstraat) diverse authentieke rijtuigen precies en secuur gerestaureerd werden. Vakwerk, hoor !

Tot voor kort gebeurden nog grote revisies, deels in de ateliers te Oostende (vóór het onrendabel uitviel en noodgedwongen opgedoekt werd), deels in Italië.

Let wel : België is **niet** opgenomen in dit hedendaagse reisprogramma van de “VS-O-E” !!

Maar, bij wijze van voorbeeld, nog op 18 oktober en 15 november 2007, tijdens een recente en storende treinstaking in Frankrijk, werd ook even de nabije “*NMBS-onderhoudspost*” van Oostende opgezocht voor de noodzakelijke vernieuwing / bijvulling van friswater van en in de rijtuigen.

-
- (1) De bijzondere uitgave nr. 2 (2008) van ‘Eisenbahn Journal’ (EJ), getiteld “*125 Jahre OrientExpress*”, bevat een kaart op 2 blz. uitgespreid dat, **ditmaal in kleuren** uitgevoerd, voor het eerst heel duidelijk de verscheidene treinlijnen, met precieze aanduiding van data, doet uitkomen en typeert. Er berust een copyright op, én vanwege de periodiek én van de tekenaar. Een juweeltje!

door Roger JANSOONE

10. VERZET EN VERZETSTRIJDERS

“Do not go gently into that darkening night,
but rage, rage against the dying of the light!”

(Dylan Thomas)

Ontstaan en groei van het verzet in de kustregio

Uit de sluikpers (op zichzelf reeds een moedige en gevaarvolle daad van verzet) is geleidelijk de verzetsbeweging gegroeid. In Oostende was betrokkenheid in het verzet nog moeilijker en riskanter dan in het binnenland wegens gebrek aan bewegingsvrijheid in het “Sperrgebiet” en de vele daarmee verband houdende militaire, para-militaire, politionele en civiele controles, razzia’s en “Fahndungen” (opsporingen). De Gestapo, de S.D., de SIPO, de Abwehr, de Geheime Feld Polizei en de Feldgendarmen (aangevuld met handlangers uit de collaboratie, informanten en verklikkers) waren zeer actief en waakzaam in deze militaire zone, met al zijn militaire installaties en de Atlantikwall, ... uiteraard dan ook bij uitstek een terrein voor spionage en contra-spionage. Het verzet kwam alhier dan ook nogal moeizaam van de grond en moest zijn draai trachten te vinden in uiterst gevaarlijke omstandigheden en voorwaarden, waarbij een strenge selectie en rekrutering, extreme geheimhouding en een totaal onopvallend gedrag vanzelfsprekend de allereerste vereisten waren.

Toch was de Britse Intelligence Service (I.S.) blijkbaar zeer tevreden over militaire en civiele inlichtingen die het verzet vanuit het “Sperrgebiet” wist door te spelen naar Londen. Dat was eigenlijk het allerbelangrijkste wat de I.S. verlangde vanuit de kustregio: *inlichtingenwerk*. Vandaar dan ook dat Londen wat betreft deze zone zelden of nooit heeft aangedrongen op gewapend verzet, sabotage, overvallen, aanslagen op Duitsers of collaborateurs, e.d. (tenzij helemaal op het einde, na de landing in Normandië). Zelfs veeleer “passieve” verzetsdaden zoals het verstoppjen van Joden, het onderduiken van werkweigeraars of de “Lifeline” voor geallieerde piloten, zag de I.S. liever gebeuren buiten het “Sperrgebiet”. Enkel voor sluikpers was er, om praktische redenen, veel begrip en belangstelling als intern en extern communicatiekanaal binnen de verzetsbeweging. Onder het motto “First things first!” ging het prioritair om het bestendig en nauwgezet in beeld brengen van Duitse troepenbewegingen, installaties, versterkingen, bouwwerken, enz. Dit was van zo’n primordiaal belang voor het welslagen van het nakend openen van een “Tweede Front” (waarop Stalin voortdurend aandrong, en terecht!), dat dit niet mocht in gevaar gebracht worden door “speldenprikjes” van vooralsnog weinig of geen strategisch belang, die echter wel keer op keer buitensporige en woeste reacties van de Duitsers konden ontketen, met uiteraard ongunstige neveneffecten voor het cruciale inlichtingenwerk, dat op zichzelf al gevaarlijk genoeg was. Want de keerzijde van de medaille was helaas dat een aantal Oostendenaars hun moedig gedrag met hun leven hebben moeten bekopen, ook al ging het hier doorgaans niet om daden van gewapend verzet.

Merkwaardig is wel dat in het “mission statement” van het Geheim Leger nergens sprake was van inlichtingenwerk. Was dit soms om de Duitsers te misleiden? In ieder geval waren de Duitsers zeer bedrijvig en ervaren in het opsporen van geheime radiozenders. Zij beschikten hiervoor over gesofisticeerde detectie-apparatuur en over geschoolde technici die opereerden in mobiele “Fahndungsgruppen”. Wanneer zij een radiozender ontdekten en de operator(s) arresteerden, poogden zij steeds de verbinding met Londen zodanig in stand te houden alsof er niets was gebeurd, in de hoop dat Londen geen argwaan zou krijgen. In sommige gevallen zijn zij spijtig genoeg zeer goed daarin geslaagd ... met fatale en dramatische gevolgen voor de ondergrondse

verzetsbeweging. In Nederland is vooral het beruchte “Engeland Spiel” zeer bekend gebleven. Bij ons is er over dergelijke zaken heel wat minder uitgelekt. Beide partijen hadden er immers ook na de oorlog alle belang bij hieraan geen ruchtbaarheid te geven. Dit was inderdaad “l’armée de l’ombre” ...

Wit, zwart en grijs

Zoals overal elders poogde de Oostendse bevolking zich zonder al te veel kleerscheuren doorheen het oorlogsgebeuren te wurmen. De grenzen tussen collaboratie en verzet, afwachting en berusting waren hierbij niet altijd even duidelijk, want tussen “wit” en “zwart” was er een wijd verspreide “grijze zone” in alle mogelijke schakeringen. Ook waren er na de bevrijding een aantal “weerstanders-van-het-laatste-uur” die zich vooral hebben onderscheiden door straatgeweld, vernieling, mishandeling en jacht op “zwarten” (meestal slechts “kleine garnaal”, meelopers of gewoon onschuldigen, incl. blijkbaar nogal wat persoonlijke “afrekeningen”), ... want de kopstukken, de haaien en de oorlogsmisdadigers waren tijdig gevlucht bij de aftocht van de Duitsers. Intussen had de echte weerstand wel belangrijker zaken en opdrachten om handen, ter ondersteuning van de krijgsvirrichtingen van de verder oprukkende geallieerden tijdens die beslissende septemberdagen van 1944.

Die tweespalt tussen verzet en pseudo-verzet heeft diepe sporen achtergelaten, ook omdat het door communisten gedomineerde Onafhankelijkheidsfront onmiddellijk na de bevrijding opvallend gul was in het uitdelen van lidkaarten, vanzelfsprekend om louter politieke redenen. Een Oostendse verzetsman vertelde mij dat hij door een en ander zodanig “gedegouteerd” was dat hij reeds een paar dagen na de bevrijding zijn armband van de “Witte Brigade” aan de wilgen heeft gehangen, om zich hierna afzijdig te houden van zijn eigen verzetsverleden. In ieder geval weten veel oudere Oostendenaars zich nog goed te herinneren waar de inboedel van “zwarten” door deuren en ramen naar buiten werd gegooid en in de fik gestoken. Zelf heb ik toen – voor het eerst in mijn nog zeer jong leven – koekjes, belegd met chocolade, kunnen bemachtigen te midden van een zwerm hongerige straatkinderen, versnaperingen die, net om de hoek in de Amsterdamstraat, door het raam van de bovenverdieping van het huis van schepen Van Coillie vanuit een koekjestrommel te grabbel werden gegooid. Die gebeurtenis op zichzelf heeft op mij als kind geen diepe indruk gemaakt (ik begreep trouwens niet wat er eigenlijk gebeurde), ... wél de zalige verrukking bij het oppeuzelen van koekjes met chocolade. Voor het eerst in mijn leven at ik chocolade! Onmiddellijk nadien heb ik dan wel zodanig veel chocolade kunnen ontfutselen aan Canadese en Britse soldaten (“please, chocolate for the little boy!”) dat dit dan niet meer was enkel “voor eigen gebruik” maar mijn onderdeelje werd van de na de bevrijding sterk opbloeiende ruilhandel, ook onder kinderen.

Organisatie van het verzet

De verzetsbeweging was ideologisch verdeeld in een “rechts” kamp (het “Geheim Leger”, geleid door ex-officieren van het ontbonden Belgisch leger) en een “links” kamp (het communistisch/socialistisch O.F.-“Onafhankelijkheidsfront”). In Oostende, garnizoenstad met weinig industrie, was het logisch dat vooral het Geheim Leger actief was en in mindere mate het trouwens vooral in Wallonië en in Brussel opererende Onafhankelijkheidsfront. Het Geheim Leger was ontstaan uit een samensmelting van de beweging “Phalange” van Xavier de Grunne, het “Heropgericht Leger” van reserve-kolonel Lentz en het ondergronds netwerk “Belgisch Legioen” van kapitein-commandant Charles Claser.

Die “rechtse” verzetsgroepen waren sterk koningsgezind en hadden doorgaans een hevige afkeer van de vooroorlogse politici en politiek. Aanvankelijk (maar dat bleek al vlug een naïeve optie te zijn) hadden zij een “sterke Staat” op het oog, geleid door een “sterke man”, met name koning Leopold III. Daarna werd het hoofddoel de strijd tegen de bezetter en de bevrijding van land en

volk, met het invoeren van een echt democratisch bestel, zonder al de uitwassen van het vooroorlogs politiek bedrijf. De organisatie van het Geheim Leger was, hoe moeilijk dit in de praktijk ook mocht zijn, op typische militaire manier geregeld en geschoeid : het Leger was onderverdeeld in secties, elk sectiehoofd koos tien adjuncten die op hun beurt tien "soldaten" rekruteerden, zodat er in totaal 111 leden waren per sectie. Om evidente veiligheidsredenen kenden de "soldaten" hooguit enkel de leden van hun eigen sectie, een systeem dat enigszins vergelijkbaar was met het communistisch "cellen"-systeem.

De Oostendse afdeling van het Geheim Leger had bij het plaatselijk filiaal van de Bank van Brussel een bankrekening (uiteraard niet op naam van het Geheim Leger!) ter financiering van activiteiten en operaties, vooral wat betreft het uitgeven van een eigen sluikkrant. Het is zeer moeilijk om achteraf die Oostendse afdeling nog in kaart te brengen : veel sectiehoofden en adjuncten hebben de oorlog niet overleefd (commandant Claser werd reeds aangehouden in december 1942), en de verzetslieden die zoveel jaren later nog in leven waren, deden ofwel zeer zwijgzaam of herinnerden zich niet veel meer of hadden als "soldaten" gewoon nooit veel weet gehad van de aard en de omvang van de Oostendse afdeling. De "weerstanders-van-het-laatste-uur" (die zich echter wél voordeden als een "echte weerstandster") wisten hierover uiteraard helemaal niets, doch dit "fenomeen" kwam - om hoger aangehaalde redenen - vooral voor in de rangen van het O.F. Van de in totaal ca. 54.000 erkende leden van het Geheim Leger zijn er 4.500 omgekomen in concentratiekampen, 1.100 gedood in allerlei gevechten, incidenten en schermutselingen, en 350 terechtgesteld. Veel overlevenden hebben een blijvend trauma opgelopen na een eindeloos inferno van vier jaren bestendige angst, spanning en onzekerheid. Een zware tol werd betaald voor de te herwinnen vrijheid!

In het "linkse" kamp, het Onafhankelijkheidsfront, werd de "harde kern" ongetwijfeld gevormd door oudgedienden van de Internationale Brigades van de Spaanse burgeroorlog. Niet alleen waren zij bijzonder gemotiveerd om de strijd tegen het fascisme voort te zetten, maar zij hadden ook veel ervaring inzake guerrilla en clandestiene oorlogsvoering. Onder hen waren er een aantal overlevenden van de "spooktreinen" van mei 1940 en van de Franse interneringskampen en het hoeft dan ook geen betoog dat zij nadien meer dan ooit negatief ingesteld waren tegen het Belgisch establishment dat in hun ogen nogal wat fascistoïde trekjes vertoonde. Zij kwamen al vlug in contact met joodse communisten, afkomstig uit Oost-Europa, die goed georganiseerd waren om strijd te voeren tegen de nazi's. Daar deze Joden meestal niet de Belgische nationaliteit hadden, waren zij uiteraard niet zozeer bekommerd om het voortbestaan van België doch veeleer om het voortbestaan van hun eigen joodse volk. Andere aanhangers "van het eerste uur" waren communistische en socialistische militanten, partijleden en vakbondsleden, die o.a. via de "knokploegen" van de jaren dertig enige ervaring hadden opgedaan in het daadwerkelijk bestrijden van extreemrechtse groeperingen. Eén van die militanten was de Oostendenaar Louis Major, reeds in de jaren dertig alom bekend voor zijn felle en vechtlustige afkeer voor al wat ging in de richting van extreemrechts en die het in een later leven bracht tot algemeen secretaris van het ABVV en vervolgens tot Minister van Arbeid. Hij voerde binnen het O.F. een socialistische aanwezigheidspolitiek om te voorkomen dat communisten het linkse kamp volledig zouden gaan domineren. Want iedereen, rechts of links, geloofde al vlug (zeker na juni 1941) in de eindoverwinning van de geallieerden ... en bijgevolg hield iedereen reeds in een vroeg stadium rekening met het veilig stellen van de eigen posities voor na de bevrijding. Terloops hierbij aangestipt: dit vast en onwrikbaar geloof was voor de Duitsers zeer frustrerend, des te meer omdat nogal wat hoog geplaatste (en goed ingelichte) Duitsers zelf al spoedig dit geloof deelden. Er was hierover een gezegde dat (stiekem) al vlug de ronde deed : "Een optimist is iemand die lijdt aan een gebrek aan informatie".

Relaties met Londen

De Belgische regering in ballingschap te Londen stond echter nogal wantrouwig zowel tegenover het Geheim Leger (te koningsgezind!) als tegenover het Onafhankelijkheidsfront (al te zeer overheerst door communisten!). Dat kwam maar al te duidelijk tot uiting toen kapitein-commandant Charles Claser erin slaagde om op 18 juli 1942 (via Frankrijk, Spanje en Gibraltar) Londen te bereiken, om er de regering precies in te lichten over de werkelijke stand van zaken in het bezet gebied. Hij werd er zeer koel ontvangen ... en het wantrouwen was wederkerig. Hij zag dan ook al spoedig in, dat hij in Londen weinig of niets kon uitrichten. Via Minister Spaak, en in afspraak met de S.O.E. (*Special Operations Executive*, de Britse geheime dienst belast met clandestiene acties in bezet Europa), kreeg hij reeds op 5 augustus 1942 een speciale opdracht in de Belgische kustzone, vooral in en om Oostende. Net als zoveel anderen had hij al vlug in de gaten dat hij voor de "Londenaars" enkel de klassieke rol mocht spelen van de "nuttige idioot". Intussen speelde de groep in Londen rond Eerste-Minister Pierlot samen met de groep rond gouverneur Galopin in Brussel, de eerste viool in en achter de schermen. Zij waren immers reeds druk het naoorlogse België aan het voorbereiden!

In dit wederkerig wantrouwen ligt allicht grotendeels de verklaring voor het feit dat na de bevrijding het verzet - ondanks een indrukwekkende "palmares" en een hoog aanzien en prestige bij de bevolking - vrijwel geen enkele politieke rol gespeeld heeft. De vooroorlogse politici vormden samen met de andere vertegenwoordigers van het traditionele Belgische establishment een "old boys network" ... waarin geen plaats was voor de verzetslieden, noch van rechts, noch van links. Dit netwerk was na de bevrijding al vlug weer operationeel, ...met als gevolg "politics as usual": dezelfde partijen, dezelfde maatschappij, en nagenoeg hetzelfde beleid, maar thans tevens gekenmerkt door een welwillende en paternalistische welvaartspolitiek "van de wieg tot in het graf", in navolging van de Britse "welfare state".

De regering in Londen wilde alleszins wel een binnenlandse verzetsbeweging tot stand brengen, ...maar dan *onder hun controle*, dus onder leiding van personen die zij zelf zouden aanstellen. Dat was natuurlijk niet naar de zin van de intussen reeds tot stand gekomen verzetsbeweging, of het nu links was of rechts. Om politieke en ideologische redenen zocht het O.F. geen contact met de "Londenaars", terwijl - allereerst om praktische redenen - de kopstukken van het Geheim Leger de leiding, organisatie en werking in eigen handen wilden houden, ook al omdat in hun structuur de top de emanatie was van de basis, in die zin dat wanneer ergens een kopstuk wegviel, er automatisch een "opschuiving" plaats greep van onder naar boven. Wat het Geheim Leger vooral nastreefde, was het tot stand komen van een praktisch samenwerkingsverband (meer bepaald gericht op het droppen van radio-apparatuur, geld, lichte wapens en munitie) ... en uiteraard was ook het O.F. hiervan niet afkerig!

Een ander verhaal is dat van de relaties met de Britse geheime diensten, meer bepaald de S.O.E. en de I.S. Door hun vaak eigengereid optreden (soms vanwege Churchill himself!) waren er af en toe inzake die verzetsbeweging nogal wat spanningen met de Belgische regering. Die regering in ballingschap in Londen was voor Churchill belangrijk omwille van de aanvoer van strategische grondstoffen uit Belgisch Kongo,... en dus mocht men "the Belgians" niet al te veel tegen het hoofd stoten (wat tegenover generaal de Gaulle en zijn schimmig "Comité van Vrije Fransen" helemaal geen probleem bleek te zijn!). Maar de Britten beschouwden de verzetsbeweging "on the continent" als een belangrijk onderdeel van hun militaire operaties in bezet Europa, dus als een privé-jachtdomein. Churchill (bestendig onder druk gezet door Stalin voor het openen van een "Tweede Front") had omtrent de vijand dringend behoefte aan nauwkeurige militaire, economische en civiele informatie, die voortdurend moest geactualiseerd worden. Hiervoor was hij bijna uitsluitend aangewezen op de nog prille verzetsbeweging, die - in zijn optiek - centraal vanuit Londen (d.i. door hem zelf) moest geleid en georganiseerd worden. De nadruk lag hierdoor op het

inlichtingenwerk én de desbetreffende communicatie van en naar Londen, vandaar dan ook het droppen van de meest recente radio-apparatuur (en codes), aanvankelijk samen met experts terzake die op hun beurt anderen konden opleiden. Die radio-apparatuur was bijzonder degelijk, betrouwbaar en bijna onverwoestbaar. Zelf heb ik, 14 jaar na de oorlog, tijdens mijn legerdienst nog gewerkt met de SCR-506 en de ANGR-9, sedertdien museumstukken geworden maar toen nog steeds in gebruik (en zelfs nog goed bruikbaar tijdens zware manoeuvres), ... ook al waren het afdankertjes uit de Tweede Wereldoorlog (op de zijkant van mijn radiotoestel was gegrift "Tobruk" en "El Alamein", je werd er wel even stil van!).

Evenwel, het droppen van wapens en munitie gebeurde slechts met mondjesmaat, want Churchill was niet opgezet met die Leopoldisten ...en zelfs helemaal niet met communisten! Het ontregelen van de militaire en economische infrastructuur van de vijand was aanvankelijk een zorg voor later, en zou zelfs dan nog vooral een opdracht worden voor de Royal Air Force. Terecht voorzag Churchill dat de openlijke en nadrukkelijke aanwezigheid van grote groepen gewapende burgers en ex-militairen na de oorlog een destabiliserende factor zou kunnen worden in Europa. Ook maakte hij zich geen illusies omtrent de ware bedoelingen van Stalin wat betreft het naoorlogse Europa, meer bepaald via de linkse verzetsgroeperingen, die weliswaar niet enkel communisten in hun rangen telden maar die dan toch sterk door communisten gedomineerd en gemanipuleerd werden.

Maar van al deze strubbelingen had men in Oostende en elders geen weet. Nochtans was dit niet de "ver-van-mijn-bed-show" want al wat zich over ons hoofd heen afspeelde, was uiteraard van beslissend belang voor de acties op het terrein. Vandaar dan ook deze beknopte achtergrondinformatie over die nogal ingewikkelde en vaak moeilijke relaties met Londen.

"Die Rote Kapelle" : een "rood orkest" in Oostende

Een totaal aparte verzetsorganisatie was "Die Rote Kapelle", opgericht en geleid vanuit Moskou (NKVD), een Sovjet-organisatie met internationale vertakkingen en hoofdzakelijk opererend vanuit Oostende. De naam "Rote Kapelle" was een benaming vanwege de Duitse Abwehr (contra-spionage), die deze (letterlijk en figuurlijk) ondergrondse verzetskring al vrij vroeg op het spoor kwam, echter zonder dit netwerk volledig te kunnen opdoeken. Zelf was deze "Rote Kapelle" zodanig anoniem dat ze niet eens een eigen naam had, tenzij een cijfercode voor radioberichten. Contact met andere verzetskringen werd ten stelligste vermeden, ofschoon anderzijds geredelijk mag worden aangenomen dat in het Oostends verzetsmilieu, meer bepaald bij het O.F., een sterk vermoeden bestond van het bestaan van dit "rode orkest", ...een vermoeden dat trouwens ook gedeeld werd door de Abwehr.

Dit "rood orkest" was een typische creatie van de NKVD, de Sovjet geheime dienst in Moskou. Niet toevallig was hierbij hun scherpzinnig oog gevallen op Oostende, als een toenmalig internationaal "verkeersknooppunt" voor geheime agenten en inlichtingen.. Opvallend is dat de oprichting teruggaat naar 1938, toen er wel reeds een oorlogsdreiging was, maar nog geen oorlog en zeker geen bezetting. Stalin (een extreem geval van paranoïa) was weliswaar net zoals Hitler (een gevaarlijke psychopaat) een duidelijk pathologisch geval, maar dat neemt niet weg dat hij als geslepen politicus een vooruitziende blik had, steeds gericht op het vestigen van het wereldcommunisme, ook al waren er "pour les besoins de la cause" soms wel eens "zijsprongetjes", zoals het beruchte "duivelspact" tussen Moskou en Berlijn in 1939. "Die Rote Kapelle" was dan ook van meet af aan een belangrijke voorhoede in Stalins nooit aflatende strijd tegen kapitalisme, fascisme en nazisme (voor hem allemaal één pot nat, ... waarin hij wel ten dele gelijk had). Oostende was hierin de draaischijf, meer bepaald een handelszaak in de Kapellestraat 83, genaamd "Au Roi du Caoutchouc" (met vooral verkoop van regenmantels), met (voor de schijn) een hoofdzetel in Brussel en enkele filialen elders in België. Een typische zeer handig opgezette Sovjet-constructie!

De centrale figuur in dit netwerk was Leopold Trepper (1904-1982), een Poolse Jood, die na enige omzwervingen via Palestina, Marseille, Parijs en Moskou, uiteindelijk begin 1938 neerstreek in Oostende, waar hij Leo Grossvogel ging opzoeken, uitbater van "Au Roi du Caoutchouc" en "slappend" agent van de NKVD. De organisatie die zij samen uitbouwden, was een echt spionage-netwerk, dat uitsluitend werkte voor de Sovjet-inlichtingendienst, en dat vervolgens zich bijna enkel zou blijven richten op inlichtingenwerk. Het spreekt vanzelf dat zij van bij de oprichting niet alleen nazi-Duitsland op het oog hadden maar o.m. ook Frankrijk en Groot-Brittannië, want Stalin had in 1938 sterk de indruk dat Londen en Parijs aanstuurden op een onderling akkoord met Berlijn, en dit dan ten nadele van Moskou. Oostende werd hierin een centraal zenuwknoppunt, doch er was uiteraard niemand in Oostende zich hiervan bewust (en dit is nog tot lang na de oorlog zo gebleven). Het huis in de Kapellestraat 83 was een onopvallende handelszaak zoals zoveel andere, en niets liet vermoeden wat zich in het achterhuis en in de kelder zo allemaal afspeelde. Terloops hierbij aangestipt: "het dagelijks leven in Oostende" heeft zich in die beroerde tijd in verschillende lagen en geledingen afgespeeld, waarvan sommige als het ware "oender woater" of "ondergronds", zodat het achteraf niet eenvoudig is om een en ander nog "boven te spitten"!

"Au Roi du Caoutchouc" deed blijkbaar schitterende zaken (in België regent het immers nogal vaak...) en al vlug werd dit een internationaal handelsbedrijf, met verschillende buitenlandse filialen, o.m. in Parijs, Londen, Oslo, Kopenhagen en Stockholm. Daarnaast richtte Trepper eind 1938 ook nog een parallel bedrijf op onder de pompeuze naam "The Foreign Excellent Trench-Coat", waarvan de leiding werd toevertrouwd aan een niet-joodse Belg, Jules Jaspar (1878-1963), broer van Minister Henri Jaspar, en bijgevolg een onverdachte figuur met goede relaties. Vanaf 1942, met het sluiten van de joodse handelszaak in de Kapellestraat, heeft Jules Jaspar de dekmantel volledig moeten overnemen. Het is niet duidelijk of en in welke mate de Oostendse cel dan nog verder operationeel gebleven is.

Passief en lijdzaam verzet

In april 1944, in verband met de nakende geallieerde invasie, begon de evacuatie van het merendeel van de kustbevolking naar het binnenland. Enkel zij die op een of andere manier nodig waren voor de plaatselijke Duitse oorlogsinspanning, mochten samen met hun gezin in hun woning blijven. Oostende werd also in die laatste maanden van de bezetting min of meer een spookstad. De straten lagen er akelig verlaten bij, en vanzelfsprekend kwam er al vlug een einde aan het beetje gezelschaps- en ontspanningsleven dat nog overeind was gebleven. De achtergebleven Oostendenaars trokken zich terug in de eigen huiskring, meestal in de kelder, want de haven en het station van Oostende werden het mikpunt van luchtaanvallen, zowel tijdens de dag als 's nachts. De FLAK (Flugabwehr Kanonen) was zeer actief en soms ook doeltreffend, wat tot gevolg had dat nogal wat bommen van de RAF ook elders terecht kwamen, tot zelfs op de wijk Sint-Jan. De verwoestingen in de woonbuurten werden aanzienlijk, met veel slachtoffers, ook na evacuatie van een groot deel van de bevolking.

Alle hoop was nu gericht op de zo lang verwachte landing van de geallieerden, en alle aandacht ging uit naar de BBC en meer bepaald de radiopraatjes van Jan Moedwil die telkens besloot met "En dat is nu niet om te boffen, maar we zullen ze krijgen, die moffen!!". Op die gebalde slotzin zat ik steeds te wachten om het dan luidkeels uit te brullen samen met mijn grootmoeder die een hevige supporter was van stoere Jan. Zelfs toen alle radiotoestellen moesten ingeleverd worden, bleef deze mentale verbinding met Londen onaangetast via clandestiene ontvangst van BBC-berichten en de plaatselijke verspreiding ervan via "radio tam-tam" en via de sluikpers. De gecensureerde officiële pers (zowel nationaal als plaatselijk) was intussen compleet ongeloofwaardig geworden (ook wanneer het niet echt ging om collaboratiepers) en werd enkel nog gelezen omwille van zaken die niets te maken hadden met de politieke en/of militaire toestand.

Nauw verband houdend met die BBC-berichtgeving waren clandestiene Engelse taallessen . Om evidente redenen werd het Engels op school niet meer onderwezen, doch dit euvel werd gemakkelijk verholpen dank zij de beschikbaarheid van een relatief groot aantal Engelse leerboeken in privé-bezit. Er vormden zich al vlug (en uiteraard zeer discreet) Engelse “taalclubs” (iets in de aard van de huidige leesclubs), en menig lange winteravond werd op die manier gezellig en leerzaam doorgebracht in de huiskring of bij vrienden. Ik herinner mij vooral “The Boys’ own Book” en “The Girls’ own Book”, en (nu) zeer merkwaardig is het feit dat er een apart leerboek bestond respectievelijk voor jongens en voor meisjes, maar dat was destijds de gewoonste zaak van de wereld. Zelf heb ik toen reeds een aardig mondje Engels mee-geleerd door tijdens die lessen aandachtig en nieuwsgierig te luisteren naar de spraakoefeningen van de “cursisten”. Na de bevrijding was die prille “taalkennis” voor mij van onschatbare waarde voor het bemachtigen van “chocolate”, “sweets”, “biscuits” en “chewing gum”, nadat ik overigens voordien wat “soldatenduits” had opgestoken bij mijn omzwervingen in de buurt van Duitse troepenkeukens. Ook in een veel later leven bleek talenkennis voor mij van groot praktisch nut te zijn. In dit leven moet je steeds het nuttige met het aangename paren!

Een andere vorm van passief verzet was “klauen”. De Duitsers hebben bij ons veel gestolen ... maar wij hebben ook veel gestolen van de Duitsers! “Jeder Belgier ist ein guter Klauer!”, zo herinnerde zich veel later een Duitser van het bezettingsleger. Dit passief verzet was eigenlijk veeleer “actief” verzet, want het vergde vaak heel wat durf, vindingrijkheid en stoutmoedigheid. “Ontvreemding” van aardappelen uit Polen, bestemd voor de Wehrmacht, was bij ons een geliefkoosde bezigheid, niet in het minst omdat die Poolse rode aardappelen een ware lekkernij waren (zelf plant ik er nog ieder jaar in mijn tuin). Maar het was meteen ook een bescheiden bijdrage aan het ondermijnen van de bevoorrading van de vijand. Mijn vader en mijn grootvader waren hierin een complementair duo: mijn grootvader was spoorman in het goederenstation van Oostende en mijn vader was postman in het postsorteercentrum. Met zijn stevige postfiets bracht hij af en toe een zware postzak met “Feldpostpakete” uit het station, die daarna gezwind zijn weg vond naar ons huis in de Veldstraat ...

Campagne “Elastiek”

Tenslotte was er nog een zeer aparte uiting van stil verzet: de “campagne elastiek” (de “elastische” terugtocht aan het Oostfront). Destijds hadden de mensen weinig of geen atlanten of landkaarten in huis, en zeker geen gedetailleerde kaarten. Bij de inval in de Sovjet-Unie in juni 1941 werden, op initiatief van de Propaganda-Abteilung, door de collaboratiekranten in een gratis-bijlage grote wandkaarten van Europa verspreid. Bedoeling was dat de lezers aan de hand van die kaarten de snelle opmars van het zegevierende Duitse leger zouden kunnen volgen, en hiervoor kreeg je zelfs kleine papieren vlaggetjes (hakenkruis = Duits, rood = Russisch) om met spelden de Duitse opmars op de voet te kunnen volgen. Er was hiervoor echter niet veel belangstelling, doch na Stalingrad (januari 1943) werden al die kaarten vlug bovengehaald en aan de muur bevestigd, met een bedoeling in totaal omgekeerde zin en richting! Propagandaminister Goebbels werd plots zeer karig met zijn informatie en woordgebruik, dat doorspekt werd met “elastische” uitdrukkingen. Zo was er sprake van “geslaagde elastische hergroeperingen”, van het “tactisch rechtekken van de frontlijn” of van het “heldhaftig binden van belangrijke Sovjet-legereenheden”. Vandaar die typisch Oostendse spotnaam, want het kwam steeds neer op hetzelfde: de Duitsers werden bestendig achteruitgeslagen door het Rode Leger, en al die verhullende “elastische” prietpraat kon daar niets aan veranderen. In Oostende zei men monkelend: “Aan het Oostfront is er geen trek meer naar het Oosten, maar er is daar nog altijd veel rek, met de “rekkel” van Goebbels!”. Er was wel een probleem met al die onuitsprekelijke Russische en vervolgens ook Poolse namen van steden. Informatie terzake mondeling verstrekt via de BBC, moest dan veelal en indien mogelijk worden bevestigd of verbeterd via de sluikpers. Voor kinderen was dit opvolgen van die bijna dagelijkse verschuiving van vlaggetjes een opwindende en ook leerzame ervaring. Nog vooraleer ik naar de

lagere school ging, had ik alzo reeds een vrij goed zicht op de aardrijkskunde van Oost-Europa, na de landing in Normandië tevens aangevuld met die van Noord-Frankrijk. Toen ik in een veel later leven na de val van het communisme NATO-opdrachten uitvoerde in Oost-Europa, zijn die "beelden uit mijn kinderjaren" nogal vaak weer eens opgedoken. "It's a small world!"

Gewapend verzet en Duitse represailles

Over het gewapend verzet in Oostende en in het Sperrgebiet is tot op heden weinig bekend, niet in het minst omdat al wie hierin betrokken was, uiteraard het grootste gevaar liep zodat slechts weinigen de bezetting hebben kunnen overleven (tenzij de "gewapende weerstanders-van-het-laatste-uur"). Toch mag geredelijk worden aangenomen dat in de kustregio het gewapend verzet heel wat minder actief was dan elders in het land. Er was hiervoor een dubbele reden, vanuit twee verschillende hoeken. Vooreerst was in Moskou (nochtans niet afkerig van gewapend verzet) de waardevolle werking van het ondergrondse netwerk "Rote Kapelle" voldoende belangrijk om, qua gewapend verzet, de activiteiten van het O.F. in de kustregio aan bepaalde beperkingen te onderwerpen. Hetzelfde gold ook in Londen, waar het inwinnen van inlichtingen over de Atlantikwall en over Duitse troepenbewegingen niet mocht in gevaar gebracht worden door soms ondoordachte uitingen van gewapend verzet, met, onvermijdelijk daaraan verbonden, stevast keiharde Duitse represaillemaatregelen, vooral en zeker wanneer er langs Duitse kant slachtoffers vielen. Meer bepaald ging het hier om het neerschieten van gijzelaars (doorgaans tien voor iedere gedode Duitser).

Over die kwestie van het terechtstellen van gijzelaars is er op juridisch vlak veel onenigheid geweest, niet alleen in Duitsland doch ook in België zelf (en in andere bezette gebieden). Dit heeft de rechtsvervolgning tegen dergelijke Duitse oorlogsmisdaden, gepleegd op Belgisch grondgebied, fel bemoeilijkt. Een Duitse jurist liet hierover opmerken: "Die damals gültige Fassung der Haager Landkriegsordnung hat Geiselnahme mit anschliessender Vergeltung zugelassen, wie zum Beispiel im Falle von Partisanen, wenn diese in einem besetzten Land Handlungen vorgenommen haben, die klar ausserhalb des Kriegsvölkerrechts lagen". Maar een andere jurist heeft hieraan toegevoegd: "Ein Schluss "Nicht in Menschen ist die Moral begründet, die sein handeln bestimmt, *sie liegt in den Strukturen, die ihm umgeben*" ... klingt fatal nach Entlastung und Rechtfertigung. Strukturen an sich haben aber keine Moral, sie werden von Menschen *mit oder ohne Moral* gestaltet. Und der Einzelne hat immer die Wahl, wie er handelt, auch in Extremsituationen".

De "Belgische Commissie voor Oorlogsmisdaden" (opgericht in december 1944 en voorgezeten door oud-minister Antoine Delfosse) heeft heel die kwestie in het ongewisse gelaten, heel eenvoudig omdat in het internationaal strafrecht hiervoor de nodige juridische basis ontbrak. Maar de publieke opinie - anders dan in 1918 - eiste bestraffing van Duitse oorlogsmisdaden, en niet in het minst van Duitse represaillemaatregelen, heel vaak gepleegd op onschuldige en weerloze burgers. In diverse processen is de Krijgsraad overgegaan tot het veroordelen (al dan niet bij verstek) van Duitse militairen. Maar in beroep was het Militair Hof van oordeel dat het nemen van represailles en het terechtstellen van gijzelaars "mits behoud van bepaalde normen" kon aanvaard worden als zijnde overeenkomstig met het internationaal oorlogsrecht, evenwel met uitzondering van represailles voor het neerschieten van een Belgische collaborateur.

Motivering en demotivering : een bilan

Men kan zich afvragen, welke de beweegredenen waren die zoveel landgenoten hebben aangespoord tot het plegen van een of andere vorm van verzet. Die motieven waren uiteraard van velerlei aard, doch de voornaamste zal wel vaderlandsliefde geweest zijn (toen zeker nog geen ijdel begrip!) en - bij linkse partijen en groeperingen - afkeer tegen fascisme en nazisme (reeds gevoed ten tijde van de Spaanse burgeroorlog). Voor andere Belgen was het gewoon uit

rechtvaardigheidsgevoel en - zowel bij christenen als vrijzinnigen - vanuit een bewuste keuze tussen goed en kwaad, vaak ook uit opstandigheid en weerzin bij de toenemende ontmaskering van het barbaarse nazi-regime. Bij jongeren speelde allicht ook de drang om, in uitzonderlijke historische omstandigheden, aan een banaal, eentonig en grijs bestaan te kunnen ontsnappen.

Voor het eerst in de geschiedenis waren ook heel wat vrouwen betrokken in het verzet (weliswaar met reeds een eerste aanzet tijdens W.O.I, zoals bijvoorbeeld Edith Cavell). Zij hadden geen militaire, partijpolitieke of syndicale achtergrond. Hun motivering was dan ook veelal ingegeven door morele verontwaardiging. Zij waren meestal actief in de sluikpers, in de "life-line" voor geallieerde piloten, in inlichtingenwerk (soms ook door het aanknopen van een relatie met een Duitse officier), door zorg om onderduikadressen, als koerier, of ook wel eens in het gewapend verzet. Tot op vandaag is er al te weinig onderzoek geweest naar hun bijdrage in de verzetsbeweging.

Op organisatorisch en logistiek vlak werd een bijzondere rol gespeeld door ex-officieren en reserve-officieren van het Belgisch leger, ontslagen of ontsnapt uit krijgsgevangenschap, die niet ertoe bereid waren de strijd te staken na de capitulatie. In Oostende, een garnizoenstad, moeten dat logischerwijze wel een behoorlijk aantal geweest zijn. Die militairen lagen aan de basis van het Geheim Leger, terwijl communisten en socialisten elkaar vonden in het Onafhankelijkheidsfront. Samen hebben zij in bezet gebied de actieve aanwezigheid van België aan de zijde van de geallieerden concreet waar gemaakt. In combinatie met de bijdrage van de Belgische regering in ballingschap te Londen is dit, al bij al, van niet geringe politieke en militaire betekenis geweest voor de positie van België tijdens en na de oorlog.

Van historisch, politiek en maatschappelijk belang is, na de oorlog, ook de teleurstelling en verbittering bij heel wat verzetslieden, zowel in het linkse als in het rechtse kamp, omtrent de politieke wending bij de heropbouw van maatschappij en samenleving na de bevrijding. De jaren dertig waren een periode van "Sturm und Drang", een tijd van idealisme en van geloof in de maakbaarheid van een nieuwe en betere wereld, en dit heeft ongetwijfeld doorgespeeld in de geest van vele verzetslieden tijdens de bezetting (... en uiteraard ook bij anderen die in de collaboratie gegaan zijn). Groot was dan ook hun ontgoocheling toen na de oorlog bleek dat alles gewoon bij het oude bleef: dezelfde politieke klasse, dezelfde partijen (eventueel met een beetje naamsverandering), dezelfde ideologische verdeeldheid en tegenstellingen, dezelfde politieke geplogenheden en intriges. De Engelse dichter W.B. Yeats omschreef het niet in vervulling gaan van een levensdroom ooit als "Life as a preparation for something that never happens". In ieder geval heeft dat gevoel van ontgoocheling diepgaande politieke en maatschappelijke gevolgen in de hand gewerkt, die zich tot op vandaag nog laten gelden. Hetzelfde is overigens ook gebeurd in Frankrijk, met aldaar een nog veel sterkere maatschappelijke gespletenheid en tweespalt tot gevolg.

Wat ook zware frustraties heeft opgewekt bij ex-verzetslieden was de bestraffing, of, beter gezegd, *het gebrek aan bestraffing* van nazi-oorlogsmisdadigers en van hun handlangers. Het begon al in eigen land, waar de economische collaboratie (nochtans van doorslaggevend belang voor de Duitse oorlogsinspanning) vrijwel ongemoeid werd gelaten (en zelfs al spoedig officieel en wettelijk werd gevrijwaard van rechtsvervolging) ... terwijl andere en - objectief beschouwd - veel minder belangrijke vormen van collaboratie overmatig veel aandacht kregen, meestal dan nog gericht tegen "kleine garnaal", vermits de "haaien" zich tijdig uit de voeten hadden gemaakt en, zoals bijvoorbeeld Degrelle, ergens in een "veilig" land rustig en ongestoord verder leefden, soms zelfs in relatieve welstand.

Aanvankelijk leek het wel de goede weg op te gaan in Duitsland zelf, met de befaamde en historische "Trial of the Major War Criminals", de speciale geallieerde rechtbank in Nürnberg, gevolgd door nog enkele andere belangrijke gerechtszaken, zoals bijvoorbeeld het "SS-

doktersproces” over de “medische experimenten” in concentratiekampen, en het proces van de massamoordenaars van de SS-Einsatzgruppen. Maar al vlug begon bij de westerse geallieerden het animo hiervoor fel te verminderen, en dit had alles te maken met het ontstaan van de “Koude Oorlog”, waardoor Duitsland (althans het door de westerse geallieerden bezette deel) opnieuw in aanmerking kwam als een mogelijke en zelfs noodzakelijke bondgenoot tegen het opduikend “rode gevaar”. Bij de oprichting van de Bondsrepubliek (en van de D.D.R.) in 1949 werd verdere rechtsvervolgning van nazi-oorlogsmisdadigers een zaak voor de Duitse justitie, ... die evenwel niet erg gehaast was om daar veel werk van te maken (de meeste Duitse magistraten, gerechtsambtenaren en politiefunctionarissen hadden immers zelf nogal wat boter op het hoofd!). Een dictatuur heeft de eigenschap om zich zodanig diep te nestelen in alle geledingen van de maatschappij dat zelfs wanneer hij politiek en militair ten val komt, hij als een kankergezwel nog lange tijd blijft voortwoekeren en in zekere zin zichzelf kan overleven. Alzo zijn een groot aantal oorlogsmisdadigers ontsnapt aan iedere vorm van rechtsvervolgning, en zij die toch tegen de lamp vlogen (vaak door eigen schuld en arrogantie), mochten doorgaans rekenen op milde straffen die niet in verhouding stonden tegenover de misdaden waarvoor zij werden veroordeeld. Dit gold niet alleen voor de rechtstreekse verantwoordelijken en uitvoerders van de “Endlösung”, van “Nacht und Nebel”, van de KZ-gruwel en van de massale slavenarbeid, maar ook voor medewerkers, constructeurs, technici en leveranciers uit de privé-sector die dit allemaal materieel hadden mogelijk gemaakt. Erg schokkend was bijvoorbeeld de “straf” van vijf jaar hechtenis, uitgesproken door een Duitse rechtbank tegen Dr. Gerhard Peters, directeur van de firma “Degesch” uit Dessau, voor levering van ZYKLON-B kristallen voor de vergassing van honderdduizenden Joden in Auschwitz. Zijn “product” viel blijkbaar erg in de smaak van SS-Oberscharführer Moll, op het dak van de gaskamer verantwoordelijk voor het “toedienen” van Zyklon-B, want hij was berucht voor zijn “startsein”, een typisch staaltje van “nazi-humor” : “Na, gib ihnen schon zu fressen!”.

Verzet als blijvende geestesgesteldheid ... ook bij kinderen

Een en ander had tot gevolg dat heel wat verzetslieden voor de rest van hun leven zaten opgescheept met een ernstige “kater”, een diepgaande psychische terugslag na langdurige en uitermate spannende en gespannen ervaringen, in een lichaam dat tijdens de bezetting langzaam ondermijnd werd door stress, ondervoeding, een ongeregeld leven en veel slapeloze nachten. Er was destijds nog geen sprake van traumapsychologie en dus al evenmin van desbetreffende slachtofferhulp (trouwens nu nog steeds een recent begrip). Wie zich in een dergelijke situatie bevond, leefde en overleefde in een individuele “koker” die weliswaar enige psychische bescherming bood, doch waardoor nadien (na de bevrijding) alles abrupt naar boven kwam. En dat in volstrekte eenzaamheid en in een wereld van onbegrip, onverschilligheid en vaak ook van tegenwerking (dit hebben zij althans zo ervaren, hoezeer ook men van officiële zijde veel in het werk heeft gesteld om dan toch ten minste een statuut van nationale erkentelijkheid in te voeren).

Een apart geval vormen de *oorlogskinderen* (en in die kinderrijke tijd waren er nogal wat!). Uiteraard hebben zij niet deelgenomen aan het verzet, tenzij sommige adolescenten (nu zou men zeggen “tieners”) als “koerier” of als een of ander “hulpje”. Maar zij groeiden wel op in die bestendige sfeer van verzet in alle mogelijke vormen. Velen waren er onwillekeurig volledig van doordrongen. Bij het lot van die kinderen mag thans wel even (wellicht voor het eerst) worden stil gestaan, zeker nu vrijwel alle verzetslieden zijn verdwenen en *enkel nog die oorlogskinderen* (intussen zelf al bejaard tot hoogbejaard) nog in leven zijn. Oorlog en bezetting was de enige “way of life” die zij als kind kenden, een abnormale toestand die zij zelf als volkomen “normaal” beschouwden, in tegenstelling tot de adolescenten die wél nog een levendige herinnering hadden aan de vooroorlogse situatie ...en die trouwens na de oorlog nooit het frustrerend gevoel hebben kunnen verwerken van vier “verloren jaren”, die zij in normaliter de schoonste jeugdperiode van hun leven onherroepelijk kwijt waren. Iemand zei mij ooit: “Het maakte mij kwaad en opstandig.

En het knaagde aan mij. Ik dacht dat men mij niet alleen mijn jeugd maar ook reeds mijn toekomst afpakte”.

Die jongere kinderen konden zich na de bevrijding vlot aanpassen omdat zij toen plots terechtwamen in een voor kinderen erg boeiende en opwindende wereld, hierin geholpen door het feit dat zij veelal waren opgegroeid op straat en de regels van het straatleven goed kenden, met als gevolg een “rijpheid” die ongewoon is op die leeftijd. Kenmerkend was ook “bendevorming”: iedere wijk (zeker in de volksbuurten) had zijn bende van straatkinderen, “als een kliete mussels” en met een “haantje-vooruit” als bendeleider. Zo was er in mijn straat *de bende van de Veldstraote*, met als buur *de bende van 't Marktje*, aangevoerd door de alom gevreesde René, “de baos van de droeve joengens”. Die hadden dan als naaste burens *de bende van 't Hospitaol* en *de bende van 't Hazegras*. Daarachter lag het territorium van *de bende van de Beuterpit*, nogal “zwarte jongens”, “rappe en geslepen gasten” die vooral de “Soldatenberg” scherp in de gaten hielden omdat daar bij de Duitsers wel altijd wat te “versieren” viel. Zij waren “goeie maotjes” met *de bende van de Conterdam* en met *de bende van Sint-Jan*, maar volstrekt niet met de beruchte *bende van de Steensche Diek*. Uiteraard mochten kinderen “uit deftige families” niet op straat spelen omdat hun ouders konden vermoeden dat het daar op straat om heel wat meer ging dan om “spelletjes”. Maar over ‘t algemeen hadden ouders al genoeg kopzorgen om zich dan nog intens met hun kinderen bezig te houden. Voor die kinderen was er trouwens thuis niet veel te beleven. Ze mochten al blij zijn als ze wat te eten kregen en ‘s nachts slaapgelegenheid vonden in de kelder. Zij waren eigenlijk echt “thuis” op straat, onder hun soort- en lotgenoten. In zo’n bende mochten ook meisjes “hun mannetje staan”, maar ze moesten dan wel “haar op hun tanden hebben”. Na de oorlog zijn die meiden als echte Oostendse *ruustebuusten* verder door het leven gegaan, zelfbewust, eigengereid, eigenwijs en recht voor de raap (voor iedere man een buitenkansje om met zo’n vrouw te huwen!). Zelf heb ik een tante die slechts tien jaar ouder is en die, als vlug vrijgevochten tiener, mijn ervaren “gids” werd doorheen die zeer aparte kinderwereld tijdens de bezetting (ik was immers nog te jong om “bendelid” te worden). Volwassenen en adolescenten beleefden de bezetting, maar de kinderen ook, op hun manier, volledig anders.

Die jeugdbenden hebben de oorlog nog een tijdje overleefd tot ze door het snel toenemend autoverkeer van de straat werden verdrongen. Indien de bezetting nog wat langer had kunnen aanslepen, dan zouden die bendes allicht een rekruteringsbasis geworden zijn voor het verzet, ...maar misschien ook voor banditisme en jeugdcriminaliteit (zoals in 1944 reeds in Limburg het geval was). Een bende van keiharde straatjongens van 12 à 15 jaar (vermoedelijk uit de *bende van de Beuterpit*) deed zelfs al aan een vorm van “actief” verzet door het bestelen van de Duitsers (vooral brood) om daarna de buit te verkopen “in de woeker”, waardoor zij al op jeugdige leeftijd nogal wat geld op zak hadden (wat een sterk zelfbewustzijn ontwikkelde). Maar indien die kinderen kennelijk niet psychisch “getekend” uit de oorlog kwamen, dan bleven zij toch een geestesgesteldheid bewaren die uniek en doorgaans ook vrij positief mag genoemd worden: geen voedselverspilling, met alles zuinig omgaan, bedreven in het “biehoalen”, wantrouwig tegenover gezagdragers, een mentaliteit van “katje-mien-katje-joen”, behoedzaam voor al wie een uniform draagt, ongevoelig voor intimidatie, alert voor risico’s en gevaar, kritische ingesteldheid, zelfstandig gedrag, geen onderdanigheid, “team building”, zelfredzaamheid en “systeem D” (zin voor improvisatie). Voorzeker een heel andere jeugd dan de jeugd van nu! Ofschoon Duitse militairen (vaak zelf ook vader van kleine kinderen) doorgaans welwillend stonden tegenover “die Buben”, hadden die kinderen veelal van “de Duitschers” een bepaald vijandbeeld, waaraan zij wel geleidelijk zijn ontgroeid. Toch zijn er nog leeftijdgenoten die nooit willen deelnemen aan een groepsreis naar Duitsland, meestal vrouwen, ...wellicht omdat de jongens later bijna allen hun dienstplicht hebben doorgebracht in Duitsland, en daar de Duitsers wel met andere ogen hebben leren bekijken en waarderen. In die tijd, als miliciens bij de B.S.D. (Belgische Strijdkrachten in Duitsland), heb ik “am Stammtisch oder an der Theke” pijnlijke verhalen moeten aanhoren over de *Bunkerratten* en de *Trümmerfrauen* in de puinhopen van het naoorlogse Duitsland. Ik had hierbij

ergens het gevoel dat wij als oorlogskinderen in 1940/44 in zekere zin een voorafspiegeling waren van die Duitse naoorlogskinderen in 1944/49.

Interne ballingschap

Een late genoegdoening kregen de ex-verzetslieden in zekere zin via de hervormingsgezinde contestatiebeweging in West- en Centraal-Europa tijdens de lente van 1968, waardoor het oude establishment zowat overal aan het wankelen werd gebracht (enigszins vergelijkbaar met de huidige beroering in de Arabische wereld). Wat specifiek Duitsland betreft, en het onverwerkt nazi-verleden van de oorlogsgeneratie, zagen zij de opkomst van de R.A.F. (Rote Armee Fraktion), de Baader-Meinhof-Gruppe, de A.P.O. (Aussenpolitische Opposition), de "Grünen" en vervolgens de Vredesbeweging, ongetwijfeld allemaal (soms gewelddadige) uitingen van een maatschappelijke patsituatie en van botsende generaties ingevolge het al te lang aanblijven van oude nazi's in alle geledingen van de Duitse samenleving.

In Oostende zelf was er, zoals overal elders, na de bevrijding weliswaar nog enige politieke actie van het verzet via betogingen, manifestaties en optochten, vooral na de terugkeer, in 1945, van overlevenden van de concentratiekampen (onder de leuzen "Wreekt de martelaren van de folterkampen!" en "Ook de zwarten hielpen daaraan mee!" of ook "Trouw aan het vaderland, niettegenstaande..."), met nog een allerlaatste politieke opflakking tijdens de koningskwestie in 1950. Doch daarna werd het erg stil. Het verzet trok zich terug in eigen kring, in een soort van "interne ballingschap", en kwam enkel nog naar buiten - met een zekere verbeterheid - bij officiële plechtigheden en herdenkingen. Het geleidelijk uiteenvallen van het Belgisch staatsverband was voor velen onder hen een pijnlijke ervaring, bovenop al hun andere frustraties en trauma's. Maar, trouw aan hun idealen en steeds herinnerend aan de offers die hiervoor gebracht werden, hebben zij een blijvende betekenis in onze vaderlandse geschiedenis verworven (met de nadruk op "vaderlands"), tot op vandaag en zeker ook voor morgen, als onuitwisbare aanmaning tot waakzaamheid en verzet tegen iedere vorm van heropleving van fascisme of nazisme.

(wordt vervolgd)

ILLUSTRATIES : Over deze verborgen en zelfs geheime aspecten van de bezetting bestaat er uiteraard zeer weinig beeldmateriaal. Lezers die hierover wél beschikken, worden vriendelijk verzocht te willen contact opnemen met het bestuur van "De Plate" of met de auteur. Eventuele bijkomende getuigenissen worden eveneens met dank aanvaard. Over de verzetsbeweging in Oostende is alleszins het laatste woord nog niet gezegd en geschreven, wel integendeel ...

INDEX 2011

Traditiegetrouw publiceert "De Plate" voor de geïnteresseerde lezers een inhoudstafel & indices op het voorbije jaar.

U kunt ze bestellen door € 3,75 te storten op rekening BE81-3800-0966-6224 (BIC: BBRUBEBB) van De Plate met vermelding "Index 2011".

De index verschijnt in de loop van de maand april of mei.

De archieven van het Koninklijk Paleis te Brussel: een gids

door Emile SMISSAERT

Paradoxaal te noemen én een doordenkertje: hoe minder het Koningshuis thans nog wat in de pap te brokken heeft - buiten representatieve taken allerhande om - hoe meer men, van hoog tot laag, doorgaans in alles wat "royalty" betreft, geïnteresseerd is en blijft. Het mag dan al - heden toch en extreem gesteld - zagezegd om wat klatergoud en verheven sfeerschepping en -klopperij gaan - meer niet - , toch doet het ons hartje wat sneller kloppen. Het brengt ons tot wegdromen, het schuift onze kneuterige dagelijksheid tijdelijk terzijde en wij vertoeven dan, als Assepoester, voor een moment "in hogere kringen", dààr waar alles zoveel zorgelozer, zo beter om leven lijkt te zijn. Zonder illusies, door-en-door nuchter doorheen het bestaan zijn weg zoeken, hopelijk vinden en soms moeten strijden om zich te handhaven, - het is pijnlijk te dulden, moeilijk om harden.

Door de tijd heen, in lengte van jaren, heeft "ons Oostende" nauwe banden gehad met de toenmalige leden van de Koninklijke Familie. Vóór 1914 heeft ze, door haar protectie en gunsten, ons luister en aanzien gegeven, het stadje aan de Noordzee doen groeien tot een beroemde badstad in Europa alwaar, door de komst van vermogende en vaak prestigieuze gezinnen, het toerisme dat de bron van inkomsten en levensonderhoud was voor velen, kon floreren. Het tij keerde na 1919. Het Koninklijk Gezin en de zeer welstellenden wendden zich meer en meer af van het Oostende-van-weleer; hoe het zover kwam, en evolueerde, liefst tot in de details nagegaan, het blijft tot op heden onduidelijk.

In de documentaire nalatenschap van onze opeenvolgende Vorsten (be)rusten vermoedelijk nog menige, tot hertoe onbekende of veronachtzaamde archivalia die o.m. een duidelijker licht zouden kunnen werpen op of nadere verklaringen aanreiken betreffende de wisselwerking Oostende en de kuststreek enerzijds en de rol, de invloed van het Belgische Koningshuis anderzijds. Eerder een geduldig, competent werk voor specialisten ter zake en gevormde onderzoekers. Maar waarmée, hoe kan men zich vooraf een overzichtelijk, een verantwoord beeld vormen van al die koninklijke relictien? Archivaris Dr. hist. Gustaaf Janssens en dhr. Baudouin D'Hoore stelden hertoe een handige "oriëntatie" samen van en over "*De archieven en verzamelingen bewaard in het Archief van het Koninklijk Paleis*" (2010), een uitgave van het Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën in de reeks "*Zoekwijzers*", deel 21, 24 blz.: ill. Het is géén inventaris, wèl een *gids* voor dit soort "bijzonder archief". Zoals: wat wordt bewaard? Wat is raadpleegbaar? Hoe neemt men contact op? Welke zgn. *fondsen* zijn voorhanden en raadpleegbaar met betrekking tot de Koning, de Koningin, zijn familie? Er is ook informatie - ik beperk me tot enkele themata - over de politiek, de wereldoorlogen, kunst en cultuur, urbanisme en architectuur, e.z.m. Er steken tevens goed voorziene fotoverzamelingen in het aangeboden. Een lijst van de gepubliceerde archiefinventarissen sluit het boekje af. Niet alleen is deze gids op papier insgelijks beschikbaar in het Frans, maar ze is ook te vinden op het internet: www.arch.be. Uit ervaring weet ik, dat ter plaatse niet-gepubliceerde "lijsten van stukken" ter inzage liggen én de fondsenkennis van de archivaris is desnoods aanspreekbaar. Wat wij hier beknopt te berde brengen, is iets uitgebreider te vinden in de recensie door Prof. Christian Koninckx die te vinden is in het tweetalige tijdschrift "Museum Dynasticum"; jrg. 22, 2010, nr. 1, p. 35-36. Deze periodiek wordt uitgegeven door de "Koninklijke Vereniging Dynastie en Cultureel Erfgoed" (Hertogstraat 2, 1000 Brussel) en beschikt over een site op het net: www.musdyn.be, met allerlei weetjes over actuele of afgewerkte projecten.

Voornoemd tijdschrift "Museum Dynasticum" (een Latijnse benaming die m.i. misleidend is, daar waar sprake is van museum, en dat is het juist niet!) ligt ter kennismaking, o.m. in de Oostendse centrale, openbare "Bibliotheek Kris Lambert"; vroegere jaargangen zijn opvraagbaar en ter plaatse te consulteren en kopieerbaar.

Een woordje uitleg bij de geporseleinde kaart verschenen op de kaft van het maart-nummer.

Café de l'Espérance – Nouveau Marché n° 6

Nieuwe Markt (Nouveau Marché) is de oorspronkelijke naam van het huidig Ernest Feysplein. Dit plein droeg eerst de naam Nieuwe Markt, later Stationsplein en in juli 1888 Vandersweepplaats. In 1945 veranderde het nogmaals van naam.

Ref.: DESCHACHT (D.), Straatnamen van Oostende van A tot Z.

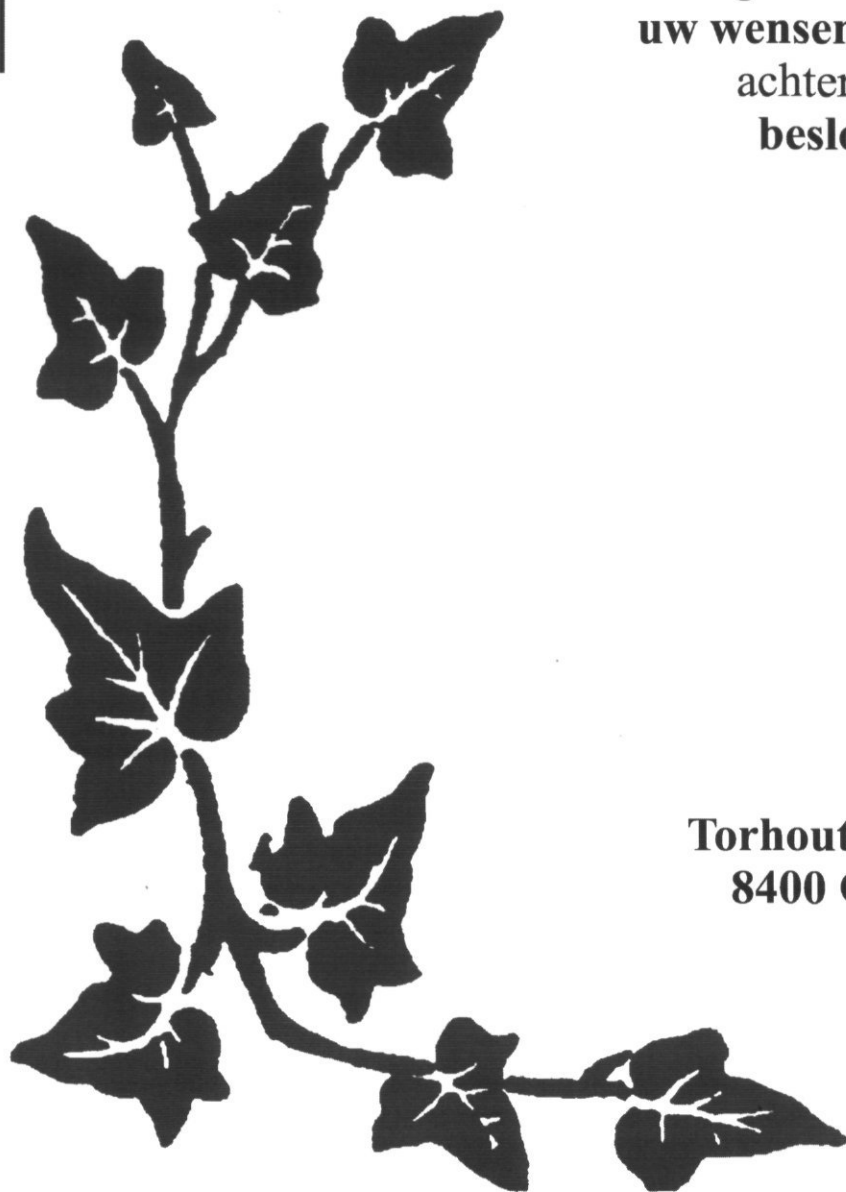
Op de kaft een afdruk van een geporseleinde kaart

**Huyghe – Clicteur
Bijoutier & Graveur
Rue de la Chapelle 53
Ostende**

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53

MAANDBLAD

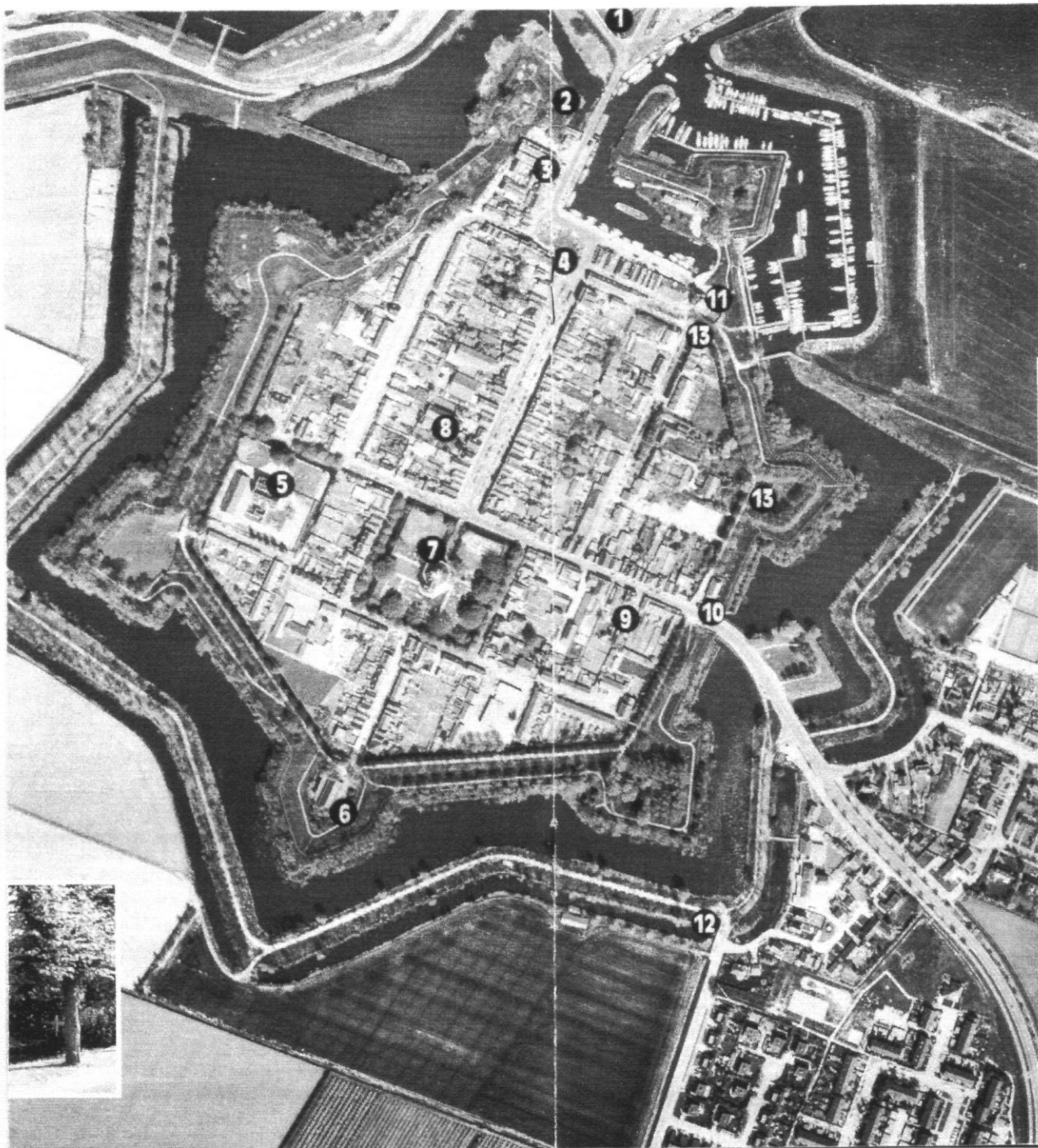
MEI 2012

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

WILLEMSTAD IN VOGELVLUCHT

1. Belgische ere-begraafplaats	8. Gereformeerde Kerk
2.. Wachthuis bij de Waterpoort	9. Rooms-Katholieke Kerk
3. Arsenaal	10. Wachthuis Landpoort
4. Voormalige Raadhuis	11. d'Orangemolen
5. Mauritshuis	12. Beginpunt wandeling
6. Kruithuis (1811)	13. Inundatiesluizen
7. Nederlands-Hervormde Kerk	

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 41

NUMMER 5

MAAND mei 2012

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 101: **E. SMISSAERT:** Bij de kiosk op het Wapenplein, 1909-1911: sfeer en impressies.

Blz. 105: **G. DESSEYN:** Van Walravensijde (sic) naar Raversijde.

Blz. 114: **Y. DINGENS:** Lijst van de hoogste gebouwen in België.

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

IBAN: BE39 0000 7882 4119

BIC: BPOTBEB1

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitters:

August VAN ISEGHEM, Ijzerstraat 1, 8400 Oostende.

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Emile SMISSAERT: Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Gerard DESSEYN: Zeelaan 6, 8400 Oostende.

Yves DINGENS: Leopold-II laan 6, 8400 Oostende.

1ste MEI ACTIVITEIT

donderdag 10 mei om 14.30 uur

in de conferentiezaal van de V.V.F., Dr. Colensstraat 6, Oostende.

onderwerp: **OOSTENDE EN OUDENBURG VOOR DE LENS VAN ANDRE
GENNEVOISE IN DE JAREN 1890 – 1914.**

Deze beeldvoordracht door dhr. **Frans Bonte**, reeds aangekondigd in ons vorig nummer, wordt herhaald in de namiddag wegens groot succes verleden jaar.

2de MEI ACTIVITEIT

donderdag 31 mei om 20.00 uur

in de conferentiezaal van de V.V.F., Dr. L. Colensstraat 6, Oostende.

onderwerp: **WEETJES OVER BIEREN VAN BIJ ONS – BROUWERIJ STRUBBE**

spreker: dhr. **Marc STRUBBE** brouwer-ingenieur

In het hartje van West-Vlaanderen ligt het vredige Ichtegem. Een dorpje zonder geschiedenis dat in het verleden slechts af en toe in het nieuws kwam door de aanwezigheid van drie brouwerijen op zijn grondgebied.

Vandaag is nog één brouwerij in werking, de artisanale brouwerij Strubbe – de Maagd van Gent zoals ze eertijds genoemd werd – zo oud als ons land.

Sedert de oprichting is de brouwerij familiebezit gebleven, zes generaties lang, van vader op zoon. Vandaag is de zaak in handen van Norbert Strubbe en Marc Strubbe die het productieproces leidt.

Vlaskop, Dikke Mathile, Ichtegem's Grand Cru, maar vooral bij ons is sedert 2004 Keyte gekend, gebrouwen naar aanleiding van de herdenking van het Beleg van Oostende

Marc Strubbe geeft ons een complete uiteenzetting over het brouwen van bier. Hij werd bekroond voor zijn wetenschappelijke studie "Het rendement van de hopping tijdens het koken van het wort en het bitterstof verlies tijdens het verdere productieproces".

En wie daarna dorst heeft kan een biertje proeven in het cafeetje hiernaast.

Met deze voordracht sluiten we onze eerste reeks van zes af en zien we elkaar terug eind september of op de dagreis van zondag 10 juni naar Nederland.

1e JUNI ACTIVITEIT – HULDE AAN PASTER PYPE

Het Herdenkingscomité Paster Pype, dat onder de vleugels van onze Kring werkt, nodigt onze leden uit om op

Zaterdag 02 juni om 10.30 uur

deel te nemen aan de jaarlijkse hulde aan Paster Pype.

De plechtigheid begint om **10.30 uur** met een bloemenhulde aan zijn monument in de plantsoenen van de Sint-Petrus- en Pauluskerk, Jozef II-straat.

Daarna gaan wij naar het Paster Pype-kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg waar, om **11.00 uur**, door het Stadsbestuur, door de afvaardigingen uit de visserij- en zeevaartmiddens en het Herdenkingscomité Paster Pype bloemen op zijn graf gelegd worden.

Zo wakkeren wij de herinnering aan van de man die gedurende meer dan 40 jaar zoveel voor onze vissersbevolking heeft betekend.

2e JUNI ACTIVITEIT

ZONDAG 10 JUNI

REIS NAAR WILLEMSTAD EN ZIERIKZEE (NEDERLAND)

We vertrekken om **07.45 uur stipt** vanaf het Canadaplein aan het Gerechtshof.

Via Antwerpen en Bergen op Zoom rijden we naar het vestingstadje Willemstad in de Nederlandse provincie Noord-Brabant waar om 10.00 uur al een kopje koffie klaar zal staan in hotel-restaurant “Het Wapen van Willemstad”.

Daar komen twee plaatselijke gidsen ons ophalen voor een stadswandeling, die zal beginnen bij het Belgisch Militair kerkhof (1940). We wandelen dan verder door de vesting naar het Mauritshuis en de Koepelkerk.

De lunch nemen we in restaurant “De Rosmolen” waar de Kring ons een glas Prosecco aanbiedt als aperitief en de Italiaans-Nederlandse chef ons het volgende menu voorstelt:

Romige Italiaanse tomatensoep met basilicumroom

*

Bourgondisch beenhammetje

met zomerse groenten en een saus van grove mosterd en honing
geserveerd met frites en gebakken aardappelen

*

Koffie, thee of cappuccino

Wijn, bier of water aan tafel zijn voor eigen rekening..

Na de maaltijd kan wie wil nog eventjes de dichtbijge snuisterijwinkeltjes binnenlopen gelegen onder een tunnel van groen.

Daarna vertrekken we naar het historisch stadje Zierikzee aan de Oosterschelde op een klein uurtje rijden van Willemstad.

In de smalle straatjes kunnen de vele geklasseerde panden bewonderd worden en op de talrijke terrasjes kan nog wat genoten worden, vooraleer de bus op te stappen om via de Zeelandbrug (5 km), de Westerscheldetunnel (6,6 km) en Terneuzen naar onze Stad aan Zee te rijden.

De aankomst is voorzien rond 19.30 zodat we nog ruim twee uur voor zonsondergang thuis zijn.

Inschrijven kan door € 50 per persoon te storten op rekening **BE81 3800 0966 6224** van **De Plate Oostende**. Hoe vlugger u stort, hoe zekerder u bent dat u mee kunt.

Inbegrepen in de prijs zijn: autocar, koffie 's morgens, de gidsen, het middagmaal en de fooi voor de chauffeur.

Bij de kiosk op het Wapenplein, 1909-1911: sfeer en impressies. 235005

door **Emile SMISSAERT**

TEN GELEIDE : Deze vaste kiosk – uit stenen, metaal en hout vervaardigd en die in aanbouw dateert van het jaar 1895 (!) – is niet aan verwelking en aan algemeen, zeer ernstig gebleken verval kunnen ontkomen. En hoe zou ze ook ?! Ze maakte in de laatste 3 à 4 jaren tijd twee opeenvolgende, noodzakelijke, fel ingrijpende onder handen nemingen mee. De fundamenteen waarop het geheel rustte, bleken gebarsten en zakten weg; de vloer waarop de muzikanten plaats namen was fel aangetast; de metalen profielen waren volledig doorgeroest, en zo meer. Kortom, het was onveilig geworden en algehele herstelling drong zich zonder uitstel op. Om in de kern en aan de binnenkanten efficiënt te kunnen werken, diende de bovenkap (9 ton zwaar!) door een reuzenkraan opgelicht te worden – een delicaat en spectaculair zicht voor buitenstaanders - en tijdelijk opzij gezet (1). Een beetje in de trant van hoe het deksel van een suikerpot opgetild wordt.

Nog enkele zakelijke gegevens, zoals te lezen staat op het begeleidend, losstaand 'plakkaat'. Een investering, zowel door Stad als door de firma 'Eandis' (het vernieuwen van haar elektrische hoogspanningsinstallatie die een plaats had en opnieuw zal hebben in de kelder) van het in 1981 als monument erkend bouwsel. Premieverlenende instanties: zowel de Vlaamse Overheid (Onroerend Erfgoed) als de Provincie West-Vlaanderen. Opdrachtgever: Stad Oostende. Kostprijs van de werken: 222.201 euro. Uitvoeringstermijn: vermoedelijk 120 kalenderdagen. Ontwerper: Architectenbureau Maarten Dobbelaere (Gentbrugge). Uitvoerder: de firma P. Nijs nv (Deinze). Het einde van de werken is voorzien uiterlijk einde juni, juist wanneer het zomerseizoen 2012 een aanvang zal nemen en de kiosk dan opnieuw ten volle haar rol en haar nut voor muzikale verstrooiing van eenieder kan bewijzen.

Als eerste schreef ik, t.g.v. 'Open Monumentendag Oostende 1998', in de gelijknamige brochure schetsmatig en beschrijvend over de "Kiosk op het Wapenplein" (p. 13-20).

Mocht onze hernieuwde, aanvullende 'evocatie uit haar verleden' bijdragen tot de luister, tot de bestendiging van een eeuw lang en iets meer beeldbepalend stadsmonument. Dat, hoewel het verouderd van uitzicht en niet goed meer passend bij de naaste, modernere omgeving overkomt, pal in het centrum van de Grote Markt, het m.i. toch een redelijk passende, zij het 'historische' plaats inneemt die - nù - nog moeilijk weg te denken is .. Met wat kleuren van diverse wapperende vlaggen en fraaie, behoorlijke plantentooi kan het geheel er maar wel bij varen! (E.S.).

[Midden mei 1909]. - **Het muziek-"Festival permanent"** (ook gekend te Oostende als het "Bestendig Festival").

Het 'comiteit' van het [seizoen voor harmonies en fanfaren, genoemd] "*Festival permanent*" gaat eerstdaags de programmaomzendbrieven bekend maken. Er is, voor dit jaar [1909], voor een totaal van 17,500 frank aan premies, onderscheidingen, diploma's, enz., voorzien (te weten 16,725 frank in contanten). Het "Festival" neemt een aanvang op 30 mei en zal afgesloten worden op 12 september [1909] (2).

[Einde mei]. - "**Op het plein**" [sic]. Een concert dat op het [Wapen]plein gegeven wordt is een te belangrijke gebeurtenis opdat elke Oostendenaar en vooral iedere Oostendse die deze benaming verdient de geboden gelegenheid voorbij laat gaan om aldaar "een ommetje te maken" en er een heel klein praatje te houden. De zon, die verraadster, scheen juist ongenadig en onze schoonheden, om hun frisse ongereptheid niet te verliezen, luisterden naar de muziekuitlevering, in de schaduw en op de voetpaden. De terrassen van de cafés waren overvol, terwijl de patisseries bestormd werden door koopsters van kleine, zondaagse gebakjes.

En wat een toiletten, waarde heer! Men zou zich wanen op een soort "*Longchamps fleuri*", ofwel nog op een of andere "*military*". Overigens, is het niet voor dat alleen dat men de concerten op het

Wapenplein bijwoont? Een nieuw kostuum of een grote hoed, - verdienen ze niet de hulde die gebracht wordt door een muziekstuk?

Welnu, verheugen wij ons, want ziehier het "Festival permanent" dat zondag a.s. [30 mei] een aanvang zal nemen (3).

[Einde juni 1909]. – **Voor wie zijn de concerten?**

Op één van de volgende avonden raden wij aan om hun dag te voltooien op het Wapenplein. Op het tijdstip van de concerten. [Weer een nieuwe klacht van deze krant!].

Nauwelijks zijn de eerste noten ter opening van het concert op de klaroenen geblazen, of onverwachts, luidruchtig en losbandig, doemt eensklaps een zwerm "jonge kinderen" op. Van wie de gebaren, de kreten, het lopen in bochten een te betreuren ordeverstoring teweegbrengen tussen de stille luisteraars en muzikliefhebbers die, bedroefd om deze vertoning, al morrend afdruipen.

Wij waren getuige – het is nog geen acht dagen geleden – van een opvallende daad die zijn betekenisvol belang heeft. De Directeur [sic] van onze Harmonie, gebogen over de balustrade, zag zich genoopt om een jongetje wiens uitgelatenheid en geroep fel stoorden, te verdrijven. Op dat uur, wij hebben het vastgesteld, was er geen enkele agent van dienst.

Maar zou men, ondertussen en op één of andere wijze, wat meer de orde kunnen handhaven, precies op de uren dat er muziek gespeeld wordt op het Wapenplein? De politiepost is niet zo veraf, opdat een ronde met twee agenten, bijvoorbeeld, niet zou kunnen wegzenden: de "kleine kinderen" met hun gekke lichtsprongen en de jonge, middelbare schoolleerlingen met hun zelfingenomen manieren die de onmiddellijke omtrek van de kiosk innemen. Daar rond draaien zij, als eekhoorns in een kooi; zij laten hun wandelstok slepen, luidop sprekend en helemaal niet geïnteresseerd in het concert dat zij ten andere niet aanhoren. En zodoende, beroven zij de trouwe bewonderaars van onze voortreffelijke Stadsharmonie niet van hun vermaak? (4).

[Eerste derde van juli]. – **De concerten op het Wapenplein.**

Een groep "vakantiegangers die het Kursaal niet regelmatig bezoeken" richten aan ons volgend briefje:

"Waarde 'Carillon'. Zoals gij het zo terecht vastgesteld hebt, spijt het de Oostendenaars – wij hebben menigmaal klachten gehoord – en de zeer talrijke vreemdelingen-van-onze-soort ten zeerste, dat zij van de charme van de muziekuitsvoeringen door de Stadsharmonie niet kunnen genieten, zoals het zou moeten zijn. Zó erg, rond de kiosk, is er beweging, lawaai, kreten en schouwspelen die niet eigen zijn aan de ambiance van de plek. Dit is onduelbaar, dat is onwaardig voor Oostende. Het zou af te keuren zijn om dergelijke toestand te laten voortduren, - zo nadelig voor de kunstfaam van de Koningin der Badsteden en voor de algemene belangen van onze medeburgers. Deze laatste kunnen enkel lijden onder het afhaken van de concerten op het Wapenplein door de ongelukkige toehoorders die zich daarbij neerleggen.

Wij stellen een remedie voor die niets origineels inhoudt. Laten wij doen wat men elders verricht, wat men met name in alle steden van Noord-Frankrijk doet. Dat zal niet zo moeilijk zijn: wij hebben alles wat nodig is om deze verbetering onmiddellijk aan te wenden. De kiosk beschikt over een kelder. Dit souterrain staat leeg.

Dat men het vult met stoelen, - zoals gene die op de Dijk ertoe aanzetten tot deze aangename, verkwikkende rustpauze die ontstaat uit het aanschouwen der golven. Dat wanneer er concerten plaats hebben, "l'entrepreneur" [de aannemer] – aan wie de bevoegde administratie het monopolie (tegen betaling van pachtgeld) van deze installatie zal toevertrouwd hebben – dan de kiosk omcirkelt met deze zetels, welke de luisteraars zullen bezetten men mag er zeker van zijn – tegen vergoeding van een geldstukje van 10 centiemmen. Men zal meteen verwijderd hebben: de luidruchtige woelige menigte, de mierenhoop van "idioten", de sterk van elkaar verschillende

wriemeling waarvan sommige elementen gebaren maken die uit de toon vallen of die aanstoot geven.

Men zal wellicht het onzekere van slagen in deze onderneming voorwenden, de aarzeling bij belanghebbenden om dit dienstbetoon aan te vatten uit vrees voor weinig profijt. Maar waarom niet proberen, niettegenstaande! En waarom, indien een mislukking te vrezen valt, die alsnog vóór te zijn [en] de ondernemer de garantie te geven van een andere winst die minder zeker is: het te koop aanbieden van de concertprogramma's?

Ziet men niet in dat daàr iets aan te doen valt?

Hoogachtend, etc." (5).

[Einde augustus 1909] - **De concerten op het Plein.**

Hun succes duurt voort, altijd met zoveel bijval. Succes, zowel op gebied van het aantal toehoorders als op gebied van uitvoeringen door onze puike muzikale falanks.

De programma's die aanhoudend gevarieerd zijn, worden fel gesmaakt. Zij worden ten andere naar voren gebracht, met alle zorg die de heren De Taeye en Pierkot besteden aan de voorbereiding van deze dagelijkse concerten.

Het is een verstrooiing die zeer gewaardeerd wordt door hen onder onze gasten die zich niet elke avond audities van het Kursaal of zigeunerconcerten van onze grote 'brasseries' kunnen veroorloven.

Ook tijdens dit seizoen heeft onze Stadsharmonie haar taak tot tevredenheid van eenieder vervuld (6).

[Einde september 1909]. - **De concerten op het Wapenplein.**

Gisterenavond, 27 september, heeft de Stadsharmonie, onder leiding van Ernest Pierkot, haar laatste concert op het Wapenplein ten beste gegeven.

Uitmuntend samengestelde programma's die met talent uitgevoerd zijn en fel gewaardeerd worden door een zeer ruim aantal toehoorders.

Overigens, het kwam heerlijk over en, toen het concert ten einde kwam, hebben de wandelaars en de mensen die op de terrassen van de cafés van hun drank genoten, de musici en hun vriendelijke chef warm toegejuicht (7).

[Midden september 1910]. - **Op het Wapenplein: "de kiosk".**

De muziekuitsvoeringen die op touw gezet worden door onze Stadsharmonie, blijven elke avond volk aantrekken naar het Wapenplein

Het is het "Kursaal der eenvoudige lieden (le '*Kursaal des humbles*' [sic]). Die – zonder verplicht te worden tot uitgaven die te groot zijn voor hun klein budget – zich niet kunnen trakteren op luisterconcerten met Caruso's [augustus 1910] en tutti quanti, noch op het aanhoren en zien van dirigent Léon Rinskopf en zijn prachtig orkest. Die iedere avond een aangenaam uur komen passeren, gecharmeerd als zij zijn door de akkoorden van onze niet minder flinke Stadsharmonie.

Elke concertavond lijkt ons plein dan ook op een reusachtige draaimolen alwaar de koppels, jong of oud, honderden keren de rondgang maken van de kiosk. De jongeren doen een zwakke poging tot amourettes, zo teder als de melodieën die het orkest speelt, die zij aanhoren met geheel het geloof van hun ongeunstelde ziel (8).

[Seizoensaanvang, midden juni 1911]. – **De concerten op het Wapenplein.**

Onze energieke Stadsharmonie laat zich horen zoals vorige jaren: op het Plein, om 9 uur 's avonds. Zou het niet mogelijk zijn om het publiek – liefhebbers van muziek in openlucht – door middel van affiches en via de pers van dagen en uren van de uitvoeringen vooraf te verwittigen? (9).

NOTEN

- (1) De kiosk in ere hersteld, in het stedelijk informatieblad 'De grote klok'; april 2012, p. 3. Alle verdere aanhalingen zijn terug te vinden in de destijds veel gelezen lokale, liberale krant "*Le Carillon*":
- (2) 15-16 mei 1909, p. 3 (c)
- (3) 25 mei 1909, p. 2 (e)
- (4) 26-27 juni 1909, p. 3 (c,d)
- (5) 9 juli 1909, p. 2 (b)
- (6) 27 augustus 1909, p. 2 (c)
- (7) 28 september 1909, p. 2 (c)
- (8) 10-11 september 1910, p. 3 (b,c)
- (9) 13 juni 1911, p. 2 (c)

Van Walravensijde (sic) naar Raversijde ...

door Gerard Desseyne

1. Overzicht :

De speling van water en wind door de eeuwen heen vormde, daar waar de bodem er zich toe leende, een inham in de landstrook. Men noemde dit een "yde". Deze yden werden genaamd naar de heer of bezitter van de grond waar de yde zich bevond (Koks', Lombard', Walravens'). Let op de schrijfwijze: geen "y" maar wel degelijk de puntjes op de "i" en de "j".

Weet dat het vroegere Raversijde, en ja ook Oostende, dieper in zee lagen. Als kleine jongen maakte ik, aan de hand van mijn grootmoeder, lange strandwandelingen. Zij vertelde mij over de zgn. "deringputten". Het waren stukken soort turf die samengesteld waren uit min of meer plantaardige stoffen die na een hevige storm op het strand aanspoelden. Bij verzanding vormden zich putten. Eenmaal droog waren zij zeer gegeerd als brandstof voor de kachel in de winter. Zij zijn het bewijs dat dieper in zee plantengroei is geweest.

Walravensijde wordt voor het eerst vermeld in 1290. Er is sprake van een zeshonderdtal haarden, wat duidde op een relatief dichte bevolking. Later sprak men in volkstermen over zielen ... Omstreeks 1334 is een groot deel van Walravensijde door de zee overspoeld geweest en het werd grotendeels onbewoonbaar. Na de bouw van de Graaf Jansdijk (1400) vestigden de koppige blijvers zich achter deze bescherming en het vissersdorp Walravensijde groeide opnieuw. De bewoners leefden vooral van de haringvangst. Zij vaarden met hun schepen tot aan de kusten van Schotland. Ook kolen werden naar Engeland verscheept; dat komen wij aan de weet uit een document van 1479, ondertekend door Maximiliaan van Oostenrijk die na de dood van zijn gemalin Maria van Bourgondië het regentschap in de Nederlanden waarnam. Datzelfde document leert ons dat er een kapel gebouwd werd waar kerkelijke diensten werden gedaan door de priesters van Middelkerke. Omdat wij geen afzonderlijke parochie hadden noch waren: administratief hoorden wij toen bij Middelkerke, maar kerkelijk bij Mariakerke. Deze kapel stortte in door een hevige storm in het jaar 1735 (bron: *Kerkrekeningen van Middelkerke*). Rond 1860 werd de kapeltoren afgebroken. Eén van de merkwaardigste gedenktekens uit het verleden van ons vissersdorp was verdwenen!

Het einde ... Rond 1566 kwamen de hervormingsgezinde "geuzen" in opstand tegen de koning van Spanje. Oostende werd in 1584 een bolwerk van de opstandige Hollanders en Engelsen. Walravensijde werd het slagveld. Het merendeel van de bevolking verliet de streek. De vissers weken uit naar Zeeland en zij die niet konden ... bleven. Gedurende het Beleg van Oostende (1601-1604) diende Walravensijde als legerplaats voor de Spaanse troepen. Soldaten zijn soldaten, en in woorden én in daden. Zij kwamen uit richting Nieuwpoort en wij, wij zaten middenin het krijgsgewoel. De overgebleven sukkelaars werden beroofd en vermoord; hun vrouwen verkracht ... Alles werd vernield. Het betekende het einde van het vissersdorp Walravensijde. En het heeft lange tijd geduurd vooraleer de Raversijdenaars de klap te boven kwamen en het dorp herrees ...

Meer oostwaarts ontwikkelde zich het "nieuwe" Raversijde: de bevolking die dichter bij Mariakerke woonde, ging naar de Duinenkerk aldaar. Deze oostelijke strook werd "*Mariakerkesplete*" genoemd.."Splete" betekent hier: wijk of hoek. In 1833 ontstond er een betwisting tussen Middelkerke en de gemeente Mariakerke over die grond. Middelkerke (sic) verloor het geding en zo bleven wij bij Middelkerke.

Omstreeks 1823 werd de *Nieuwpoortsesteenweg* aangelegd en dit zorgde voor een snelle aangroei. De woonkernen waren: Schoolstraat, Zakstraat en Nieuwpoortsestenweg. De inmiddels afgebroken

school werd door toedoen van de Zusters van O.L.V. Ten Bunderen van Moorslede geopend in 1905. Gesloten tijdens de Eerste Wereldoorlog, ging zij opnieuw open in 1925. Tot 1945 drukte mijn "Tante Nunne" haar stempel op het jonge volkje van Raversijde.

In 1965 bekwam Raversijde een *zelfstandige parochie*, met als titelheilige: de Aartsengel Rafaël. E.H. Van Gansbeke werd de eerste zieleherder. Hij was onderpastoor op de Sint-Jozefsparochie te Oostende. Toen hij Raversijde verliet, werd hij benoemd tot deken te Dadizele. (Bron: Camiel Pylyser's boek: *Zij en ik*).

2. Onze bijnaam "Transvaal" :

Vanwaar die benaming? Hierop kan ik geen sluitend antwoord geven. Wél weet ik dat ze allang bestaat! Mijn grootvader, timmerman zijnde alhier, ontving ooit een postkaart uit Brussel, met als adres: "Pieter Allary, Timmerman, Schoolstraat, *Transvaal*": een 'straffe' stoot van "De Post". Maar toen werkten zij nog niet met codenummers ... Helaas ben ik niet in bezit van bewuste kaart; deze is verloren geraakt. In zijn reeds aangehaald boek van Camiel Pylyser ("*Zij en ik*"): "mogelijks komt de benaming voort als gevolg van de "*Grote Duinkerke Transgressie*" (grote overstroming). Kan zijn. Persoonlijk meen ik, dat wij die benaming kregen van de Hollanders, hen met wie onze streek eeuwenlang verbonden was. De "Vaal" is een rivier in Zuid-Afrika; het land over de Vaal gelegen noemt men "Transvaal". Toen vochten de Transvaalse boeren tegen hun bezetters om hun vrijheid. De Hollanders kwamen ook alhier vechten tegen de Spanjaarden om hun geloofsovertuiging. Protestanten tegen katholieken. Kwamen zij ook over het water? Van over de Schelde? Is er een verband? Of blijft het een gissing? Waar is, dat er ook vroeger ieder jaar op Raversijde gevochten werd; dit gebeurde op de kermis, voor een lief ... Er was ook in Raversijde een boldersmaatschappij met vaandel. Zij noemde: "*De Transvaalse Boeren*". De vlag is in het bezit van dhr. Edwin Pylyser.

3. Kermis :

Ze begon op de tweede zondag van mei en duurde veertien dagen. Na een Misviering ter nagedachtenis van de gesneuvelden van beide wereldoorlogen ging de foor open. 's Avonds werd er in bijna elke café gedanst. Op donderdag was er paardenkoers. Drafkoers. Vanuit de Sluiswijk in Middelkerke werd er gelopen. Er waren natuurlijk de lokale "cracks". Ondanks het verbod op weddingschappen gebeurde dat toch, met discussies en geruzie tot gevolg ... Voor de jeugd was zo'n paardenkoers een hele sensatie. 't Gebeurde dat een paard viel. Gevolg: geschaafde poten, vleeswonden en bloed ... Door kinderenogen gezien was dit afgrijselijk. Het ergste was wanneer de Gendarmen van Middelkerke een paard dienden af te maken

Toen waren er drie wielervedstrijden in de kermisweek. Tevens zangwedstrijden, volksspelen en loopkoersen voor de kinderen van de wijk.

Ieder jaar kregen wij de fietsenclub "*De Jonge Vluchters*" uit Middelkerke op bezoek. Het waren muzikanten, een deuntje spelend, rijdend op de velo van café naar café. Musici die een blaasinstrument bespelen, hebben meer dorst dan een pianist ...

4. Verdere uitbouw :

Langs de Nieuwpoortsesteenweg werd een *tramlijn* gelegd. Daar hield de stoomtram halt aan het café "De Tramstatie" bij Maurits Vanhaverbeke.

Er werden drie "*boulevards*" aangelegd , gelijklopend van de Nieuwpoortsesteenweg naar de Zeedijk toe. De bestrating bestond uit witte, ronde bonkige kasseien.

Op de Zeedijk werden *villa's* gebouwd. Slechts in de zomer kwam het zgn. "rijkvolk" met hun dienstmeiden en knechten daar gebruik van maken.

5. Oorlogsjaren :

Gedurende de Tweede Wereldoorlog werden alle bruikbare stroken grond langs die "*boulevards*" omgespit en gebruikt om groenten en aardappelen te kweken. Anderen kweekten tabak in de Zakstraat. Aan de gemeente diende kenbaar gemaakt te worden hoeveel planten men kweekte. Middenin de Schoolstraat stond een gemetselde schuilkelder met stapelbedden in hout. Er werd gelukkig weinig gebruik van gemaakt. Een zelfde bunker stond in de Oostlaan (nu: Zeelaan). Het jonge volk gebruikte deze als "speelterrein"; de "rijperen" om te vrijen.

Van de Duitsers hadden wij niet veel last. Als wij ze maar gerust lieten, deden zij geen "baldadigheden". Schrik hadden wij wel van de "*Feldgendarmen*" en van verklikkers. Zo verging het de knecht van bakker Achiël Ongenae. Rond de middag – de school was bijna gedaan – kwamen drie moto's met zijspan in gierende vaart de Schoolstraat ingevlogen, met gewapende Duitsers aan boord. Zij hielden halt, vlak vóór het huis van Achiël, en bonkten met hun geweerkolven op de deur ... Achiël werd opgepakt. De school was juist gedaan. Zijn dochttertje, een kind van misschien zeven jaar, kwam te laat om haar vader nog te zien. Omstaanders trachtten die soldaten te bewegen opdat Achiël afscheid kon nemen. Het liet hen onbewogen. Hij werd in een zijspan geduwd, het werd een trekken en sleuren, nog een geweerkolf kreeg hij in zijn nek en ... in loeiende vaart reden zij er vandoor. Deze beelden – al was ik nog geen tien jaar – kàn ik niet vergeten. Wij hebben Achiël nooit meer terug gezien ...

6. Vliegveld :

"Dhr. Hektor d'Hondt was de laatste boer, geholpen door zijn zonen, welke boerde op de hofstede waar de eerste ingang van het vliegveld was gelegen. In 1938 werd de hofstede onteigend. In 1939 verliep de pacht en had er een openbare verkoping plaats. De ganse inboedel werd verkocht per opbod, alsook de vruchten op het veld". Aldus Kamiel Pylyser in zijn reeds voornoemd boekwerk.

Dat was het begin van de aanleg van het vliegveld; de Duitsers bouwden de luchthaven verder uit. Betonwegen werden aangelegd. Kubieke meters zand werden uit de duinen aangevoerd met een klein mazouttreintje met "berlingjes" door de firma Byttebier. In 1970 werd dit alles Oostende. ... Onder druk van Jan Piers, toen minister van toerisme en burgemeester van de stad Oostende. Ongeveer 1.000 inwoners werden Oostendenaars.

Men spreekt dikwijls over die "goeie ouwe tijd". Dit is niet helemaal waar. De mensen waren minder gestresseerd, dat wel. De levensomstandigheden waren anders, maar daarom niet altijd beter.

Er bestond geen busverbinding met de "stad". De stadstram (nr. 6) reed tot Mariakerke-dorp; de rest (1 km) konden wij te voet "aflappen".

Naar de Mis (en toen gingen er nog meer dan nu) trokken wij naar het Dui-Nenkerkje, waar nu James Ensor begraven ligt.

Raversijde rond 1930

De Schoolstraat. De kaart werd verstuurd op 10 juni 1937.

7. Begrafenis ...

Dat was vroeger een hele bedoening. Wanneer iemand gestorven was, gingen de "blaffeturen" of "ventenelen" dicht of de rolluiken naar beneden. Een kruisbeeld werd op de buitenkant ervan opgehangen. In de voorplaats werd het lijk opgebaard. De burens kwamen langs om een "kruisgebed" te lezen. De dag vóór de begrafenis werd in de vooravond het lijk gekist.

De dragers waren de naaste burens, door de familie gevraagd of gekozen door de ondernemer [sic]. Het kruisje werd door de beste vriend van de afgestorvene of door de ondernemer zelf gedragen. Het begrafenisrijtuig was van de Gemeente. Naar gelang de "klasse" droeg het zwarte paard dat de lijkkoeits trok zwarte oorkappen of een zwarte dekmantel op de rug. Te voet trok de begrafenisstoet naar Mariakerke-dorp, naar het Duinenkerkje.

Na de dienst, opnieuw te voet en voorbij Raversijde, naar het kerkhof van Middelkerke, alwaar de geestelijkheid (als ze het niet vergeten waren) ons een eind tegemoet kwam. Misschien opdat de pastoor stilletjes ouder werd, werden wij opgewacht bij het open graf ... De kist werd gezonken in het graf in bijzijn van de aanwezigen; op het eind van de ceremonie strooiden zij beurtelings en kruisgewijs aarde op de doodkist. Het doffe neerploffen van de aarde op de holle houten kist, heeft mij steeds "aangegrepen" en een blijvende indruk op mij gelaten ...

8. Verplichte tewerkstelling :

Ook tijdens de oorlog moesten de mensen werken voor hun gezin. Niét willen werken voor de bezetter betekende geen inkomen en moest jij de spaarcenten aanspreken. Velen werden verplicht tewerkgesteld. Zo ook mijn grootvader.

Er werkte heel wat volk op het aan te leggen vliegveld. Vele voermannen met paard en kar, een "driewielkar". Deze laadbak kon gekanteld ("gekipt") worden. Algauw zag mijn grootvader de mogelijkheid om daarin een valse bodem te maken. En er werd brandhout en ander materiaal gestolen van de bezetter ... Was dat diefstal? Wij aanzagen het als een soort verzet, - en daarbij, wij hadden nood aan brandhout, gelet op de kolenschaarste!

Naast werken op het vliegveld werd ook gebouwd aan de "Atlantikwall". Dit gebeurde vanaf de Duinenstraat, landinwaarts richting Nieuwpoortsesteenweg, verder binnenland in. Na de bevrijding ging de jeugd erin zwemmen.

Meer aandacht van de bewoners kreeg het delven van een diepe put, vlak vóór het huis van bakker Catryse. Met Duitse vrachtwagens werden vreemde krijgsgevangenen aangevoerd. Er waren zelfs Noord-Afrikaanse gevangenen bij ... Zij stonden onder constante bewaking van gewapende Duitse schildwachten. Sommigen lieten de van hun vrijheid beroofden toe om hun drinkbus te vullen aan de waterpomp die stond aan de muur van de stalling van Jules Depoorter. Stiekem legden wij, van het weinige dat wij hadden, wat in papier gewikkeld brood. Niet zonder gevaar! Gelukkig dat af en toe een schildwacht de andere kant opkeek ...

Toegang tot het strand was verboden. Alsof wij naar Engeland zouden zwemmen ... Er werden op het strand palen neergepoot met bovenaan springtuigen om mogelijke landing te verhinderen. Daar er geen of weinig visvangst was tenzij onder Duitse begeleiding (voor kleine reddingsbootjes één gewapende Duitse matroos), beleefden wij een "wonderbare" haringtoevloed. Die haring aten wij, nu eens gebraden of gerookt, dan weer opgelegd in azijn, of nog op een of andere manier ...

9. Mijn Plechtige Communie binst de oorlog ...

Langs de tramsporen tussen Raversijde en Mariakerke-dorp hadden de Duitsers *putten* gegraven welke als schuiloord dienden bij mogelijke luchtaanvallen. Zo gebeurde het dié dag ... Engelse jachtvliegtuigen durfden weleens onverwacht de batterij "Alfa" bestoken. Vooral wanneer hun bommenwerpers richting Duitsland overvlogen met hun explosieve vracht.

Hoé zij het thuis hadden klaargespeeld weet ik niet, maar ... ik stond van kop tot teen in 't nieuw en met mijn eerste lange broek aan.

Plots had ik een vliegtuig bemerkt dat laag over de duinen scheerde. Meteen ging zijn boordmitrailleur aan het ratelen! Vooraleer mijn tante wist waar ik, in paniek, gebleven was, stond ik in zo'n *put*, tot aan mijn enkels in het slijk!. Aangekomen in de kerk had ik er veel "bekijks". Niet om mijn nieuw kostuum, maar om mijn beslijkte schoenen ...

10. Bevrijding :

Zoals overal in het land werd ook in Raversijde de "bevrijding" gevierd. Een stoet vormde zich waarbij alle verenigingen meewerkten en ze trok door de wijk. In alle cafés werd er gedanst en gezongen. Mé van café "De schulle" (inmiddels verdwenen) kende een aardig woordje Engels en dàt kwam de "commercie" goed van pas. Bovendien had zij een prachtige stem. Zij verstond de kunst om haar klanten te "entertainen" (dat klinkt beter dan gewoon " bezig houden"). De Oostendse volkszanger Bertino trad aldaar op; er was plezier, vertier en leute.

Het waren de Canadezen die ons bevrijd hebben. De Engelsen zijn een tijdje gebleven en bivakkeerden in enkele leeg geroofde villas op de Zeedijk. Ongeveer daar waar nu de "Santhille" staat.

11. Jongleven :

's Winters wanneer het hard gevoren had, was de jeugd te vinden op de "brieke"-put. Door sommigen ook wel de "kliete"-put genoemd. De benaming duidde erop dat daar, einde Schoolstraat, een steenbakkerij gelegen was. Lange tijd nadat het donker geworden was, keerden wij moe maar gelukkig naar huis terug. Na eerst afspraak gemaakt te hebben om er morgen weer bij te zijn, ... als wij tenminste buiten mochten.

Een andere jongensbezigheid was sneeuwballen gooien in die cirkel naar het leeuwenkopje dat . keurig ingewerkt was in de façade van Maurits Vanhaverbekes huis (bouwjaar: 1901). Men gooide beurtelings. De verse sneeuwbal bleef kleven op de cementen gevel. Vals spelen ging niet. Dikwijls werden wij door Antoinette weggejaagd; zij beweerde dat ons spel "wakte" (vochtigheid) teweegbracht aan het huis....

Nog een ander vaardigheidsspelletje bestond erin om met onze "schietlap" (katapult) de blaker te raken welke hoog hing aan een verlichtingspaal. Wie raak schoot, hoorde men jouw stenen projectiel "ketsen" op de blaker. Ernaast schieten bracht niks op, tenware je de lamp trof! "Mondje toe", beloofden wij elkander !! 's Anderendaags kwam de "garde" (veldwachter) ten huize, op zoek naar de dader ... Meestal werd die niet gevonden ...

12. Dorpsfiguren :

*** Spada :**

Geboren te Leffinge als Henri Vanborn. Zijn ouders waren naarstige, kleine stalmelkers. Terwijl zijn ouders naar de stad waren op melkronde, stal hij de gedroogde hespen welke aan de balken hingen en verkocht ze. Het werd steeds erger.

In de jaren dertig werd alhier in de duinen het lijk gevonden van een beeldschone, jonge vrouw, Margaritte Chyns genaamd. Tijdens deze gebeurtenis vertoefde Henri in Spanje: in de gevangenis voor wapensmokkel en strijd tegen Franco. Hoe hij het feit over die moord te weten gekomen is, is mij onbekend. Maar Henri bekende en België verzocht om zijn uitlevering. "Beter in België dan in de gevangenis in Spanje", moet hij gedacht hebben. Eenmaal in ons "vaderland" terug, ontkende hij iets met deze moord te maken te hebben ... De zaak werd nooit opgelost en hij werd vrijgelaten. Henri kreeg zijn bijnaam "Spada" naar de naam van een Spaanse generaal.

Tijdens wereldoorlog II trok "Spada" in het verzet. Later werd hij ook genoemd als bewaker in de gevangenis van Breendonk. Speelde hij "dubbelspel"? Toen hij hier te Raversijde kwam wonen in de Zeelaan, stond hij onder toezicht van de regering. Zelfs de gendarmen van Middelkerke, al eens "op bezoek" bij hem, waren bang van "Spada". Hij handelde in oud papier en karton; zijn vrouw leerde Henri kennen in de gevangenis. Hij deed hier niemand kwaad. Maar velen bewaarden wijselijk een beetje afstand. "Spada" hield ook café, daar waar nu het "Ribbetje" is. Hij amuseerde zijn caféklanten met zijn "sterke verhalen".

Even een anekdote ophalen. Zijn vrouw was zeer gierig en hield hem kort bij de hand. Tijdens een partijtje kaartenspel, had "Spada" de tafel verlaten, heimelijk uit 't "schof" (lade) geld weggenomen en stilletjes onder tafel doorgegeven aan een speelkaartenvriend, met de vraag "eens te trakteren" ... Henris vrouw wilde, gelet op het late uur, het café sluiten. Maar toen begon die kaartvriend iedereen te trakteren en begon het plezier. Zijn vrouw vertelde later, dat met "café houden" veel geld te verdienen was. Nog later verlieten beiden "Transvaal" en gingen wonen in de omgeving van Doornik. Een paar jaren later las ik in de krant een bericht over een dodelijk ongeval. "Spada" had zich tegen een boom te pletter gereden en hij werd letterlijk onthoofd.

Het was een duistere figuur, maar niemand in Raversijde had hem zo'n einde toegewenst ...

*** Pier van Jans :**

Dit was de bijnaam van mijn grootvader. Hij was niet alleen timmerman maar zorgde er ook voor dat de overledenen van de wijk netjes geschoren en "proper gewassen" vóór hun "Rechter" konden verschijnen. Bij hun sterven nam hij de maat voor hun doodkist en maakte die eigenhandig.

Iedere zaterdagavond fungeerde mijn grootvader als "barbier": hij knipte haren en schoor gelaten. Menig Raversijdenaar werd door hem "de baard afgedaan". Tussen de rookwalmen van zware Wervikse tabak en bij een schamele verlichting werd er ook schunnige praat verteld. Veiligheidshalve dienden mijn zuster en ik dan het salon te verlaten, kwestie van onze opvoeding.

Hij schrok er niet voor terug om kwajongens hun haar langs één kant te knippen, de rest te laten staan en hun te vragen om volgende week terug te keren.

Maar hoe kwam hij aan deze bijnaam? Zijn vader heette Jan Allary. Alle zonen werden genoemd naar de voornaam van hun vader: Pier van Jans, Charles van Jans en Frans van Jans. Deze laatste was lange tijd timmerman in het Burgerlijk Hospitaal van Oostende.

* Pinne Hoste

Dit personage kreeg zijn bijnaam omdat als hij vijf woorden sprak er reeds twee grote vloeken bij waren (hij sloeg er een *pinne* door). Een ruwe vent, dat wel, maar goed van inborst. Toen ik hem tijdens mijn jeugd kende, was hij werkzaam aan de Gemeente Middelkerke als straatveger. Hoe het hem overkomen was, weet ik niet. Er werd hem een been afgezet, tot juist boven de knie. Op een laag stoeltje, met die "stompe" steunend op dat zitmeubel en met zijn handen vast omklemmend aan de leuning, "sjukkelde" hij in huis rond en kon het vloeken niet laten. Tot zijn tijd gekomen was ...

* Mamsel:

Op het einde van de tweede wereldoorlog is zij hier komen wonen. Afkomstig uit het Antwerpse kwam zij zich bij ons vestigen uit schrik voor de vliegende bommen (V-1).

"Mamsel" was zeer vroom. Iedere morgen "trippelde" zij met korte "dribbelpasjes" langsheen de tramlijn naar de vroegmis in het Duinenkerkje. Kwajongens hadden ontdekt, dat zij kwaad werd wanneer zij hoorde vloeken. Dit was het sein om op veilige afstand achter haar aan te lopen en een paar "grote godvers" te roepen, ten einde haar op stang te jagen. Zij was het mikpunt van kwajongensstreken. Eens werd een dode mus aan haar voordeur gehangen. Zelfs haar deurknop werd besmeurd met paardenmest.

Zij verdiende dat niet. Nu nog schaam ik me om die vlegelstreken! Geloof me, daar deed ik niet aan mee ...

* Pé Gansemans :

In het begin dat ik hem kende, was hij een kleine hovenier, afkomstig van Lombardsijde. Gansemans was één van de beste "gérnoas" (naar 't 'Ostends woordenboek')-kruiers van Raversijde. Eén van zijn dochters verkocht ze dan van deur tot deur. Hij was oud-strijder van '14-'18. Elk jaar, op 11 november, trok hij te voet naar Middelkerke, met alle eretekens gespeld op zijn "revers". Terecht fier om de jaarlijkse herdenking bij te wonen van gesneuvelde kameraden. 11 november was een Hoogdag voor Pé !!!

Cafébezoek hoorde bij de viering. Toen in de vooravond de cafébaas hem langs het poortje van zijn hof thuis bracht, trof hij bij zijn eigen thuiskomst tot zijn verwondering Pé opnieuw aanwezig in 't café ... Pé had zijn woning langs de voordeur verlaten en hij was onopgemerkt weerom "op café" gegaan ...

Op zijn duivenkot kweekte hij een ekster. Dit in zwart en wit gevederde dier, toch een *wilde* vogel, bleef er wonen en deed zijn duiven noch hun jongen enig kwaad. Wanneer Pé Gansemans op het kleine koertje kwam, riep hij tweemaal "tjaeke, tjaeke" (zijn roepnaam) en de vogel kwam uit zijn hand eten. Soms durfde het diertje kleine snuisterijen stelen en ze in zijn nest verbergen. Ook durfde hij vooral in de paartijd een paar dagen afwezig te zijn. Toch kwam deze ekster steeds terug.

Op zekere dag is "tjaeke" weggevlogen. En wij hebben hem nooit meer teruggezien. "Gepakt door de katten", zei Pé. Maar, als jij 't mij vraagt, had "tjaeke" een wijf gevonden en was hij gaan wonen in het nabije park van Prins Karel ...

TOT SLOT: De legende van "Flerus" :

Het zgn. "Flerushof" is gelegen op de driesprong van Leffinge, Wilskerke en Raversijde. Ze werd ook de "Bergschuere" genoemd. Ik ging er als kind melk halen gedurende de oorlog van '40-'45. De stallingen en schuur waren gebouwd als een groot vierkant geheel, verdeeld in: paardenstal, koeienstal, en dergelijke meer. Als dakbedekking lag er riet of stro op. De hoeve zoals ik die gekend heb, is nu volledig herbouwd. Toch spreekt men nog altijd van het "Fleruskot"

Flerus was er boerenknecht, bezeten van het kwaad en dienaar van de duivel ... Wanneer het tijd werd om naar de Hoogmis te gaan, stelde hij alles in 't werk om knechten en meiden te beletten tijdig die Mis bij te wonen. Flerus trok het melkkot binnen en schopte alle emmers tegen de grond. Ook de afwas gooide hij overhoop zodat er bijkomend werk was. Tevens kon hij meerdere gedaanten aannemen. Zowel hond, paard of koe. Men was bang van Flerus.

Op zekere dag besloot een boer hem dood te schieten. Maar toen hij aanlegde, veranderde Flerus in de gedaante van zijn eigen trouwe waakhond. De boer durfde het niet aan om de trekker over te halen, uit vrees dat zijn trouwe viervoeter getroffen zou worden ...

Op een andere dag zat er een wagen vast in het slijk. Een tweede paard werd er bijgehaald om de kar uit de gracht en het slijk te trekken. Het lukte niet. Het gebeuren kwam Flerus ter ore. Ter plekke gekomen, bekeek hij de gezichten van de geschrokken toeschouwers. Flerus grijsde, stroopte zijn mouwen op, zette beide paarden op de wagen en trok deze eigenhandig op de weg!

Meer nog: na een felle storm was de gehele dakbedekking weggewaaid. Dit betekende: grote herstellingskosten voor de arme boer. Met behulp van Lucifer, zo zei men, herstelde Flerus op één nacht de stormschade.

De duivelsknecht baarde de vrome vrouw van de boer grote zorgen. Op een dag kwam een zwervende pater om een aalmoes vragen op het hof. De boerin vertelde over Flerus en de rare dingen die zich hadden voorgedaan. De pater beweerde de oplossing te hebben ten einde de betovering te verbreken. En gaf aan de boerin de raad gelijk alle avonden pap te koken ... maar ditmaal met look vermengd.

In het halfduister aan die lange tafel gezeten, hielden boer en boerin, knechten en meiden Flerus nauwkeurig in de gaten tot hij zijn eerste schep deed in zijn bord. Nauwelijks had hij geproefd of ... Met walg en afschuw spuwde hij het goedje uit en zei: "pap met look".

Flerus vertrok en 't ongeluk ook. De kwade hand werd opgeheven en ... geen mens heeft nog van "Flerus" gehoord !!

P.S. : Aan de ingang van de kerk van Wilskerke kan je een beeldje zien van de geknielde "Flerus" ...

LIJST VAN DE HOOGSTE GEBOUWEN IN BELGIË

Genoteerd door Yves DINGENS

Let wel: deze lijst bevat een overzicht van de hoogste gebouwen (inclusief kerkgebouwen), hoger dan 80 meter. Bouwwerken zoals zendmasten en schoorstenen werden *niet opgenomen*.

Bron: nl.wikipedia.org/./Lijst_van_hoogste_gebouwen_van_België

<i>Gebouw</i>	<i>Plaats</i>	<i>Bouwjaar</i>	<i>Hoogte</i>	<i>Verdiepingen</i>
1. Zuidertoren	Brussel	1966	150 m	38
2. Financietoren	Brussel	1984	144 m (na renovatie in 2006)	36
3. Dexia-toren vanaf 2012: Belfius	Brussel	2006	136,9 m	37
4. Onze-Lieve-Vrouwe-kathedraal	Antwerpen	1521	123 m	-
5. Onze-Lieve-Vrouwe-kerk	Brugge	~1466	122,3 m	-
6. Madoutoren	Brussel	1963	120,1 m (na renovatie in 2004)	34
7. Astrotoren	Brussel	1976	107 m	31
8. North Galaxy-torens	Brussel	2004	107 m	30
9. WTC-gebouw 3	Brussel	1983	104,8 m	28
10. St.-Catharinakerk	Hoogstraten	1548	104,7 m	-
11. Justitiepaleis van Brussel	Brussel	1883	104 m	-
12. Europacentrum Oostende (residentie)	Oostende	1969	103,9 m	35
13. Atomium	Brussel	1958	102,7 m	-
14. Belgacom-torens	Brussel	1996	102 m (134 m met spits)	28
15. WTC-gebouwen 1 en 2	Brussel	1976	102 m	28

16. Manhattan Center	Brussel	1972	102 m	30
17. St.-Maartens-kathedraal	Ieper	-	100 m	-
18. Brusilia	Schaarbeek	1974	100 m	36
19. Covent Garden, toren B	Brussel	2006	100 m	26
20 Sint-Vincentiuskerk	Eeklo	1883	99 m	-
21. Hilton Hotel, Brussel	Brussel	1967	99 m	30
22. Boerentoren	Antwerpen	1932	97 m (na renovatie in 1976)	26
23. St.-Romboutstoren	Mechelen	1520	97,28 m	-
24. Stadhuis van Brussel	Brussel	1454	97 m	-
25. Belfort van Gent	Gent	1380	95 m	-
26. Zenith-gebouw	Brussel	2009	95 m	23
27. Bastion-toren	Brussel	1970	90 m (112 m met spits)	25
28. VRT-zendtoren	Schaarbeek	1979	89,9 m	25
29. Nationale Basiliek van het Heilig Hart	Koekelberg	1951	89 m	-
30. Blue Tower	Brussel	1976	88 m	25
31. Universiteitsbibliotheek	Leuven	1921	87 m	
32. 2, Avenue de Lille	Luik	1978	87 m	29
33. Antwerp Tower	Antwerpen	1974	87 m	25
34. Avenue Marius Renard, 27	Brussel	-	85 m	30
35. Ellipse	Brussel	2006	85 m	23
36. TBR-toren	Brussel	-	84 m	22
37. Résidence Kennedy	Luik	1970	84 m	27
38. Louizatoren	Brussel	1966	84 m	24

39. IJzertoren	Diksmuide	1930	84 m	-
40. St.-Maartenskerk	Kortrijk	1466	83 m	-
41. Belfort van Brugge	Brugge	1487	83 m	-
42. Albertcentrum	Charleroi	1966	82 m	25
43. De Mast (residentie)	Oostende	1975	82 m	24
44. St.-Baafskerk	Gent	1534	82 m	-
45. Chicagoblok (Europark)	Antwerpen- Linkeroever	-	81 m	27

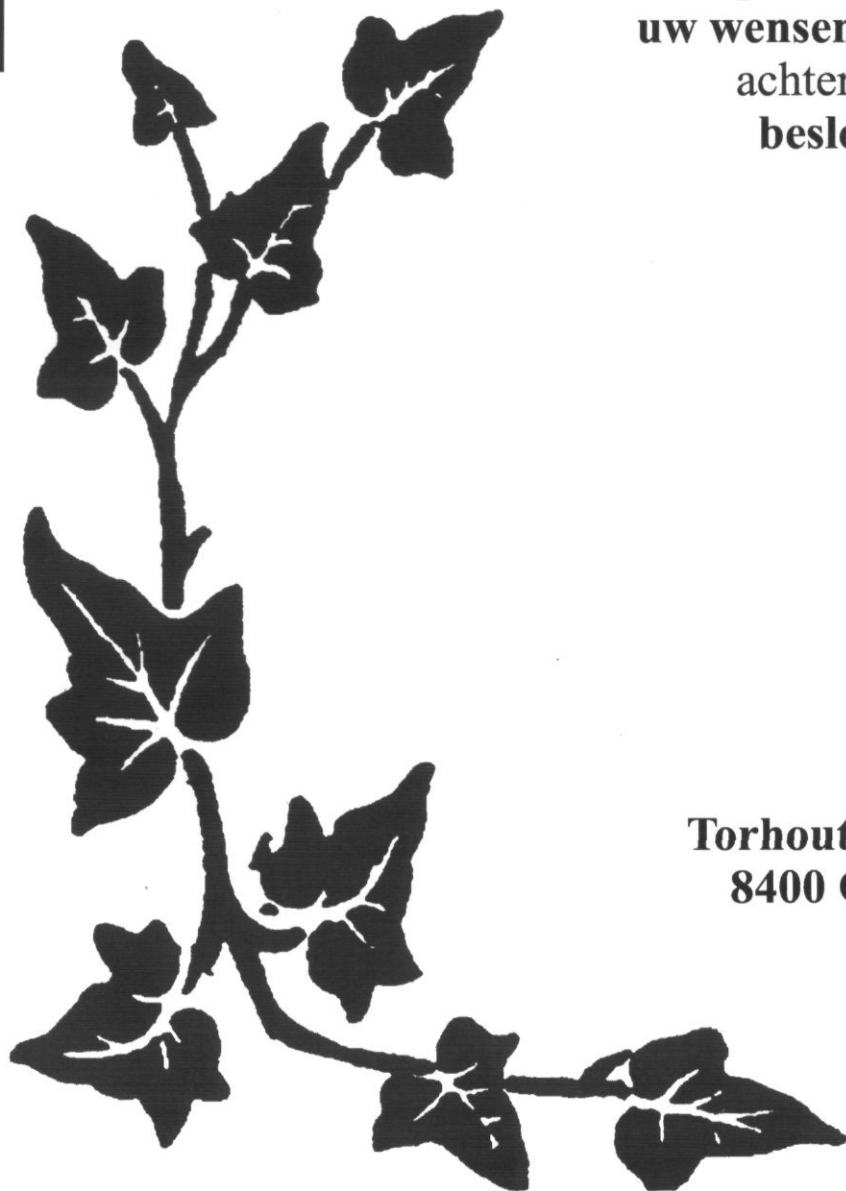
Op de kapt een afdruck van een geporseleinde kaart.

J. Vanderheyden – Cornelis
Meubelen en tapijten
Hofleverancier
Sint-Pietersstraat en Kapellestraat 23, Oostende.

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53

MAANDBLAD

JUNI 2012

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

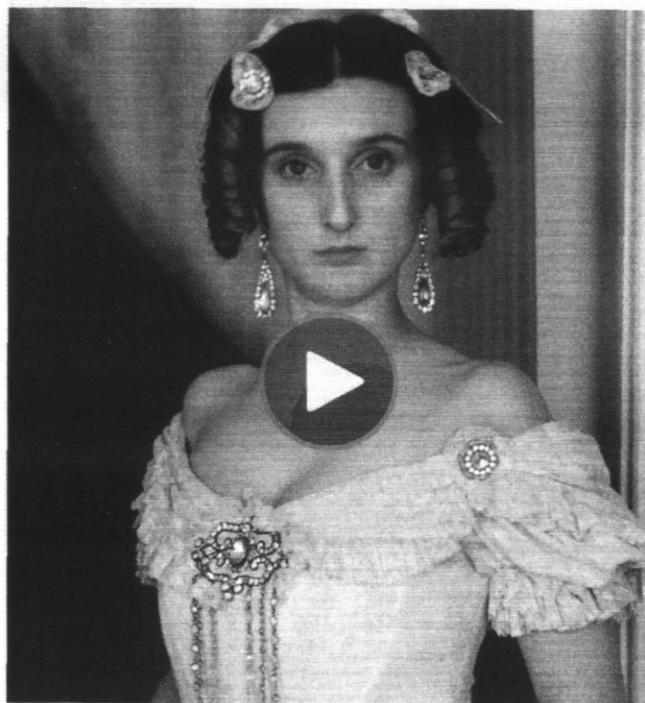
DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

STADSMUSEUM OOSTENDE

Een zee van verhalen
Des vagues d'histoire
Ein Meer der Geschichten
A sea of stories

STADSMUSEUM
OOSTENDE

NL

Een zee van verhalen

Het Stadsmuseum leidt je door het boeiende levensverhaal van Oostende en werpt ook een blik op de toekomst. Heel wat objecten, affiches, documenten en multimediatoeepassingen onthullen de geheimen achter de stadsontwikkeling, het toerisme, de visserij, de haven en de scheepvaart. Ontdek het Oostende van vroeger en nu samen met de beroemdste bewoner van het pand, Louise-Marie, eerste Belgische koningin. Zij komt prominent aan bod en neemt zelfs het woord.

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE
KRING

"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-
VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en
de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en
weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovernamen toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 41

NUMMER 5

MAAND mei 2012

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 117: **E. MASSCHALCK:** Wenzeslaus Wieden en het achterglasschilderij "De Haven
van Oostende".

Blz. 140: **R. PIERLOOT:** Recordpoging in Oostende (1913): de Fiat S76 van Arthur Duray
langs de kustweg van Oostende naar Middelkerke.

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

IBAN: BE39 0000 7882 4119

BIC: BPOTBEB1

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitters:

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Eddy MASSCHALCK: Ridder Van Ranstlei 77, 2640 Mortsel.

Roland PIERLOOT: Elizabethlaan 1A/3, 8400 Oostende.

Wenzeslaus Wieden en het achterglasschilderij 'De Haven van Oostende'

door Eddy MASSCHALCK

Wenzeslaus Wieden, 'De Haven van Oostende', 1813, 48 x 64cm

Oostenrijk-Hongarije en Silezië

In 1740 erft Maria Theresia het Oostenrijks-Hongaars imperium. Ze moet al direct haar rechten verdedigen tegen koning Frederik II van Pruisen die in 1742 Silezië annexeert. De Vrede van Aken (1748) bepaalt dat Pruisen Silezië mag behouden. De Oostenrijkers kunnen echter het verlies van Silezië niet verteren en sluiten een monsterverbond met Frankrijk, Rusland, Zweden en Saksen, teneinde Silezië te heroveren. Pruisen verzet zich, met de steun van Engeland, tegen de alliantie. In 1756 begint Frederik II de Grote een invasie van Saksen. Het is het begin van de Zevenjarige Oorlog (1756-1763). Na heel wat veldslagen tekent Maria Theresia een vredesverdrag (Hubertusberg, 1763) waarbij Pruisen Silezië mag behouden.

Het Oostenrijks-Hongaarse rijk onder Maria Theresia strekt zich uit van de Adriatische Zee tot de Noordzee, met als enige zeehavens Triëst in het zuiden en Oostende in het noorden. Oostende wordt ontwikkeld tot een internationale haven en kent een buitengewone bloei. In 1776 wordt een eerste handelsdok gebouwd.

Detail uit 'De Haven van Oostende', Wieden 1813: vuurtoren gebouwd in 1771 (gebruikt tot 1860, gesloopt in 1944). Seinmast met rode vlag, een semafoor, gebouwen en een molen.

Er loopt ook een hondje (6 mm) in het beeld

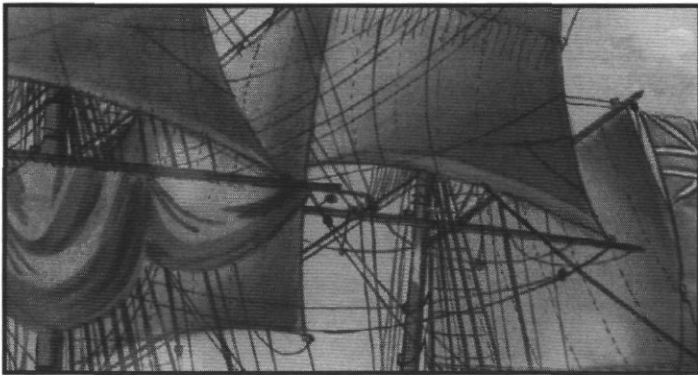
Na de dood van Maria Theresia in 1780 komt Jozef II op de troon. Hij is sterk beïnvloed door de Verlichting en voert heel wat liberale hervormingen door: persvrijheid, godsdienstvrijheid, emancipatie van de Joden, minder pracht en praal aan het hof, afschaffing van marteling en lijfeigenschap, ... Reeds in 1781 brengt keizer Jozef II een bezoek aan Oostende, die tot vrijhaven wordt verklaard. Oostende groeit uit tot een internationaal handelscentrum. Er wordt nog een tweede handelsdok gebouwd.

Achterglasschilderijen

Silezië was een centrum van glas-industrie. Achterglasschilderen behoorde er tot de traditie. Achterglasschilderen bestaat al vele eeuwen. Men gebruikte de techniek bv. voor het versieren van vazen, schalen, enz. In de 17de eeuw wordt het ook gebruikt om landschappen en portretten te schilderen. In de 18de eeuw wordt godsdienst het hoofdthema.

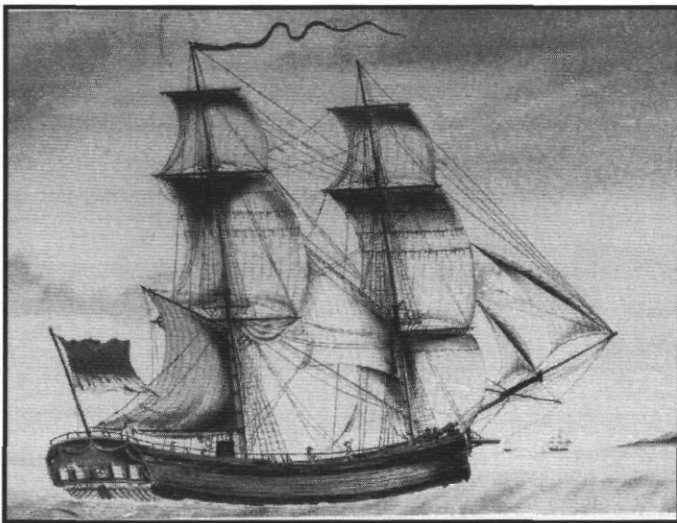
Het **maritieme** achterglasschilderij begint zich pas te ontwikkelen in de tweede helft van de 18de eeuw. Het oudst bekende scheepsportret dateert van 1757 (Lübeck). De klanten waren kapiteins, reders, scheepsbouwers, zeelui. De schilders streefden ernaar om een zo getrouw mogelijk beeld van het schip te maken. Het moest de kritiek van de opdrachtgevers kunnen doorstaan.

Bij een achterglasschilderij wordt er geschilderd aan de achterkant van een glazen plaat, zodanig dat het volledige tafereel kan gezien worden aan de voorkant. Wat in gewone schilderijen laatst geschilderd wordt, wordt in een achterglasschilderij meestal eerst geschilderd. Men moet dus exact weten waar bv. de lijnen van de tuigage verdwijnen achter de zeilen, masten, kajuiten, scheepsrump... en waar ze terug zichtbaar worden. Als men in het begin een detail vergeet, bv. een anker, kan het achteraf niet bijgeschilderd worden. Van de golven worden bv. eerst de schuimranden geschilderd, dan pas de rest. Van de luchten eerst de wolken, dan de rest.

Detail uit 'De Haven van Oostende', Wieden 1813. Van een zeil worden bv. eerst de details zoals de naden en gordingen geschilderd, pas nadien komt het zeildoek.

Meestal vertrekt men van een gedetailleerde bestaande tekening. Wat links staat op de tekening moet rechts geschilderd worden. Ook de tekst moet in spiegelbeeld geschilderd worden, wat soms duidelijk opvalt. Een ander aspect is het glas waarop geschilderd wordt. Doordat in de 19de eeuw het glas nog niet zo vlak is als nu, weerspiegelen de achterglasschilderijen op een levendiger manier het opvallende licht.

Het eerst bekende maritiem achterglasschilderij in Vlaanderen dateert van 1805. Het schilderij stelt een Franse brik voor. Aan de grote top een rode wimpel met Franse kleuren. Op het schip staat W.W., dat staat voor Wenzeslaus Wieden. Het schilderij bevindt zich in het MAS te Antwerpen.

Wenzeslaus Wieden wordt in 1769 te Langenau geboren. Langenau (nu Skalice) ligt in Silezië (nu Tsjechië). Langenau was bekend als glascentrum. Na de Zevenjarige Oorlog (1756- 1763) ging de Centraal Europese glasindustrie echter door een crisis. Veel glaswerkers emigreerden, ondermeer naar Zuid -Bohemen en andere gebieden. Wanneer Wieden in Oostende terecht komt is niet geweten. Hij staat bij de burgerlijke stand te Oostende in 1802 (Wieden is dan 33) en 1804 geregistreerd als **glashandelaar**. Wieden verblijft in Oostende tot aan zijn overlijden op 29 september 1814. Hij is dan pas 45.

Dankzij Wieden wordt Oostende in het begin van de 19de eeuw het belangrijkste centrum van maritieme achterglasschilderijen in Europa. Later wordt Oostende hierin gevolgd door Antwerpen. In Oostende sterft de kunst uit rond 1870, in Antwerpen eind 19de eeuw.

Oostende ten tijde van Wieden, 1792-1805

In de periode dat Wieden in Oostende woont, is het er zeer woelig. Er gebeurt enorm veel die een diepe indruk nalaat op zijn bewoners en dus ook op Wieden.

In 1789 breekt de Franse Revolutie uit. Wieden is dan 20 jaar oud. Op 6 november 1792 worden de Oostenrijkers door de Fransen verslagen bij Jemappes. De week daarop verlaat het Oostenrijks garnizoen Oostende. Vele ingezetenen vluchten naar Zeeland of Engeland. Het garnizoenloze Oostende wordt op 15 november 1792 door de Fransen bezet. Al op 16 november lopen een Frans fregat en een korvet de haven binnen. De volgende dag worden alle burgers opgetrommeld om op de Grote Markt, in aanwezigheid van de Franse bemanning, de plechtige aanplanting van de vrijheidsboom bij te wonen. Maar er worden ook etenswaren opgeëist voor de verwachte bezettingstroepen. Nog 2 dagen later komt de hoofdmacht van de bezettingstroepen toe, onder het bevel van kolonel Maschalk. Nadien komen nog meer troepen toe: infanterie, artillerie, cavalerie. Allerlei goederen worden opgeëist. Op 3 maart 1793 wordt Oostende officieel bij Frankrijk aangehecht

18 maart 1793, de slag bij Neerwinden. De Fransen verliezen tegen de Europese coalitiemacht: Oostenrijk, Pruisen, Engeland, de Nederlandse Republiek en Spanje.

Op 30 maart versperren vijf Engelse brikken de havengeul en verhinderen aldus de afvaart van 4 Franse schepen. De Franse bezetting (2000 man) verlaat de stad. De Britten zeilen de haven binnen en de bemanning wordt als bevrijdingsleger onthaald. De Franse schepen vallen ten prooi aan de roofzucht van de bevolking. Op 4 april 1793 doen de Oostenrijkers opnieuw hun intrede. De vrijheidsboom wordt in brand gestoken. Op 5 april komen nog meer Oostenrijkse huzaren toe en landen ook Engelse troepen. De Oostenrijkse en Engelse troepen worden op 8 april plechtig ontvangen op de Grote Markt. De gilden organiseren op 14 april een groot volksfeest:

'Om 10 uur werd de dubbele arend afgehaald uit het gildenhof van St-Andries om te worden herplaatst. De stoet werd voorafgegaan door de gilden van St-Andries, allen in uniform, met vliegende vaandels, standaard en slaande trom. Hierna volgen de ganse vissersmaatschappij elk met een vlag en vergezeld met een mooi muziek. Deze werden gevolgd door 24 mannen in harnas en daartussen 6 engelen. Deze droegen de dubbele arend liggend op een fluwelen kussen met zijde overdekt. Drie engelen droegen elk een standaard met de stadswapens op. Zij werden gevolgd door een groot aantal vissers. Deze stoet werd afgesloten door de gilden van St. Sebastiaan, eveneens met vliegende vaandels en slaande trom. Deze stoet is opgetrokken naar de Grote Markt waar zij de Magistraat, de overheden, de vreemde consuls enz. zijn gaan ophalen om dan gezamenlijk naar de Grote kerk te trekken, waar zij de zegen vroegen over de dubbele arend. Dit geschiedde met alle pracht en praal. Daarna trok de stoet naar de kaai waar men onder vreugdekreten de staak met de dubbele arend, met daarboven een goudvergulde kabeljauw, heeft geplant. De beiaard speelde en de klokken luidden. Tevens werden alle kanonnen, zowel van de stadswallen als van de liggende schepen, afgevuurd. Alle schepen waren bevlagd. ... Deze staak, geplant tegen de Visserskaai op tien stappen voor het wachthuis, was omringd door een vierkant voetstuk waarop, op een zijde, een gekroonde dubbele arend die zijn bliksems uitspreidde over de rode jacobijnsmuts

(met de tekst: 'liberté, égalité Française') en boom, die daardoor in brand geraakten en tot een hoopje vervielen, geschilderd stond. Op een andere zijde was een haan met rode muts geschilderd die al vliegend een pijlbos met wapens en vrijheidsboom achter zich aansleepte. De bliksemstralen der wapens van de Verenigde Mogendheden staken dit alles in brand en hieronder stond: 'ut en tut, het liedjen is ut'.

's Avonds was de gehele stad verlicht en andermaal speelde de beiaard, luidden de klokken en werden de kanonnen afgevuurd. De heren van de St-Andriesgilde vereerden de burgers met een gratis bal in hun grote gildenzaal. (Uit 'Dagboek van de Franse Tijd', bewerkt door A.G. Driessen).

Op 22 april komen nog eens 27 schepen aan met Engelse troepen. Er worden meer dan 1000 paarden en oorlogsmateriaal ontscheept. De Fransen beginnen echter aan de herovering van de Nederlanden. 16 juni zetten 72 Engelse schepen nog eens 8000 man aan wal. De stad is boordevol.

Er wordt flink gewerkt aan de verdediging van de stad: kanonnen, brede grachten, palissades. Er komen ook steeds meer vluchtelingen (soldaten en boeren). 4 november wordt nog eens 2000 man cavalerie ontscheept. 5 november wordt door de Fransen in de havengeul een Franse kotter tot zinken gebracht teneinde de geul te blokkeren. Dit belet niet dat op 9 december 60 Engelse schepen de haven verlaten met aan boord talrijke gekwetsten. Januari 1794 begint men Oostenrijkse en Engelse strijdkrachten te evacueren. Juni: het Franse leger begint Oostende te naderen. Er wordt haastig geëmigreerd, meestal naar Zeeland. Ook burgemeester A.J. Van Iseghem en notabelen vluchten de stad uit. Op 26 juni is er de Franse overwinning bij Fleurus. In Oostende worden 11000 Engelse soldaten aan wal gezet maar in allerijl terug ingescheept. Op 28 juni breekt er paniek uit in de stad. De laatste Engelse troepen schepen in op 30 juni 1794.

2 juli 1794, 15000 republikeinse troepen doen nu voor de tweede keer hun intrede.

Op 10 juli 1794 krijgt de Grote Markt al opnieuw een Vrijheidsboom. Op 11 juli wordt tijdens de nacht, de dubbele arend, op de Visserskaai geplant op 14 april 1793, afgebroken. Winkels en stapelhuizen worden leeggeplunderd door de Fransen. Eigendommen worden aangeslagen. Engelse oorlogsschepen kruisen voor de kust en lossen nu en dan enkele schoten. Daarenboven is de winter van 1794 één van de koudste van de eeuw. Er is veel honger en ellende. In 1795 wordt het stadsgarnizoen door de Fransen op meer dan 5000 man gebracht. Op 1 september 1795 is er vóór de stad een zeegevecht tussen Engelse en Franse bodems. Op 8 oktober vierten de Franse bezetters de annexatie van België. Op 25 december 1795 is er al weer een zeegevecht voor Oostende.

Detail uit 'De Haven van Oostende', Wieden 1813.

Ook de religieuzen krijgen het nu moeilijk. In november 1795 moeten de religieuze gemeenschappen (Kapucijnen, Oratorianen, Witte – en Zwarte Zusters) hun identiteit, roerende en onroerende goederen aangeven. Op 3 maart 1796 wordt elke godsdienstbeoefening in openlucht verboden, bv. geen processies meer, geen belgerinkel meer bij het brengen van het H.Oliesel, niet venten met St.Hubertusbroodjes, geen zegen meer boven het graf... Januari 1797, alle geestelijke kledij wordt verboden. Juni 1797, de paters Kapucijnen worden hardhandig uit hun klooster verdreven. Ze zullen nooit meer terugkeren. Augustus 1797, alle uiterlijke kentekenen van de katholieke godsdienst moeten verdwijnen. September 1797, de Sint –Pieterskerk is zonder priester en wordt gesloten. Februari 1798 verlaten de Zwarte Zusters (Augustinessen) vrijwillig de stad. September 1798 wordt het Kapucijnenklooster kazerne. In november worden kerkmeubelen, kerkelijke gewaden en ornamenten openbaar verkocht. Verscheidene priesters worden gevangengezet. De Witte Nonnen (Conceptionisten) volgen het voorbeeld van de Zwarte Zusters. Mei 1799 worden de klokken van de hoofdkerk naar beneden gehaald om er kannonnen van te maken.

De toestand voor de religieuzen zal slechts verbeteren na 15 juli 1801, het Concordaat tussen Napoleon en Paus Pius VII. De katholieke godsdienst wordt erkend en de geestelijken krijgen een bezoldiging. Juni 1802 wordt de Sint-Pieterskerk plechtig heropend en wordt er een processie met zeewijding georganiseerd. Augustus 1802 wordt de Kapucijnenkerk terug opengesteld.

Op 6 maart 1796 eist de Franse Republiek tolrechten op de schepen die Oostende binnenvaren. Daardoor is de stad niet langer een vrijhaven (in 1781 toegekend door Jozef II). De beloftevolle toekomst van Oostende als internationale zeehaven komt tot een einde.. In mei 1796 wordt het dragen van de driekleurige kokarde en het bijwonen van openbare plechtigheden verplicht. In de haven worden af en toe Engelse en Franse gevangenen uitgewisseld.

Op 17 oktober 1797 wordt het Vredesverdrag van Campo Formio gesloten. Oostenrijk doet afstand van de Zuidelijke Nederlanden aan Frankrijk. Dit wordt in Oostende gevierd met kanonschoten en klokkengelui. Op 25 oktober 1797 wordt Arnould Muscar de nieuwe

plaatscommandant. De vestingen, sluizen en dijken die praktisch dagelijks door de Engelsen bestookt worden, krijgen een grondige opknapbeurt.

Op 13 februari 1798 brengt Napoleon Bonaparte incognito een werkbezoek aan de stad. De stad zou kunnen dienen als uitvalsbasis voor de verovering van Engeland. Napoleon zal later, als eerste consul en keizer, nog vier keren naar Oostende terugkomen. (juli 1803, augustus 1804, mei 1810 en september 1811). Kort daarop begint Napoleon aan zijn expeditie naar Egypte. Het gros van de Oostendse troepenmacht wordt meegestuurd richting Egypte. Slechts 150 grenadiers blijven achter. Oostende kan weer wat vrijer ademen.

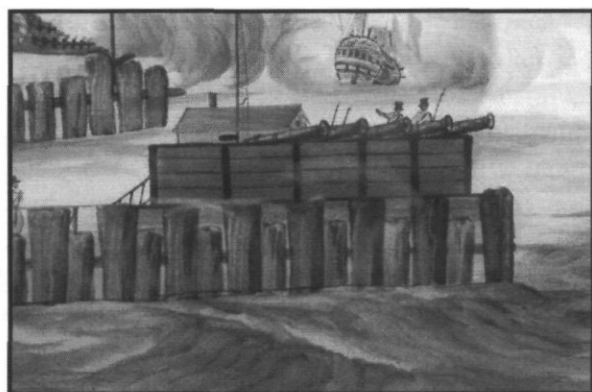
Op 19 mei 1798 verschijnen onverwachts 37 Engelse oorlogsbodems voor de kust. Ze openen het vuur op de stad. Enkele uren later ontscheept een detachement van 2000 soldaten in de duinen ten oosten van de haven. Hun voornaamste doel is de sluizen van Slijkens te vernietigen en aldus de bevoorrading van de stad af te snijden. Het bombardement veroorzaakt branden, dood en vernieling. Er heerst wanorde en paniek in de stad. Muscar weigert de stad over te geven. Een felle westenwind dwingt de Engelse fregatten uit de kustwateren te blijven en dus de gelande manschappen in de steek te laten. Op 20 mei blazen de Engelse geniesoldaten de sluizen van Slijkens op. Ze geraken echter afgesneden door het kanaalwater dat de omliggende gebieden overstroomt. Het kleine Franse garnizoen kan nu de Engelsen tot overgave dwingen. Er vallen vijfhonderd doden bij de Engelsen en 1500 worden gevangen genomen. Muscar onderhandelt een stoppen van de beschieting in ruil voor een menselijke behandeling van de gevangenen. De Engelse flottielje staakt het bombardement en keert huiswaarts. De gevangenen worden naar Frankrijk overgebracht. Het merendeel van de Oostendenaars is Muscar erkentelijk voor het behoeden van de stad tegen een totale vernietiging tengevolge van de bombardementen. Tengevolge van de raid wordt door het Directoire in Parijs voor Oostende de staat van beleg uitgeroepen. In juni 1798 wordt de garnizoensbezetting fors verhoogd tot 20.000 man. Muscar wordt bevorderd tot kolonel. Oktober 1800 huwt Muscar met Isabelle Thérèse Van Iseghem, nicht van de ex-burgemeester. En er is een straat die naar Muscar genoemd wordt.

Op 9 november 1799 grijpt Napoleon de macht en hij wordt Eerste Consul. April – mei 1800: er zijn weer zeegevechten voor onze kust. November-december worden meer dan 100 zeelieden opgeëist en naar Brest gevoerd. Februari – maart 1801: vredesonderhandelingen met Oostenrijk en Engeland, dat brengt rust en hoop in de stad. Op 1 augustus 1801 worden echter alle aan wal zijnde vissers verwacht op een algemene vergadering. Alle aanwezigen, jong en oud, worden op staande voet ingelijfd in het republikeinse leger en naar Frankrijk gevoerd om er te dienen als matroos op de nieuwe Franse oorlogsbodems. (De Engelse admiraal Nelson had in augustus 1798 de Franse vloot vernietigd nabij Aboekir). Op 1 oktober 1801 komt er een einde aan de oorlog tussen Engeland en Frankrijk (bekrachtigd door het Verdrag van Amiens, maart 1802). Napoleon is nochtans nog steeds ten volle geïnteresseerd in een invasie van Engeland.

Begin 1802 zit Oostende economisch volledig aan de grond. Geen enkel zeeschip is nog zeilklaar. Gezien de de sluizen van Sas-Slijkens nog niet hersteld zijn, is er ook geen binnenscheepvaart. De dokken worden uitgebaggerd, de kustvaart en de visvangst herleven langzaam. Op 15 december 1802 wordt de staat van beleg van Oostende opgeheven.

Al in mei 1803 zegt Engeland het Verdrag van Amiens feitelijk op door een embargo uit te vaardigen tegen elk schip dat onder Franse vlag een Britse haven aandoet. Napoleon wil nu langsheen de kusten van Brest tot Vlissingen een invasieleger uitbouwen en door middel van

een expeditievloot bij verrassing Londen bezetten. In de duinen ten oosten en ten westen van Oostende worden 25000 manschappen ondergebracht. Napoleon bezoekt Oostende voor de tweede keer, op 10 juli 1803. Op 11 juli 1803 wordt er ondermeer besloten: *‘Les ingénieurs des travaux maritimes feront les travaux nécessaires pour établir, à la tête de la jetée de l’est, de l’entrée d’Ostende, une plateforme capable de contenir cinq pièces de 36, et trois de 36 à la tête de la jetée de l’ouest.* In de herfst beginnen militaire ingenieurs met de constructie van de kanonneerplatforms op de staketselhoofden. Het oostelijke platform wordt ‘batterie du musoir’ of ‘fort Napoléon’ genoemd (niet te verwarren met het huidige fort Napoleon).

*Detail uit 'De Haven van Oostende'
Wieden, 1813.*

*De Franse soldaten hebben hun shako
(typische hoed) op.*

Op 18 mei 1804 kroont Napoleon zichzelf tot keizer. De voorbereidingen tot de landing in Engeland veroorzaken een geweldige drukte in Oostende en langs de hele kust. De visserssloepen worden opgeëist en de meeste vaartuigen omgevormd tot landingsboten. Van 11 tot 15 augustus 1804 bezoekt Napoleon Oostende voor de derde keer, ondermeer voor een algemene inspectie van de vestingwerken.

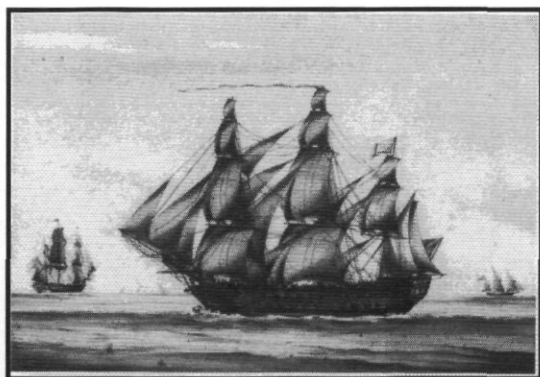
Medio 1805 sluiten Engeland, Oostenrijk, Rusland, Napels en Pruisen een coalitie. De invasie van Engeland is nu niet langer van primordiaal belang. Op 21 oktober 1805 wordt de Frans-Spaanse vloot nabij Trafalgar door de Engelse vloot, onder leiding van admiraal Nelson, vernietigend verslagen. Dit keldert meteen ook Napoleons invasieplan van Engeland. Nelson sneuvelt er aan boord van het vlaggenschip 'Victory'. Om Engeland op de knieën te krijgen zullen vanaf nu eerder economische dan militaire middelen ingezet worden. De Fransen verliezen dan ook alle belangstelling voor Oostende. Het accent komt nu op Antwerpen te liggen. Op 2 december 1805 verliest Oostenrijk de Slag bij Austerlitz.

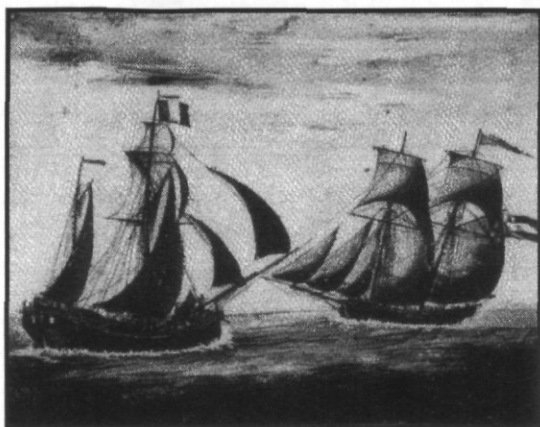
Schilderij van Wieden gedateerd 1812: 'The Great Admiral Nelson'. Het toont ondermeer de driedekker 'Tiger' (links) en Nelson's lineschip 'Victory' (midden). Het is zeer verrassend dat Wieden in 1812 hulde betoont aan Nelson, de overwinnaar van de slag van Trafalgar, terwijl Oostende nog onder Franse bezetting leeft.

Oostende ten tijde van Wieden, 1806 - 1814

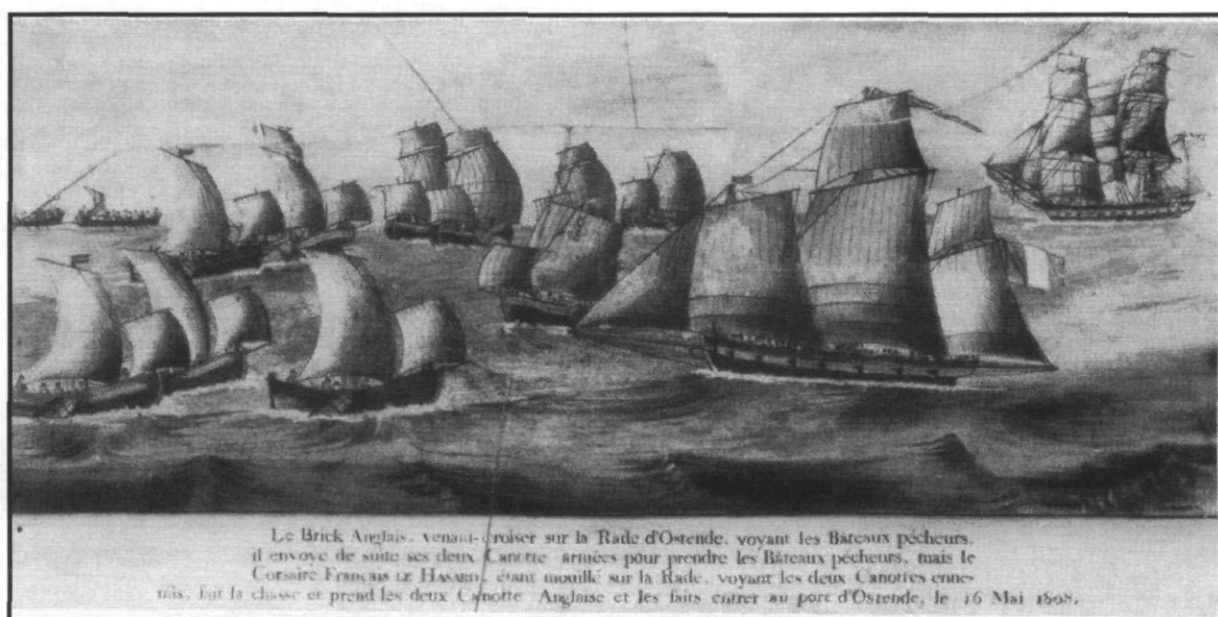
Eind 1806 wordt door Napoleon in Berlijn het 'Continentaal Stelsel' afgekondigd. Alle bondgenoten en bezette gebieden krijgen verbod om handel te drijven met Engeland. Engeland reageert met een totale blokkade van alle havens in Franse handen. Dit is zeer nadelig voor de Oostendse handel. Bij de Franse hertekening van de verdediging van Antwerpen wordt Oostende opnieuw in de defensieplannen opgenomen. Ze kon immers, na verovering, als uitvalsbasis dienen naar Antwerpen. Het tweede decennium van de 19de eeuw betekent dan ook, militair gesproken, voor Oostende de omschakeling van offensieve uitvalsbasis naar versterkte plaats met een louter defensieve opdracht.

1806 schildert Wieden een zeer mooi portret van een Engelse tweedekker.

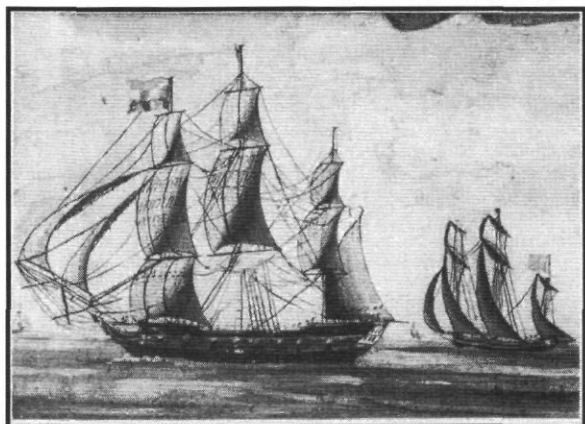

In 1808 schildert Wieden een Franse galjoot 'Le Dragon' (links) en een Nederlandse topzeilschoener.

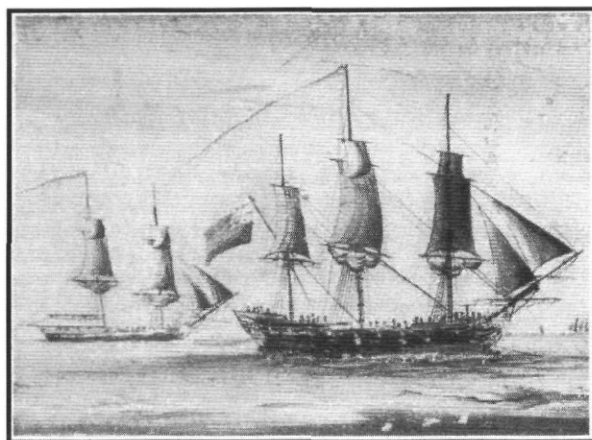
Een ander werk, eveneens gedateerd 1808, toont een kleine zeeslag nabij Oostende op 16 mei 1808. Een Engelse brik had 2 bewapende sloepen uitgestuurd om enkele Oostendse schuiten te kapen. De Franse 'Le hazard' kon de twee sloepen veroveren en naar Oostende slepen. Dit schilderij is één van de oudst gekende illustraties van de typische Oostendse schuiten die tot aan WOI in de vaart bleven. Antwerpen, MAS.

In 1809 bezetten de Fransen Wenen en overwinnen op 26/27 juni de Oostenrijkers definitief in de Slag bij Wagram. Toch laat de Oostenrijkse Keizer Frans I zijn dochter Marie-Louise met Napoleon trouwen. Frans I gaat akkoord omdat hij hoopt op die manier de banden tussen het Oostenrijkse keizerrijk en het nieuwe Franse keizerrijk te versterken. Zij is amper achttien jaar oud. Het huwelijk vindt plaats op 11 maart 1810. Op 20 mei 1810 komt Napoleon een vierde maal op bezoek naar Oostende, nu samen met zijn nieuwe vrouw. Te Sas-Slijkens stappen ze uit de barge en worden met ongeziene pracht en praal ontvangen. Triomfbogen, vlaggen, luxueuze koetsen, receptie, galabal in het "hôtel du Commerce" (nu OLV College).... Eens te meer wordt de stadsverdediging grondig bestudeerd. Er wordt opdracht gegeven tot het uitvoeren van een voorstudie tot de bouw van ondermeer het 'fort Impérial', het huidige fort Napoleon. Juli 1810 worden er 500 haveloze Spaanse gevangenen binnengebracht die het fort zullen moeten optrekken. Amper een kwart van hen zal het overleven.

Links: Schilderij toegeschreven aan Wieden. Het stelt een Nederlands korvet (links) en een Engelse driemastlogger voor, omstreeks 1810. MAS Antwerpen.

Rechts: Schilderij toegeschreven aan Wieden. Het stelt een Engels korvet voor. Op de achtergrond links een oorlogsbrik, omstreeks 1810. MAS Antwerpen.

Op 21 en 22 september 1811 brengt Napoleon nog een vijfde en laatste bezoek aan Oostende, ondermeer om de werken aan het Fort Impérial te inspecteren. Hij geeft opdracht om eenzelfde versterking te bouwen aan de westkant, het Fort Royal (Later gebruikt om de tribunes van de Wellington renbaan op te bouwen).

Juni 1812: de desastreuze veldtocht van Napoleon tegen Rusland. In dat jaar schildert Wieden zijn eerbetoon aan Admiraal Nelson die de leiding had tijdens de zeeslag van Trafalgar (21 oktober 1805) waarbij de Frans-Spaanse vloot door de Engelse vloot vernietigend verslagen werd. Zie hoger.

Achterglasschilderij, 'De Haven van Oostende' 1813

In 1813 schildert Wieden 'De haven van Oostende'. Een Engels korvet (24 stukken) zeilt de haven van Oostende binnen. Aan de gaffel en aan de top de White Ensign (Royal Navy). Links: de twee havenhoofden, het voorste met een bewapende schans. Daarachter de vuurtoren, een seinmast met rode vlag, een semafoor, gebouwen en een molen. Ook op de stadswallen staan kanonnen opgesteld. Achtergrond links: een Engelse tweedekker vuurt op een Frans schip. Wieden heeft het onderschrift van het schilderij in een soort toneel geschilderd waarvan het gordijn is opgehaald. Aan beide zijden van de tekst zijn militaria geschilderd.

Moeilijk te zien (5mm per figuurtje), maar zijn ze daar aan boord geen viool aan het spelen? Is er al iets te vieren?

En zijn het de Engelsen die het zullen halen?

Oktober 1813, de Volkerenslag bij Leipzig is voor Napoleon een grote nederlaag. Het is het begin van het einde van het trotse Empire. De Fransen trekken zich overal terug. November-december 1813, trekken divisies van het keizerlijke leger in aftocht, door Oostende.

Vanaf januari-februari 1814 overspoelen volledige divisies de stad, op hun tocht naar Frankrijk. Talloze burgers slaan op de vlucht. Maart 1814 trekken de oude coalitieleden Pruisen, Engeland en Oostenrijk Parijs binnen. Na zijn aftreden op 6 april 1814 wordt Napoleon naar Elba verbannen. Op 13 april 1814 verlaten de laatste Franse soldaten Oostende en kunnen Engelse eskaders de haven binnen zeilen. Manschappen van het Oostenrijkse coalitieleger komen de bezettingsmacht vervolledigen. In het hospitaal liggen ongeveer 300 Pruisische soldaten.

Wieden 1814, 'De Haven van Oostende'. Begin 1814 is de internationale politieke toestand duidelijk gekeerd in het nadeel van de Fransen. Wieden die al in 1812 hulde brengt aan Nelson, en in 1813 een Engels korvet de haven laat binnenvaren, schildert nu de 'De Haven van Oostende' opnieuw. Het is nu echter een Frans korvet die de haven binnen zeilt. Op de achtergrond links nog steeds de Engelse tweedekker die vuurt op een Frans schip. Tussen de korvet en de schans is er een roeisloep toegevoegd. Dit schilderij bevindt zich in het MAS, Antwerpen. Een reproductie van dit schilderij wordt door de (echte) Haven van Oostende in 1998 uitgegeven.

Detail uit 'De Haven van Oostende' 1814. De soldaten hebben nu een rode pluim op hun shako (hoed) en een rode kraag. Het hondje is er nog steeds. De rode kraag kan wijzen op Franse infanterie, de rode pluim op grenadiers die deel uitmaken van de lichte infanterie.

Wenzeslaus Wieden overlijdt te Oostende op 9 september 1814. Hij is dan 45 jaar. Op zijn overlijdensakte staat "schilder". Hij wordt beschouwd als de gangmaker van de 19de-eeuwse kunst van het maritieme achterglasschilderij, waarbij Oostende een centrale plaats inneemt in Europa.

De politiek na Wieden

Van 18 september 1814 tot 9 juni 1815 is er het Congres van Wenen onder voorzitterschap van Von Metternich. Engeland dringt aan op een bufferstaat tussen Frankrijk en Pruisen. Oostenrijk verliest de Oostenrijkse Nederlanden. Er wordt beslist dat de nieuwe staat de naam 'Koninkrijk der Nederlanden' zal dragen. Prins Willem Frederik van Oranje-Nassau wordt constitutioneel monarch. Op 16 maart 1815 spreekt Prins Willem zijn troonrede uit als Koning Willem I der Verenigde Nederlanden en Hertog van Luxemburg. Zijn rijk bestaat dus uit de Zuidelijke en de Noordelijke Provincies, het prinsbisdom Luik en het Groothertogdom Luxemburg. Op 6 april 1815 doet het nieuwe koningspaar zijn blijde intrede in Brussel.

Onverwachts keert Napoleon terug uit Elba. Hij wordt op 1 maart 1815 als een held ontvangen door Franse legereenheden en een meerderheid van de bevolking.

Op 18 Juni 1815 wordt Napoleon te Waterloo definitief uitgeschakeld door de Pruisen, Engeland en de (Verenigde) Nederlanden. Op 22 juni 1815 moet Napoleon voor de tweede keer aftreden. Hij wordt verbannen naar het in het midden van de Atlantische Oceaan gelegen eiland Sint-Helena. Tot aan zijn dood brengt hij er zijn tijd door met zijn mémoires.

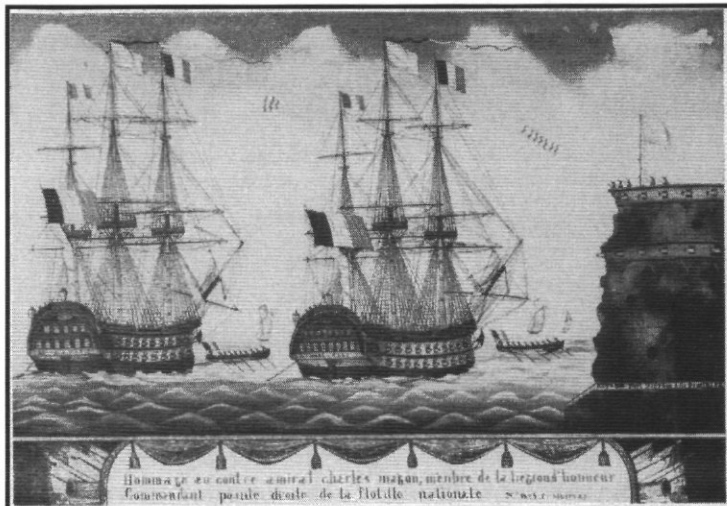
De Oostendse navolgers van Wieden

Wieden heeft te Oostende enkele collegae- en navolgers- achterglasschilders.

F. Meseure

François Laurent Meseure, geboren 1772 te ? en overleden te ? op ?, is dus 3 jaar jonger dan Wieden. Zijn naam komt in de bevolkingsregisters van Oostende voor in 1803 en 1806. Het oudst gekende achterglasschilderij van Meseure is gesigneerd en gedateerd: 1808. Het is een eerbetoon aan de Franse admiraal Charles Magon die in 1802 betrokken was bij het neerslaan van een slavenopstand in de Franse kolonie San Domingo (Meseure is dan 30). Dit werk heeft dus niets met Oostende te maken en laat vermoeden dat Meseure Franse roots heeft. De theatrale plaatsing van de tekst en de militaria in dit werk van 1808 zijn gelijkaardig aan die van Wieden in zijn werken van 1812 (Nelson), 1813 (Haven) en 1814 (Haven). Bij Meseure zijn de vlaggen in de militaria wit (de Franse Witte Vlag die al sinds 1794 officieel vervangen

is door de Franse driekleur). Wieden schildert Engelse vlaggen in zijn militaria. Heeft Wieden hiervoor Meseure als voorbeeld genomen, of omgekeerd? Was Meseure een voorbeeld, een leerling, een medewerker of collega van Wieden? De golven op de schilderijen van Meseure hebben een typische vorm, minder realistisch dan die van Wieden. Het laatst bekende werk van Meseure dateert van 1860, toen was hij dus al achtentachtig.

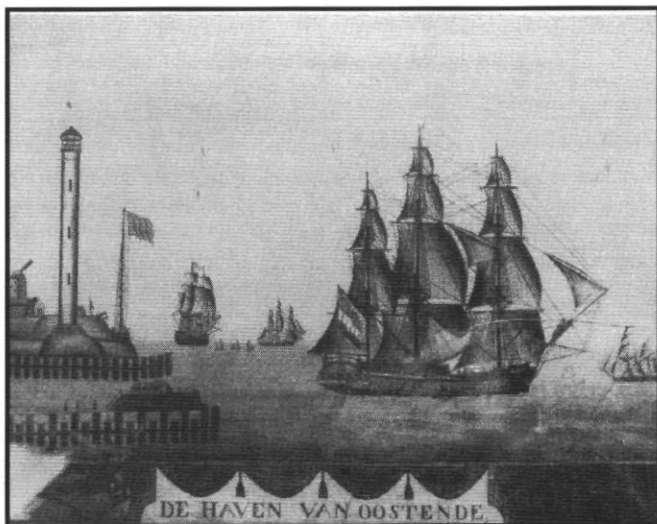

F. Meseure, 1808

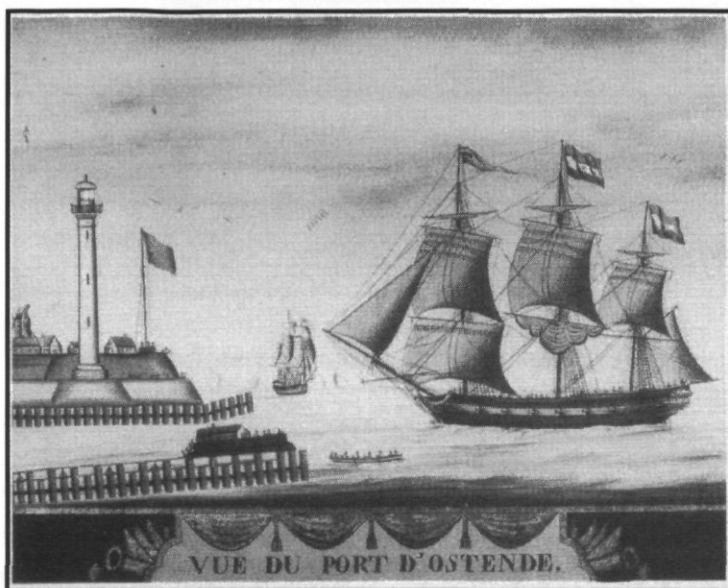
P.C. Weyts

De meest gekende navolger van Wieden en Meseure is Petrus Cornelius Weyts. Hij is geboren te Gistel op 4 januari 1799 en dus 30 jaar jonger dan Wieden. In 1838 verhuist Weyts met zijn gezin naar Antwerpen en sterft er op 29 maart 1855. Als Wieden sterft in 1814 is Weyts 15 jaar. Weyts zal zeker Meseure nog gekend hebben te Oostende en is mogelijk een leerling van hem. In zijn Oostendse periode kopieert Weyts nogal van Wieden en Meseure.

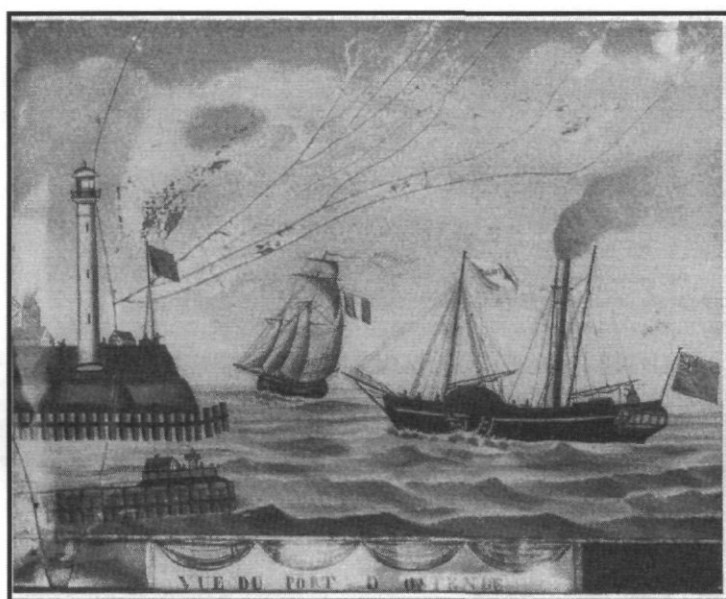
Het eerst gekende en gedateerde schilderij van Weyts dateert van 1824. Het is getiteld...jawel 'De Haven van Oostende'. Het is duidelijk geïnspireerd door het werk van Wieden. Toen Weyts zijn haven van Oostende schilderde in 1824, was Weyts 25 jaar oud en Meseure 52.

P.C. Weyts, 1824. We zijn in de periode van de Verenigde Nederlanden onder Willem I, 1815-1830. Het schip is nu een bewapend koopvaardijfregat 'Flora de Gaend', met Nederlandse vlag. Op de achtergrond links, twee driemasterschepen en drie Vlaamse schuiten. Seinmast met rode vlag. Op de dijk is de semafoor verdwenen.

Toegeschreven aan P.C. Weyts, omstreeks 1824. 'Vue du Port d'Ostende', getekend noch gedateerd. Nederlands korvet met 18 stukken. Seinmast met rode vlag. Twee kanonnen binnen de wallen. Op de voorgrond een roeisloep.

P.C. Weyts, omstreeks 1824. 'Vue du Port d'Ostende' stelt de Engelse raderstoomboot 'Talbot' voor die de eerste stoomverbinding tussen Engeland en het vasteland verzekerde. Op de achtergrond een Franse kof. Havenhoofd met twee kanonnen. Seinmast met rode vlag. Op de achtergrond een Frans kof zeilend aan de wind in de richting van de haven. MAS Antwerpen.

Na de revolutie van 1830 breidt de haven van Antwerpen snel uit. In 1838 verhuist Weyts met zijn gezin naar Antwerpen en hier eindigt dus de Oostendse periode van Weyts. Petrus Weyts en zijn familie maken, tot ongeveer 1878, Antwerpen tot een wereldbekend centrum van achterglasschilderen. Honderden schilderijen van het Antwerps atelier van Weyts geraken verspreid aan boord van vreemde schepen. Men treft zijn schilderijen nu aan in verschillende openbare en privé-verzamelingen in België, Duitsland, Denemarken, Zweden, Noorwegen, Engeland en de Verenigde Staten van Amerika.

De schilderijen van Weyts uit zijn Antwerpse periode zijn meestal schepen op de Schelde. Het water is er dan ook veel kalmer, in tegenstelling met de golfslag zoals geschilderd door degene die in Oostende verbleven.

P.C. Weyts, 1835. 'Vue du Port d'Ostende'. De galjas 'Le César' vaart de haven uit. Dit werk is in het bezit van het Heemmuseum 'De Plate', Oostende. Er is ook nog een tweede achterglasschilderij van Weyts in De Plate.

P. Nefors

De traditie van het achterglasschilderen wordt te Oostende na Weyts nog verder gezet door Petrus Nefors. Nefors is geboren te Oostende op 12 augustus 1790. Hij is dus 21 jaar jonger dan Wieden. Nefors is overleden te Oostende op 3 maart.1876. Van hem zijn werken bekend tussen 1836 en 1869. Ook hij neemt op sommige schilderijen de theatrale tekst en militaria over. Gezien bij Meseure?

Anderen

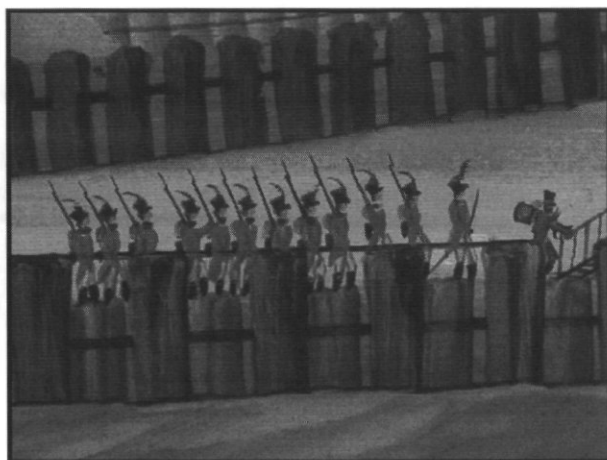
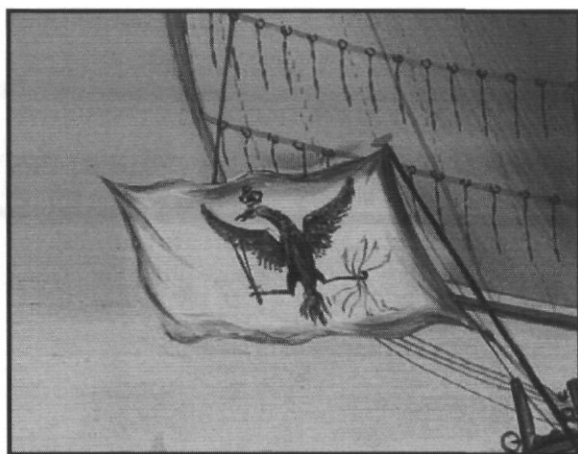
Er is ook nog 'Oostends' werk bekend van E. Devriese, die in de buurt van Oostende moet gewoond hebben en van E. Vanheste. Buiten hun schilderijen is er van die achterglasschilders verder niets bekend. Het enig gekende werk van Vanheste is bewaard in het Heemmuseum De Plate, Oostende. Het enig gekende van Devriese dateert van 1852. Het lijkt erop dat omstreeks 1870 het achterglasschilderen in Oostende volledig is uitgestorven.

Onbekend

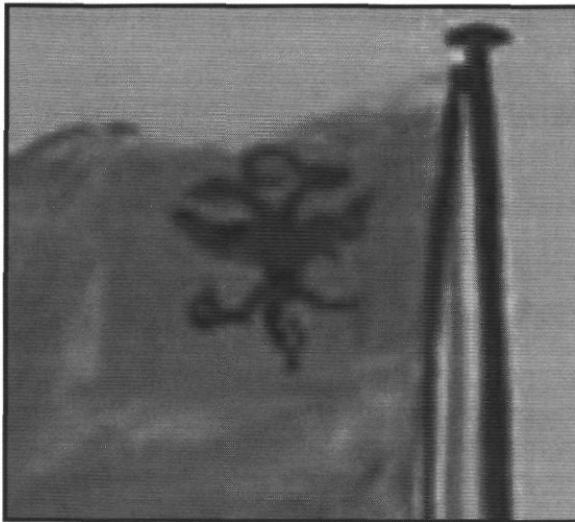

Ook het Friese Scheepvaartmuseum is in het bezit van een 'Haven van Oostende'. Het schilderij is getekend noch gedateerd. Het bevat ook geen titel noch militaria. Een tweemastkofschip met Pruisische vlag zeilt de haven van Oostende uit.

Aan de golven te zien lijkt het geen werk van Meseure. Weyts schildert meestal zachtere golven en is in 1815 pas 16 jaar oud. Nefors is, rond 1815, 25 jaar oud. De eerste nog gekende werken van Nefors dateren van 1830 en hij maakt, voor zover wij weten, geen kopieën van anderen. De golven en de wolken doen denken aan Wieden. Zou het een werk van Wieden kunnen zijn?

Soldaten hebben rode uniformen, dit wijst op Engelse Red Coats. Het hondje is er niet meer.

Aan de seinmast zien we een blauwe vlag met een zwarte tweekoppige adelaar op geel veld. Dit wijst op het Oostenrijkse Keizerrijk (1804-1867). Toen Oostenrijk in 1804 onder Frans I (1768-1835) een Keizerrijk werd, werd in het wapen de dubbele adelaar ingevoerd als verwijzing naar het Heilig Roomse Rijk. Frans I was ook, maar dan als Frans II, de laatste keizer van het Heilige Roomse Rijk. Dit Rijk was in de voorbije 200 jaar een steeds losser verband geworden. Het werd ten slotte op 6 augustus 1806 door Frans II ontbonden. De adelaar houdt in zijn ene poot de scepter en het rijkszwaard, in de andere de rijksappel. Het is gekroond met de keizerlijke kroon. Later zal de dubbele adelaar het symbool worden van Oostenrijk-Hongarije.

Een Pruisisch schip, Engelse Red Coats en een vlag van het Oostenrijkse Keizerrijk in Oostende, dat zal pas kunnen vanaf april 1814. Op 16 maart 1815 spreekt Prins Willem zijn troonrede uit als Koning Willem I der Verenigde Nederlanden en Hertog van Luxemburg. Oostende komt dan onder Nederlands bewind.

Dit alles laat vermoeden dat het achterglasschilderij hierboven dateert tussen april 1814 en maart 1815. Wieden overlijdt op 9 september 1814. Is dit het laatste werk van Wieden? Zijn de banbliksems in de Pruisische vlag een subtiele weerwraak op die nacht van 11 juli 1794 (Wieden was toen 25) dat de Fransen op de visserskaai de staak afbreken met de dubbele arend die zijn bliksems uitspreidt over de rode jacobijns muts?

Met dank

Met dank voor de gewaardeerde input:

- De Gryse Karel,
- Devriendt Huguette, Mu.ZEE Oostende,
- Moeyaert Annemie,
- Pitteljon Etienne, Gidsenkring Lange Nelle, Oostende,
- Seffinga Meindert, Fries Scheepvaart Museum, Sneek (NL),
- Stubbe Nadia, Heemmuseum De Plate, Oostende,
- Vrelust Jef, MAS, Antwerpen.

Bronnen:

Achterglasschilderijen:

- J. Van Beylen: Vlaamse Maritieme Achterglasschilderijen (Antwerpen: Nationaal Scheepvaartmuseum). In : Mededelingen van de Marine Academie van België, dl. XI, 1958-1959.
- J. Van Beylen: Vlaamse Maritieme Achterglasschilderijen Antwerpen: Nationaal Scheepvaartmuseum, 1981.
- Hans Jürgen Hansen: Kunstgeschichte der Seefahrt. Oldenburg: G. Stalling Verlag, 1966.
Ook vertaald in het Nederlands als: De glorie van het schip. Brussel: Elsevier, 1967.
- Norbert Hostyn: Schilders van Scheepsportretten in achterglastechniek, in: tijdschrift De Plate; 1978, p110-129 en 1981, p 215-247.
- Achterglasschilderijen. Uitgegeven door de A.G. "Haven van Oostende" in 1998.
- Website <http://friesscheepvaartmuseum.nl>.

Franse periode in Oostende:

- G. Billiet: Oostende in de Franse tijd: kroniek van de voornaamste gebeurtenissen, in tijdschrift De Plate; 1978, p. 4-5, 23-25, 42-43, 64-66, 89-90, 115-116 en 137
- [S.n.:] Oostende, 25/03/1793 – 28/09/1802: dagboek van de Franse Tijd. Bewerkt door A.G.R; Driessen. Oostende: eigen beheer, 1997.
- Frank Ryon en Freddy Hubrechtsen: Fort Napoleon. Erpe: Uitgeverij De Krijger, 2000.
- Werner Rabau: Voor Koningin geboren: Oostende duizendjarig boegbeeld van maritiem Vlaanderen. Middelkerke: JMP-Trends, 2000.

Op de kaft een afdruk van een geporseleinde kaart

**Hôtel du Grand Café
uitgebaat door
C. Salzgeber
Wapenplein
Oostende**

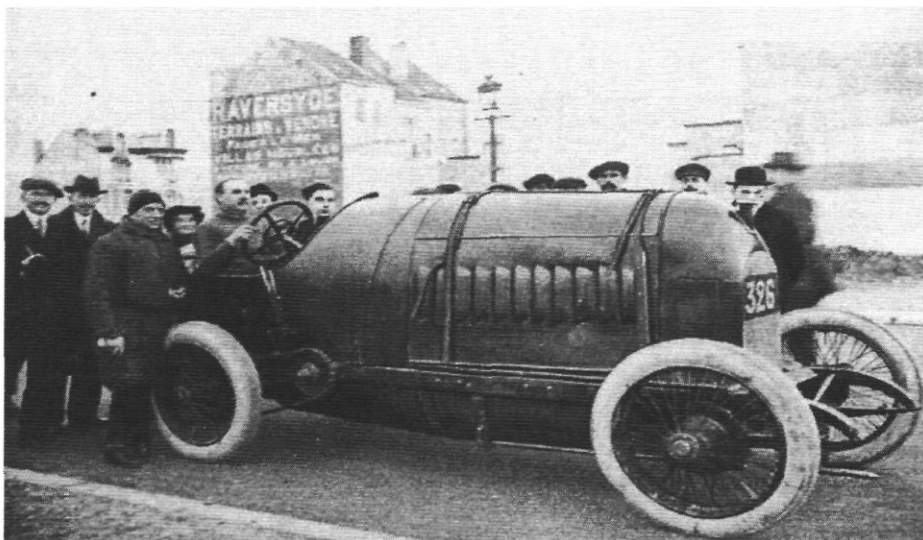
Recordpoging in Oostende (1913): de "Fiat S76" van Arthur Duray
langs de kustweg van Oostende naar Middelkerke

door Roland Pierloot

Het verhaal van de laatste etappe van de recordgekte in Oostende grenst aan het ongelooflijke.

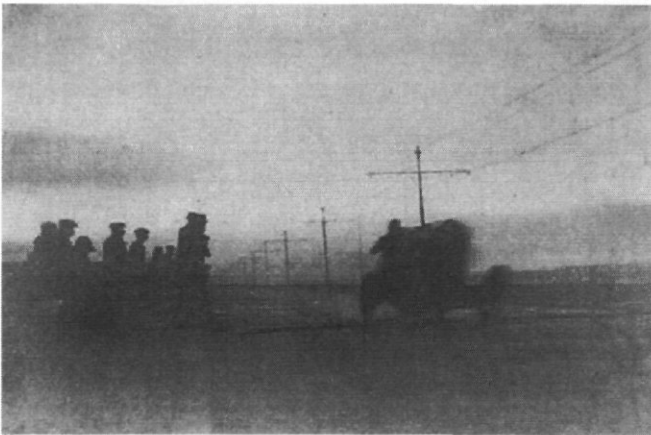
In 1911 bouwde Fiat twee exemplaren van zijn meest geflippte creaties ooit, voorzien van waarschijnlijk de grootste ooit gebouwde "vier cilinder"-motor: de "*Fiat S76*". Met zijn zuigers van bijna 20 cm diameter ontwikkelde "het beest van Turijn" zo'n 33 pk. Dit monster was enkel gebouwd om records te breken. In tegenstelling tot de "*1905 Darracq*" die een motor op wielen was, werd de carrosserie van aerodynamische stroomlijn voorzien. Het ontwerp was gemaakt als directe concurrent voor de "*Blitzen Benz*", een Duitse bolide die het record op 211,32 km/u. hield.

De "S76" was bijna een man hoog en de bestuurder alsook zijn mechanicus dienden feitelijk langs de neus te kijken in plaats van erboven ... De uitlaten spoten vuur in de gezichten van onschuldige voorbijgangers en maakten hen doof. Toen, al in 1911, was er in Engeland op het speciaal gebouwde komecircuit van *Brooklands* aan méér dan 200 km/u. gereden. Het werd de eigenaar, de Russische prins Soukhanoff, te heet en, na een ronde in de passagiersstoel, moest hij eruit ... De volgende poging was op het strand van de *Saltburn Sands* alwaar goede tijden geklokt werden. Maar verdere pogingen werden brutaal afgebroken door het opkomende water. Soukhanoff zocht een andere recordweg en een andere bestuurder voor zijn racemonster.

De Fiat S76 te Raversijde aan het begin van de recordpoging op de kustweg

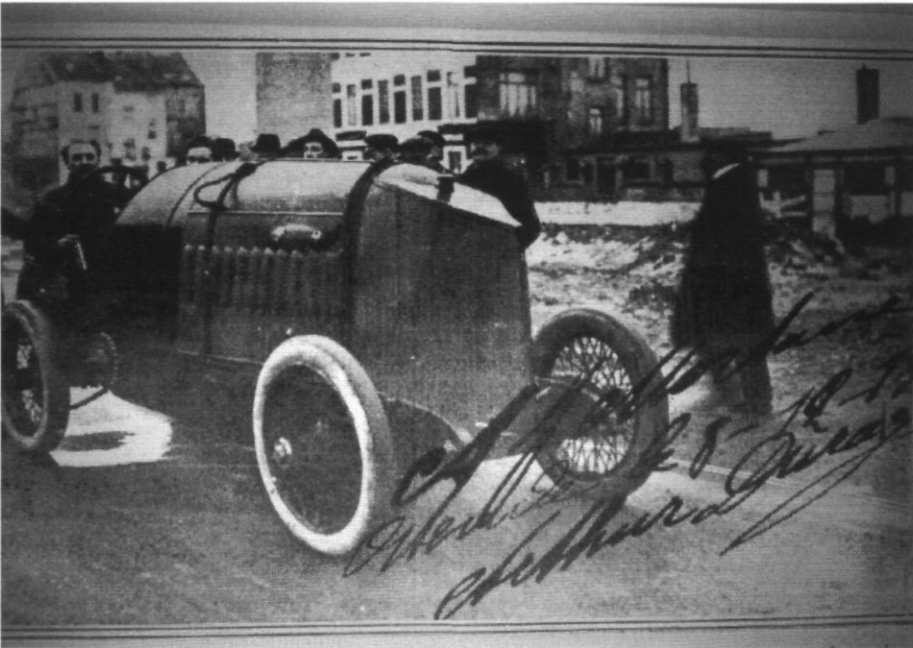
Hier zien wij de terugkeer naar Oostende van onze gekende Amerikaanse Belg Arthur Duray! Op 8 december 1913 werd er een officiële gemeten snelheid bereikt van 211,66 km/u., en dit in zeer lastige omstandigheden. Duray en Soukhanoff konden geen slechter moment gekozen hebben om hun poging te doen! In de zes weken stand-by waren er slechts twee dagen met matig goed weer. En de directeur van de kusttram die parallel aan het te volgen traject reed, belde steeds de politie op om de plannen van de recordbrekers te dwarsbomen, - van zodra de auto uit zijn garage werd geduwd ...

Duray in volle actie op de kustweg
Oostende-Middelkerke

De behaalde snelheid van 211,66 km/u. was vlugger dan de 211,32 van Barney Oldfield en zijn "Blitzen Benz". Doch, omdat sedert eind 1910 een officieel snelheidsrecord gebaseerd was op het gemiddelde van een traject 'heen en terug op dezelfde weg', werd dit record niet erkend. Duray was er niet in geslaagd om tijdig dezelfde route terug te

rijden in tegengestelde richting. Er werd besloten om de 'poging tot' het jaar daarop opnieuw te rijden, dus in de beide richtingen. Maar in gevolge het oorlogsgebeuren is dit toen er niet meer van gekomen. In het huismagazine van Fiat, "Revista Illustrata mensile" van 1914, schrijft Duray, dat hij verschillende keren meer dan 226 km/u. gereden had, maar dat de tijdsopnamen niet duidelijk genoeg waren geweest voor homologatie. Duray was terug de snelste ter wereld geworden, maar zonder officiële erkenning.

*Notre compatriote
Arthur Duray
photographié sur la
Route Royale
d'Ostende, au
volant de sa Fiat
300 HP: il atteint
225 km. à l'heure,
chronométré par
des appareils
électriques.*

Een gehandtekende
afbeelding van
Duray op 8
december 1913.

Dit verhaal is niet af. De auto bestaat nog en werd vanaf 2001 gerestaureerd door de Engelsman Duncan Pittaway, opnieuw met de grootste aandacht voor detail en authenticiteit. De wagen is heden in zijn laatste stadium, alvorens binnenkort terug de voorbijgangers op te schrikken met vlammen en oorverdovend lawaai. Er is beloofd, dat deze auto in 2014 opnieuw naar Oostende zou komen.

Dit verslag kwam tot stand met de volle medewerking van Nick Jonckheere.

Mag ik de lezers vragen, en dat voor verder onderzoek, of er fotomateriaal ter beschikking is aangaande de periode 1930-1939: O(o)stende "auto rally's" en "concours d'élégance"? Vanwege en aan dhr. Roland Pierloot, Elizabethlaan 1A (bus 3), 8400 OOSTENDE. Telefoon: (059) 70.08.89 of per e-mail: roland.jeannine@skynet.be. Alvast bij voorbaat mijn dankzegging.

STADSMUSEUM OOSTENDE

Langestraat 69, 8400 Oostende

T. 059 51 67 21

Openingstijden: 10.00-12.30 & 14.00- 18.00 uur
Dinsdag gesloten.

Toegangsprijs

€ 4

€ 2 (met reductie)

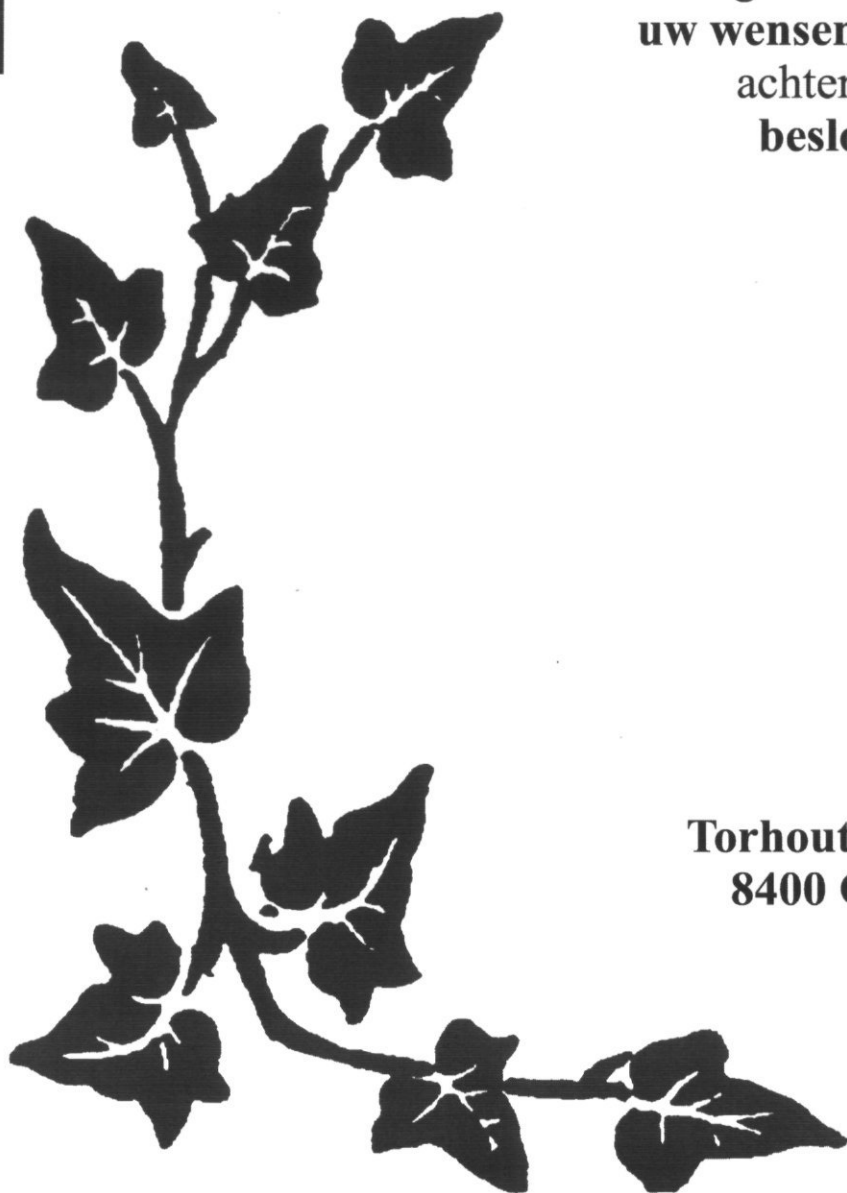
€ 0 < 19 jaar

- Leden van Heemkring De Plate + partner (op vertoon van lidkaart)
- Leden van de Vrienden van Mu Zee – collectie Stad Oostende (op vertoon van lidkaart)
- Gidsen van Lange Nelle (op vertoon van lidkaart)
- Inwoners Oostende elke eerste zondag van de maand

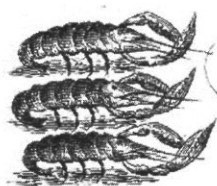
Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53

Depôt d'Huîtres fraîches & de Homards

ROSALIE DESMET

Rue de la Chapelle N°16.

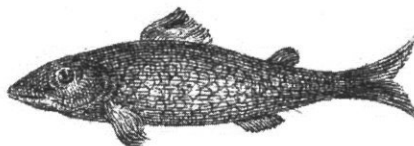
OOSTENDE.

Tient les poissons frais, salés, secs et Fumés

FROMAGES

Fruits verts & secs &.

Elle se recommande à la bienveillance du public.

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 41

NUMMER 7-8-9

MAAND juli-augustus-september 2012

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 144: Nieuwe publicatie. De West-Vlaamse visverwerkende industrie in de periode 1881-1930.

Blz. 145: **E. SMISSAERT:** Het "*bonte wereldje*" van de Oostendse Heemkring "De Plate", geschaard rond haar tweede "Hoofdman" (1974-1999), wijlen August Van Iseghem.

Blz. 151: **F. GEVAERT:** De metamorfose van de haven van Oostende (deel 28).

Blz. 159: **R. JANSOONE:** Het dagelijkse leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944): deel 11.

OPGELET: het tijdschrift dat u ontvangen heeft in de maand juni heeft verkeerdelijk het nummer 5 en mei als maand. Het moet zijn: **nummer 6** en maand **juni 2012**.

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitter:

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAEELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Emile SMISSAERT: Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Ferdinand GEVAERT: Duinenstraat 41, 8450 Bredene.

Roger JANSOONE: Ekenlaan 12, 8481 Ichtegem.

1ste SEPTEMBER ACTIVITEIT

donderdag 27 september 2012 om 20.00 uur

in de conferentiezaal van de V.V.F. , dr. Louis Colensstraat 6, Oostende

onderwerp: **KRAAMINRICHTINGEN IN OOSTENDE VROEGER EN NU**

spreker: mevr. **Annie STORME**

De voordrachtgeefster van deze avond is zelf geboren in Oostende en opgegroeid in het centrum van de stad.

Na de dood van haar man, door een auto-ongeval in Duitsland, volgde ze als moeder van twee kinderen in Braunschweig (D) een driejarige opleiding als vroedvrouw.

Annie Storme woont nu terug in Oostende, is gids bij Lange Nelle en ook lid van onze Kring.

Als vroedvrouw is ze altijd geïnteresseerd geweest in de ontwikkeling van de verloskunde in de loop van de geschiedenis.

Zwangerschap, geboorte en kraambed betekenden steeds hoop, geluk en voldoening in het leven van de vrouw.

Zolang een thuisbevalling gebruikelijk was, werden de moeder en het pasgeborene door de vroedvrouw en familie verzorgd.

Sinds geruime tijd hebben sociologische omwentelingen deze toestand veranderd, ook de drang naar zekerheid bij de mensen. Men heeft daarom de geboorte en de eerste kraamzorg naar de "moederhuizen" of kraamafdelingen van de ziekenhuizen verlegd.

Deze evolutie heeft ook in Oostende plaats gehad. Al in de 19^e eeuw waren er in Oostende kraamafdelingen aanwezig; sommige waren aan ziekenhuizen verbonden, andere niet.

Sinds begin de jaren '60 moeten kraamklinieken volgens de wet verbonden zijn aan een ziekenhuis.

Deze avond brengt Annie Storme de boeiende historische ontwikkeling van de Oostendse kraamklinieken in een geïllustreerde voordracht.

Iedereen is welkom en we hopen u terug te ontmoeten op deze eerste voordracht van het najaar.

2de SEPTEMBER ACTIVITEIT

zaterdag 29 september 2012 om 16.30 uur

wandeling "**ZOE MAGER LIK A GROATE...**"

Op deze wandeling neemt **Dirk Verstraete** ons mee langs de "garren" van toen en de opvangcentra van nu.

We maken kennis met de wereld van de vissersgezinnen anno 1912 en de daklozen anno 2012.

Mensen die in onze stad in armoede leven zijn er steeds geweest, maar niet altijd zichtbaar.

Een tocht in de wereld van "krotte en compagnie..."

Dirk Verstaete is gids bij Lange Nelle en ook lid van onze Kring.

We verzamelen om **16.30 uur** aan de ingang van het station en eindigen aan de koninginnekapel van Louise-Marie (achterkant Sint-Petrus en Pauluskerk)..

Na de rondleiding die 90' duurt wordt er nog een drankje aangeboden.

Inschrijven kan door **5 euro** te storten op rekening BE81 3800 0966 6224 van De Plate Oostende.
Opgelet: er kunnen slechts 20 personen deelnemen. Wil je er bij zijn stort dan nog vandaag.

NIEUWE PUBLICATIE

Nieuwe uitgave van de Vrienden van het Nationaal Visserijmuseum van Oostduinkerke :

DE WEST-VLAAMSE VISVERWERKENDE INDUSTRIE IN DE PERIODE 1880-1930

Deze nieuwe publicatie van de Vrienden het Nationaal Visserijmuseum te Oostduinkerke met als auteur Rudy De Clerck geeft een complete beschrijving van de toenmalige kleinschalige en talrijke ambachtelijke vestigingen voor het roken en (of) drogen van vis, de visconserven industrie en het produceren van levertraan in de tweede helft van de 19^e eeuw in de volksbuurten van Nieuwpoort, De Panne, Brugge en uiteraard ook Oostende.

De studie bevat, naast de historische uitleg, ook talloze illustraties van authentieke en officiële documenten, zoals handschriften en -tekeningen, artistieke briefhoofden en handgeschreven protestbrieven over deze bedrijven, telkens gegroepeerd per regio. Ook informatie over het "commodo et incommodo", de schriftelijke bezwaren uit de buurt, de ingediende plannen en de officiële toelating of de weigering van de Bestendige Deputatie komen ruim aan bod.

De kostprijs van het boek is vastgesteld op 15 Euro, maar er kan vooraf worden ingetekend :

Tot 10 december kan vooraf ingetekend worden.

Dit dient te gebeuren door overschrijving van 12 Euro op het rekeningnummer 800-2226143-71 van "De Vrienden van het Nationaal Visserijmuseum van Oostduinkerke.

Het boek zal dan beschikbaar zijn in het Stadsmuseum Oostende vanaf 15 december mits 'Afhaling in Oostende' te vermelden op het overschrijvingsformulier.

Het “*bonte wereldje*” van de Oostendse Heemkring “De Plate”, geschaard rond haar tweede “Hoofdman” (1974-1999), wijlen August Van Iseghem.

“(…) Hij die als allerlaatste telg van deze familietak een onvermoeibaar verteller was” (1). En, zoals wij poogden nagaan en uit eigen belevenis konden ervaren: nog zovéél meer. Op zijn overlijdensbericht d.d. 31 mei 2012 staat vermeld: “geboren in Dinard (Frankrijk) op 10 april 1919 en overleden in Oostende op 16 mei 2012. Verzekeringsmakelaar op rust, Ere-Hoofdman “De Plate”, Past-Voorzitter “Rotaryclub (afdeling) Oostende, echtgenoot van mevrouw Milou Deceuninck (...) Bijzetting aldaar in de familiegrafkelder op de begraafplaats “Paster Pye” aan de Nieuwpoortsesteenweg heeft plaatsgehad in strikte familiekring. Dit bericht geldt als enige kennisgeving” (2). Auguste (geboorteverisie) Van Iseghem: gewis een *figuur* nauw verbonden met wat wij nu als het *oude(re) Oostende* kennen. Hij wist dat en koesterde het. En kon goed, soms oeverloos, en met smaak voor details uitweiden over dat rijk geschakeerde verleden van het Oostende-van-weleer, allerlei door anderen reeds vergeten figuren oproepen en wist sfeer te scheppen in zijn verhalentrant. August (vervlaamst, ook als “Gust” aangesproken) was een doorgaans betrouwbaar aanspreekpunt over feiten en personages, voor reminiscenties allerhande, - in hoofdzaak: als het maar “van vroeger” was ...

Af en toe kwam ter sprake in onze bestuursvergaderingen – maar dan ongewild, terloops en zonder er op in te gaan – dat “Gust” de “laatste der Van Iseghems” was. Zijn echtgenote Milou (eigenlijk een afkorting van Marie-Louise) was van de toenmaals te Oostende belangrijke en bemiddelde familie Deceuninck. Hijzelf een notariszoon die middelbare studies voltooid had en beginnend student in de rechten aan de KU Leuven was; de turbulente meidagen van 1940 hinderden aldaar zijn examens en hij heeft niet verder “geïnsisteerd”. In het kort gezegd: August stortte zich via familie in assuranties, later ook in vermogensbeheer en dergelijk zakendoen. Hij wist wat men noemt ‘gefortuneerd’ te worden en zich in dat milieu te doen gelden. Mijn moeder Simone (°1914 !) herinnert zich nu nog hoe jongeman August per fiets ‘doende bezig’ rondreed en vele, heel vele jaren later, tot op hoge leeftijd, zich met de auto naar hier, naar daar begaf. Milous zuster was gehuwd met een apotheker, gevestigd in de James Ensorgalerij, en die “geen commerçant was”; zij zijn mettertijd weggetrokken uit Oostende. Raoul Halewyck “van d’oesterput” aan de Spuikom en de toen welbekende chirurg dokter Depuydt aan de Elisabethlaan waren verwanten op wie het echtpaar Van Iseghem fier gingen. Milou “et son cher Auguste” installeerden zich na een tijdje

metterwoon in een huis-met-cachet aan de Stockholmstraat 47. Hij die het talent voor zakendoen in zich had, betrok er hun kantoren; zijn vrouw nam heel wat "bureauwerk" voor haar rekening en ... allengs slaagden zij in het leven. Zie bv. de annonce, als steun bedoeld, op de kافت van ons tijdschrift uit 1984: "An Hyp Spaarkas kredieten. A. Van Iseghem. Alle verzekeringen. Hypotheken, Stockholmstraat 47a, 8400 Oostende. Tel.: 059/70.35.73". Nog wat later gingen zij "aan 't park" wonen, hoek Ijzerstraat 1-Karel Janssenslaan: zij bezetten de gehele tweede verdieping van het niet zolang geleden geklasseerde herenhuis van wijlen de heer Burgemeester Henri Serruys (1888-1952) dat nu nog de zetel (gelijkvloers) is van de aloude "Société littéraire". Mevrouw weduwe Serruys (1ste verd.) is jarenlang de voorzitter geweest van de Oostendse afdeling van het Rode Kruis. In de buurt woonden - vroeger dan - nog andere prominenten van stad. Wij gedenken hierbij de bekendst gebleven persoonlijkheden als burgemeester Alfons Pieters (1845-1912), hoek Karel Janseenslaan en Leon Spilliaertstraat alsook burgemeester Eduard Moreaux (1870-1958), "Ostend House", Leopold II-laan 10; beide huizen zijn inmiddels afgebroken. August vleide zich in dergelijk milieu van de burgerij, wie zou niet ?, - al kon hij met iedereen om, wat immer een grote troef is. In zaken en o.m. zijn activiteiten in het "De Plate"-midden - toch eerder volks van aard, taal en strekking, niet? - leggen hiervan getuigenis af.

Eens - in de loop van één of ander bestuursvergadering (rond 1980?) - wierp de toenmalige secretaris Jan B. Dreesen (1925-1997) op, dat in onze periodiek een onbepaald aantal artikels zouden gewijd worden aan de familie Van Iseghem. Een soort serie zoals de toen nog zeer jonge, aankomende en door Van Iseghem en Vilain fel gesteunde kunsthistoricus, Norbert Hostyn (°1952), bijeen sprokkelde over Oostendse bekende families zoals Royon, Hamman e.a. Over "familiebanden" en begonnen vanaf 1979: "De familie ... en haar verwanten" (toenmaals gepubliceerd in "t VVF-Streepje", het huisorgaan - zeer bescheiden van opzet en uitvoering, hoor - van de VVF-afdeling, Oostende-kuststreek. Het plannetje van Dreesen geraakte zelfs niet van de grond. Immers, deze familie was zo uitgebreid, bij ons en in het binnenland, en wijdvertakt; bovendien, hierin competente vorsers, én met tijd en geld hiervoor!, ontbraken ons. Het was m.a.w. een 'doodgeboren kind', maar een idee dat tot nu niet weggewist was uit mijn geheugen. Niet te vergeten is, dat Milou vier kinderen ter wereld bracht: hun dochters Anne, Myriam, Chantal en Dominique die op hun beurt 'genealogisch met effect actief' waren, zonder dat de *familienaam Van Iseghem* door hen, bij hen kon voortgezet worden ... Zoals reeds aangehaald, sporadisch kwam dit item, als een tussendoortje doch toch niet 'als zomaar een banaliteit', tijdens ons maandelijks overleg ter sprake.

Heden is, sedert het jaar 2000 e.v., bij research de "Bibliografie van de geschiedenis van Oostende" *incontournable*, een naslagwerk waar men enkel profijt kan bij halen.

- VAN ISEGHEM, Charles: *Renseignements généalogiques sur la famille van* (sic) *Iseghem*. Ostende: Elleboudt-Desmedt, s.d. - 56 p.
Oudere familiegegevens.
- *De familie Van Iseghem*, in tijdschrift 'De Plate', III, 1974, nr. 5, p. 4.
Zeer misleidend, want er is enkel een korte tekst bij een foto van een schilderij uit ... 1836 (!) ...
- OUVRY, Robert : *De familie Van Iseghem en de Koninklijke Jacht Club van Oostende*, in: *De Plate*; XXIII, 1994, p. 223-225.
Enkele personages komen wél aan bod; nuttige en verhelderende "bijdrage tot ...".
- VAN HYFTE, Ivan : *De familie Van Iseghem, nadrukkelijk aanwezig op Raversijde*, in : *De Plate*; XXXII, 2003, p. 263-264.
Men is al wat gevorderd in de "Van Iseghem-ologie" na lezing van dit artikel. De auteur die geruime jaren het Kadasterarchief doorploegde, is hier tevens te rade gegaan bij August V.I. himself,
een bron van 'mondelinge geschiedenis' op zichzelf!

- DREESEN, Jan B. : *August Van Iseghem, 75 jaar jong en 20 jaar voorzitter van de Oostendse Heemkring 'De Plate'*, in tijdschrift *De Plate*; XXIII, 1994, p. 145-149 : ill.

In zijn typische stijl (wij horen hem bijna weer spreken, soms oreren!) licht de auteur die meer vriend dan collega was, aan de hand van Gusts '*herinneringen aan*' als uit eigen '*belevenissen met*', het doopceel en beschrijft de levensloop van de gelauwerde. Toch had ook hij hiervoor 5 bladzijden nodig!

Na 18 jaar nog best te genieten en om over te 'schuddebollen' ...

De 'Van Iseghems' waren bijzonder gehecht aan en gelukkig met hun directe verwantschap met één van de roemrijkste en bekendst gebleven (door 'straatnaamgeving') burgemeesters van Oostende: Jean Ignace A. Van Iseghem (1816-1882) die tevens 34 jaar lang als volksvertegenwoordiger fungeerde. Deze populaire, liberale 'burgervader' (1861-1882) kon bogen op tal van verdiensten (zoals later Alfons Pieters even onvergetelijk het hem nadeed) en werd, bij wijze van dankzegging en als eerbewijs, bedacht met het herbenoemen van de 'Noordlaan' tot 'Van Iseghemlaan = Boulevard Van Iseghem', één van de meest centrale en drukst gebruikte stadswegen in het volle centrum van Oostende. In het salon van het gezin Van Iseghem-Deceuninck prijkt nu nog steeds diens portret, als hommage aan, maatschappelijk gezien, het "best geslaagde" familielid van de hele groep.

In de loop der jaren gaarde August V.I. zelf – diplomaat en toegankelijk, perfect tweetalig, verdraagzaam en met ongeveinsde medemenselijkheid in de omgang, met praktische en gewiekste aanpak van zaken – een uitgebreide kennissenkring bijeen, binnen en buiten de stad, die hem nodig hadden en respecteerden. Voor een vereniging een welkome, goede aanwinst in het toen gammel te noemen team dat de 'Oostendse Heemkundige Kring De Plate' van die tijd was.

Zo glijden wij over naar het tweede gedeelte van ons exposé. De samenstelling van het Bestuur kende toenmaals, van einde 1954 (= stichtingsdatum) tot aanvang 1974 (= nieuwe stijl), door omstandigheden een grillig verloop, was wisselvallig en niet hecht, tevens nauwelijks dynamisch te noemen. Het is m.i. hier niet aangewezen om het verloop te schetsen. Dát zal ooit het werk zijn van een of andere aspirant-historicus/a wiens/wier taak, gelukkig maar, wat zal vergemakkelijkt worden door archiefmateriaal en goed bijgehouden notulen en jaarverslagen.

Wanneer precies August Van Iseghem gewoon lid, meer niet, geworden is van onze Kring, toen nog één onder de vele kleine sociëteiten in stad, is niet meer te achterhalen. Zijn naam duikt pas een zeker aantal jaren later op, officieel en voor het eerst te ontwaren in tot ons gekomen documenten, meer bepaald in het bondig verslag van de Algemene Statutaire Vergadering d.d. 21 januari 1970: "(...) Door het ontslag van de heer en mevrouw R. Desnerck zijn twee plaatsen van commissaris open. Het Bestuur stelt dhr. Van Iseghem voor als commissaris" (3). Verderop: "Uittredend, herkiesbaar en verkozen voor twee jaar door de Algemene Statutaire Vergadering op 30 januari 1973" (4). Intussen sputterde meer en meer de motor van de Kring zelf, - en dat stagneren was al enkele jaren een feit. Voorzitter "Majoor" Ernest De Taeye, hoogbejaard geworden en weldra ten einde zijn krachten, voelde dat hij geen steun genoeg meer had, - zo verduidelijkte O. Vilain, stadsbibliothecaris, mij jaren later. Bovendien, stadsconservator Frank Edebau, nochtans zelf bestuurslid maar niet in de leiding ..., werkte geniepig tegen wanneer het Bestuur iets officieel aanvroeg. En nog een en ander van splijtende narigheden. "De Plate" verzeilde, einde 1972 en het gehele jaar 1973 door, in een neerwaartse spiraal, bij zoverre dat de zieke De Taeye Vilain, toen Onderhoofdman, op zeker moment bij de hand nam terwijl hij stil maar geroerd pleitte : "Omer, red De Plate!!". Wat laatstgenoemde inderdaad kon bewerkstelligen (5). Een kloekere aanpak, een weidere visie alsook een eendrachtig samenwerken drongen zich hoogstnodig op. De rangen van en in het Bestuur werden opgevuld met vers, jonger bloed: de heren Dreesen, Major en Vermeersch versterkten de intussen uitgedunde gelederen. in het bestuur.

“Op woensdag 6 maart 1974 greep de eerste bestuursvergadering – “nieuwe stijl” plaats. Op de dagorde stond de a.s. viering van het 20-jarig bestaan (1954-1974) van de “Heemkundige (sic) Kring”. Stapsgewijze maar gestadig aan werd orde op zaken gesteld. Er waaide nu een frissere, vernieuwende, meer eigentijds en voorspoediger wind! Schier alles werd geëvalueerd, waar nodig geacht werd “afgestoft” of aan gesleuteld ... Men was toenmaals onder andere “*voorzitter om het aantal voordrachten te beperken*” en, qua tijdschrift dat voor uitstraling en nieuwe leden kon zorgen, eerder en beter nog te mikken op een “*ruimere inzet op geschiedkundig gebied*”. M.a.w., men diende ook in deze materie de geschikte richtingen te zoeken, zich in te werken en, neem van mij aan, dat men geregeld “leergeld” diende te betalen en zelf fouten maakte! Al doende heeft men, onderweg en later nog, een en ander moeten aanvullen, versoepelen, corrigeren of bijstellen. Maar in deze schets dien ik daar begrijpelijkerwijze niet dieper op in te gaan.

Vooraf, veronderstel ik, was reeds over de nieuwe structuren en invulling van functies van wat voortaan “Raad van Beheer” genoemd werd gesproken en overeenstemming bereikt. Ook dat werd in deze voornoemde eerste vergadering aangesneden. Hoofdman: E. De Taeye; o./hoofdman (op eigen verzoek): O. Vilain; secretaris: Jan B. Dreesen; penningmeester: G. Vermeersch; beheerders: Mevrouw Valkenborg en de heren E. Bakker, F. Boehme, F. Edebau, J. Klausling, W. Major, E. Smitsaert en ... A. Van Iseghem (6). Wat door zware ziekte en ouderdom gebeuren moest, kwam er. Onze eerste Hoofdman, “Majoor” Ernest De Taeye, gaf de geest op 26 mei 1974. Hiertoe vooraf aangezocht door O. Vilain die daar heel opgelucht over was, verklaarde August Van Iseghem zich bereid om de overledene in diens functie op te volgen; hij werd “met algemeenschap van stemmen” voorzitter. De benamingen van “Hoofdman” en soortgelijken, typisch voor en eigen aan heemkringen, geraakten bij ons na kortere tijd in onbruik. Vilain gewaagde zelfs eens oneerbiedig over “die cowboytermen” ... Een buitengewone algemene vergadering d.d. 25 februari 1975 wijzigde de statuten van onze Heemkundige Kring (die ruim een decennium later tot “Heemkring” tout court herleid werd).

De geschiedenis van deze, wat ik wil betitelen als “de wederopstanding” van ‘De Plate’, is te volgen en te raadplegen in de levendige verslagen die in die jaren – maand na maand, jaar na jaar – door wijlen secretaris Dreesen geduldig en uitgebreid bijgehouden werden. Ook na 1997 en tot op heden hebben zijn opvolgers zich van deze tijdrovende taak, naar behoren zij het minder uitvoerig, gekweten. Met de stille maar gemeende bedoeling – ’t is me op een keer in vertrouwen door Jan gezegd - dat “eens” de historiek van de Kring vakkundig, secuur en op objectieve wijze zou/zal dienen te boek gesteld worden (7).

Hoofdman/voorzitter ‘zijn’ van een sociëteit die weldra weer in opgang was als “De Plate”, lag “Gust” nauw aan het hart; zijn inzet voor verenigingen als “Rotaryclub (afdeling) Oostende” alsook caritatieve organisaties als het “Sint-Vincentius (a Paulo)“-genootschap”, het “Sociaal Centrum Oostende” en de “Vredeseilanden” van Pater Pire (1910-1969) zijn weliswaar bij het grote publiek minder bekend maar zijn voor hem persoonlijk evenzeer weldoend en ervaringsrijk geweest.

August kwam het minst tot zijn recht als redenaar en als schrijver. Daarvoor waren er trouwens anderen voorhanden. Hij was absoluut geen druktemaker noch voelde hij de aanrang om zich telkens weer te laten gelden. Als voorzitter vond hij het juist wijs en voorzichtig, gelet op hoe de kaarten lagen in het bestuur, om zich te beperken in zijn rol: hij fungeerde vooral als een soort “moderator” die standpunten kon doen verzoenen en na discussie bij iedereen aannemelijk te doen overkomen. August was wie hij was en kon zich vinden met bruisende figuren als bv. een Vilain, een Hostyn, een Falise, een Hubrechtsen en vooral met zo’n sterke persoonlijkheid als een Dreesen die in de gesprekken en het overleg menigmaal de overhand had en met een verbazende geesteskracht en vooral dadendrang zichzelf, de leden en de medestanders, wel ten goede, voortdreef. August kwam waar nodig gepast en corrigerend tussen, zonder uit zijn humeur te raken en wakend om elk zijn zeg en het zijne/het hare te geven.

Als voorzitter was hij op post: hij woonde zeer trouw de bestuursvergaderingen, de voordrachten en de verscheidene "Plate"-activiteiten bij. Hij liet niet na om al eens een jonger lid als bv. Hostyn en mijzelf een pluimpje te geven wanneer na een opgemerkte prestatie of artikel de gelegenheid zich voordeed; hij kwam correct en efficiënt goed over bij de leden en bij de stedelijke autoriteiten. "Gust" bezat vele boeken en menige revues (o.a een collectie van ons eigen tijdschrift) over Oostende, en liet die al eens fier en monkelend zien en bewonderen in zijn prestigieuze woning. Onderwijl had hij het, mondeling dan, over "de tijd van toen" en "heb je die nog gekend, neen?" in zijn vaderstad, het hinterland of in de kuststreek (8).

Om de vijf jaar vierde onze vereniging haar lustrum. Voorzitter August Van Iseghem was ambtshalve telkens de tolk van het Bestuur.

- 1979, "Jubileumjaar 1954-1979" :

- "gelukkig (sic) dat er in de tweede helft van de 20ste eeuw een groepje Oostendse idealisten was dat wilde beletten dat alle heemkundige waarden voor de toekomst zouden verloren gaan";
- "nooit hebben onze voordrachten meer toehoorders gehad dan in 1979 (...) Ons tijdschrift is het beste propagandamiddel geweest bij de ledenwerving" (9).

- 1984, o.m. "*Merci Omer!*", een hommage uitgebracht door de voorzitter aan O. Vilain, aftredende tweede hoofdredacteur (1972-1984) van ons tijdschrift (10). Alsook één van Van Iseghems zeer zeldzaam te noemen eigen artikels zoals hier : "*Godtschalck: 60 jaar!*" (11).

- 1989 :

- 35-jarig bestaan ! Op de academische zitting verwelkomde de voorzitter de 140 aanwezigen;
- tegenwoordig op 29 april op de provinciale Gouwdag te Koekelare (12).

- 1994 :

- met respect voor de hiërarchie bracht Jan B. Dreesen, in zijn functie van secretaris en in warme bewoordingen, een uitgebreid artikel uit over "*August Van Iseghem: 75 jaar jong en 20 jaar voorzitter van de 'Oostendse Heemkring De Plate'*", gespekt met tal van feiten en weetjes. Waarnaar ik, nuttig en aanvullend op mijn eigen artikel, gaarne verwijs (13).
- Volgens de regels van de kunst werd het jubilerende achtpaar een banket aangeboden in de salons van "Hotel Burlington", hoek Kapellestraat en Vindictivelaan (14).
- In het Heemmuseum op het Wapenplein werd een nieuwe galerij geopend die de naam kreeg en droeg van "Galerij A. Van Iseghem", kant binnenplein op het einde van de inkomzaal (15).

- 1996 : "**Prijs Cultuurraad Oostende**" !

als erkenning en ter bekroning van de dynamische en taai volgehouden werking van de plaatselijke "heemkring De Plate", om allerlei redenen en verdiensten.

August Van Iseghem, voorzitter, nam het bronzen beeldje in ontvangst:

Jan Dreesen, secretaris, sprak woorden van dank uit voor deze in de loop der jaren meer en meer gegeerde prijstoekenning (16).

- 1997 : + 9 juli 1997 (reeds 15 jaar geleden en nog smeulend!), een **rampdag!!**

Het schielijk overlijden van Jan Baptist Dreesen: de naaste medewerker van voorzitter Van Iseghem, hij die inspirator, de drijvende "motor" en de zo toegewijde, ijverige behartiger - samen met de collega's - van de wederopstanding, de expansie en de bloei van de het jaar voorheen omgedoopte vereniging is geweest. Voortaan vaarden wij onder de wimpel van:

"Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate" (17)

Het eervolle predikaat "*Koninklijk*" kwam erbij sedert 2005, 50 jaar na de stichting.

- 1999 :

- A. Van Iseghem : 80 jaar en aftredende voorzitter;
O. Vilain : 75 jaar, aantredend voorzitter.
- Werden gehuldigd en gedecoreerd door de Provincie. Samen met drie verdienstelijke “anciens”: de heren W. Major (die o/voorzitter werd), E. Smissaert en G. Vermeersch.
- Vanwege de Kring zelf kreeg ‘Gust’ de eretitel van voorzitter, alsook een bronzen beeldje van de hand van kunstenaar August Michiels aangeboden (18).
- Tijdens hun levensavond werden August en zijn opvolger tot vóór zeer kort maandelijks bedacht met een kopie van de notulen van de lopende bestuursvergaderingen (19).

- 1999-2012 : In de “vierde leeftijd” aangekomen kabbelden de jaren “op rust”, en met de stijgende ouderdomsongemakken erbij, voort. Tot 16 mei 2012, de dag van zijn overlijden, 93 jaar oud.

Ja, met het heengaan van August(e) Van Iseghem is weerom een brokstukje van de “Oude Plate” voorgoed weggeleden in de plooien en nevelen van de “Tijd” ...

Namens de Raad van Bestuur,
in opdracht : Emile **SMISSAERT**.

NOTEN

- (1) VAN HYFTE, Ivan : *De familie van (sic) Iseghem, nadrukkelijk aanwezig op Raversijde*, in: tijdschrift De Plate; XXXII, 2003, p. 263-264. Deze familie gebruikte “kleine v” als het om “Van” ging...
- (2) Tips (weekblad, ed. Kust); 31 mei 2012, p. 49.
- (3) Archief vereniging De Plate; mappen 45B/41v.
- (4) Tijdschrift De Plate; II, nr. 4, januari 1973, p. 1.
- (5) Mondelinge toelichting door O. Vilain, 5 oktober 2004.
- (6) Archief vereniging De Plate.
- (7) Gesprek met wijlen J. B. Dreesen.
- (8) Als getuige eigen (E.S.) bevindingen en conclusies.
- (9) Tijdschrift De Plate; VIII, 1979, p. 242.
- (10) De Plate; XIV, 1985, p. 24-26.
- (11) De Plate; XIV, 1985, p. 266-267.
- (12) De Plate; XIX; 1990, p. 19-20.
- (13) De Plate; XXIII, 1994, p. 145-149: 2 ill.
- (14) Eigen herinnering.
- (15) De Plate; XXIV, 1995, p. 24.
- (16) Eigen herinnering.
- (17) De Plate; XXVI, 1997, p. 16.
- (18) De Plate. XXVIII, 1999, p. 179-180.
- (19) Mededeling N. Stubbe.

DE METAMORFOSE VAN DE HAVEN VAN OOSTENDE, (DEEL 28)

door **Ferdinand GEVAERT**

De Pakketbotenkaai. Van "Batterie de la Débarcadère" tot "Cruise kaai" (deel 10)

In 1958 werd een tweede carferry in lijn gebracht door het Zeewezen op de Oostende-Dovervaart, het m.s. Artevelde. Het in de vaart nemen van deze tweede carferry maakte het mogelijk over de ganse periode van het jaar een carferrydienst in te stellen. Voordien, vanaf het in dienst nemen van de carferry m.s. Josephine-Charlotte (oorspronkelijk genaamd: "Car Ferry") in 1949, werd slechts tijdens het zomerseizoen (Pinksteren tot half september) een carferrydienst ingelegd. Buiten dit seizoen moesten de begeleide voertuigen (voertuigen met bestuurder en/of medereizigers), en andere, vervoerd worden met de pakketboten van het Zeewezen.

Deze toestand wijzigde niet na de indienststelling in 1953 van de eerste in- en ontschepingsbrug (carferrybrug) gebouwd in 1951-1953 (1). De bouw van de carferrybrug was slechts mogelijk na het inheien in 1951-1952 van een aangepaste kaai en uitvoerige waterbouwkundige constructies, tussen de kaai van het carferrystation (gebouwd in 1937-1938) en de kop van de voormalige Stoombotenkaai (2). Deze laatste was toen al "Londen-Istanbulkaai" genoemd.

Tevens werd het carferrygebouw in 1951 door het Bestuur der Gebouwen (Ministerie van Openbare Werken) hersteld van de geleden oorlogsschade. Het gebouw had tijdens de oorlog, en ook erna, heel wat schade opgelopen en was ook na de bevrijding door allerlei militaire eenheden en diensten gebruik geweest. O.a. door de "Port Control and Pilotage" van de Royal Navy, en de "R.N. Belgische Sectie". Het inwendige van het gebouw werd ook aangepast aan de nieuwe dienstomstandigheden. De passagiers konden niet meer rechtstreeks in- en ontschepen vanuit het gebouw, daar de carferry niet langer aanlegde naast het gebouw, maar verderop de kaai aan de carferrybrug, gelegen ter hoogte van het in 1955 gebouwde Loodswezengebouw (3).

In 1954, zoals reeds vermeld, werd op de Pakketbotenkaai een derde portaalkraan (4) in dienst gesteld, met een groter hefvermogen dan twee bestaande portaalkranen, nl. 9 ton. Zodat ook autobussen (met de toenmalige afmetingen - veel kleiner dan de huidige reibussen) konden in- en ontscheept worden, (deze werden verscheept op het open achterdek van de pakketboten).

Vanaf het instellen van een dagelijkse carferrydienst het jaar rond werden er geen begeleide voertuigen meer verscheept op de pakketboten. Echter werden er nog beschadigde voertuigen, die niet meer konden rijden na een ongeval of pech, verscheept op de pakketboten. Deze voertuigen kwamen meestal per spoor naar de Pakketbotenkaai vanuit het binnenland of andere Europese landen, om overgeslagen te worden op een pakketboot voor vervoer naar Dover.

In 1959 werd het carferrygebouw gevoelig uitgebreid om de grotere trafiek van begeleide voertuigen op te vangen en een betere service te geven aan de reizigers. De overdekte voertuigenhal werd uitgebreid met twee rijvakken, ook geschikt voor reibussen (passenger coaches), en een voetpassagiersstrook met afzonderlijke reispas-, reisbiljetten- en tolcontrolebalie. De autocarreizigers moesten uitstappen voor de inscheping van de car, en omgekeerd bij de ontscheping. Er werd ten behoeve van de voetpassagiers een overdekte gaanderij gebouwd, vanaf de overdekte voertuigenhal tot het Loodswezengebouw. Om hen te beschermen tegen de weersomstandigheden, daar ze te voet vanuit de hal tot aan de gangway, opgesteld ter hoogte van het midden van het Loodswezengebouw, moesten wandelen om in te schepen op de aldaar gemeerde carferry, en vice-versa bij aankomst te Oostende. Het plein gelegen tussen de Visserskaai en de toegangspoort tot het carferrystation werd verhard en ingericht als toegangsweg en publieke parking (niet-betalend - sic).

Door de grote toename van het aantal verscheepte voertuigen tussen 1958 en 1966, nl. van ongeveer 60.000 tot meer dan 200.000 eenheden, was het een dringende noodzakelijkheid de terreinen die ter beschikking stonden van de carferrydienst uit te breiden en te herschikken. Door de geringe oppervlakte, lees capaciteit, van de ruimte voor opvang van voertuigen met bestemming Dover, gebeurde het vaak tijdens de topdagen van het zomerseizoen, dat wachtende voertuigen het normaal verkeer op de Visserskaai zwaar hinderden, soms haast onmogelijk maakte.

In samenspraak met het stadsbestuur van Oostende werd in 1968 het parkeerterrein gelegen aan de Visserskaai op de kop van het Montgomerydok, gedeeltelijk vrijgegeven door de stad Oostende ten behoeve van de carferrydienst. Zodoende kon het uitgaand en inkomende verkeer gescheiden worden met een afzonderlijke in- en uitrit, en schiep men meer ruimte voor wachtende voertuigen.

Tevens werd in 1966 het carferrygebouw nog maar eens uitgebreid. Het bovenverdiep van het stationsgebouw werd uitgebreid met opschiklokalen voor de passagiers en op het gelijkvloers werd een snackbar ingericht met een beperkte keukeninrichting.

Midden de zestiger jaren had zich een nieuwe markt (lees: trafiek) ontwikkeld op het Kanaal (de "English Channel"), n.l. het verscheppen van commerciële voertuigen, met inbegrip van heuse gelede vrachtwagens, van alle vormen en gewichten. Het Zeewezen, ofte de Oostende-Doverlijn, kon hier slechts in geringe mate aan deelnemen, gelet op de beperkte hoogte op de wagendecken van de vier (5) carferries die toen in dienst waren, de beperkte ruimte aan boord waar andere dan personenvoertuigen konden opgesteld worden (wieldruk en asbelasting) en de niet-aangepaste carferrybrug te Oostende, die slechts een voertuiglast tot 12 ton kon nemen.

De carferrybrug werd in 1967 versterkt om voertuigen tot 32 ton te kunnen verhandelen. Tweeëndertig ton was het maximum toegelaten gewicht in het Verenigd Koninkrijk voor voertuigen voor het normaal wegverkeer, (noot: op het Europese vasteland: 40 ton) (6).

Om het hoofd te bieden aan de toenemende concurrentie op het Kanaalverkeer en om behoorlijk te kunnen deelnemen aan het verscheppen van vrachtvoertuigen van en naar het Verenigd Koninkrijk, werd door het Bestuur van het Zeewezen, waartoe de Oostende-Doverlijn behoorde, in 1968 de studie aangevat van het voorontwerp voor een nieuwe generatie polyvalente schepen die de functie van pakketboot en carferry kon combineren en tevens geschikt was voor het verscheppen van vrachtwagens, de zogenaamde "multi-purpose schepen". De schepen moesten gebouwd worden volgens het Scandinavisch principe van "drive-through", doorrij-principe. (Reeds toegepast in 1965 door de grootste concurrent op het Kanaal, Townsend-Thoresen, bij de bouw van het m.s. Free Enterprise II). D.w.z.: voorzien zijn van een hek- en boegdeur, zodat het niet meer nodig zou zijn de vrachtwagens te in- of te ontschepen in achteruitgang. In Oostende zouden deze schepen aanleggen met de boeg, in Dover met het hek tegen de ontschepingsbruggen. Om deze vaartuigen te kunnen behandelen moesten de walinstallaties te Oostende aangepast worden, t.t.z. een nieuwe landingsbrug (ofte "carferrybrug") bouwen voorzien van voertuigen met een toegelaten gewicht van 40 ton en meer, om mogelijks latere verkeersreglementswijzigingen op te vangen en om "speciaal vervoer" toe te laten (grotere afmetingen en gewicht, verdeeld over meerdere assen en wielen).

In 1969 werd de bouw aangevat van een tweede ontschepingsbrug te Oostende ten behoeve van het Zeewezen. Principieel ontworpen door de technische diensten van het Bestuur van het Zeewezen en wat het waterbouwkundig gedeelte betreft door de Dienst der Kust van Openbare Werken. Het waterbouwkundig gedeelte van de installatie werd uitgevoerd door N.V. Sotrahay uit Brussel. De staalbouw en de mechanismen werden gerealiseerd door La Brugeoise et Nivelles, afdeling Nijvel. De brug werd in juni 1971 in gebruik genomen. Zie fig. nr. 213 (7).

De installatie werd gebouwd langsheen het Carferrygebouw (post 6). Om het op- en afrijden mogelijk te maken werd een platform gebouwd in de toegangsgeul van de Visserskreek (zie fig. nrs. 214 en 216). Deze opstelling vernauwde de toegang tot de sluis van de oude handelsdokken aanzienlijk. Doch deze dokken werden sinds toen geruime tijd slechts gebruikt als jachthaven, zodat de uitstolping enkel geringe hinder bracht.

VERWIJZINGEN

- (1) Carferrybrug, zie De Plate, "Metamorf.....", blz. 2006-83 en blz. 2006-120/121.
- (2) Stoombotenkaai, zie De Plate, "Metamorf.....", blz. 2007-122, fig. nr. 140.
- (3) Situering Stoombotenkaai/Londen-Istanbulkaai/carferrybrug/Loodswezengebouw, zie fig. nr. 210.
- (4) Portaalkraan: is een havenkraan, bestaande uit een portaalconstructie, waarvan de ene poot over een rail op de kaaimuur en de andere poot over een rail op het eigenlijk kaaiterrein rust.. Op het portaal de eigenlijke hijskraan. De portaalkraan bedient de ganse lengte van de kaai. Zie fig. nr. 211.
- (5) "Prinses Josephine-Charlotte", "Artevelde", "Koningin Fabiola" en "Roi Baudouin", in 1968 vervoegd door de "Princesse Astrid".
- (6) Er bleef echter het nadeel dat de carferries slechts een hekdeur (achterschip) hadden en de vrachtwagens in achteruitgang moesten ingescheept worden, wat veel tijd vergde. Ze konden dan in vooruitgang ontscheept worden. Dergelijke werkwijze bracht veel tijdverlies en ook irritatie bij minder bedreven chauffeurs. Zodat het een negatief marktargument was om de klanten voor vrachtvervoer op de Oostende-Doverlijn aan te trekken.
 Wat specifiek het vrachtvervoer aanging, waren het niet alleen slechts vrachtwagens met chauffeur die verscheept werden, doch ook opleggers zonder trekker. De trekker zette de geladen, of lege, oplegger af op de terminus van de carferries en verdween terug om ander vervoer te verrichten. De oplegger werd dan door een terminaltrekker, ook genoemd "ro-ro trekker", van de rederij of havenschap, of stevedores, aan boord gebracht en daar op de aangewezen plaats afgezet. Aan de andere zijde van het Kanaal, in de bestemmingshaven, werd de oplegger ontscheept door de rederij of terminaluitbater, en opgesteld op een wachtterrein, waar het later opgehaald werd door een vervoeronderneming voor het slepen, rijden, naar de uiteindelijke eindbestemming. Dergelijke opleggers werden, en worden, in het maritiem milieu bestempeld als "drops", Engels voor "laten vallen", of zachter gezegd: "neerzetten" (zie fig. nr. 212).
 Vanaf 1968 werden sporadisch dergelijke drops verscheept op de Oostende-Doverlijn. Men moest beroep doen op een plaatselijke vervoeronderneming (Bollenberg) om met een trekker de drops te verhandelen. In 1982 werden door de R.M.T. twee specifieke terminaltrekkers van het merk DAF aangekocht, (later uitgebreid tot een vloot van zes).
- (7) Bij het ontwerp van de installatie, (carferrybrug 2), werd uitgegaan van een ander principe dan deze van de eerste ontschepingsbrug (carferrybrug 1). Waar bij brug 1 de brug afsteunde op het schip werd bij brug 2 de brug opgehangen in kabels, en deze namen de lasten van de voertuigen op de brug op. De brug werd niet meer afgesteund op het schip. De verbinding brug/schip werd gemaakt door een hydraulisch bewogen valreep, die scharnierend aan de brug opgelegd werd op het schip. Valreep, in het vakjargon "link-span" genoemd. De brug kon drie voertuigen van 40 ton gewicht, gelijktijdig, op één rij, toelaten. Of één enkel voertuig van 60 ton (speciaal vervoer).

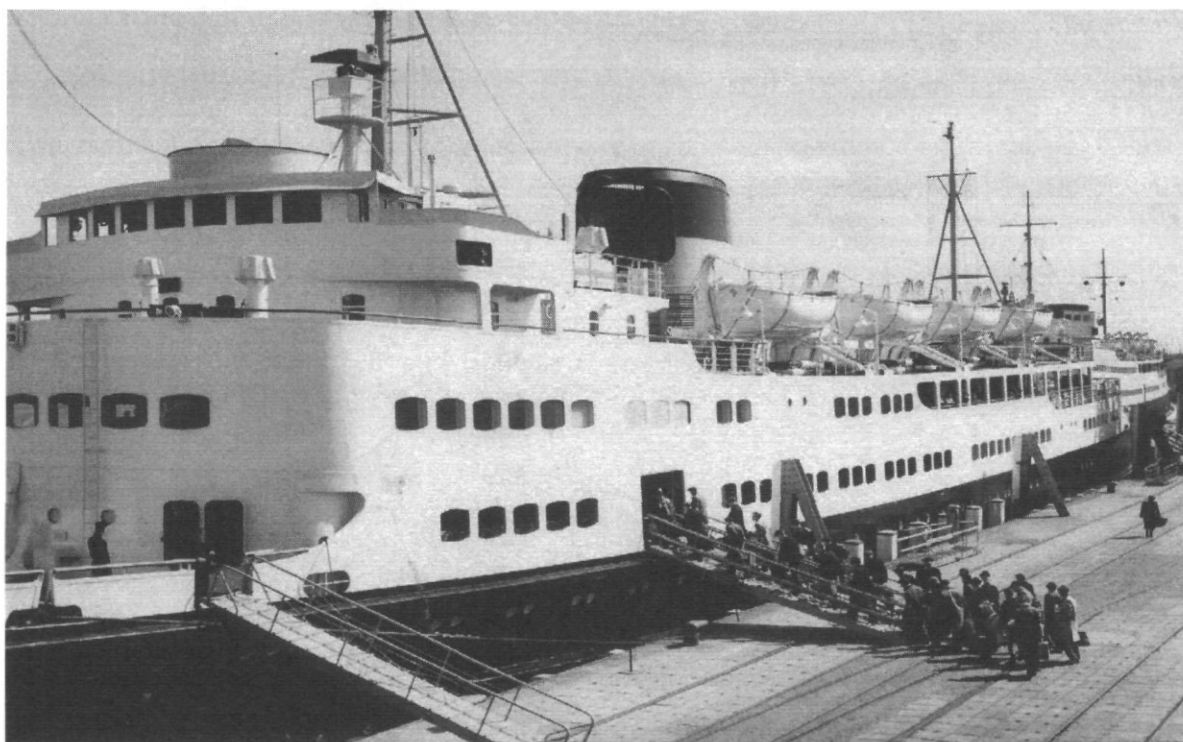

Fig. nr. 208. Haven Oostende, 1958. Inscheping van de passagiers aan boord van de pakketboot m.s. Koningin Elisabeth, aangemeerd aan de Pakketbotenkaai. Bemerkt de drie aangeslagen loopplanken, ofte: "gangways". Op het voordek de gangway voor de bemanning en personen aanverwant aan de dienst. De middelste voor de inscheping van de passagiers, hier op C-dek, (functie van de tijstand). Op het achterschip, zichtbaar achter het verhoogd wrijfhout, een gangway ten behoeve van het inschepen van reisgoed, post en scheepsvoorraad, (o.m. voor de restauratie en de tax-vrije goederen voor "de shop", (duty-free).

Fig. nr. 209. Haven van Oostende, 1966. Het handmatig bediend afvaartbord van de carferry Oostende-Dover, met inschepings- en afvaarten. Er waren vier afvaarten per etmaal. Men kon inschepen vanaf 1 uur en 45 minuten voor de afvaart. Het bord stond opgesteld op de oever van de Visserskreek aan de ingang van het carferryterrein. In de achtergrond het Zeewezengebouw, rechts het sorteercentrum van de Posterijen. Voorgond de Visserskreek met de gigantische aanlegsteiger van de "vedette" van het Zeewezen, toen al niet meer gebruikt.

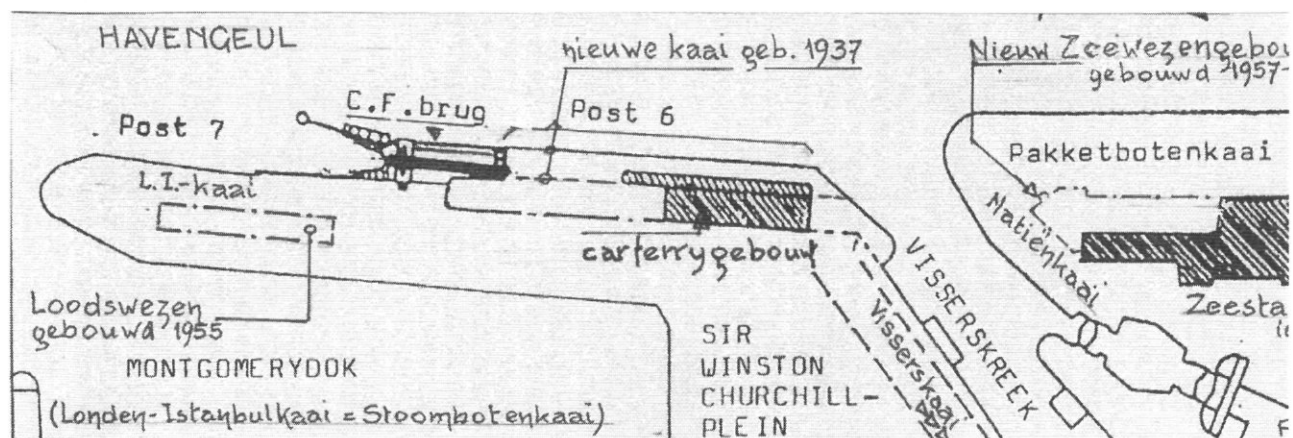

Fig. nr. 210. Haven Oostende, 1953. situering van het carferrygebouw en carferrybrug 1.

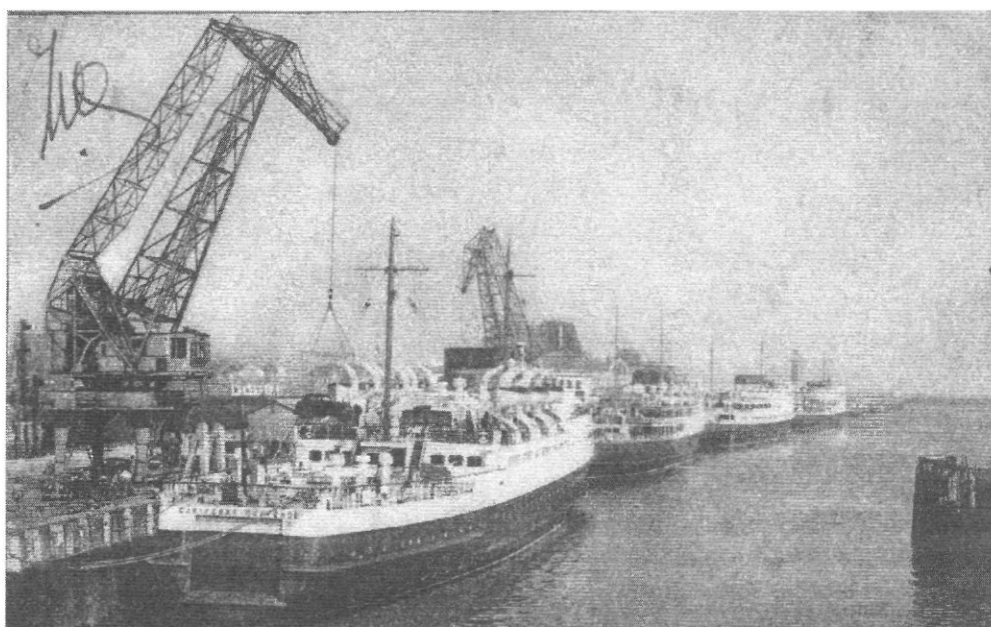

Fig. nr. 211. Haven Oostende, 1950. Zicht op de pakketbotenkaai met het m.s. "Car Ferry" (later herdoopt in "Prinses Josephine-Charlotte"), gemeerd aan post 4, aan posten 3, 2 en 1 telkens een pakketboot. Een portaalkraan, 6t scheept een auto in. Een enig schitterend zicht, 4 schepen in lijn, een zicht dat sinds 1980 niet meer voorkomt.

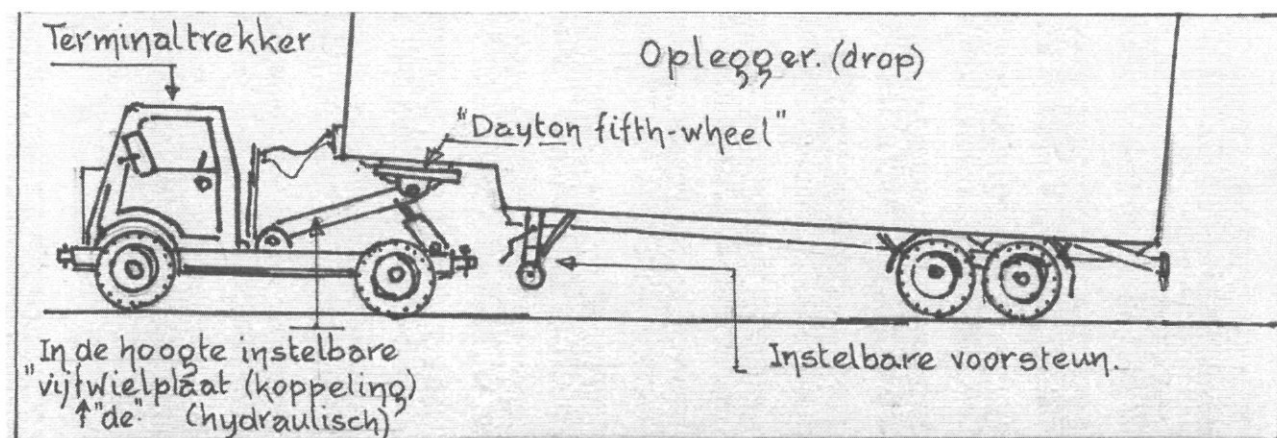

Fig. nr. 212. Schema van een "drop" gekoppeld aan een terminaltrekker.

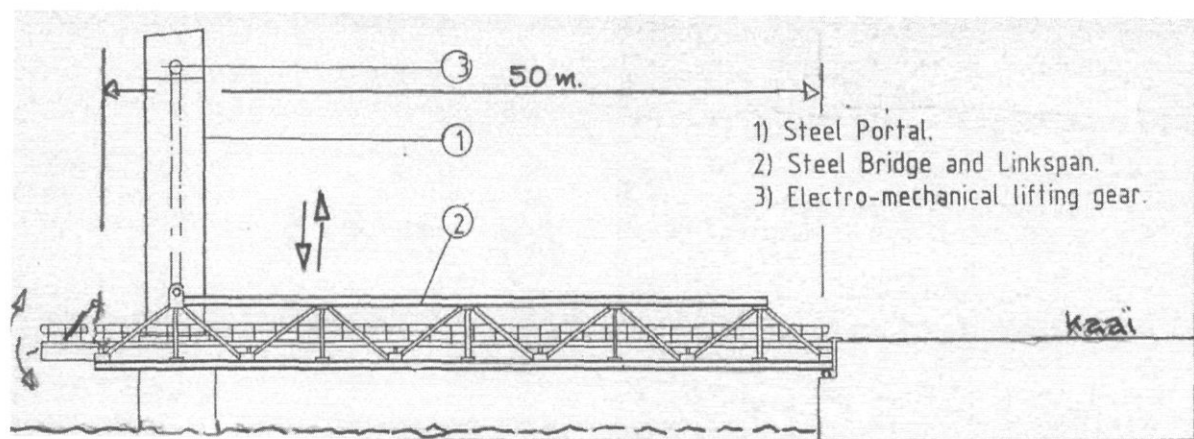

Fig. nr. 213. Haven Oostende, 1971. Schema van carferrybrug 2.

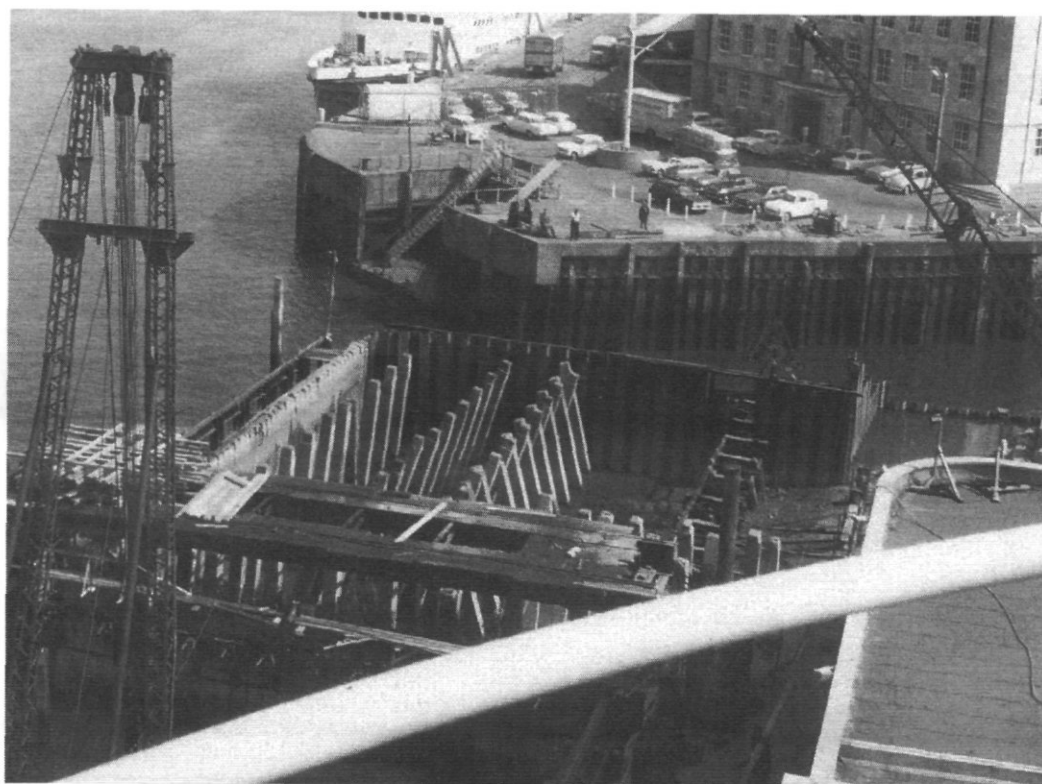

Fig. nr. 214. Haven Oostende, 1969. Bouw van het platform, landhoofd voor carferrybrug 2, in de Visserskreek. Bemerkt de nog resterende nauwe toegang tot de kreek en de sluizen van de oude handelsdokken (nu Mercator Jachtdok). Achtergrond het Zeewezengebouw aan de Natiënkaai.

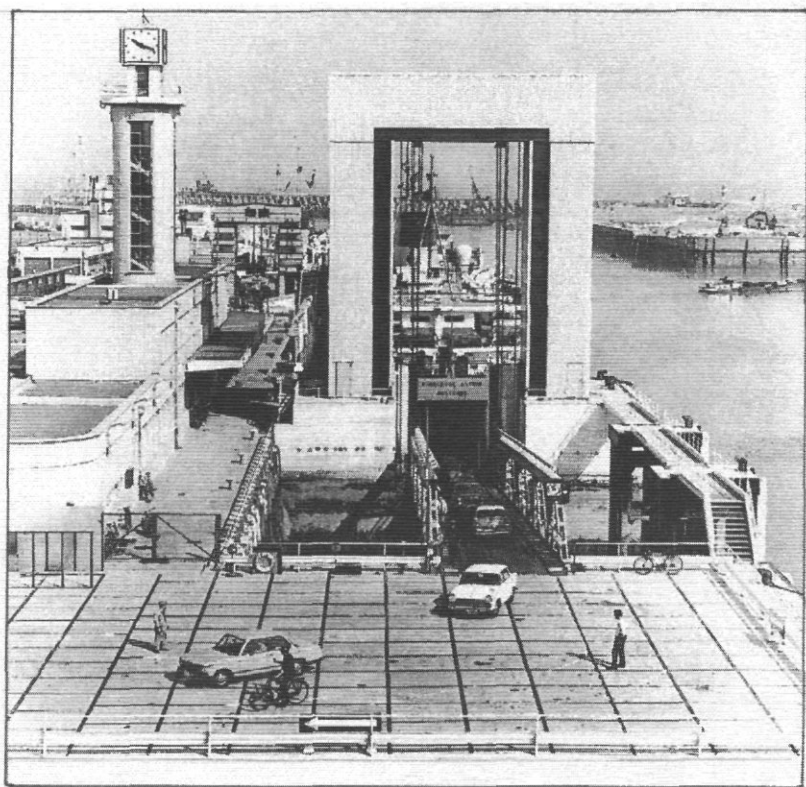

Fig. nr. 215. Haven Oostende, 1971. Carferrybrug 2, ontscheping van voertuigen uit het m.s. Princesse Astrid. Op de voorgrond het landhoofd, gedeeltelijk gebouwd in de monding van de Visserskreek. Links het Carferrygebouw.

Fig. nr. 216. Haven Oostende, 1969. Het beperkt parkeerterrein voor de carferryterminal aan de Visserskreek/Visserskaai. Uiterst links de sluis van de oude handelsdokken. Aan het uiteinde van de Visserskreek (vulgo: "strontgat" om reden van de stadsriolering die zich aldaar stortte in de havengeul) het verblijf van de sluisknechten, gekoppeld aan een openbare urinoir. Achtergrond de "stedelijke vak- en hotelschool."

Fig. nr. 217. Haven Oostende, 1960. De toegang tot het carferrygebouw

Fig. nr. 218. Haven Oostende, 1968. De ingang tot de carferry-terminal en het parkeerterrein gezien vanaf de Visserskaai. Let op het bord "HARWICH" boven de inrit, dit omdat in 1968 een verbinding was ingelegd naar Harwich (doch werd in 1974 opgeheven.)

door Roger JANSOONE

11. JODENVERVOLGING EN JOODS VERZET

“Quare me repulisti et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus ?” (Waarom hebt Ge mij verstoten en waarom ga ik vol droefheid voort, terwijl de vijand mij verdrukt ?)
(uit psalm “Judica me” van koning David)

Een bloeiende plaatselijke joodse gemeenschap

Voor een aantal stadsgenoten was het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting slechts van korte duur. Individueel ging het om politieke gevangenen, weggevoerden, verplicht tewerkgestelden, onderduikers, en slachtoffers van ontbering, ziekten en bombardementen. Doch op *collectief* vlak ging het om een zeer aparte groep: de plaatselijke joodse gemeenschap. Het zou onvergeeflijk zijn hieraan stilzwijgend voorbij te gaan, want, hoe kort ook hun verblijf tijdens de bezetting geweest is, deze medeburgers waren een belangrijk en vitaal element geworden van “le tout Ostende”. Zoals overal elders ging het hier vooral om middenstanders, zelfstandigen, zakenlieden en vrije beroepen. Deze gemeenschap was alhier ontstaan in de tweede helft van de 19^e eeuw en had al snel bijgedragen tot groei en bloei van de nieuwe en mondaine badstad. In 1911 kregen zij hun synagoge aan het Van Maestrichtplein, net achter de Sint-Jozef-kerk. De voorgevel is een nabootsing van de befaamde synagoge van Frankfurt, die later in 1938 tijdens de beruchte “Kristallnacht” in de vlammen zou opgaan. Het feit dat een dergelijke synagoge werd gebouwd op een vrij centraal gelegen locatie, wijst erop dat deze plaatselijke joodse gemeenschap nogal belangrijk moet geweest zijn, zowel in aantal als qua welstand en maatschappelijk aanzien.

Indien de jodenvervolging niet mag ontbreken in dit historisch overzicht van lokale aard, dan moet er toch op gewezen worden dat het hier *ten gronde niet* gaat om een plaatselijke geschiedenis, heel eenvoudig omdat de jodenvervolging ook hier slechts een onderdeel was van een duivels plan dat bijna gans Europa heeft omvat en geteisterd, met name de “Endlösung”, een zorgvuldig beraamd plan tot systematische uitroeiing van alle joden in Duitsland én in de bezette gebieden, ja zelfs tot in de vazalstaten, ... een plan dat, hoe krankzinnig ook, op een koele, zakelijke, bijna “wetenschappelijke” en zelfs “industriële” manier werd uitgevoerd, een plan zo verbijsterend en ongelooflijk dat er nu nog steeds (met enige bijval!) “negationisten” zijn die het bestaan van gaskamers en crematoria ontkennen!

Bijgevolg wordt dit verhaal, weliswaar met verwijzing naar lokale toestanden, geprojecteerd binnen het kader van de Holocaust zoals die *overal en eenvormig* werd doorgevoerd. Van de kant van de geschiedkundige is dit feitenrelaas een piëteitsvolle betuiging van medeleven bij de vreselijke beproevingen die deze medeburgers hebben ondergaan, ... en tevens “zur Mahnung” tegen iedere poging of vorm van heropleving van racisme en onverdraagzaamheid in de aard van wat in de jaren dertig en veertig heeft kunnen de bovenhand krijgen.

Deze geschiedkundige bijdrage is tevens een hulde aan de nagedachtenis van Carol Deutsch (1894-1944), voorzitter van de plaatselijke joodse gemeenschap in Oostende. Hij was een bonthandelaar maar ook een talentvol schilder en beeldhouwer (cfr. N. HOSTYN, in *De Plate* 1984/130-134) en een goede vriend van James Ensor die van hem een bekend portret heeft geschilderd. Als voorzitter en duiveltje-doet-al heeft hij een belangrijke rol gespeeld, reeds in de jaren dertig, voor het lenigen van de nood van in Oostende “aangespoelde” joden, en vervolgens ook tijdens de bezetting voor het organiseren van onderlinge hulp en bijstand binnen de joodse gemeenschap. Hij kon al evenmin ontsnappen aan de greep van de nazi's. Hij werd aangehouden en is omgekomen in 1944 in het

concentratiekamp van Buchenwald (een KZ vooral voor “politische Häftlinge”), dus kennelijk (en, vanuit nazi-standpunt, nogal logisch) als een politieke gevangene en niet direct in het kader van de “Endlösung”.

Belgische en niet-Belgische joden

Na de nazi-machtsovername in Duitsland (1933) kwamen veel Duitse joden een toevlucht zoeken in ons land. Een aantal onder hen kwam terecht in Oostende, doorgaans om dan, indien mogelijk, verder te kunnen doorreizen naar Groot-Brittannië en/of de USA. Alzo was de joodse gemeenschap in Oostende reeds in de jaren dertig flink aangegroeid, zij het dan anders en voortdurend wisselend samengesteld. Dit bereikte een “piek” in mei 1940 toen tussen al die vluchtelingen ook nogal wat joden “gestrand” waren in Oostende. Zij werden voorlopig ondergebracht in leegstaande woningen van Oostendenaars die uitgeweken waren naar Engeland. Anderzijds waren een aantal Oostendse joden (die tijdig “nattigheid” voelden) gevlucht naar Frankrijk, terwijl Duitse joden op 10 mei 1940 door de Staatsveiligheid werden opgepakt en afgevoerd naar Frankrijk waar ze terechtkwamen in interneringskampen. Deze verwarde toestand maakt het niet eenvoudig om het aantal te bepalen van de vanaf juni 1940 in Oostende verblijvende joden. Het “Jodenregister” zou hierover al evenmin uitsluitsel geven omdat het enkel de niet-ondergedoken en officieel geregistreerde joden omvat. Feit is dat de Gestapo op 1 oktober 1941 in België 42.562 joden ouder dan 15 jaar had geregistreerd, hetzij, kinderen inbegrepen, een joodse gemeenschap van ongeveer 52.000 personen, wat dan wel slechts 60% omvat van het aantal in België in de jaren dertig verblijvende joden. Dit betekent dat in mei 1940 ruim 40.000 Belgische joden een toevlucht hadden gezocht in het buitenland, meer bepaald in Frankrijk, wat dan ook verklaart dat 5.083 Belgische joden vanuit het Franse “Durchgangslager” Drancy werden gedeporteerd naar de “Vernichtungslager”, terwijl anderzijds vanuit de Dossin-kazerne in Mechelen 25.820 Belgische joden werden weggevoerd. Dat zijn allemaal cijfers en getallen die voor de modale lezer misschien nogal statistisch en saai overkomen, doch achter die kille cijfers schuilen mensenlevens en drama’s, mensen zoals wij van vlees en bloed, onschuldige en weerloze mannen, vrouwen en kinderen die net zoals iedereen recht hadden op een normaal menselijk bestaan doch die nu na een lange lijdensweg een gruwelijk einde zouden tegemoet gaan ...

Terloops zij hierbij aangestipt dat niet alleen de Belgische Vreemdelingenpolitie en de Staatsveiligheid reeds in de jaren dertig belangstelling hadden voor joodse asielzoekers van Duitse of Oostenrijkse nationaliteit, maar dit gold al evenzeer voor de Gestapo, en meer bepaald voor in België opererende Gestapo-agenten, die het gemunt hadden op uitingen van anti-nazi-activiteiten in Belgisch-joodse kringen. Pikant detail: die Duitse opsporingslijsten hadden een taai bestaan, getuige hiervan het feit dat toen Albert Wolf, een drukker uit Luik en reeds in de jaren dertig een anti-nazi-gezinde joodse activist, in 1957 (dus 12 jaar na de oorlog!) voor zaken naar Keulen reisde, hij aan de Duits-Belgische grens werd teruggestuurd omdat zijn naam nog steeds prijkte op een lijst van in Duitsland “ongewenste” personen ...

Met “Belgische” joden wordt hier niet uitsluitend bedoeld de joodse bevolkingsgroep van Belgische nationaliteit doch ook alle *legaal* in België verblijvende joden (daarnaast waren er ook nog een onbekend maar toch vrij groot aantal “illegalen”). De overgrote meerderheid (ruim 90%) was evenwel niet van Belgische nationaliteit. Het was nog niet de tijd van de “snel-Belg-wet”, en de Belgische wetgeving inzake grote of kleine naturalisatie was toen bijzonder strikt en limitatief. Bovendien ging het allemaal om recente immigratie. Een eerste “golf” (vooral uit Oost-Europa) ging terug naar de jaren twintig, gevolgd door een tweede vanuit nazi-Duitsland na 1933, en een derde vanuit Oostenrijk na de “Anschluss” in 1938. Die eerste golf omvatte zeer veel arme en hulpbehoevende mensen, die in België financieel, materieel en moreel vooral werden opgevangen door de joodse hulporganisatie “Solidarité juive”, met plaatselijke afdelingen in de meeste Belgische steden, ook in Oostende. Maar ook vluchtelingen van de tweede en derde golf (uit

Duitsland en Oostenrijk) verkeerden nogal vaak in een berooide toestand, omdat zij vooraleer te mogen vertrekken, eerst "legaal" volledig beroofd werden van al hun bezittingen. Slechts weinig Duitse en Oostenrijkse joden waren zo vooruitziende geweest om nog tijdig alle financiële voorzorgen te nemen, heel eenvoudig omdat bijna iedereen ervan overtuigd was dat het met die Herr Hitler allemaal niet zo'n vaart zou nemen. De fatale denkfout was - ook bij politici - dat men in Hitler een politicus zag ... en niet een psychopaat, behept met megalomane en waanzinnige opvattingen!

Het begin van het einde

Tijdens de zomer- en herfstmaanden van 1940 leek alles nog vrij normaal te zijn. Joodse vluchtelingen kwamen terug uit Frankrijk, en de meeste joodse handelszaken werden weer opgestart, ook in Oostende. Doch dit was slechts schijn en enkel "de stilte vóór de storm". De jodenvervolgning was reeds lang vooraf zorgvuldig voorbereid, niet alleen door de Gestapo en het RSHA ... maar ook door het Duitse leger (waarvan nochtans tot onlangs bij hoog en bij laag werd beweerd dat het nooit had deelgenomen aan de jodenvervolgning). Wij lezen in de "Sonderbestimmungen" (bijzondere richtlijnen) van het 6^e Duitse leger, opgesteld 72 dagen *vooraleer* België werd aangevallen, onder hoofdstuk 2 "Gedragingen tegenover de bevolking": "De rassenkwestie komt niet ter sprake, want dit zou kunnen de indruk wekken dat het de bedoeling is, het land aan te hechten bij Duitsland. Het louter feit dat een inwoner van het land een jood is, mag niet gebruikt worden als voorwendsel om in zijn geval speciale maatregelen toe te passen". En in bijlage 1 (bestemd voor Legergroep B - Generaal von Bock) lezen wij onder punt 8 : "Juden im besetzten Gebiet sind unbeheiligt zu lassen". Dit betekent niet dat de Duitse Wehrmacht zich niet wilde inlaten met de joden in bezet gebied, maar wel dat het "voorlopig" niet opportuun was om die kwestie aan te raken. In die ogenschijnlijk "normale" omstandigheden konden de joden en hun organisaties en verenigingen "normaal" verder functioneren of eventueel hun activiteiten hervatten.

Het was dan ook een pijnlijke en onaangename verrassing toen op 28 oktober 1940 (dus reeds kort na de capitulatie en het begin van de bezetting) een eerste anti-joods decreet werd uitgevaardigd. Deze "Bekanntmachung", die ook in Oostende overal werd aangeplakt, omvatte het volgende :

- een definitie van het begrip "jood";
- verbod voor joden die België hebben verlaten, om vooralsnog terug te keren;
- registratie van individuele joden en van joodse firma's en handelszaken;
- algemeen verbod inzake verkoop van joodse bezittingen;
- aanstelling van niet-joodse zaakvoerders in joodse ondernemingen;
- drietalige aanduiding (Duits/Nederlands/Frans) van joodse winkels en bedrijven;
- het kenbaar maken van aandelen en obligaties in het bezit van joden;
- inbeslagneming van radiotoestellen in joods bezit.

Daarnaast begon zonder "Bekanntmachung" een sluipende hetze tegen al wat joods was via de media en het onderwijs, zij het dan aanvankelijk vrij onopvallend. Zo lezen wij in de handleiding (p. 45) "Economische begrippen" voor het middelbaar onderwijs (uitgegeven door "Vorming en Stijl" onder leiding van E. Delvo), in de 12^e les, sub "Het internationaal kapitaal en de Joden", het volgend staaltje van volksmisleiding: "Joden nestelen zich overal in de bankorganisaties: veel geld verdienen zonder werken, alleen geld manipuleren (lenen, ontlenen, aandelen kopen en verkopen, speculeren, enz.): dat zijn de typische kenmerken van joden; zij verrichten geen produktief werk. Het Jodenvraagstuk is dus niet alleen een rassenkwestie maar ook een diep economisch probleem". Uiteraard pervers taalgebruik (wellicht toen nog niet voor iedereen zo direct duidelijk), vermits dit de weg opende voor de uiteindelijke "Endlösung" van het "Jodenvraagstuk". En voor niet-joodse zakenlieden - zeker in een handelscentrum als Oostende - moet die vreemdsoortige omschrijving van "geld verdienen zonder werken" nogal herkenbaar zijn overgekomen, niet wat betreft hun joodse zakenrelaties ... maar naar zichzelf, vermits zij allemaal, joods of niet-joods, exact dezelfde

activiteiten uitoefenden! De “argumenten” die de jodenvervolgving moesten rechtvaardigen, waren inderdaad zo absurd, belachelijk en ongeloofwaardig dat men zich nog steeds afvraagt hoe bijna het hele Duitse volk en nog een groot aantal meelopers in de bezette gebieden, zich door al die onzin hebben kunnen laten misleiden en meeslepen!

Maar in vergelijking met wat hierna zou volgen, waren die eerste anti-joodse maatregelen nog vrij “mild”. En de daaropvolgende maanden bleef het hierbij en ontstond de bedrieglijke indruk dat het hierbij ook zou blijven. Dit speelde in op de typische joodse zin voor relativering (“Ach, het zal wel allemaal koelen zonder blazen!”), maar de werkelijke reden hiervoor lag elders. De Gestapo moest enkel nog wat geduld oefenen. Zij wist dat er onder de in België verblijvende joden heel wat communisten waren (vooral onder hen die afkomstig waren uit Oost-Europa) en zolang het “duivelspact” tussen Duitsland en de Sovjet-Unie nog stand hield, moest alles vermeden worden wat misnoegen bij Stalin kon opwekken. Vandaar dan ook het nogal opvallend “anti-kapitalistisch” karakter van die eerste anti-joodse maatregelen. De joodse communisten (doorgaans berooide vluchtelingen) werden uiteraard hierdoor weinig of niet geraakt, en zij waren trouwens zelf niet zo gesteld op hun “kapitalistische” broeders. Enkel de jodenregistratie en het in beslag nemen van radiotoestellen viel bij hen niet in goede aarde, doch dit was iets waarmede zij in de meeste gevallen toch geen rekening hielden. Joodse communisten waren in Oostende vrij talrijk. Zij waren veelal actief in joodse hulporganisaties, en sommigen (doch vanzelfsprekend zeer weinig) in een ondergronds en ultra-geheim Sovjet-spionagenetwerk, met “hoofdzetel” in Oostende (“Die Rote Kapelle”).

Joods verzet

Aan die “geruststellende” toestand kwam snel een einde na de plotse inval in de Sovjet-Unie op 22 juni 1941 (zo plots en onverwacht dat zelfs Stalin totaal verrast werd). Onmiddellijk werden in de bezette gebieden, op grond van vooraf opgestelde “zwarte lijsten”, zowel joodse als niet-joodse communisten (of sympathisanten) door de Gestapo opgepakt en weggevoerd.. Doch in België ontkwamen een groot aantal joodse communisten aan arrestatie. Dit schijnt vooral het geval geweest te zijn in Oostende, niet verbazend omdat in Oostende “Die Rote Kapelle” gevestigd was, die blijkbaar beter ingelicht was over de ware Duitse bedoelingen dan Stalin zelf! Zij doken onder en kregen hulp vanwege bestaande verzetsorganisaties van linkse strekking (later verenigd in het Onafhankelijkheidsfront). In Wallonië waren sommigen reeds voordien betrokken bij het verzet (ofschoon tegen de zin van Moskou), getuige hiervan het feit dat in mei 1941 (dus nog vooraleer de Sovjet-Unie werd aangevallen) enkele joodse communistische militanten een rol speelden tijdens de stakingsacties in Luik en in de Borinage. Tussen haakjes: dat de joden zich “als een lam naar de slachtbank” hebben laten leiden, is slechts gedeeltelijk waar, want reeds in een vroeg stadium gingen een aantal joden in het verzet (en niet enkel communisten), wat later een tragisch en heldhaftig hoogtepunt zou vinden bij de opstand van het getto van Warschau in 1943 ... en wat nog later aan de basis zou liggen van een zeer militant gedrag bij en na de oprichting van de Staat Israël.

Doch oppositie tegen de nazi's begon ook vaste vorm aan te nemen bij de andere joden (die trouwens in de meerderheid waren). Vanuit joodse organisaties ontstond een informeel netwerk dat zich - spijs het “Sperrgebiet” - uitstreckte tot aan de kust. Details zijn hierover niet bekend omdat alles in het geheim moest gebeuren, met geen documenten en geschriften, en vanzelfsprekend ook omdat zeer weinig “insiders” de jodenvervolgving hebben overleefd. Het merkwaardige van dit netwerk – en dat is bij joden niet zo evident – lag in het feit dat het een overkoepelend orgaan was van *alle* joodse politieke en religieuze strekkingen. Dit netwerk, gekend onder de naam “*Comité de Défense des Juifs*”, lijkt vrij doeltreffend te zijn geweest en was goed beveiligd via een vernuftig “cellensysteem” (zoals gebruikelijk in de verzetsbeweging). Doel was het maximaal redden van joden, vooral kinderen, want over hun lotsbestemming maakte het Comité zich weinig illusies.

In tegenstelling tot wat nog vaak wordt aangenomen, blijkt - zoals reeds aangestipt - dat niet alle joden zich zo maar willoos hebben laten slachtofferen, want een belangrijke minderheid heeft reeds bij het begin gekozen voor actief of passief verzet. Spilfiguur in Oostende (reeds in de jaren dertig) was **Carol Deutsch**, voorzitter van de plaatselijke joodse gemeenschap, die begin 1944 door de Gestapo zou worden aangehouden om vervolgens om te komen in Buchenwald. Doch ook hij heeft intussen mogen plaats nemen in de lange "galerij van *vergeten* Oostendse helden", in een stad die (tenzij onder druk of uit opportunisme) van overheidswege nooit veel aandacht heeft besteed aan het eigen roemrijk en heldhaftig verleden (en overigens al evenmin aan het eigen cultureel en historisch erfgoed). Nochtans zou het moeten mogelijk zijn om, via het heroproepen van de merkwaardige figuur van Carol Deutsch, die verdwenen Joodse gemeenschap in Oostende opnieuw concreet een "gezicht" te geven, zoals dit - veeleer bij toeval - intussen onlangs gebeurd is, wat betreft de joodse scholieren, via een nieuw herinneringsplakiet voor oud-leerlingen in het Koninklijk Atheneum I, L. Spilliaertstraat.

Een eerste daad van joods verzet was de weigering om zich te laten registreren. In de praktijk betekende dit echter dat de weigeraar vroeg of laat zou moeten onderduiken. Voor bekende en vooraanstaande joden was een dergelijke weigering zelfs bijna onmogelijk, omdat voor hen onmiddellijke aanhouding dreigde. Bijgevolg ging de aandacht niet alleen naar het vinden van onderduikadressen (en bevoorrading van de ondergedoken weigeraars) maar ook al vlug naar het organiseren van een ontsnappingsroute naar Frankrijk en verder naar Spanje.

Gelet op het bestaan van een joodse ondergrondse organisatie in Oostende reeds in de jaren dertig, mag geredelijk worden aangenomen dat het joods verzet ook alhier in zekere mate actief was, ook al was dit in het Sperrgebiet nog veel moeilijker dan in het binnenland. Om evidente redenen is er hierover geen bronnenmateriaal ... en ooggetuigen zijn helaas allen verdwenen "naar het Oosten". Ook is de communistische groep "Rote Kapelle" rond Trepper en Grossvogel (in de Kapellestraat 83) vermoedelijk hierbij niet betrokken geweest. Deze organisatie was immers voor Moskou van zo'n vitaal belang dat het voortbestaan ervan niet mocht in gevaar gebracht worden door andere activiteiten dan inlichtingenwerk.

"Judenrat" en jodenster

In Oostende, zoals overal elders, begon de registratie intussen vaste vorm aan te nemen. In het bewaard gebleven "Jodenregister" van Oostende kunnen we nagaan, hoe dit concreet gebeurde. Het register omvat twaalf kolommen, onderverdeeld als volgt :

Volgnummer – nummer identiteitskaart – naam – voornamen – geboorteplaats – geboortedatum – adres in Oostende – beroep – nationaliteit – godsdienst – in België/Oostende verblijvend sedert – komende van

Merkwaardig is wel het feit dat ook de "godsdienst" moest vermeld worden; in de meeste gevallen was dit "Israëliet" maar er staan ook enkele joden vermeld als zijnde "katholiek" of "zonder godsdienst". Telkens een jood werd aangehouden nog vooraleer tot algemene deportatie werd overgegaan, werd naast de naam de vermelding aangebracht "aangehouden door de Duitse overheid", echter zonder vermelding van datum.

De volgende stap was, zoals in alle bezette gebieden, de oprichting van een "Judenrat", die, samengesteld uit vooraanstaande joden, zou moeten waken over de tenuitvoerlegging van de anti-joodse maatregelen. Deze cynische "vondst" van het perverse nazi-regime bleek veelal nog vrij goed te werken, in ieder geval beter dan via de medewerking (of het gebrek aan medewerking) van de nationale en plaatselijke Belgische overheden, die (overigens terecht) door de nazi's verdacht werden van het plegen van administratieve obstructie. Zoals steeds waren er ook uitzonderingen die

de regel bevestigen, maar in dit geval waren het geen kleine uitzonderingen, namelijk Antwerpen en Luik, waar het college van burgemeester en schepenen zich nogal erg meegaande toonden met de bezetter, wat dan ook onvermijdelijk zijn weerslag had op de gemeentelijke administratie en politie. Het is wel erg opvallend dat na de bevrijding die plaatselijke politici eigenlijk nooit werden verontrust of ter verantwoording geroepen (plaatselijke ambtenaren en politiecommissarissen al evenmin, doch die hadden zich tijdig veilig ingedekt via het systeem "paraplu").

In België was de oprichting van een "Judenrat" reeds van bij de aanvang nochtans veeleer een mislukking, hoezeer de Duitsers ook het tegendeel beweerden, en dit om de eenvoudige reden dat de "vooraanstaande joden" die de nazi's hiervoor absoluut wilden hebben, in mei 1940 vrijwel allen waren gevlucht en sedertdien niet meer waren opgedaagd. De Duitsers gingen dan maar over tot de aanstelling van joden die enigszins "vooraanstaand" waren op grond van hun persoonlijke welstand en rijkdom, doch zij konden met deze personen niet veel aanvangen. Het "Comité de Défense des Juifs" zag zijn kans schoon en infiltreerde zeer handig in de "Judenrat" via eigen vertrouwenspersonen, in de hoop de nazi's alzo te kunnen beet nemen.

Het decreet van 27 mei 1942 tot invoering van het dragen van de jodenster (of Davidster), maakte al snel duidelijk waarvoor de Judenrat was opgericht. De distributie van de jodenster moest aanvankelijk gebeuren via de gemeentebesturen op basis van het gemeentelijk jodenregister. Doch hiertegen kwam veel verzet vanwege een aantal burgemeesters. In Oostende was dat verzet niet zo duidelijk omdat reeds in een vroeg stadium de bezetter het Stadsbestuur naar eigen hand gezet had. Burgemeester Moreaux was immers gevlucht bij het uitbreken van de oorlog, en zijn opvolger burgemeester Serruys had reeds op 30 augustus 1941 ambtsverbod gekregen. Hij werd vervangen door burgemeester Van Laere die, mede dank zij een passende "herschikking" van het schepencollege, de Duitse bezetter de nodige garanties zou moeten bieden inzake "inschikkelijkheid" en "loyauteit" tegenover de bezettende overheid. Er werden inderdaad drie schepenen vervangen door VNV-ers. Enkel schepen Van Coillie mocht in functie blijven wegens zijn deskundigheid wat betreft de problematiek van de ravitaillering.

Verrast door dit onvoorzien verzet ... en door gebrek aan "Begeisterung" bij de meer praktisch ingestelde Militärverwaltung, besloot de Gestapo dan maar alles toe te vertrouwen aan de Judenrat die – hoe kon het ook anders – het bevel uitvoerde. Waarvoor die jodenster werd ingevoerd, was al de daaropvolgende maand zeer duidelijk toen op 11 juni 1942 vanuit Berlijn het bevel kwam tot deportatie van een eerste contingent van 10.000 Belgische joden "naar het Oosten". De verzamelplaats ("Durchgangslager") was de Dossin-kazerne in Mechelen (thans een museum van de Holocaust). Van hier vertrok op 4 augustus 1942 een eerste konvooi naar Auschwitz : duizend personen, waaronder 525 mannen, 395 vrouwen en 80 kinderen. En het was de bedoeling dat iedere week een dergelijk konvooi zou vertrekken...

De Jodenster (of Davidster) was intussen in Oostende hét onderwerp van de gesprekken. Men had hier sedert de vorige bezetting wel al enige ervaring met die gekke Duitsers met al hun loze invallen en hebbelikheden ... maar iets dergelijks had men nog nooit meegemaakt. Dit was werkelijk al te gek! Vreemd genoeg, maar eigenlijk typisch op die leeftijd, waren de meeste kinderen wel nogal afgunstig op hun joodse kameraadjes omdat zij een ster "mochten" dragen ... en zij niet. Die Davidster zag er trouwens opzichtig uit (wat ook de bedoeling was!). Eigenlijk had dit kinderlijk gedrag de volwassenen op het idee moeten brengen om *allen*, joden én niet-joden, de ster te gaan dragen om alzo de Duitsers uit te dagen en te ergeren! Maar het leek allemaal zo dwaas en absurd dat niemand hiertegen echt reageerde. Te zot om los te lopen! Doch het is precies door die ogenschijnlijke verdwazing dat de nazi's op een perverse manier bijna iedereen hebben kunnen verschalken en beetnemen ...

Maar het Comité, in nauwe samenwerking met het verzet, trad in actie tegen de deportaties. Er werd sterk op aangedrongen, geen gevolg te geven aan de oproep tot aanmelding voor "werk in het Oosten", doch met weinig succes, eenvoudig omdat de meeste joden niet op de hoogte waren van de gruwelijke waarheid ... en zich dat ook niet konden voorstellen. Hierom werd op 31 juli 1942 door vier joodse partizanen, vermomd als Gestapo-agenten, een overval gepleegd op het hoofdkwartier van de "Judenrat" in de Zuidlaan te Brussel, waarbij het centraal jodenregister en de registratiecartotheek in de fik gingen. Dit stuurde het deportatie-schema erg in de war en had overal gevolgen, tot in Oostende, waar vervolgens met het invallen van de winter de deportatie voorlopig stil viel. Ook al omdat, na Stalingrad (2 februari 1943), de spoorweg plots een andere prioriteit kreeg toegewezen, nog iets verder "in het Oosten"...

"Endlösung": schuld en boete

In Oostende had de Judenrat eigenlijk weinig betekenis, zoals bijna overal elders in het land. Bij het hervatten van de deportaties zag de Gestapo zich ertoe verplicht zelf over te gaan tot opsporen en oppakken van nog aanwezige joden. In Brussel was hiervoor bij de Militärverwaltung vanuit Berlijn een "waarnemer" afgevaardigd vanwege het "Auswärtiges Amt" (Ministerie van Buitenlandse Zaken), de diplomaat von Bagen, die op 24 september 1942 in een telegram aan minister von Ribbentrop mededeelde: "De politie moet nu overgaan tot opsporing en *individuele* arrestaties, vermits een groot aantal joden geen gevolg geeft aan de oproepingen. Velen onder hen hebben hun woning verlaten en toevlucht gezocht bij Belgische Ariërs. Zij kunnen rekenen op de steun van heel wat Belgen. Andere problemen worden veroorzaakt door het feit dat nogal wat joden in het bezit zijn van valse Belgische identiteitskaarten." Na de oorlog werd Herr von Bagen nooit verontrust en bij de oprichting van de Bondsrepubliek kon hij bij het nieuwe *Auswärtiges Amt* zijn loopbaan ongestoord voortzetten en nadien van een wel verdiend pensioen genieten. Maar doorgaans werden niet alleen de "Schreibtischmörder" maar ook de "daadwerkelijke" oorlogsmisdadigers door de Duitse justitie met rust gelaten, althans zolang zij zelf geen slapende honden wakker maakten. Zo is het geval bekend van Karl Zenner, tijdens de oorlog "SS- und Polizeiführer" in Wit-Rusland en aldus direct verantwoordelijk voor de uitroeiing van tienduizenden joden in diverse getto's. Na 1945 leidde hij *onder eigen naam* een rustig en ongestoord leven, doch hij was zo brutaal en schaamteloos om, toen hij 65 werd, een pensioen aan te vragen, niet alleen voor zijn dienstjaren bij de Duitse politie maar ook voor zijn plichtsgetrouwe dienst als SS- und Polizeiführer in Wit-Rusland!

Na het proces in Nürnberg (1946), in die zeldzame gevallen waarbij (te laat en "noodgedwongen") oorlogsmisdadigers voor Duitse rechtbanken werden gedaagd en veroordeeld tot effectieve gevangenisstraffen, gaf de relatieve strafmaat (de duur van de gevangenisstraf gedeeld door het aantal moorden) telkens een idee van de belachelijk lage correctieve prijs die door dergelijke onmenselijke moesten betaald worden voor het genadeloos en wreedaardig vernietigen van een mensenleven. Maar hoe kon het ook anders? Na de oorlog waren in Duitsland vrijwel alle politie-officieren, gerechtsambtenaren, magistraten en rechters gewezen nazi's, en dit bij ontstentenis van personen die "clean" waren (de laatste overgebleven "zuiveren" waren immers bijna allen "weggezuiverd" na de mislukte aanslag op Hitler op 20 juli 1944). Elke dictatuur weet trouwens nog lang nadien mentaal te overleven, eenvoudig door vooraf jarenlang het maatschappelijk middenveld te bezetten en te monopoliseren.

De mede-verantwoordelijkheid van de Wehrmacht in de jodenvervolgung (en inzake andere oorlogsmisdaden) is zeer lang in het vage gebleven of werd in Duitsland stellig ontkend. Het is dan ook verbazend dat precies van Duitse zijde nu onlangs in 2011 een opzienbarende studie is gepubliceerd van twee wetenschappers (een historicus en een sociaalpsycholoog) die nauwkeurig aantoont dat de Wehrmacht in de bezette gebieden (vooral dan in Oost-Europa) al even brutaal en genadeloos te werk ging als de SS en de Einsatzgruppen (S. Neitzel & H. Welzer: "*Soldaten*).

Protokolle vom Kämpfen, Töten und Sterben”). Zij baseren zich op gesprekken van Duitse officieren in krijgsgevangenschap, die stiekem werden afgeluisterd door geallieerde inlichtingendiensten. De conclusie van deze “sozialpsychologische Gewaltforschung” is vernietigend: “Die Abhörprotokolle begraben wohl endgültig den Mythos der sauberen Wehrmacht”. Onvermijdelijk stemt dit ook wel tot nadenken aangaande andere (niet-Duitse) legers die in gelijkaardige omstandigheden opereren.

Een schokkende en aangrijpende gebeurtenis was voor veel Oostendenaars de aanhouding van joden in hun buurt, vaak ook de brutale behandeling wanneer zij werden opgepakt, ...telkens een ontmaskering van een barbaars regime dat zijn waar gelaat begon te vertonen. Voor die “Fahndung” rekende de Gestapo – bij gebrek aan mankracht – wel op de medewerking van de plaatselijke politie. In sommige landen, zoals in Frankrijk, heeft dat soms ontstellende vormen aangenomen. Bekend in dat verband is de destijds opzienbarende Franse film “Monsieur Klein” (van en met Alain Delon, 1976), een moedige film waarin - blijkbaar waarheidsgetrouw weergegeven - *geen enkele Duitser* maar wél een groot aantal Franse politie-agenten en gendarmes voorkomen, meer bepaald tijdens de beruchte “rafles du Vélodrome d’hiver” (16-17 juli 1942) in Parijs. Een gelijkaardige, meer recente Franse film (“La rafle” van Rose Bosch, 2010, dus 34 jaar later) was hierin nog meer “expliciet”, met Franse gezagsdragers, politie-agenten en gendarmes als ware beulsknechten van het nazi-regime, ... doch dit veroorzaakte nu nog weinig ophef. In Frankrijk - traditioneel een filmland - lijkt het “verwerkingsproces” grotendeels te verlopen via geëngageerde films, zoals reeds eerder, wat betreft de trauma’s van de Eerste Wereldoorlog, via de toen zeer controversiële film “Paths of Glory” (1957) van Stanley Kubrick, over muiterij in het Franse leger in 1917.

Een moeizaam verwerkingsproces

Kennelijk is in Frankrijk dit verwerkingsproces dus reeds ver gevorderd, ...wat blijkbaar nog steeds niet kan gesteld worden wat België betreft. Een vooraanstaand politicus (én historicus) verklaarde onlangs tijdens een kiescampagne in West-Vlaanderen: “Wie nu nog spreekt over iets wat in de eerste helft van de vorige eeuw is gebeurd, heeft een pathologie” (cfr. Knack, 14.03.2012, p. 22). Nochtans is het niet zozeer de vraag *wie* hierover spreekt ...doch veeleer *waarom* men hierover nog steeds spreekt, *zoveel jaren na* oorlog en bezetting? Want voor tallozen was die eerste helft van de vorige eeuw een schokkende ervaring (voor velen, in amper één generatie, zelfs *tweemaal* oorlog en bezetting, met daartussen dan nog de depressie van de jaren dertig). In zijn oorlogsroman “Aan de vooravond” schreef L. Davidsen: “Zijn lot is het lot van de twintigste eeuw. In zijn eeuw groeide de bloeddorst onder het mom van de opmars van de ideologieën, en *dit onthulde de ware natuur van de mensheid*”. Het is in ieder geval vrij duidelijk dat er dan ook veelal precies *behoefte* bestaat om er eens over te praten, *onbevange*n en *in alle openheid*, en dit - toch wel opvallend - aan *beide* kanten van de toenmalige “barricade” (vandaar dan ook mijn betrachting om in deze studie beide kanten aan het woord te laten komen, tot zelfs Duitsers, wat - voor zover mij bekend - voorheen nog nooit eerder gebeurd is). Maar is dat dan allemaal *pathologisch*? Uiteraard gaat het hier thans enkel nog om een ouder publiek, een publiek van vooral “oorlogskinderen”, zij die tijdens de bezetting nog een kind waren (van de vorige generatie is er bijna niemand meer). Want die periode - en trouwens geschiedenis in het algemeen - zegt de hedendaagse jongeren (...en intussen ook nogal wat ouderen) doorgaans weinig of niets (wat al weer niet zo “gezond” is. Kijk maar naar het fel opkomend neonazisme in Duitsland en elders, wat alleszins dan wél pathologisch is!). Ons fundamenteel probleem is eigenlijk dat wij na zoveel jaren nog steeds *het maatschappelijk debat uit de weg gaan*, door communicatie en discussie de pas af te snijden of belachelijk en/of verdacht te maken (“Sommige vragen moet je de waardigheid van een antwoord niet geven”, zo zei diezelfde politicus).

In ieder geval, wij kunnen ons nauwelijks voorstellen dat bijvoorbeeld in Oostende een film zou gedraaid worden over het “vergeten”schandaal van de twee opeenvolgende razzia’s in mei 1940, waarbij alhier – naast een aantal Vlaamsgezinden – toen reeds, door eigen politie en Rijkswacht, heel wat joden willekeurig werden opgepakt en als beesten weggevoerd naar Franse interneringskampen,... zelfs vooraleer er ook maar sprake was van jodenvervolging. Maar geen nood, nog even afwachten en dan zullen wij kunnen vaststellen dat “la bataille finit à défaut de combattants”. Want de laatste getuigen en tijdgenoten van weleer verdwijnen nu zeer snel. En voor het overige gaat het met het fascisme zoals met de hond Dino in de stripfilm *The Flintstones* : zij zetten hem ’s avonds netjes en in alle gemoedsrust buiten aan de voordeur ... en vooraleer ze het goed en wel beseffen, is hij al weer binnen via de achterdeur!

Wel lijkt in België dit samengaan van eigen politie met de Gestapo/SD veel minder het geval geweest te zijn. Zelfs in Antwerpen voelde de politie zich zo onzeker en ongemakkelijk dat voor iedere vorm van medewerking die door de Duitsers (via het Stadsbestuur) werd gevorderd, een proces-verbaal werd opgesteld, ... wat uiteraard voor het historisch onderzoek achteraf een onschatbare bron van informatie heeft opgeleverd!

In Oostende is er, voor zover bekend, nooit concrete medewerking verleend. Politie mannen waren actief in het verzet, en sommigen zijn hierin omgekomen, zoals commissaris Ernest Feys (naar wie in Oostende een plein genoemd is), die na aanhouding gestorven is in KZ Dora. In totaal zijn 18 personeelsleden van de Stad Oostende omgekomen als verzetsman of politieke gevangene (een plakiet in de hall van het Stadhuis herinnert hieraan). In ieder geval moge blijken uit het kapitaal feit dat - anders dan in Nederland en Frankrijk - ruim de helft van de in België verblijvende joden is kunnen ontsnappen aan de Holocaust, dat er in ons land een zeer actieve ondergrondse hulpverlening werd georganiseerd om zoveel mogelijk mensenlevens te redden, vooral ook veel joodse kinderen. En indien thans opnieuw een kleine joodse gemeenschap bestaat in Oostende, dan is dat ongetwijfeld mede hieraan te danken.

Tijdens mijn legerdienst in Duitsland (toen nog niet zo lang na de oorlog) was ik in de gelegenheid - mede door mijn kennis van het Duits - om in contact te komen met een aantal Duitsers en met hen soms zeer interessante gesprekken te voeren. Ik herinner mij dat, in een blijkbaar openhartige bui, een Duitse gesprekspartner mij ooit zei: “Nach Auschwitz müssen sich nicht nur die üblichen Verdächtigen hier in Deutschland, sondern auch alle in Europa die Frage gefallen lassen, wie gross ihr Beitrag zu diesem entsetzlichen Verbrechen war. So haben überall in Europa, und eben sogar in Amerika, ja schon immer manche Zeitungen und Politiker die Juden zu einer permanenten Bedrohung aufgebauscht, die weder ihrem Bevölkerungsanteil noch den grundlegenden grossen Problemen der modernen Gesellschaften entsprach”. Toen, in die tijd van “wij” (de geallieerden) en “zij” (de Duitsers), stemde dit mij wel even tot nadenken. En ook nu nog is dat kennelijk stof tot nadenken, want nog steeds denkt men in termen van “wij” en “zij”, ...zij het dan niet meer in verband met de joden en uiteraard ook niet meer ten aanzien van de Duitsers die immers intussen al sedert lang onze NATO-bondgenoten geworden zijn.

Raymond Chaffart : een opvallend initiatief

In de Oostendse pers werd op 20 april 2011 kenbaar gemaakt dat met de inhuldiging van het “ereplakiet Raymond Chaffart” hulde zou gebracht worden aan zes joodse leerlingen van het Atheneum die omkwamen in Auschwitz. Het was leraar Raymond Chaffart (1921-2010) die deed opmerken dat de naam van zes joodse leerlingen ontbrak op het herinneringsplakiet voor oorlogsslachtoffers. Om een onduidelijke reden bleven die namen onvermeld. De oud-leerlingenbond nam de zaak ter harte en bestelde een nieuw plakiet met de zes namen, met hierbij tevens een verwijzing naar het speurwerk van leraar Chaffart. Dit werd op 6 mei 2011 ingehuldigd, in aanwezigheid van o.a. prof. Julien Klener, Voorzitter van het Centraal Israëliisch Consistorie van

België, en van een laatste getuige, met name Mevr. Simone Degueldere, die thans in Oostende woont. Het Atheneum zal in de lessen hieraan aandacht besteden en erover waken dat nooit nog de naam vergeten wordt van Albert en Herman Schindler, Joachim Speier-Holstein, Simone Schendorf en Henriette en Regina Szpiro.

Wat betreft Henriette Szpiro is het zo, dat wij hier weliswaar niet geconfronteerd worden met een Oostendse Anne Frank, want zij heeft geen dagboek achtergelaten, doch van haar is een Poëzieboekje bewaard gebleven waarin - gedurende haar laatste levensmaanden - vrienden, vriendinnen en klasgenoten haar op een subtiele manier proberen moed in te spreken. .

Met dit poëzieboekje, en via foto's die van Henriette Szpiro zijn bewaard gebleven, krijgt de Holocaust in Oostende concreet en ontroerend *een eigen gezicht*. Het is dan ook de bedoeling om in deze vervolgserie met een afzonderlijke bijdrage een nadere toelichting te geven over dit historisch bijzonder interessant gegeven dat wel specifiek is voor deze dramatische episode in de geschiedenis van de bezetting in Oostende.

(wordt vervolgd)

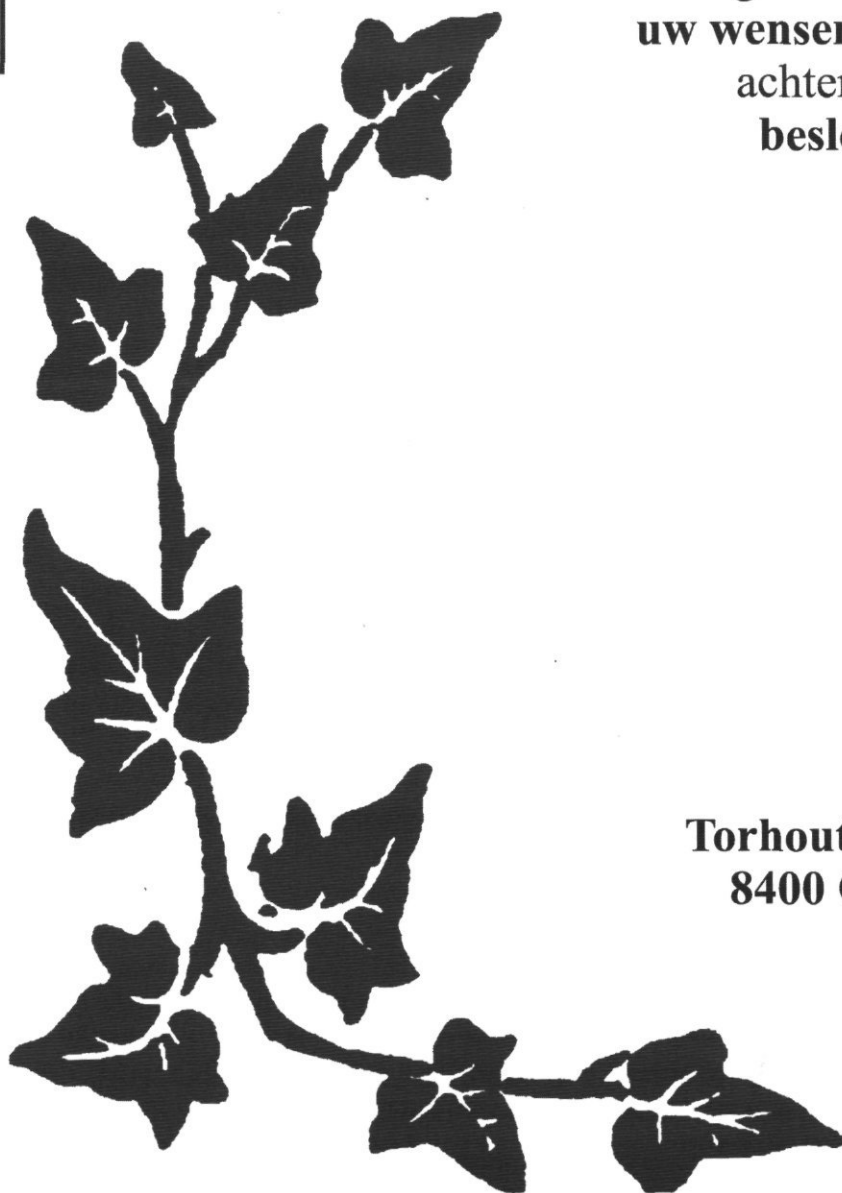
Op de kaft een afdruk van een geporseleinde kaart

**Depot van verse oesters en kreeften
Rosalie Desmet
Kappellestraat 16
Oostende**

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53

MAANDBLAD

OKTOBER 2012

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

En face de la Station du Chemin de Fer.

CAFÉ.

RESTAURANT.

Daveluy, Lith. du Roi, Bruges.

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

BEZOEK ONZE THEMA TENTOONSTELLING

1 september tot en met 31 december 2012

Geporseleinde kaarten

1 september tot en met 31 december 2012

Stadsmuseum-Langestraat 69
8400 Oostende

Dagelijks open ;
10.00 tot 12.30 uur en van 14.00 tot 18.00 uur
(gesloten op dinsdag)

Stadszee
OOSTENDE
STADSMUSEUM
OOSTENDE

OOSTENDE
CULTUURSTAD

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 41

NUMMER 10

MAAND oktober 2012

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 172: **M. CAPON:** Eeuweling André Hillewaere van de Adolf Buylstraat.

Blz. 176: **R. JANSOONE:** Mar del Plata: Oostendse vissers in Argentinië.

Blz. 180: **N. HOSTYN:** Monumenten, beelden en gedenkplaten in Oostende.

Blz. 185: **G. DANIËLS:** Jules Lagae: een man van betekenis.

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitter:

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Michel CAPON: Westlaan 19, 8400 Oostende.

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.

Norbert HOSTYN: Mu.ZEE, Romestraat 11, 8400 Oostende.

Gerard DANIËLS: Muscarstraat 25, 8400 Oostende.

OKTOBER ACTIVITEIT

donderdag 25 oktober 2012 om 20.00 uur

in de conferentiezaal van de V.V.F., dr. Colensstraat 6, Oostende

onderwerp: **MARITIEME MONUMENTEN AAN ONZE KUST**

spreker: **Marc LOY**

Meer dan 60 maritieme monumenten telt onze kust tussen De Panne en Knokke-Heist.

Zoveel getuigen van de verbondenheid tussen mens en zee. Zij vertellen over het avontuur, het respect, het verdriet, het ontzag, het verlies van de kustbewoner versus zijn directe, dominante buur: de Noordzee.

Die monumenten – in de brede betekenis van het woord - staan er sinds lang of vrij recent in alle afmetingen, vormen en stijlen in confrontatie met het altijd wisselende zilte element.

Deze avond brengt Marc Loy hun verhaal met veel beeldmateriaal.

In 2005 verscheen het boek met dezelfde titel als de voordracht van zijn hand (uitgave West-Vlaamse Gidsenkring).

Marc Loy was leraar aan het Oostendse Onze Lieve Vrouwcollege, is stadsgids in Brugge en bij de gidsenkring Lange Nelle in Oostende waar hij ook de voorzitter van is.

Hij is ook freelance journalist met een bijzondere interesse voor de zee, scheepvaart en maritieme cultuur.

Terug een avond om niet te missen, breng vrienden en kennissen mee. De toegang is zoals altijd bij “De Plate” kosteloos zowel voor leden als voor niet leden.

Op de kaft een afdruk van een geporseleinde kaart

**Hôtel du Chemin de Fer Barber's
Recht tegenover het spoorwegstation**

EEUWELING ANDRÉ HILLEWAERE VAN DE ADOLF BUYLSTRAAT

door Michel CAPON

In woonzorgcentrum *Ons Geluk*, Westlaan te Raversijde vierden familieleden en bevriende slagers op maandag 19 maart 2012 de honderdste verjaardag van André HILLEWAERE, wiens leven in het teken stond van vlees en van zijn welbekende beenhouwerij in de Adolf Buylstraat.

André werd 100 jaar geleden geboren in Lichtervelde, de 19e maart 1912. Al snel hielp hij slachten bij boeren uit de buurt. Na zijn legerdienst trok hij naar Brussel waar hij zijn beroep leerde bij verschillende slagers en spekslagers. Op 9 juni 1939 huwde hij met Hilda VANROOSE, een boerendochter uit Ichtegem.

Gedurende de oorlog 1940-1945 woonde hij in Ichtegem. Om den brode was hij actief als handelaar in allerlei voedingswaren. Regelmatig reed hij met paard en kar naar Oostende om boeter, eieren, vlees en aardappelen aan de man te brengen. Horecazaak *La Renommée* was één van zijn vaste cliënten. Geen gemakkelijke opdracht want het arrondissement Oostende lag in het spergebied. Aldaar waren strenge beperkingsmaatregelen inzake het verblijf, het reizen, het politieuur en uitgaansverbod van toepassing. Het was verboden zonder persoonlijke vergunning, Schein genoemd, het spergebied binnen te komen of te verlaten. De bewoners van dit gebied mochten zich bovendien niet verder dan 5 km van hun woning verwijderen. Als het er op aankwam zich soepel en snel te kunnen verplaatsen deed André dan beroep op zijn oude moto, Gilberte.

De Verkeerspolizei en de Feldgendarmerie, die toezicht hielden op het openbaar vervoer, traden zeer streng op tegenover de overtreders. Meestal waren deze zij per fiets actief. Met zijn moto kon André de controleurs als het moest dan zeer snel af zijn, met de nodige risico's vanden. Het is nog gebeurd dat André halt toegeroepen werd door Feldgendarmen. Ze staken hun hand op om hem aan te manen te stoppen. André was zo kordaat en clever dat hij ook zijn hand opstak en hen luidop een goedendag toeriep en zonder meer met de moto doorreed. En het lukte nog, wat een lef!

In dezelfde oorlogsperiode bereidde hij ten huize van beenhouwer Maurice D'HOOGHE in de Timmermanstraat te Oostende paté. In die jaren een risicovolle onderneming. Maar André was van geen kleintje vervaard. Meer dan een durver was hij. Het exceptionele was dat hij gedurende de oorlog nooit tegen de lamp is gelopen.

Op 24 november 1945 opende het echtpaar in het winkelpand gelegen in de Adolf Buylstraat 46 een slagerij. De huur bedroeg 6.000 fr. per maand. Wat onmiddellijk bij de start en de eerstvolgende maanden opviel was het mooie en verzorgde uitstalraam; wat dan ook uiteraard een machtige hefboom is voor de verkoop. Naast het klassieke vlees was er ook pluimgedierte en vooral charcuterie te bekomen. Door de jaren heen werd André's grootste passie het maken van charcuterie. De slagerij was wijd en zijd gekend voor de huisgemaakte specialiteiten "tête de veau in maderasaus" en "Hure de Paris met hersensaus" (Hure = kop van het varken). Ook stond hij aan de wieg van zijn bekende lookworsten. Co VANDAELE, fritureuitbater vooraan in de Oesterbankstraat op de wijk Hazegras, was zijn grootste afnemer. Bij de soldaten van de plaatselijke matrozenkazerne was Co VANDAELE meer dan bekend voor deze door hen verlangde fijnproeverij.

Voor de jaren 1900 werd er in hetzelfde pand een beenhouwerij "Boucherie de l'Ouest" opgestart door Pieter PIL. De zaaknaam "Boucherie de l'Ouest" stamde reeds van toen, tussen 1892 en 1910, de slagerswinkel op nr. 22 die in dezelfde Weststraat gevestigd was. Deze druk beklante slagerij was tevens een politiek trefpunt.

PIL was immers overtuigd liberaal. In november 1895 nam hij de vijfde plaats in als kandidaat op de lijst "Association Libérale d'Ostende". Slager PIL behaalde 3.105 stemmen. Dit was slechts 74 stemmen minder dan Ernest JANSSENS, die met 3.197 stemmen de hoogste score behaald op 1 januari 1896 werd Pieter PIL dan ook tot gemeenteraadslid aangesteld. Dit belette hem echter niet zijn druk beklante beenhouwerij verder te runnen.

Anno 1905 liet P. PIL zijn zaak over aan Emile TRATSAERT en echtgenote Jeanne CRACCO. In die tijd was het huisnummer nr. 40. Vanaf 1907 kwam er een herschikking in de Weststraat, waardoor nr. 40 meteen 46 werd. Begin 1911 werd, voor het eerst, de Weststraat (rue d'Ouest) van elektriciteit voorzien. In het jaar 1919 runde Pharaïlde VAN MASSENHOVE de "Boucherie de l'Ouest" op nr. 46. Haar zoon Fernand VANDENBERGE (22 jaar) stond aan de hakblok. Op het telefoonnet aangesloten sedert 1922 was de beenhouwerij te bereiken op telefoonnummer 493.

Op 23 november 1919 werd de Weststraat bij beslissing van de gemeenteraad voortaan Adolf Buylstraat. De slagerij van P. VAN MASSENHOVE ging dicht in februari 1934. In de loop van maart 1934 bekwam eigenares weduwe PIL een toelating tot het verbouwen van het winkelpand A. Buylstraat 46. Eens de verbouwing afgewerkt was openden de echtgenoten Hilaire DELEFORTERIE en Maria DELEFORTERIE op 27 april 1934 een handel in breiwolartikelen. De zaak werd uitgebaat tot in 1940. Van 1940 tot 1944 werd de breiwoluitbating door Roland DELAUWER voortgezet.

Op 24 november 1945 werd het winkelpand opnieuw door een slagerij ingenomen. Uit Ichtegem afkomstig kwam het echtpaar André HILLEWAERE- Hilda VANROOSE zich in Adolf Buylstraat 46 vestigen. Hun telefoon was 72.628. De uitbatingsnaam werd aangepast met de eenvoudige titel "Hillewaere". Tussen 1957 en 1964 nam André ondertussen deel aan alle etalagewedstrijden die door de handelaarsbond ingericht werden.

De kroon op het werk kwam in juni 1962 toen minister van Middenstand Albert DECLERCK (van de regering LEFÈVRE-SPAAK, CVP-BSP 1961-1965) en burgemeester Jan PIERS bij de familie HILLEWAERE aan huis gingen en de slagerswinkel bezochten.

De beenhouwerij zou vele jaren niet alleen één van de uithangborden van de Adolf Buylstraat blijven, maar ook ver daarbuiten. Wie in Oostende kende slagerij HILLEWAERE niet! Daarnaast werd André bestuurslid in de Oostendse slagersbond en nam pas in 1971 ontslag. Hij was ook medeoprichter van het feestcomité dat destijds het fameuze beenhouwersbal organiseerde in de toenmalige feestzaal "Het Witte Paard" (Van Iseghemlaan).

Met de nieuwe B.T.W.-wetgeving in het jaar 1970 in 't vooruitzicht werd de zaak afgestaan aan zijn zoon Eric HILLEWAERE. Vader André was toen 58 jaar. Ondertussen werd de Oostendse notaris Johan LAHAYE in de loop van het jaar 1974 eigenaar van de handelspanden nr. 46 en 48 in de Adolf Buylstraat. Zoon Erik week uit naar Adolf Buylstraat 50 alwaar hij de beenhouwerszaak "Boucherie Bruxelloise" van Jacques DELEFORTRIE overnam. Op 1 september 1990 werd de slagerij wegens privé-redenen overgelaten aan Jacques DEVOOGHT.

Ondertussen was vader André op rust gegaan. In de weekdagen ging hij kaart spelen in de "Droge Coö" gelegen aan het begin van de Koninklijke Gaanderijen, met exclusief zicht op zee. Dit salon was reeds sinds 1934 door de koning ter beschikking van de bejaarden gesteld. Het kreeg onmiddellijk de benoeming van de "Droge Coö", omdat er geen mogelijkheid tot verbruiken was, dit in tegenstelling met de toenmalige "Biercoö" van de S.E.O. in Oostende. De senioren kwamen er bijeen om te praten, te kaarten en te biljarten. Op dinsdag 6 februari 2007 kwam er een einde aan de mooie kaartersnamiddagen van André.. Het stadsbestuur had andere plannen met de locatie. De senioren moesten binnen de kortste keren het lokaal verlaten. Het moest plaats maken voor culturele

activiteiten van de v.z.w. "VRIJSTAAT O" van Hendrik TRATSAERT. Op 95-jarige leeftijd mocht weduwnaar André, te samen met zijn vele vrienden, beschikken. En 't mooi liedje was uit.

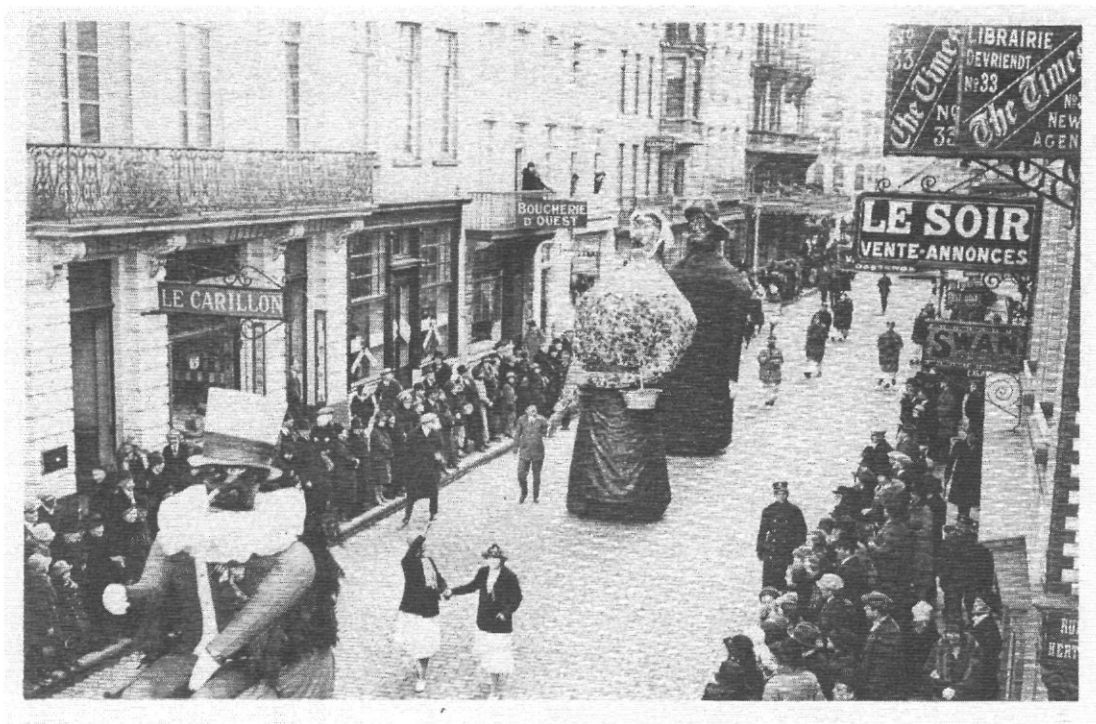
Een jaar later ging André resideren in de home "Ons Geluk" in Raversijde, alwaar hij op maandag 19 maart zijn honderdste verjaardag vierde. Twaalf dagen na de feestelijkheden, 31 maart 2012, is André HILLEWAERE aldaar overleden. Een monument van de Oostendse slagerswereld was heengegaan. Hij was de oudste zoon van een landbouwersgezin van 9 kinderen.

Bronnen:

- archief Eric Hillewaere
- J.M. BEKAERT, Huizen en mensen in de Adolf Buylstraat. Deel 3, p. 930-942.
- persoonlijk archief.

Beenhouwerij Hillewaere op Witte Donderdag 1950

1927. Foto van “Boucherie d’Ouest” uitgebaat door Pharaïlde Van Massenhove en zoon Fernand Vandenberghe.

1905: Weststraat (thans Adolf Buylstraat). Rechts op de foto “Boucherie P.Pil”.

MAR DEL PLATA : Oostendse vissers in Argentiniëdoor **Roger JANSOONE****Inleiding**

“Vlaanderen zendt zijn zonen uit”. Dit gevleugeld gezegde geldt in het bijzonder ook voor Oostende, want Oostendenaars treft men overal aan in de wereld, niet zelden op belangrijke posten of functies. De Oostendse vissers zijn altijd “trekvogels” geweest. Zij trokken niet naar andere landen maar wel naar andere wateren. Behalve in de Pacific en het Verre Oosten zijn er weinig zeeën die zij niet hebben bevaren, vanaan de Noordpoolcirkel tot het zuiden van de Atlantische Oceaan. Toch is hierover nog weinig bekend gebleven en de laatste getuigen en documenten hierover verdwijnen heel snel zodat meteen ook definitief het doek dreigt te vallen over dit aspect van “Oostende zond zijn zonen uit”.

Over de uitwijking van Oostendse vissers naar Kongo en de Westafrikaanse wateren is reeds een en ander bekend en gepubliceerd, doch over de uitwijking naar Argentinië is er nog weinig of niets meer bekend. Daarvoor zijn er wel specifieke redenen, zowel van politieke als van bedrijfseconomische aard, en allicht precies daarom is die uitwijking al vlug in de vergeethoek geraakt. Zelf ben ik er eerder toevallig mee in “aanvaring” gekomen bij mijn zoektocht naar gegevens en documentatie voor mijn studie over “Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940/44)” (gepubliceerd als vervolgserie in “De Plate” via maandelijkse afleveringen). Tijdens die zoektocht kwam ik terecht bij de figuur van Karel Sys, de bekende Oostendse bokskampioen die na de oorlog uitweek naar Argentinië. Ofschoon zelf geen visser, kwam hij in Mar del Plata in contact met Oostendse vissers die zich daar hadden gevestigd. En zo kwam deze hoogst merkwaardige uitwijking weer in de kijker. Meer dan een halve eeuw later lijkt het mij aangewezen om een beknopte historiek van deze emigratie samen te stellen ...vooraleer deze episode of, beter gezegd, deze “zijlijn” van de Oostendse visserij voor immer zou verdwijnen in de vergeetput van de geschiedenis.

Het vreemde parcours van een Oostendse bokser

Tijdens de bezetting was bokser Karel Sys bijzonder populair in en tot ver buiten Oostende. Wanneer hij op de affiche stond, trok het “Bokspaleis” in de Rogierlaan telkens een bomvolle zaal, waarbij ook Duitse militairen zich ontpopten als ware boksfanaten. In 1943 werd hij zelfs Europees kampioen boksen bij de zwaargewichten. Aangedreven door zijn enorme populariteit liet hij zich verleiden tot boksuitstapjes naar Duitsland, tot in Berlijn (en ook tot lidmaatschap van het V.N.V., misschien de prijs die hij hiervoor moest betalen?). Een en ander werd hem na de bevrijding nogal zwaar aangerekend. Hij werd opgepakt en verbleef enkele maanden in de gevangenis en in het interneringskamp van Sint-Kruis. In 1946 werd hij evenwel door de Krijgsraad vrijgesproken (eerder zeldzaam in die beroerde tijd!), wat erop lijkt te wijzen dat zijn dossier flinterdun zal geweest zijn. Doch de Krijgsauditeur ging hiertegen in beroep, waarna hij dan toch door het Krijgshof werd veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf (in de toenmalige context van genadeloze repressie en epuratie nogal duidelijk veeleer een “symbolische” straf).

Terug op vrije voeten trok hij uit arren moede naar Spanje omdat de Belgische Boksfederatie weigerde hem opnieuw een boksvergunning te verlenen. In Spanje moest hij echter vaststellen dat daar niet zoveel animo bestaat voor de bokssport, zodat hij zich ertoe verplicht zag aan de kost te komen met catchwedstrijden. Maar dat was uiteraard niet zijn ding, zodat hij al vlug uitkeek naar een ander land en dat werd uiteindelijk Argentinië. Hij begon er opnieuw te boksen en met succes. In 1952 behaalde hij trouwens andermaal de Europese bokstitel bij de zwaargewichten, tot spijt van wie het benijdt (incl. de Belgische Boksfederatie!). Hij vestigde zich in Mar del Plata, waar hij als

Oostendenaar uiteraard al snel in contact kwam met de aldaar uitgeweken Oostendse vissers. Hij werd o.a. ook plaatselijke vertegenwoordiger van vzw "*Vlamingen in de Wereld*", een overkoepelend netwerk voor Vlamingen in het buitenland.

De odyssee van de "Tijl Uilenspiegel"

Het begon eigenlijk allemaal toen in augustus 1948 het Belgisch jacht "Tijl Uilenspiegel" de haven van Buenos Aires binnenzeilde, met als kapitein/eigenaar Norbert Vanneste. In een brief d.d. 19.01.1949 deelde de Belgische Ambassadeur mede aan Minister Spaak in Brussel dat er aan boord van dit jacht achttien opvarenden waren (Belgen, Nederlanders, Fransen). Die diplomatieke belangstelling voor een eenvoudig jacht kan misschien verbazing wekken, maar de Ambassade in Buenos Aires was toen zo wat een "uitkijkpost" voor het nagaan van het doen en laten van Belgen die uitweken naar Argentinië, de meeste duidelijk om politieke redenen (lees: incivieken). Norbert Vanneste was er ook zo eentje, want in januari 1947 werd hij door de Krijgsraad wegens verklikking veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar, een naar de toenmalige maatstaven buitengewoon milde straf als men bedenkt dat, eveneens wegens verklikking, Irma Laplasse uit Oostduinkerke (overigens een zeer omstreden zaak) ter dood werd veroordeeld en effectief ook werd terechtgesteld. Maar beter nog: reeds in 1948 was hij weer op vrije voeten en kreeg hij zelfs een paspoort om naar het buitenland te reizen.

Zijn jacht stond wel nog onder sekwestering maar dat belette hem niet om ermee het ruime sop te kiezen, met twaalf personen aan boord (voor een jacht een nogal ruime bemanning!). De tocht gaat via Portsmouth, Boulogne en Bordeaux naar Vigo (Spanje). Bij iedere "tussenstop" zijn er personen die het jacht verlaten en anderen die erin overstappen, wat toch wel nogal vreemd is ... Vervolgens waagt het jacht zich aan de verre overtocht over de Atlantische Oceaan naar Argentinië, ...voor een dergelijk vaartuig toch wel een waagstuk dat nochtans probleemloos verloopt. In Argentinië vat Vanneste het plan op om een visserskolonie te stichten met Vlaamse en Hollandse vissers. Hij voert hiervoor een uitgebreide correspondentie doch hij slaagt er niet in dit plan concreet gestalte te geven. Dit "voorspel" eindigt dus op een sisser en daarna wordt het stil rond de figuur van Norbert Vanneste.

Oostendse vissers in Mar del Plata

Intussen bleef er in Oostende wel nog wat belangstelling bestaan voor een overtocht naar Argentinië. Het initiatief hiertoe kwam uit een nogal onverwachte hoek, met name vanwege Karel Engelbeen, tijdens de bezetting directeur bij het Ministerie van Economische Zaken (Directie Handelsakkoorden en Reglementeringen). Hij moet in die functie een en ander "fout" hebben aangepakt, want in juli 1947 werd hij door de Krijgsraad veroordeeld tot 6 jaar gevangenisstraf, doch reeds in 1948 werd hij in voorlopige vrijheid gesteld, evenwel met verbod van reizen naar het buitenland. Dat belet hem niet om in 1949 de leiding en organisatie op zich te nemen van drie Oostendse vissersvaartuigen die de oversteek wagen naar Argentinië (met bemanning, gezin, meubels en huisraad, een soort van heruitgave van mei 1940). Dit laat vermoeden dat hij tijdens de bezetting enige ervaring had opgedaan met de zeevisserijsector, al dan niet via de N.L.V.C.

In Mar del Plata stichten zij een kleine Oostendse nederzetting. Maar alle begin is moeilijk, vooral wanneer een onderneming geplaagd wordt door betwistingen, ruzies en niet nagekomen beloften. Doch het grootste en fundamentele probleem was de kwestie van de afzet van de vangsten. Er bleek in Argentinië heel eenvoudig geen markt te zijn voor vis en visserijproducten omdat de Argentijnen echte vleeseters zijn (het vlees is er immers overvloedig beschikbaar en dan ook zeer goedkoop) ... en vis lusten zij weinig of niet. Ook export bleek geen uitkomst te bieden, zeker niet voor verse of gekoelde vis terwijl voor diepvriesvis de installaties ontbraken. Uiteindelijk wist Engelbeen via zijn eigen relaties interessante contracten af te sluiten met fabrieken van visconserven, hetgeen

overduidelijk bewees dat het geen zin heeft zo maar vissers (hoe vakbekwaam ook) te laten uitwijken zonder deskundige begeleiding van een "marketeer", want tenslotte draait alles rond het commercialiseren van de vangsten.

Maar er bleven nieuwe problemen opduiken. Er ontstond een conflict met een participerende onderneming (nochtans ook geleid door Belgen), met als gevolg processen en inbeslagnames, terwijl tot overmaat van ramp één van de vissersvaartuigen schipbreuk leed. Engelbeen kreeg er schoon genoeg van en keek uit naar andere activiteiten. In 1961 werd hij aangesteld als professor in de economische en sociale geschiedenis aan de Universiteit van Mar del Plata. Dit geeft alleszins een aanwijzing omtrent het intellectueel gehalte van deze vreemde bijt in de krabbenmand van de naoorlogse Oostendse visserij.

Een nieuwe rederij : PEMASUR

In Oostende kreeg het initiatief van Engelbeen toch nog navolging, want reeds in 1951 waagden zich niet minder dan zeven vissersvaartuigen aan de oversteek naar Argentinië, en dit onder leiding en organisatie van Gabriël Van Iseghem (rederij "Flandria"). Tijdens de bezetting bedreef hij de haringvisserij en hij moet daarbij een en ander hebben gedaan dat niet al te "correct" was vermits hij na de bevrijding zeven maanden werd opgesloten in het interneringskamp van Sint-Kruis. Zijn rederij kwam onder sekwester en zijn schepen werden aan de keten gelegd. Hij wordt echter niet veroordeeld maar moet wel een forse boete betalen, hetgeen nogmaals laat uitschijnen hoe eigenaardig, wisselvallig en soms willekeurig heel die repressie in België verlopen is! Het is hierbij overigens erg opvallend dat alle hier tot dusver vernoemde personen ergens iets te maken hadden met de naoorlogse repressie.

In elk geval, hij ziet het in België niet meer zitten en G. Van Iseghem maakt enkele prospectiereizen in Noordafrikaanse en zelfs Zuidamerikaanse wateren en visgronden. Hij is duidelijk een man die niet over één nacht ijs gaat en hij weet zijn zaken zeer grondig en deskundig aan te pakken. Naar de Argentijnse regering stuurt hij een omstandig verslag over zijn prospectiereizen in de Argentijnse wateren. Dit blijkt een handige zet te zijn: hij krijgt een positief antwoord met zelfs de belofte van overheidssteun indien hij aldaar een project wil opstarten. Hij moet dan wel een nieuwe rederij stichten naar Argentijns handelsrecht en dit wordt de "Empresa Pesquera Maritima del Sur" (PEMASUR), gevestigd in Mar del Plata. Hij krijgt ook aanmoediging vanwege president Peron, maar deze laatste is gekend als "praatjesmaker" en het blijft dan ook eerder bij verbale steun. Toch gaat de rederij een bloeiperiode tegemoet omdat Van Iseghem gewiekst genoeg is om alle mogelijkheden en kansen ten volle uit te buiten.

Maar ook hier loopt het pad niet enkel over rozen. Voor de doornen zorgen Argentijnse vissers, gedreven door nijd en afgunst tegenover die Oostendenaars die het allemaal zoveel beter doen en zich snel opwerken. Zij krijgen stiekem en soms openlijk hierin steun vanwege de lokale overheid. Uiteindelijk trekt Van Iseghem zich terug uit het visserijbedrijf ... en wordt hij wijnhandelaar, een beroep dat hij vroeger ooit heeft beoefend. Van de vis in de wijn, het moet allemaal kunnen zijn!

Besluit

Het valt onmiddellijk op dat uitwijking van Oostendse vissers naar Argentinië weinig of niet kan worden vergeleken met deze naar Kongo en de Westafrikaanse wateren en visgronden. Het gaat hier immers om een eigenaardige en hoogst merkwaardige mengelmoes van politieke en bedrijfseconomische beweegredenen. Politieke redenen waren kennelijk van overheersend belang bij de initiatiefnemers en organisators, gefrustreerd en wellicht zelfs getraumatiseerd door hun pijnlijke ervaringen bij de repressie. Wat de Oostendse vissers betreft, lag de zaak waarschijnlijk helemaal anders. Tijdens de oorlog hadden zij in de visserij flink wat geld verdiend, hetzij vanuit

Britse havens (zij die gevlucht waren naar Engeland), hetzij met de winstgevende haringvisserij vanuit Oostende. Doch na de oorlog lagen de verdiensten onvermijdelijk wel een stuk lager, en bovendien kregen grote en vooral ook veel kleine reders een financiële opdoffer ingevolge de "operatie Gutt". Een overtocht naar Argentinië leek sommigen dan ook wel het proberen waard, want wie niet waagt niet wint. Het was en bleef een avontuur maar (wie weet?) misschien kon de kassa nogmaals vrolijk rinkelen!

Naar schatting zijn er in Mar del Plata nooit meer dan een honderdtal Oostendse vissers geweest. Nadien hebben zich nog een klein aantal Nederlandse vissers zich bij hen gevoegd, ook al uit bedrijfseconomische noodzaak. Want na de oorlog ging het in het zwaar geteisterde Nederland aanvankelijk zeer slecht, met een zeer lage koopkracht bij de bevolking en dus lage visprijzen. In 1970 telde de Vlaamse kolonie in Mar del Plata tachtig gezinnen, waarvan ongeveer de helft Oostendse vissers en hun nakomelingen. De andere helft was vooral samengesteld uit "incivieken", personen die om politieke redenen België ontvlucht of verlaten hadden. Onder deze laatsten bevond zich wel zowat de "fine fleur" van de politieke collaboratie, o.a. niemand minder dan Jetje Claessens, tijdens de bezetting de nationale leidster van de "Dietsche Meisjesscharen" (DMS), de vrouwelijke jeugdbeweging van het V.N.V. Zij werd in oktober 1945 door de Krijgsraad ter dood veroordeeld maar dit vonnis werd in 1947 omgezet in levenslange gevangenisstraf dank zij bemiddeling van haar oom Minister Camille Huysmans, die, zelf een hevige antifascist, er ook niets kon aan doen dat hij een dergelijk "zwart schaap" in zijn familie had! Zij werd reeds in 1950 vrijgelaten, op voorwaarde van verblijf in het buitenland. In de gevangenis bij volmacht gehuwd met een Belg die reeds in Argentinië verblijft, scheept zij in 1951 voor Buenos Aires in. Het paar vestigt zich in Mar del Plata, zowat het aanknopingspunt voor de meeste Belgen die in Argentinië arriveren, ... en dat niet zozeer omwille van de "Oostendse" vis.

Het naast elkaar leven van vissersgezinnen en gezinnen van ex-collaborateurs - elk zeer duidelijk van een totaal andere herkomst en motivering - heeft in Mar del Plata blijkbaar nooit aanleiding gegeven tot moeilijkheden of spanningen binnen de Belgische kolonie (die door de ex-collaborateurs steevast een "Vlaamse kolonie" werd genoemd). Die Belgische kolonie was trouwens ook geen soort van "ghetto", want al die Belgen van diverse pluimage woonden nogal verspreid over de stad (de vissers uiteraard zoveel mogelijk in de buurt van de haven). De ex-incivieken lieten zich vooral opmerken door hun verwoede maar (op termijn) zinloze inspanningen om het intern gebruik van het Nederlands in stand te houden als spreektaal binnen het gezin en vervolgens ook via taallessen en taalopleiding ("De taal is gans het volk!"). Indien er nu hier en daar in Argentinië nog Nederlandse cursussen worden gegeven, dan is dat vrijwel uitsluitend ten behoeve van kinderen van Vlaamse of Nederlandse (tijdelijke) inwijkelingen (meestal kaderpersoneel van grote ondernemingen), ter verzekering van hun re-integratie in het onderwijs bij hun terugkeer in het moederland, en soms ook wel voor Argentijnen die belangstelling hebben voor handelsbetrekkingen met Beneluxlanden.

Anderzijds beschouwden de vissers zich niet als emigranten die een toevluchtsoord hadden moeten zoeken in vreemde "diaspora". Hun emigratie was immers een bewuste en vrijwillige keuze, in de hoop op een betere toekomst of op een merkbare verbetering van hun financiële situatie. Politieke redenen speelden hierbij uiteraard geen rol, ook al was de initiatiefnemer en organisator van de overtocht doorgaans wel iemand bij wie het vooral hierom te doen was. Zij wensten een nieuw leven op te bouwen, maar om andere redenen en op een andere manier dan bij de "politieke" emigranten. Ook mag men niet uit het oog verliezen dat, indien zij dit wensten, zij te allen tijde konden terugkeren naar België, ... hetgeen voor ex-incivieken zeker niet het geval was.

Uiteindelijk is meer dan een halve eeuw later uiteraard nog slechts weinig sprake van een "Vlaamse kolonie" in Mar del Plata. Velen (en vooral hun nakomelingen) zijn uitgezwermd naar andere delen van Argentinië of naar andere landen, vooral na de opeenvolgende crisissen die Argentinië hebben

getroffen. Door gemengde huwelijken en door inburgering van daaropvolgende generaties is er trouwens van dat Vlaams of Oostends karakter niet veel overgebleven. Maar goed, Oostende heeft weer eens zijn zonen (en dochters) uitgezonden en het is, al bij al, weer eens mooi geweest. Dit avontuur (want het was wel degelijk in alle opzichten een avontuur) aan de vergetelheid ontrukken, lijkt mij ook wel de moeite waard te zijn geweest. De geschiedenis heeft zijn rechten, ook al hangt er aan deze geschiedenis niet alleen een visgeurtje ...

Tot slot ook nog dit: Ik heb zo'n vermoeden dat er in Oostende of elders nog nabestaanden moeten zijn van die uitgeweken vissersgezinnen. Langs deze weg doe ik dan ook een oproep tot het verstrekken van aanvullende informatie en/of van beeldmateriaal en documenten of brieven betreffende deze bijna vergeten "zijtak" van de geschiedenis van de Oostendse zeevisserij (vooral foto's van de destijds betrokken vissersvaartuigen zouden bijzonder welkom zijn!). Men kan zich hiervoor rechtstreeks wenden tot mij of bij het bestuur van "De Plate". Bij voorbaat hiervoor mijn beste dank!

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN IN OOSTENDE

239140

door Norbert HOSTYN

Een beeld minder of meer maakt niet uit. De meeste beelden zijn toch maar openbare toiletten voor meeuwen en honden (Peter Jacobs, in : De Standaard, 28-29 april 2012).

CLV – SCULPTUUR IN VOORTUIN VAN ZEEMANSTEHUIS GODTSCHALCK

Dr. E. Moreauxlaan 322

Beeldhouwer : Hubert Minnebo

Twee naar elkaar gerichte, staande metalen elementen in Z-vorm, met op het bovenste uiteinde een typisch "Minnebo-hoofd". Geplaatst in 2005.

Minnebo, die woont en werkt in Stalhille, is ook de auteur van "Venuskam", gevelsculptuur aan een appartementsgebouw hoek Van Iseghemlaan/Kapucijnenstraat.

Iconografie :
Beeldbank Oostende.

CLVI – GEVELSCULPTUREN FEEST- EN KULTUURPALEIS

Wapenplein-Kerkstraat

- >Wapenschild Oostende : centraal in de voorgevel, Wapenplein.
- >Zodiac : tekens van de dierenriem uitgewerkt als horloge, in de kleine torentravee.
- >Dolfijn : hoog boven, kant Kerkstraat, hoeksteen tegenaan aanpalend gebouw.

Gerealiseerd door Willy Kreitz, Antwerps beeldhouwer, die in Oostende eerder ook het Monument voor de Zeelieden kon uitvoeren. Zodiac en wapenschild zijn zéker in-situ gekapt : de realisatie gebeurde pas na de officiële opening van het Feest- en Kultuurpaleis in juni 1958. De nog niet

bewerkte stenen zijn duidelijk te zien op vroege foto's van het gebouw. Of Kreitz zélf het eigenlijke sculpteerwerk deed of het overliet aan een practicien is me niet bekend.

Kreitz leverde ook de bronzen zeemeermin voor de fontein op de binnenkoer (1).

Het verhaal wil dat Kreitz deze al bij al bescheiden opdracht kreeg in compensatie voor de annulatie van een belangrijke opdracht voor het Casino-Kursaal : 63 basreliefs voor de voorgevel en een bronzen "zittende vrouw" ("Petit Nice") voor de sokkel kant "Petit Nice". Kreitz was al ver gevorderd met de voorbereidingen. De sokkel van/aan "Petit Nice" is nooit door een andere sculptuur ingenomen geworden (2). Die kant Oosthelling wél ("De Zee" van Georges Grard; later verplaatst naar Leopold II-laan).

De poging van Rotary Oostende in 2004-2008 om "Dansende golven" van Patrick Steen op deze lege sokkel aan Petit Nice te plaatsen stuitte op verzet.

Iconografie :

-Beeldbank Oostende

Literatuur :

A. VAN RUYSEVELT & M. SOMERS, *Willy Kreitz 1903-1982*, Antwerpen (AMVC), 1998, nr. 202.

CLVII – SCULPTUREN IN DE O.L.VROUW KONINGINKERK

Kerk O.L.Vrouw Koningin, Mariakerke

Architect : Sylvain Smis

Beeldhouwer : Gust Michiels

>Sculpturen van O.L.Vrouw, Sint-Rochus, Sint-Antonius en Sint-Jozef, in 1960 uitgevoerd

>Crucifix in keramiek (3m hoog), uitgevoerd in 1986

Iconografie :

www.kerkeninvlaanderen.be

Literatuur :

(H. BRUTIN), *August Michiels. Monumenten & kunst*, (Oostende), (1998).

CLVIII – SCULPTUREN IN DE SINT-JANSKERK

Kerk Sint-Jan, Elisabethlaan

Architecten : F. Van Welden en I. Hintjens (1932-1933)

Beeldhouwer : Alfons Alloo

Een H. Hartbeeld en een O.L.Vrouwbeeld door de Brugse beeldhouwer Alfons Alloo.

Alfons Alloo (Brugge, 1876 – 1955) was vooral actief op het domein van de religieuze sculptuur (3)

CLIX – BASRELIËF BESTUURSGEBOUW R.M.T.

Bestuursgebouw R.M.T.

Beeldhouwer : Geo Verbanck

Bescheiden gevelsculptuur boven de ingang door beeldhouwer Geo Verbanck (1881-1961); uitgevoerd in 1957. De voorstelling is een figuur geflankeerd door twee vissen. Verbanck beeldhouwde een goede twee decennia eerder ook de pleuranten op de kerkhofmuur Stuiverstraat.

Het is me nog altijd niet duidelijk waarom uitgerekend Verbanck, een Gentenaar zonder speciale banden met Oostende, deze opdrachten kreeg. Overigens, een uitmuntend beeldhouwer die piekte tijdens het interbellum.

CLX – SCULPTUREN AAN DE GRAAF DE SMET DE NAEYERBRUGGEN EN DE DEMEYBRUGGEN

Verdwenen

Het totaalconcept van het bruggencomplex is van architect Alban Chambon. Het werd ingehuldigd in 1905.

Soms wordt het gehele complex van 5 bruggen de Graaf de Smet de Naeyerbruggen genoemd; anderen spreken van de Graaf de Smet de Naeyerbruggen (als deze over doorgang Slachthuiskaai – Conterdamkaai, deze over het verdwenen kanaal en deze over de spoorweg) én van de Demeybruggen (de twee draaibruggen over de sluis naar het dok).

>Hoogreliëfs met voorstellingen van scheepstimmerman en roerganger op de brug over het afleidingskanaal

Beeldhouwer : Karel De Kesel

Iconografie :

Beeldbank Oostende : PK/B1564

>Vier gevleugelde figuren op de brugpilonen van de brug over het afleidingskanaal

Beeldhouwer : Julien Dillens

Iconografie :

Beeldbank Oostende : PK/B1189, PK/B1564; FT/C0443; M010511

>Acht hoogreliëfs op brugpilonen van de spoorwegbrug

“Allegorie op het water” en “Stoom als drijfkracht” door Karel De Kesel en nog twee van dezelfde beeldhouwer waarvan onderwerp niet gekend is.

De overige vier door Dillens en Lagae

Iconografie :

Beeldbank Oostende PK/B1489; FT/C6171; M008919

>Staande leeuwen op de brugpilonen van de hoge Demeybrug

Beeldhouwer: Jules Lagae

Heraldische leeuwen die een wapenschild tussen de poot klemmen

Iconografie :

Beeldbank Oostende, PK/B1502; PK/B3230; M002867; M011559

>Stappende leeuwen op sokkels aan de lage Demeybrug

Beeldhouwer Jules Lagae

Dit keer meer realistische voorstelling van de dieren

Al dat beeldhouwwerk werd door de Duitse bezetter geconfisceerd tijdens W.O.I en gebruikt om te hersmelten voor de wapenindustrie. Uitzondering misschien voor twee sculpturen van stappende

leeuwen die na W.O.I ten N. en ten Z. van het Vindictivemonument werden geplaatst. Het is ons niet duidelijk waarom die aan de confiscatie ontsnapten. Zijn op een ons ongekend tijdstip verwijderd.

Literatuur :

-R. HEYDE, *Karel De Kesel*, Maldegem, 1985.

-J.-P. MIDANT, *La fantastique architecture d'Alban Chambon*.

Iconografie:

-de beelden van stappende leeuwen geplaatst nabij het Vindictivemonument (dus na W.O.I) zijn te zien op prentkaart P.I.A. BELGA PHOT 406.

Beeldbank Oostende MOO2868, M002869

CLXI – GEVELSCULPTUREN ERNEST FEYSPLEIN 8

Ernest Feysplein (voorheen Van der Sweepplein)

Het voormalige “Hôtel de la Gare” uit het begin van de 20ste eeuw (alleen voorgevel bewaard); gesloopt en gereconstrueerd met hedendaags appartementscomplex achter de volledige gevelrij).

>gebeeldhouwde vrouwenhoofden

>vissersbuste in de geveltop

Iconografie :

-prentkaarten

-Beeldbank Oostende

CLXII – GEVELSCULPTUUR “SINT-PIETER” AAN VOORMALIGE SINT-PIETERSCHOOL

Ooststraat

Schoolgebouw uit 1937-1938, voormalige Sint-Pieterschool, naar plannen van architect Théo De Lee; tijdens de voorbije decennia sterk verbouwd, ook de voorgevel. De voorgevel is gesierd door een meer dan levensgroot gestileerd heiligenbeeld, Sint-Pieter voorstellende. Er is geen signatuur waarneembaar. Voor het auteurschap komt wellicht één van de drie modernistische Oostendse beeldhouwers van het late interbellum in aanmerking : Jan Maes, Daniël Devriendt of Karel Demuynck. (Demuynck leverde het gevelbeeld Paster Pype, ook geïntegreerd in een bouwwerk van architect Théo De Lee. Maar deze Sint-Pieter is veel meer gestyleerd.)

Nog steeds bewaard in-situ.

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/C1146

CLXIII – GEVELSCULPTUUR “SINT-VINCENTIUS” AAN VOORMALIGE SINT-VINCENTIUSCHOOL

Verdwenen; eertijds gevel Sint-Vincentius Meisjesschool, Ooststraat 75

Beeld van de H. Vincentius in een nis boven de schoolpoort.

Beeldhouwer onbekend; huidige bewaarplaats onbekend.

De school werd ca. 2000 gesloopt en de gronden zijn nu geïntegreerd in het sociaal woonblok De Kokkel – Alikruik – Wulk.

De school werd bestuurd door de zusters van de congregatie van de Dochters van Liefde. Sint-Vincentius was hun patroonheilige.

Iconografie :

Beeldbank Oostende FT/C1145

CLXIV – MARVIN GAYE

Casino-Kursaal

Sculptuur ter herdenking van de Amerikaanse soulzanger Marvin Gaye (1939-1984) die in 1981-1982 in Oostende en Moere verbleef en in 1982 een videoclip voor zijn laatste grote hit "Sexual Healing" opnam in het Casino-Kursaal.

Bronzen sculptuur van de zanger gezeten aan een piano. Project uitgewerkt door Art atelier Charles Dumolin uit Brugge.

Geplaatst in de hall n.a.v.. de heropening van het vernieuwde Casino-Kursaal op 17 december 2004.

Eén van de elementen waarmee men de herinnering aan de passage van Marvin Gaye in Oostende levendig wil houden.

(vervolgt)

(1) Nu in het Leopoldpark

(2) Cultuurbarbaren die enkele jaren geleden het voor 't zeggen hadden in het Kursaal vonden het wel passend de één personenwagen op de sokkel te plaatsen om puur publicitaire redenen.

(3) Lexicon van Westvlaamse beeldende kunstenaars, 6, Brugge, 1997, p. 47-48.

LIDGELD 2013

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate is voor 2013 vastgesteld als volgt:

Aangesloten lid	€ 15
Steunend lid	€ 25

Mogen wij vragen gebruik te maken van het hierbijgevoegd stortingsbulletin.

Fernand MUS
Penningmeester

JULES LAGAE. EEN MAN VAN BETEKENIS.

door Gerard DANIËLS

Beeldhouwer Jules Lagae werd geboren te Roeselare in 1862, juist 150 jaar geleden, en dus een geschikte gelegenheid om hem in herinnering te brengen. Hij was een tijdgenoot van James Ensor (1860-1949) en beider loopbaan kende veel gemeenschappelijke kenmerken. Ze kregen hun eerste opleiding van plaatselijke kunstenaars, verhuisden op jonge leeftijd naar de Brusselse academie, waren alle twee lid van de toenmaals gekende *groep der XX*, beleefden hun succesrijkste periode vóór de eerste wereldoorlog. Hun werken werden gekocht door de meest befaamde musea ter wereld, en zij zagen hun loopbaan bekroond met adellijke onderscheidingen.

Toch blijft er een groot verschil. Daar waar Ensor een gedurfd vernieuwer werd in de schilderkunst, bleef Lagae gehecht aan de klassieke vormgeving, zo kenmerkend voor de beeldhouwkunst van zijn tijd. Wel kon hij als geen ander het innerlijke karakter van zijn onderwerpen tot uiting brengen en juist daaraan dankt hij zijn wereldwijde vermaardheid.

INTERNATIONAAL

Reeds op 22-jarige leeftijd (1884) wint hij de *Godecharleprijs* met het beeld *Abel*. Vier jaar later (1888) komt een tweede hoogtepunt wanneer hij tot winnaar wordt uitgeroepen van de *Eerste prijs van Rome* met zijn creatie *De Zaaier*. Wat hem tevens een tweejarig verblijf in Italië oplevert.

Het toppunt van zijn internationale uitstraling bereikt hij echter in 1909. Argentinië wilde, ter gelegenheid van het eerste eeuwfeest van zijn onafhankelijkheid, een zuilengroep oprichten tegenover het congresgebouw in de hoofdstad. Daartoe werd een mondiale wedstrijd uitgeschreven voor kunstenaars uit alle landen en continenten. Niet minder dan 74 beeldhouwers namen eraan deel. Het ontwerp van Jules Lagae werd uitverkoren in een weliswaar gedeelde eerste prijs. De beide bekroonde ontwerpen werden daarom tot een geheel samengevoegd en in 1914 te Buenos-Aires ingehuldigd. Vooral het karakterbeeld van de eerste president *Saveedra* (1759-1829), van de hand van Lagae, valt hierbij in het oog.

Later (1924) zullen nog gelijkaardige opdrachten volgen in Frankrijk met het *Erkentelijkheidsmonument* te Le Havre en in Nederland waar hij aangeduid werd om de *Christus van de Andes* te verwezenlijken (geschenk van Argentinië en geplaatst in het Vredespaleis te Den Haag).

Om zijn internationale uitstraling te illustreren, volstaat het te vermelden dat werken van hem aangekocht en bewaard worden in de musea van o.a. Karlsruhe, Barcelona, Berlijn, Boedapest, Dresden, München, St Louis (USA), Parijs, Venetië, Wenen, Darmstadt, Luxemburg.

NATIONAAL

Het spreekt dat ook veel zichtbepalende standbeelden van zijn hand in eigen land te bewonderen vallen. We wandelen er soms argeloos voorbij. Maar toch zijn ze door iedereen gekend zonder dat we ons ervan bewust zijn dat ze zijn handtekening dragen. Vernoemen we bv. het bevlogen beeld van de Vlaamse voorvechter *Albrecht Rodenbach* (1856-1880) te Roeselare, het beeld van schrijver en dichter *Karel Ledeganck* (1805-1847) bij het binnenkomen van Eeklo, het beeld van *Guido Gezelle* (1830-1899) op het gelijknamige plein te Brugge (het is ten andere de weergave van die typische kop van Gezelle die in ons aller geheugen geprent staat).

Meest indrukwekkend is nochtans het monumentale *Paardenspan* op de Triomfboog in het Jubelpark te Brussel dat hij, in samenwerking met Thomas Vinçotte (1850-1925), tot stand bracht en dat nog steeds tot ieders verbeelding spreekt.

De kunde om steeds het karakter in zijn beelden tot uitdrukking te brengen, komt het best tot uiting in zijn kleinere werken, o.a. busten. Veel vooraanstaanden (Koning Albert I, Kardinaal Goossens, Premier Carton de Wiart, e.a.) poseerden urenlang om zich te laten vereeuwigen en in deze discipline komt zijn meesterschap werkelijk bovendrijven.

Talrijke musea in eigen land bewaren werken van Lagae in hun collectie: te Roeselare, Antwerpen, Gent, Brussel, Luik....

OOSTENDE

Ook bij ons was hij actief. In 1907 kreeg hij opdracht om samen met J. Dillens (1849-1904) en K. De Kesel (1848-1922) de Graaf De Smet de Naeyerbruggen op te sieren. De vier vrouwenfiguren op de eerste brug (Engelenbrug of Tettebrug genoemd) werden geboetseerd door Dillens. Verderop, bovenop de kolommen van de eerste Demeybrug, troonden vier leeuwenbeelden van de hand van De Kesel.

Aan de beide zijden van de tweede Demeybrug, op de sokkels die er nog steeds aanwezig zijn, prijken eveneens vier leeuwen. Deze laatsten, ook in brons gegoten, waren het werk van Jules Lagae. En typisch voor hem trachtte hij ook hier een karaktertrek van het dier in te leggen. In tegenstelling met de statig poserende leeuwen, steunend op een schild, van De Kesel laat hij zijn dieren als het ware snuffelend rondwandelen in hun territorium.

De vraag blijft welke van de twee Demeybruggen in de volksmond ooit betiteld werd als *leeuwenbrug*? Volgens F. Logghe ("*Het Hazegras, verloren rijkdom van een wijk*") betreft het de eerste Demeybrug in het verlengde van de Engelen- of Tettebrug. Maar de gebroeders Vantournhout alsook Edouard Vanalderweireldt (in ons tijdschrift "*De Plate*" van 1972) beweren als destijds ooggetuigen dat de naam "*leeuwenbrug*" toekomt aan de tweede Demeybrug aan de kant van de dokken en de werkhuizen. Waarom we moeten besluiten, dat er altijd verwarring heeft bestaan en dat we ons als compromis best houden aan twee leeuwenbruggen zoals we heden spreken van twee Demeybruggen.

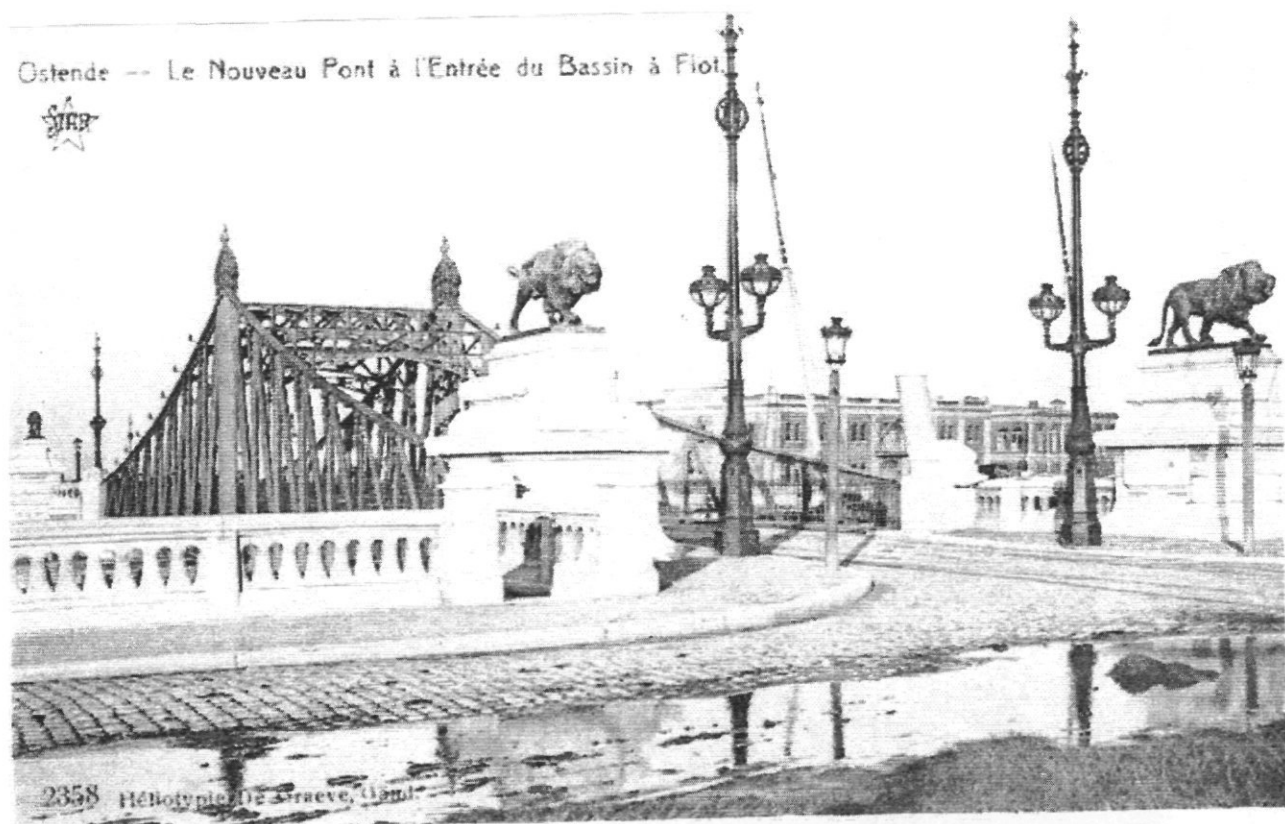
In elk geval, al die leeuwen bleven niet lang op hun plaats staan. Want de Duitsers hadden er in de oorlog 14-18 schijnbaar schrik van en voerden ze weg om ze in de vuuroven te hersmelten tot kanonballen met de bedoeling ze te verschieten over de Ijzervlakte (zelfde lot voor de engelen van Dillens). Mocht men ooit de bruggen in hun oorspronkelijke pracht restaureren, mag men zeker de replica van de leeuwen van Jules Lagae niet vergeten!

In dezelfde vooroorlogse periode kreeg Lagae een tweede opdracht, namelijk aangepaste decoratie aan te brengen op de gevel van het toen nieuwe postgebouw. Het werd een dubbele beeldengroep in het teken van de toenmalige internationalisering. Enerzijds: vier figuren die de menselijke rassen vertegenwoordigen (Europese-, Indiaanse-, Congolese-, Japanse vrouw). Anderzijds: vier allegorische modellen die de voornaamste technische middelen van contact tussen mensen en landen uitbeelden (scheepvaart, telefonie en telegrafie, post en spoorwegen, handel en industrie). Maar wederom kwam een oorlog (40-45) voor verwoesting zorgen. Het postgebouw werd in 1944 gedynamiteerd en de bijna 3-meter hoge stenen beelden kwamen op een puinhoop terecht. Alleen de vier allegorische modellen konden later gerecupereerd worden en na herstel vonden ze een onderkomen in de Koninginnelaan waar ze heden gelukkig nog staan. De vier rassenbeelden gingen reddeloos verloren (een bronzen replica van de Congolese vrouw berust bij de familie Lagae).

Het moet erkend dat de geredde beeldengroep oorspronkelijk als decoratie gekapt werd en dus niet bedoeld waren als individuele kunstwerken. Maar de plaatselijke historische waarde is ontegensprekelijk en als geheel zijn ze zichtbepalend in die mooie verbindingslaan tussen strand en Maria-Hendrikapark die terecht Koninginnelaan heet. En bovendien, ze dragen de handtekening van ooit één van onze meest vermaarde beeldhouwers, Jules Lagae !

BIBLIOGRAFIE

- 1) C. Loontjens: "*Ostende monumentale et pittoresque*", Volume I (Ostende, 1930), p.114-115.
- 2) M. De Bruyne: "*J. Lagae*".
H. Gellynck: "*Bij een eeuwfeest*". Programma en catalogus: brochure (Roeselare, 1962).
- 3) H. Gellynck: "*Beeldhouwer Jules Lagae*", in: Tijdschrift West-Vlaanderen, nr. 61, 1962, p.368-369.
- 4) J. Lavalleye: "*Lagae (Jules)*", in: Biographie Nationale; t.35 (1969-1970), col. 497-501.
- 5) H. Gellynck: "*Lagae, Jules, beeldhouwer*", in: Nationaal Biografisch Woordenboek; dl. 1 (1964), kol.649-653.
- 6) G. Vanzype: "*Notice sur Jules Lagae*", in: Annuaire de l'Académie royale de Belgique (Bruxelles, 1935); p.87-111.
- 7) G. Gyselen: "*Lagae, Jules, beeldhouwer*", in Encyclopedie van de Vlaamse beweging, dl. 1, (1973), p.817.
- 8) A. Goffin: "*Le sculpteur Jules Lagae*": monographie (Kortrijk, 1932)
- 9) F. Logghe: "*Het Hazegras. De verloren rijkdom van een wijk*", (Oostende, 1999), p.35, Monumenten en Landschappen, archief nrs. DWO0408 en W/00466.
- 10) M. en R. Vantournhout & Ed. Vanalderweireldt: "*De Leeuwenbrug*", in: tijdschrift 'De Plate'; jrg. 2, nr 2, nov. 1972, p.6.

De leeuwen bij de 2^e Demeybrug

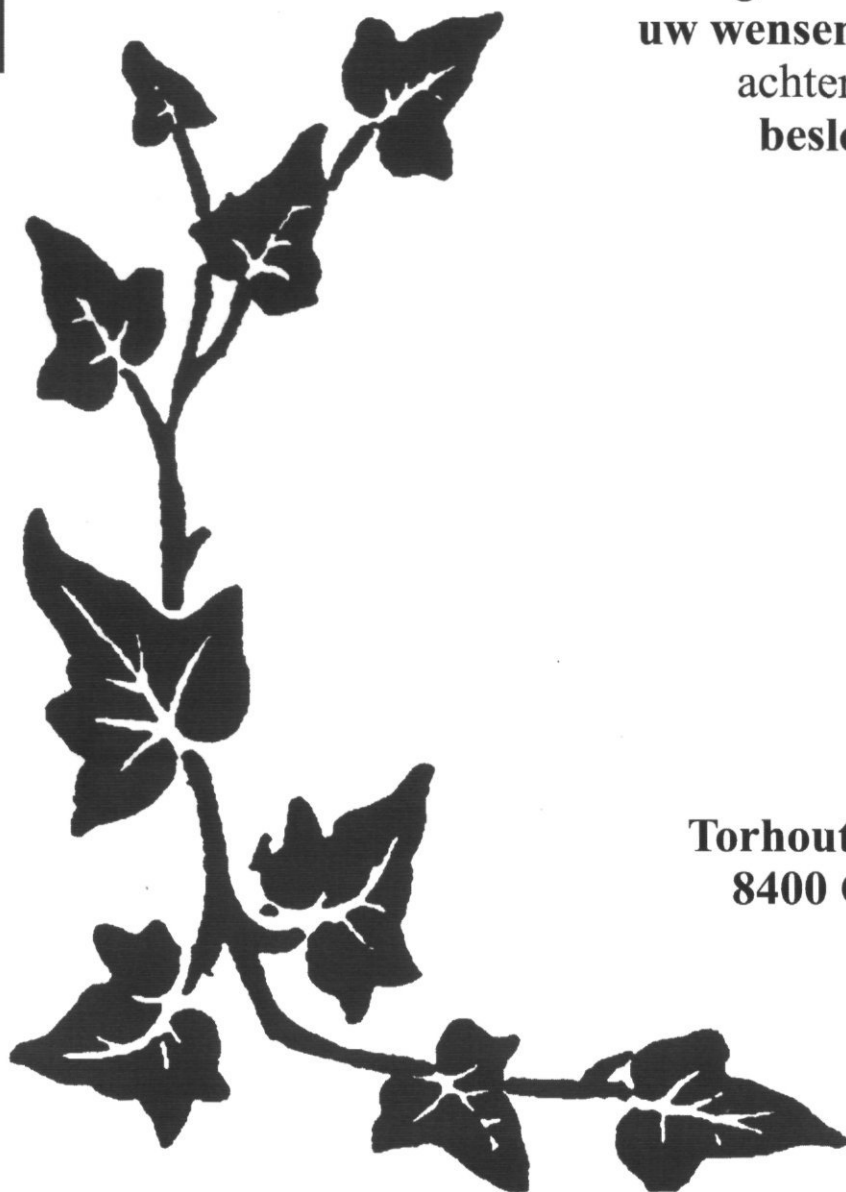

Allegorisch figuur (telefonie en telegrafie) in de Koninginnelaan

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

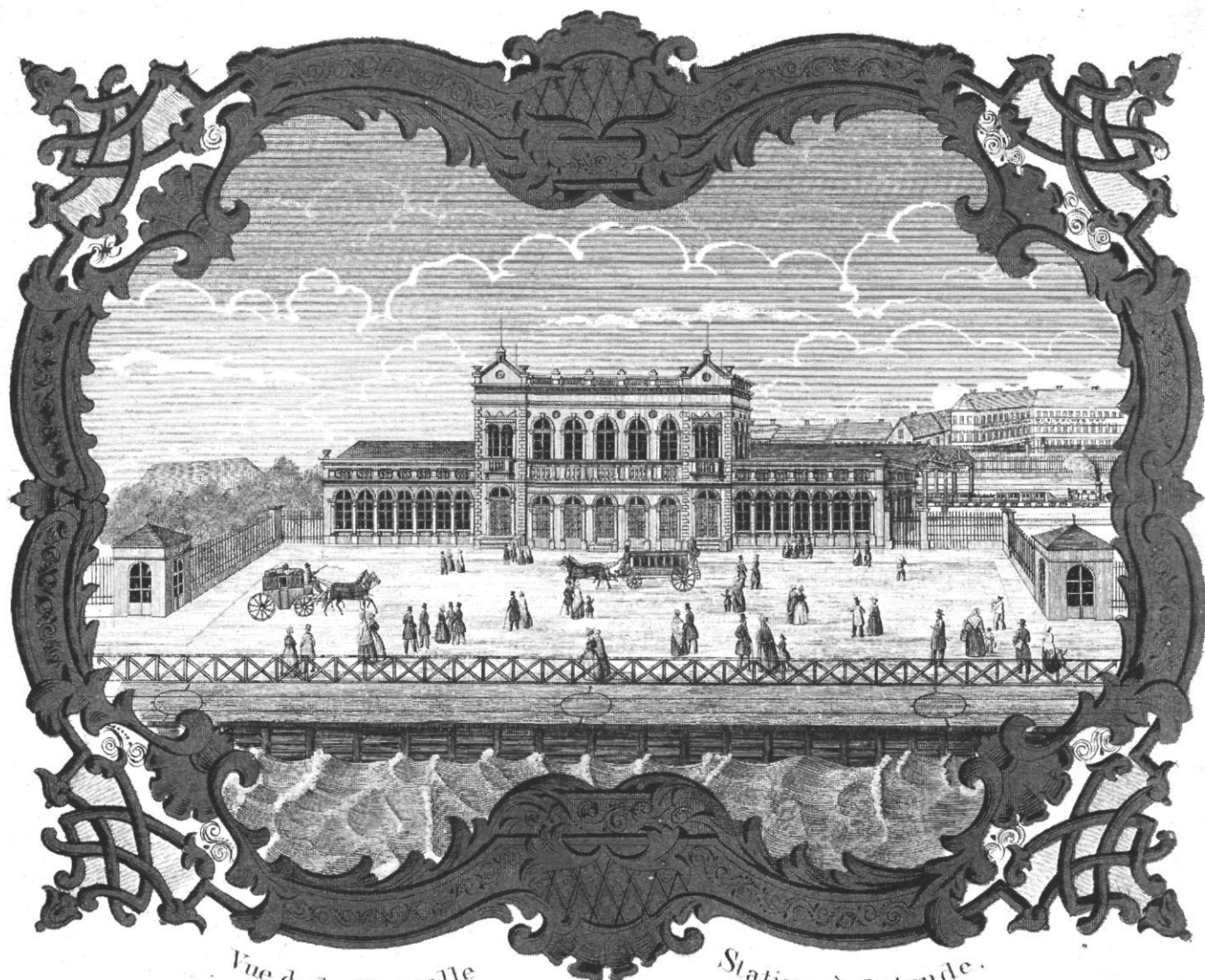
Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53

MAANDBLAD

NOVEMBER 2012

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

Vue de la Nouvelle

Daveluy Lith. du Roi .Bruges.

Station à Ostende.

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 41

NUMMER 11

MAAND november 2012

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 193: **G. ALLARD:** Michel Capo (1935-2012).

Blz. 195: **R. JANSOONE:** Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944): deel 12.

Blz. 208: **F. GEVAERT:** De metamorfose van de haven van Oostende (deel 29).

Blz. 215: **N. HOSTYN:** Monumenten, beelden en gedenkplaten in Oostende.

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitter:

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

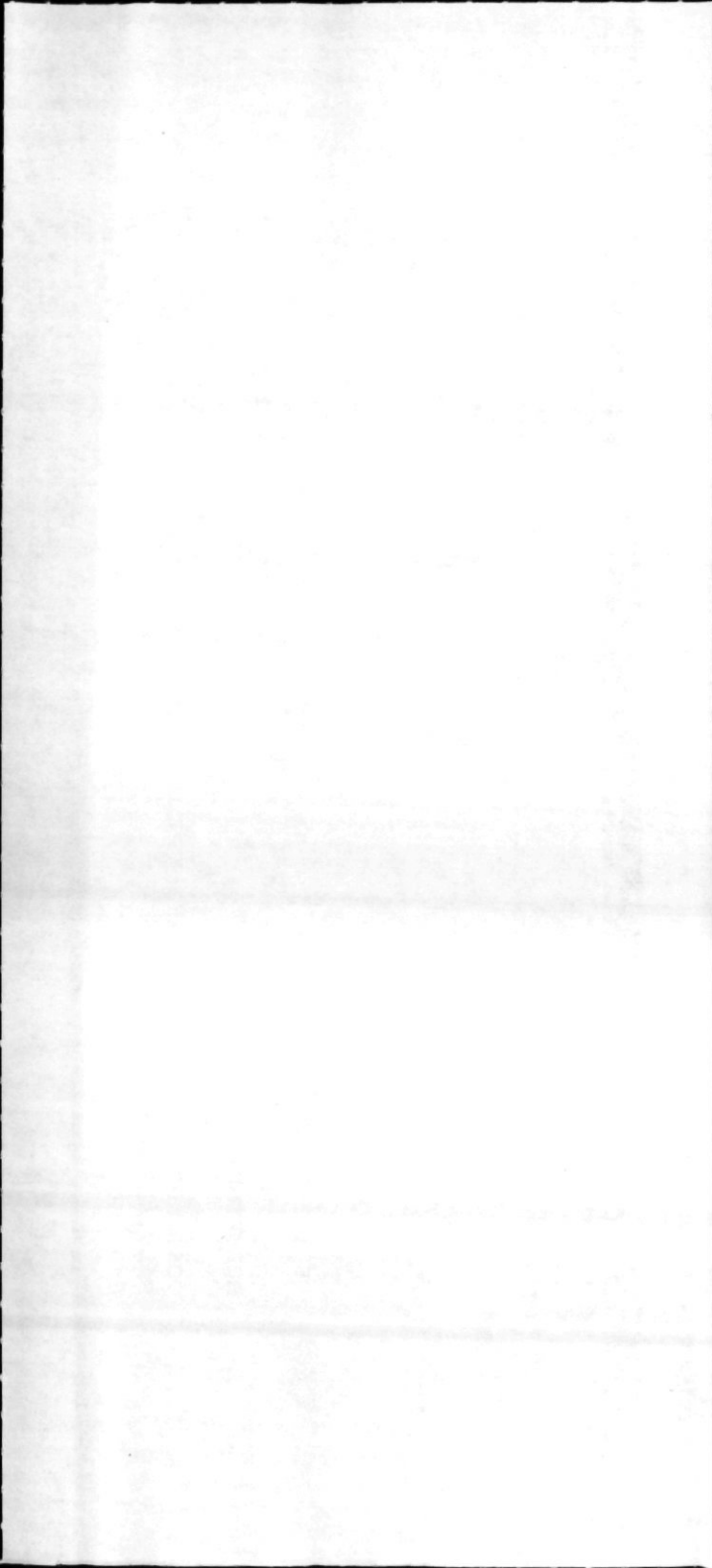
Schreven in dit nummer:

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.

Ferdinand GEVAERT: Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Norbert HOSTYN: Mu.ZEE, Romestraat 11, 8400 Oostende.

[illegible]

NOVEMBERACTIVITEIT

donderdag 29 november om 14.30 u en 20.00 u

in de conferentiezaal van de V.V.F., Dr. L. Colensstraat 6, Oostende

onderwerp: **fotomontage “OOK DAT IS OOSTENDE”**

door: dhr. **Valère PRINZIE** in samenwerking met dhr. **Jean Pierre DEVOLDER**

Valère Prinzie is bestuurslid van onze Kring maar ook bestuurslid van fotoclub “De Meeuwen” die reeds veertig jaar bestaat en waarvan hij nog altijd één van de grote bezielers is.

Zijn laatste fotoproject “Oostende met een lach en een traan” dateert van 2010 en werd ook bij De Plate voorgesteld .

Toen schreef Marc Loy, voorzitter van de Oostendse Gidsenkring en freelance journalist, het volgende:

“Valère Prinzie is een wakkere observator, een kroniekschrijver in beeld. Zijn fotografische blik brengt het verhaal van wat Oostende zo uniek maakt, maar dit met de ironie en spot van een kritisch Oostendenaar die erg veel van zijn stad houdt.

Wij weten van vorige fotoprojecten dat hij de realiteit op zijn eigen manier vastlegt. En dat levert soms verrassende beelden op”.

Ook in de projectie van deze namiddag of avond maakt u samen met hem een wandeling door onze stad. Een grenzeloos universum met de zee, de straten en pleinen, de gebouwen en de haven, de dijk en het strand, de wolken en het licht.

Valère Prinzie schakelde voor de eerste maal over naar digitale projectie en werkte daarvoor samen met een ander Plate-lid en gekend cinéast: Jean Pierre Devolder.

**Gratis vertoningen voor iedereen om 14.30 u en 20.00 u.
Allen daarheen.**

LIDGELD 2013

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate is voor 2013 vastgesteld als volgt:

Aangesloten lid	€ 15
Steunend lid	€ 25

Enkel zij die tot nu toe niet gestort hebben (laatste storting ontvangen op 31 oktober) vinden hierbij een stortingsbulletin.

Fernand MUS
Penningmeester

MIDDAGMAAL EN KLEINKUNSTNAMIDDAG

zaterdag 8 december om 12.30 u

**in de 'Wellington Conference Room', Nieuwpoortsesteenweg 114, Oostende
op de bovenverdieping van 'De Duivenschieting'**

met panoramisch uitzicht op de paardenrenbaan en de Wellingtongolf

De keukenchef van restaurant 'Savarin' stelt volgend degustatiemenu voor:

Aperitief Cava

*

Sint-Jacobsvruchten – Bouchot – Spinazie - Bloemkool

*

Kabeljauw – Prei – Schaaldierenjus – Mousseline aardappelen

*

Doyennépeer Belle Hélène

*

Mokka

Aangepaste wijnen en waters zijn inbegrepen, andere dranken niet.

De Kring biedt u het aperitief aan.

Martin Vanderstraeten, onze huispianist, verzorgt zoals ieder jaar de muzikale omlijsting.

OPEN BAR VOORZIEN NA DE LUNCH

De deelname in de kosten bedraagt **€ 45** per persoon.

Reservatie gebeurt door storting op rekening van De Plate Oostende BE81 3800 0966 6224
met vermelding "maaltijd 8 dec. met X personen".

Opgelet : er dient gestort te worden vóór 30 november.

De 'Duivenschieting' is gemakkelijk te bereiken met de bus, halte Stuiverstraat of begraafplaats
'Paster Pype' en er is ruime parking zowel voor fietsen als voor auto's.

WE HOPEN DAT U ER TERUG BIJ ZULT ZIJN.

Op 24 september ll. overleed Michel Capon, één van de meest productieve medewerkers aan ons tijdschrift. Gedurende de afscheidsplechtigheid sprak Prof. **Georges ALLARD** het hieronderstaande "in memoriam" uit.

Aan mijn vriend Michel "seigneur van Raversijde"

Ik ontmoette Michel voor het eerst een goede 25 jaar geleden op het strand van Raversijde.

Ik zat toen met mijn spelende kinderen aan onze strandcabine en hij polste behoedzaam en beleefd naar het waarom van mijn settlement in de wijk Raversijde. Onmiddellijk klikte het tussen ons. Michel, toen pas 50 jaar, vertelde me over de wijk, de mensen, de problemen en de lokale politiek. Als terug aangespoelde Oostendenaar was ik gecharmeerd door Michel zijn "kwinkslagen" en zijn "redenaarskunst". Opvallend daarbij was dat hij mij doelgericht opzocht om ten strijde te trekken tegen de verdere verloedering en achteruitgang van de wijk.

Korte tijd nadien stond ik met Michel in de vuurlinie voor de opwaardering van de wijk. Hij was de organisator en stichter-voorzitter van de Werkgroep Raversijde die ten strijde trok tegen de dwarspiste van de luchthaven, voor het behoud van Oud Raversijde en voor de herwaardering van het domein van Prins Karel.

De werkgroep kwam toen eind de jaren 1980 tot medio de jaren 1990 meermaals in beeld en woog toen op de lokale politiek. Als geen ander ging Michel de politici zelf opzoeken. Hij kende de lokale politici en zij kenden hem. Kortom, we vormden toen een hecht duo, een tandem en het moge gezegd, we haalden onze slag ook thuis. Het uitzicht van Raversijde vandaag was niet mogelijk geweest zonder deze onverdroten inspanningen. Ik wil dit hier toch bij de uitvaart van Michel nogmaals onder de aandacht brengen.

Michel was niet alleen een gedreven en sociaal iemand, hij was ook iemand die erg leergierig was en bijzonder graag in de geschiedenis dook om allerhande "petites histoires" te achterhalen.

Hij werkte tijdens zijn eerste pensioenjaren aan een boek dat op de 100ste geboorteverjaardag van prins Karel van Vlaanderen en 20ste verjaardag van zijn overlijden verscheen. In het najaar van 2003 kwam dit boek uit (Michel was toen 68 jaar) en bevat talrijke wetenswaardigheden en anekdotes uit het turbulente leven van de prins. Michel heeft zich in zijn boek beperkt tot de invloed die de prins had op Raversijde Bad.

Ik had het voorrecht om een laudatio aan het adres van Michel uit te spreken op de vernissage van het boek te Brugge. Het boek is een mooie weergave van 4 sterke kanten van Michel nl.

- 1/ zijn permanente nieuwsgierigheid
die hij geërfd heeft van zijn professionele carrière bij het Ministerie van Financiën waar hij tot zijn pensionering in 1995 ettelijke dossiers heeft moeten uitpluizen en dit ook gewetensvol en tactvol deed;
- 2/ zijn sterke socialisering
Michel geloofde rotsvast in de goedheid van de mensen, een houding die hij meekreeg vanuit zijn christelijke opvoeding en product van het O.L.Vrouwe-College, waar hij in de jaren 1950 ook de hoofdredacteur was van het collegeblad "De Kinkhoorn". Zijn reporterstalent heeft hij toen al kunnen uitoefenen op adolescentie leeftijd doch nadien is hij wel niet op dit elan doorgegaan;
- 3/ zijn sterk geloof in de sportieve kracht van de jeugd

Michel gaf gestalte aan vele sportinitiatieven. We denken dan vooral aan de oprichting van TTC-Raversijde (een lokale tafeltennisclub) in de jaren 1960, zijn bestuursfunctie bij Hermes Club Oostende in de periode 1975-1980 (voetbal- en atletiekclub), de oprichting van de Raversijde voetbalclub Transvaal (in de jaren 1980). Kortom, hij was permanent met jongeren aan de slag. Zelf was hij heel actief en fietste dagelijks, zonder zich te engageren bij een wielertoeristenclub. Hij had zo'n goede fysiek dat hij nog vorige week menig wielertoerist uit de wielen reed.

- 4/ zijn interesse in de geschiedschrijving
Hoe meer de jaren verstreken, hoe meer Michel zich verdiepte in de "wetenschappelijke" geschiedschrijving. Zo heb ik onlangs nog in dit verband een masterthesis voor hem moeten opzoeken op mijn universiteit.
Politieke en maatschappelijke geschiedenis waren bij hem twee krachtlijnen in zijn sterke gang naar eruditie. Merkwaardig ook hoe Michel zelfs al voorbij de 70 een enorm geloof en vertrouwen had in de wetenschap. Tijdens onze talrijke gesprekken op straat en bij een etentje was hij erg geïnteresseerd in het wetenschappelijk onderzoek. Hij was daarbij prominent gedurende 25 jaar aanwezig op mijn wetenschappelijke persconferenties over de toekomst van de Oostendse Haven.
Zelden heb ik zo iemand tegengekomen.

Michel had nog zoveel andere plannen op weg naar zijn 100 jaar waar hij stevast in geloofde! Het doet dan ook pijn om zo plots een echte vriend liefelijk niet meer te zien, te horen en mee te kunnen debateren.

Michel: waar je ook bent, je blijft in mijn gedachten, je geest zal nog ettelijke keren in mijn hoofd blijven spoken.

Michel: bedankt voor de stimulansen die jij mij en mijn gezin hebt gegeven. Je kon als geen ander mij voortstuwen in mijn vele acties. Daarom ben je voor mij een "Seigneur, de Seigneur van Raversijde", een dorpsfilosoof, een man die zijn kracht en inspiratie vond in zijn talrijke fietstochten met blik op zee, golven en licht.

Geef ons meer figuren als Michel Capon, ze zijn van een zeldzame soort in deze sterk egoïstische maatschappij waar nauwelijks nog plaats is voor socialisering en vreugde om de kleine eenvoudige dingen.

Ik weet niet of mijn woorden voor jouw echtgenote Jacqueline en kinderen John en Jimmy een troost zullen zijn in dit onnoemelijk verdriet. Ik voel alvast mee in de diepe rouw die de familie treft. Veel sterkte in deze donkere dagen.

door **Roger JANSOONE**

12. WERBESTELLE, O.T.... EN "ARBEITSEINSATZ"

"Heil, reus Arbeit ! "
(spandoek in 1 mei-betoging Oostende, 1928)

Verplichte tewerkstelling in Duitsland

Niet alleen door de Jodenvervolging maar ook door dwangarbeid kwam de barbaarsheid van het nazi-regime scherp tot uiting (al blijft de Holocaust uiteraard een totaal apart geval). Concreet betekende dit wegvoering en verplichte tewerkstelling in Duitsland, niet alleen voor mannen maar ook voor vrouwen, en dit doorgaans in zeer slechte omstandigheden en voorwaarden. Omdat beide fenomenen van de bezetting zo'n diep indringende gevolgen hebben gehad (tot op vandaag), wordt ook hier enige nadere duiding en toelichting verstrekt, nochtans zonder er al te omstandig op in te gaan. Tevens dient vooraf duidelijk gesteld dat de problematiek van de verplichte tewerkstelling uiteenlopende facetten omvat, doch met steeds hetzelfde doel : dwangarbeid in het kader van de "totale" Duitse oorlogsinspanning.

Naarmate de militaire toestand voor Duitsland verslechterde, werden in de "Heimat" steeds meer arbeiders, boeren, ambtenaren, leraars, zelfstandigen en bedienden onder de wapens geroepen om de geleden verliezen aan te vullen. Alzo werden van mei 1941 tot mei 1942, dus in slechts één jaar, niet minder dan ruim twee miljoen Duitse burgers door de Wehrmacht opgeroepen voor "Wehrpflicht", en het was duidelijk dat het hiermee niet zou eindigen. Men zou dus in toenemende mate moeten putten uit oudere jaarklassen ... en uiteindelijk ook uit piepjonge jaarklassen. Bekend is de mop over maarschalk Rommel die in mei 1944 een vooruitgeschoven stelling in Normandië komt inspecteren. Tot zijn stomme verbazing treft hij daar enkel een jonge onderluitenant aan en een oude Feldwebel ... maar geen soldaten. Er ontspint zich dan volgend gesprek tussen Rommel en de onderluitenant:

- Leutnant, waar zijn al uw soldaten?
- Herr Feldmarschall, de zaak zit zo: ik heb enkel oudere en jongere soldaten.
- Mij goed. Maar om te beginnen: waar zijn uw oudere soldaten?
- Zij hebben vier dagen verlof gekregen om nog vlug in de heimat een plaats te reserveren in het bejaardentehuis.
- En waar zijn dan de jongeren?
- Die hebben ook vier dagen verlof gekregen ... voor hun Plechtige Communie!

Bijgevolg ontstond een cruciaal probleem voor de Duitse oorlogsindustrie (intussen was alles "oorlogsindustrie" geworden!). Omdat aanvankelijk de inschakeling van politieke gevangenen en van joden niet werd overwogen (wél gedwongen tewerkstelling van weggevoerde arbeiders – in feite slavenarbeiders – uit de veroverde gebieden in Oost-Europa), keek men vanuit Berlijn vooral uit naar de arbeidsreserves in West-Europa. Dit was eigenlijk reeds vanaf 1940 gebeurd in het kader van de vrijwillige arbeid in Duitsland, en in een eerste fase zelfs *met relatief veel succes*: zo kon in België de Militärverwaltungschef Reeder op 15 januari 1942 de 250.000^e *vrijwillige* Belgische arbeider publiek en met veel propagandistisch vertoon feliciteren en hem een geschenk overhandigen. Dit aantal zou in België verder oplopen tot ruim 300.000, doch vanaf 6 maart 1942 hoefde dit niet meer "vrijwillig" te gebeuren (in feite waren die vrijwilligers vaak gedreven door werkloosheid, geldgebrek en ellende, en ook aangelokt door mooie beloften), want op die datum werd de verordening uitgevaardigd tot verplichte tewerkstelling *in België* voor "het verrichten van werken van bijzonder belang".

Die clause "in België" was natuurlijk bedoeld om de pil te vergulden, een typisch staaltje van nazi-volksmisleiding, mede ingevolge de nog levendige herinnering aan de massale deportaties van arbeidskrachten tijdens W.O.I . Aanvankelijk werden weliswaar heel wat arbeiders verplicht in België tewerkgesteld bij de O.T. (Organisation Todt) en in het *Sperrgebiet*, meer bepaald voor de bouw van de Atlantikwall en (zoals in Oostende op de "Soldatenberg") het bouwen van FLAK-geschutsstellingen. Doch het uiteindelijke doel was verplichte tewerkstelling in Duitsland, en dit zou al spoedig blijken uit de beruchte verordening van 6 oktober 1942, waarbij de verplichte tewerkstelling nu ook tot Duitsland werd uitgebreid. Dit betekende concreet dat alle mannen van 18 tot 50 jaar hiervoor in aanmerking kwamen, *evenals alle vrouwen van 21 tot 35 jaar*. Van alle kanten rees hiertegen scherp protest (vooral tegen het wegvoeren van jonge vrouwen, toen een echt schandaal!), o.a. in een brief van het College van Secretarissen-Generaal dd. 15 oktober 1942 aan Reeder, waarbij elke vorm van medewerking van de Belgische administratie werd uitgesloten (zeer opmerkelijk omdat intussen al verschillende Secretarissen-generaal waren vervangen door VNV-ers). Hetzelfde gebeurde in een herderlijke brief van 2 december 1942 van het Belgisch episcopaat, na een persoonlijke brief van kardinaal Van Roey op 25 oktober 1942 aan Mbfb generaal von Falkenhausen (let hierbij op het tijdsverloop tussen 25/10 en 2/12 : met die herderlijke brief is het episcopaat kennelijk niet over één nacht ijs gegaan!). Doch het bleef allemaal zonder gevolg. "Befehl ist Befehl!"

Een koninklijke tussenkomst

Tot onlangs weinig bekend, is het feit dat ook koning Leopold III (spijts zijn statuut van "krijgsgevangene") het gewaagd heeft om op 3 november 1942 rechtstreeks bij Hitler protest aan te tekenen tegen de verplichte tewerkstelling in Duitsland. Hij kreeg hiertoe trouwens - bijzonder merkwaardig! - kort nadien op 14 november een verzoek vanwege de Belgische regering in Londen, waarbij deze aandrong op een "openbaar" protest (overigens wijst dit erop dat er toch nog contacten waren tussen de regering en de koning). Leopold III heeft toen wijselijk besloten hierop niet in te gaan, beseffend dat dit de zaak nog erger zou maken (de regering in Londen was vaak nogal wereldvreemd t.a.v. de toestand in België). Maar heel merkwaardig is ook het feit dat hij tot 15 februari 1943 (dus drie en een halve maand!) heeft moeten wachten op een antwoord van Hitler (allicht niet toevallig kort na het debacle van Stalingrad). Uit dat antwoord blijkt niet alleen dat dit protest de Führer zeer had geërgerd, maar het geeft ook een treffend beeld van de hersenkronkels ("Weltanschauung"!) van de dictator. Vooreerst werd de koning eraan herinnerd "dass Sie sich in Kriegsgefangenschaft befinden". Ook zijn argumenten zijn "so ungeheuerlich dass keine Zurückweisung derselben scharf genug sein kann". Voorts heeft de koning "ein unfassbares Unverständnis gegenüber der weltgeschichtlichen Aufgabe, die in der Bekämpfung des Bolschewismus liegt". Hij schijnt te vergeten dat "es für Belgien das einfachste Gebot der Selbsterhaltung ist, für diesen in erster Linie auf den Schultern Deutschlands liegenden Schicksalskampf Europas wenigstens *durch grösstmögliche Gestellung von Arbeitskräften* einen bescheidenen Beitrag zu leisten". Dit geeft niet de indruk dat hij een spelletje komedie opvoert (dat was ook zijn gewoonte niet) maar dat hij dit echt meent vanuit zijn "kruistocht tegen het bolsjewisme". Maar wat hij een "bescheiden Belgische bijdrage" noemde in de "Schicksalskampf Europas" (een strijd die zeker niet de onze was!), was een ook nadien nog lang aanslepende ramp die talloze gezinnen heeft getroffen. Opvallend is het feit dat Hitler de spot drijft met de bekommernis van de koning (hem allicht ingegeven door kardinaal Van Roey) omtrent het lot van verplicht tewerkgestelde jonge vrouwen in Duitsland (toen in die tijd van "zielenadel" voor velen iets afgrijpslijks!). In de koninklijke bezorgdheid over "die bemitleidenswerten jungen belgischen Mädchen in Deutschland" ziet hij een uiting van "Misstrauen in die Haltung der Frauen Ihres eigenes Landes, abgesehen davon dass die erwähnten gefahren in Ihrem Lande sicher mindestens ebenso gross sind". Als "argument" kon dat nogal tellen ! En met een dergelijk antwoord wist de koning onmiddellijk hoe laat het was ...

Terloops hierbij aangestipt: dit venijnig en agressief antwoord - zo kort na Stalingrad - zegt eigenlijk veel meer over Hitler zelf (meer bepaald zijn toenmalige gemoedstoestand en die van het nazi-regime) dan over de koning en de verplichte tewerkstelling. In februari/maart 1943 werd de stemming in Duitsland immers minder gunstig voor het regime, en dit kwam in Berlijn zeer duidelijk tot uiting in de toen ongelooflijke doch niettemin geslaagde protestbetoging (een week lang!) van ruim tweehonderd niet-joodse vrouwen, gehuwd met een jood, langsheen het Gestapogebouw waar hun mannen zaten opgesloten, wachtend op deportatie. Het onvoorstelbaar en hoogst uitzonderlijk feit dat deze joden na een week werden vrijgelaten, wijst erop dat Hitler en zijn trawanten begonnen onzeker en zenuwachtig te worden en alzo enigszins ontvankelijk werden voor deze ommekeer in de publieke opinie (wat door de SD scherp in de gaten werd gehouden). In verband met die voor Hitler cruciale "Judenfrage" wijst dit er ook op dat voor de Duitsers zelf het hemdje nader was dan de rok : zolang zij niet rechtstreeks erbij betrokken waren of belang hadden, liet de Jodenvervolgung hen over het algemeen onverschillig en was er zelfs veelal ook instemming en goedkeuring (dat blijkt uit diverse SD-rapporten).

"Arbeitseinsatz"... na Stalingrad

De tweede fase van verplichte tewerkstelling begon op 6 september 1943 (kort na Stalingrad), met de afkondiging van de jaarklassen-actie, waarbij werd overgeschakeld van individuele naar *collectieve* oproeping via bepaalde jaarklassen (zoals voor dienstplichtige militairen). Zo werden in september 1943 de jaarklassen 1920 en 1921 opgeroepen, en in maart 1944 de klassen 1922, 1923 en 1924. Dit werd een flop, niet alleen wegens de massale werkweigering doch ook ingevolge de complexe procedure van vrijstelling, die velen een kans bood om zich te onttrekken aan verplichte tewerkstelling (er was bijvoorbeeld een forse aangroei - ook vanuit de arbeidersklasse - van inschrijvingen van studenten aan de universiteit, ... en misschien is hier de democratisering van het hoger onderwijs begonnen?). Zo werden van oktober 1942 tot 6 maart 1943 ongeveer 80.000 personen opgeroepen, waarvan echter slechts 67.000 "gegadigden" zich aanmeldden bij de "Werbestelle" ... en er uiteindelijk slechts amper 28.000 vertrokken naar het "Land van de Glimlach", zoals Duitsland in Oostende grijnslachend genaamd werd naar de film "Das Land des Lächelns".

In Berlijn was de grote man achter deze massale "Arbeitseinsatz" Gauleiter Fritz Sauckel, beter bekend als "de slavendrijver". In alle bezette gebieden had hij zijn "Werbstellen" (zogenaamde "aanwervingskantoren"), die blindelings zijn bevelen moesten uitvoeren opdat "der Fritz" op een goed blaadje zou blijven staan bij de Führer. In België werd hij vertegenwoordigd door Herr Schultze, leider van *Gruppe VII - Arbeitseinsatz*, die officieel behoorde tot de Militärverwaltung maar die in feite *rechtstreeks* verantwoording verschuldigd was aan Sauckel in Berlijn (wat hem alhier een *speciale machtspositie* verleende ...en ipso facto *eveneens* zijn plaatselijke medewerkers, ook - en wellicht meer nog dan elders - in Oostende en het *Sperrgebiet*).

Een "dikke Jef" in Oostende

En Schultze had overal in België zijn eigen vertrouwenspersonen. In Oostende was dit een zwaarlijvige bureaucraat, een levende karikatuur van het type "dikke Duitser", Feldwebel Josef Hohn, een Rijnlander uit Düren, die alom bekend stond als "**dikke Jef**". Zijn relatief lage militaire graad stond zeker niet in verhouding tot de opvallende feitelijke machtspositie die hij in Oostende wist in te nemen (doch dat was bij de *Werbestelle* niet uitzonderlijk, en kennelijk zelfs opzettelijk en dus niet zonder reden). Deze "brulaap" zwaaide de plak in zijn kantoor in de Koningsstraat, waar hij ook de baas was voor het uitschrijven van een "Schein" voor het tijdelijk verlaten van / en de terugkeer naar het Sperrgebiet. Ogenscheinlijk had dit laatste geen verband met de Werbestelle, ...maar langs deze weg wou de Werbestelle voorkomen dat ondergedoken werkweigeraars het Sperrgebiet zouden verlaten. Wanneer een vrouw om een "Schein" kwam vragen, riep hij steevast

“Ach, die Frauen wollen immer reisen!”. Maar voor het overige had hij weinig of geen zin voor “humor”. In het nabijgelegen Leopoldpark had hij zijn vaste stek voor zijn middagpauze (ten minste als het weer dit toeliet), waarbij hij dan met zijn corpulent lichaam vrijwel een ganse zitbank in beslag nam.

“Dikke Jef”

Waarschijnlijk heeft hij na de oorlog vooreerst de Duitse hongervinter 1945/46 overleefd dank zij zijn vetreserves, om daarna ergens een worstenkraam op te starten, ...maar dan wel zonder “Werbestelle”. Nog jaren na de oorlog bleef de figuur van “dikke Jef” regelmatig als een boeman opduiken in de Oostendse pers, o.a. in “De Zeewacht”. Het was net alsof hij de jarenlang collectief opgekropte haatgevoelens in zijn gewichtig corpus kristalliseerde! Vermoedelijk heeft hij het niet gewaagd om zich achteraf nog in Oostende te vertonen, want bij eventuele herkenning had hij “per ongeluk” kunnen terechtkomen “met zijn kl.... in de bassing”. Ofschoon een fanatiek en brutaal instrument in deze helse machinerie van barbaarse uitbuiting, misbruik en slavernij, is hij na de oorlog nooit ter verantwoording geroepen en wist hij, net als zoveel anderen, mooi te ontsnappen aan de bijltjesdans. Voor de geallieerde en later heel zeker ook voor de Duitse justitie ging het hier

immers slechts om gewillige “Mitläufer” van het regime. Trouwens, indien men ook al die kerels ging oppakken, waar moest dit dan eindigen? Nochtans is het wel zo, dat die zogenaamde “meelopers” overal een zware verantwoordelijkheid hebben gedragen in dit crimineel raderwerk, doch na de oorlog had men dit blijkbaar nog niet dadelijk door en zag men in hen enkel lagere en ondergeschikte militairen van de Wehrmacht, gewoon een stelletje lijntrekkers en bureaucraten die, ver van het front, een lekker en veilig baantje hadden in het kader van de *Militärverwaltung*.

“Dikke Jef aan de ingang van de Kommandantur, Hôtel du Parc.

“Dikke Jef” (rechts) en kameraden op het strand

OP HET SPOOR VAN « DIKKE JEF »

Wij komen zooeven, uit goede bron te vernemen, dat « Dikke Jef », den beestachtigen feldwebel uit onze Commandantuur, zou ontdekt zijn.

In tegenstrijd met geruchten, die de ronde deden, als zou Jozef Hone, alias « Dikke Jef », in een Engelsch POW-camp opgesloten zitten, hield hij zich verscholen te Dueren-bij-Keulen, van waar hij afkomstig is.

Zijn ontdekking zou te danken zijn aan de onvermoelbare voetstappen van een onzer medeburgers, die het nogal hard te verduren had, van zijnentwege.

Het Militair Gerecht zou op het spoor zijn van den pachydermischen wildeman. Laat ons hopen, dat Oostende met zijn bezoek zal vereerd worden en dat hij, in het « Hôtel du Parc » zelf, loon naar verdienste zal krijgen, vanwege alle belanghebbers.

Uit de Zeewacht van 1944

Een “propagandadienst” of “reclamebureau” ?

Tot mijn verrassing heb ik moeten vaststellen bij mijn Duitse correspondenten (nochtans veelal hoog opgeleide academici) dat die alom gevreesde “Werbestelle” - verantwoordelijk voor massale deportatie van talloze dwangarbeiders vanuit alle bezette gebieden - daar in Duitsland nog steeds een grote onbekende blijkt te zijn (zelfs na het schandaal in 2011 omtrent het retroactief belastbaar maken van Duitse “oorlogspensioenen” voor Belgische dwangarbeiders). Bij een dergelijk woord denken zij aan een Duits “reclamebureau” of een “propagandadienst” tijdens de bezetting (het woord “werben” heeft inderdaad meer dan één betekenis). Weliswaar was er in Duitsland geen “Werbestelle” (wel een *Reichsarbeitsdienst*), maar wij kunnen uit een dergelijke intellectuele “black-out” toch wel afleiden dat in Duitsland het geschiedenisonderricht inzake het recent verleden - zelfs op een hoger niveau - nog steeds ontoereikend is (wat misschien mede een verklaring is voor het thans opkomend neonazisme). Doch het wijst ook op de doeltreffendheid (tot vandaag) van het navrant en buitengewoon cynisch nazi-taalgebruik dat erop gericht was (*ook voor eigen volk*) de nare werkelijkheid te verstoppen achter een mistgordijn, niet van eufemismen maar - erger nog - van misleidende woorden en uitdrukkingen (“Irreführung”) in de aard van “umsiedeln” (voor “deporteren”), “Endlösung” (voor “volkerenmoord”), “Einsatzgruppen” (voor “doodseskaders”), “Arbeitseinsatz” (voor “dwangarbeid”), enz. Toppunt (of absoluut dieptepunt) is nog steeds de verbijsterende leuze boven de toegangspoort van Auschwitz “Arbeit macht frei” ...

Indien hier gesteld wordt “ook voor eigen volk”, dan houdt dit ergens verband met de wel zeer bijzondere “relatie” tussen Hitler en het Duitse volk. Een verklaring hiervoor werd mij ooit als volgt gegeven: “Hitler erlag einem Irrtum. Er hielt seine Wahl (in 1933) für einen *Liebesbeweis*, für ein Interesse *an seiner Person*, während die Deutschen sich eigentlich von ihm versprachen, dass er mit seiner Energie das verkrustete Land aufbrechen würde”. Om dat zorgvuldig opgepoetst en georchestreerd imago van “de geliefde Führer” in stand te houden, mochten er uiteraard geen verbale wanklanken opstijgen vanuit de ontstellende tenuitvoerlegging van zijn waanzinnige “verborgen agenda”.

Arbeid tegenover slavenarbeid

De “Werbe” gebeurde via de *Werbestelle*, en niet via het *Arbeitsamt*. Een eerste stap was het registreren van alle arbeiders die in aanmerking kwamen voor tewerkstelling in Duitsland, en dit via het kopiëren van naam en adres (uit de gemeentelijke bevolkingsregisters) van alle mannen in de leeftijdsgroep van 18 tot 50 jaar. Maar dit was niet alleen tijdrovend maar botste in heel wat gemeenten op grote problemen ingevolge “verdwijning” of “zoek raken” van registers. Bijgevolg werd al vlug overgeschakeld naar het systematisch uitkammen “manu militari” van bedrijven of van hele bedrijfstakken, brutale razzia’s waarmee de Duitsers uiteraard het laatste beetje achting bij de bevolking snel en totaal verspeelden!

De nazi’s - ongevoelig voor dergelijke “finesses” – verspeelden hierbij hun laatste greintje kredietwaardigheid op nog een andere manier. Niet onmiddellijk in de miseriejaren na W.O.I maar dan toch wel vanaf de jaren twintig had zich in de arbeidersklasse voor het eerst een zelfbewustzijn en een “arbeidsethos” ontwikkeld onder de slagzin “Arbeid adelt!”. Dit kwam bijvoorbeeld goed tot uiting op een spandoek in de Oostendse 1 mei-optocht in 1928: “Heil, reus Arbeid!” (in een tijd toen het woord “heil” nog geen pejoratieve bijklank had gekregen). De factor “Arbeid” (met een hoofdletter!) werd toen op een voetstuk gezet tegenover de factor “Kapitaal”. Arbeid was dan ook het enige “tegenkapitaal” waarover de arbeider beschikte in zijn klassenstrijd tegen het “patronaat”. Dat dit gepaard ging met enige “lyrische” of soms zelfs bombastische overdrijving in woord en beeld, moet uiteraard gezien worden door de bril van die toenmalige tijd van “Sturm und Drang”, van geloof in de “maakbaarheid” van een nieuwe samenleving en van vage romantiek in de zin van “er groeien idealen!”.

De arbeider was immers trots op zijn arbeid geworden, een gevoel dat lijnrecht stond tegenover de gelatenheid van het lompenproletariaat van de 19^e eeuw (door Jef Klausing zo treffend beschreven wanneer het ging om de ellende van de Oostendse *bootjessjouwers* van destijds). Vakbondsleiders hebben hierin een doorslaggevende rol gespeeld, zowel aan socialistische zijde (met in Oostende Jules Pourquaet en Louis Major) als bij sociaal bewogen katholieken (zoals Mgr. Jozef Cardijn met zijn Kajottersbeweging, die ook in Oostende en omliggende een hele generatie gedreven ACV-vakbondssecretarissen en -militanten heeft voortgebracht, zoals Jef Van Langenhove, Clement Bil en Michel Lootens). Wat de nazi's nu uitspookten, was eigenlijk een rechtstreekse en genadeloze degradatie van die geroemde Arbeid tot een stuk dwangarbeid, ja zelfs slavenarbeid, zoals niet meer gezien sedert de heidense Oudheid! En dit allemaal tot meerdere rijkdom en glorie van het Duitse grootkapitaal dat tijdens de oorlog schitterende zaken deed, dank zij die bestendige toevloed van spotgoedkope arbeidskrachten, gepaard met massale toevoer van geroofde grondstoffen uit de bezette gebieden, met daartegenover een niet aflatende en steeds toenemende vraag naar hun producten, moeiteloos gefinancierd door al wat de nazi's hadden buit gemaakt bij de joden en in de bezette gebieden. Een kapitalistisch paradijs waar een kapitalist normaliter zelfs niet kan van dromen! Want dit is inderdaad de "natte droom" van iedere rechtgeaarde kapitalist : een minimale "input" tegenover een maximale "output", het bereiken van een grandioze winstmaximalisatie! Zoals eerder vermeld, was het nazisme zeer duidelijk een extreme verschijningsvorm van dit "wilde" kapitalisme. En zelfs wanneer het niet gaat om dwangarbeid, is een normale geldelijke beloning van arbeidsprestaties tevens bepalend voor het *recht op vrijheid* van de arbeider, zoals een Duitse vakbondsman het terecht aanstipte : "Wo Menschen kein gerechter Lohn für ihre Arbeit bezahlt wird, beschränkt man auch deren Freiheit, denn Freiheit ist auch ein weiter Begriff", een "doordenkertje" dat nog steeds actueel is, vooral nu in deze crisistijd de kleine man - zoals steeds - andermaal het gelag moet betalen. Want in de sociale geschiedenis van de mensheid is dit spanningsveld bestendig aanwezig, zoals thans opnieuw met de "nieuwe marginaliteit", wanneer een wankel verhouding tussen loon en arbeid (of tussen vervangingsinkomen en werkloosheid) weerom in veel gezinnen een ingebouwde bestaansonzekerheid veroorzaakt evenals een grotere sociaaleconomische ongelijkheid.

Men kan zich de vraag stellen: waar is al dat geld, waar zijn al die winsten gebleven? Veel van dat "bloedgeld" werd (samen met goud en roofgeld van joodse bezittingen) ongetwijfeld naar "neutrale" landen doorgesluisd (vooral naar Zwitserland) en via die landen gedeeltelijk ook naar elders in het buitenland, bij voorkeur naar de USA, waar Duitse industriereuzen al lang filialen hadden, terwijl het omgekeerde (cfr. Ford) insgelijks het geval was. Die wederzijdse "opening" werd (eigenaardig genoeg!) *tijdens* de oorlog nooit verbroken en zelfs niet onderbroken. Het fijne hiervan zullen we wellicht nooit te weten komen. Maar, hoe cynisch dit ook moge klinken, het is misschien niet uitgesloten dat een flink gedeelte van dat opgehoopt kapitaal na de oorlog terug naar Duitsland gevloeid is o.a. via de Marshall-hulp, tot financiering van het Duitse "Wirtschaftswunder". Doch om evidente redenen zal hierover allicht nooit klaarheid geschapen worden. In elk geval is al dat bloedgeld niet in rook opgegaan (net zo min als de enorme geldstroom die vrij onlangs nog roekeloos gestopt werd in allerlei "rommelkredieten"!). Hoe dan ook, niet de arbeid maar het kapitaal regeert ...

"Wiedergutmachung" ...en "pensioenen" uit Duitsland

Alsof dit allemaal nog niet schandalig genoeg is, kwam dan nog in november 2011 (als een zeer late klap op de vuurpijl !) uit Berlijn het verbijsterend nieuws van het invoeren van ... een belasting (met vordering van achterstallen voor de periode 2005/2010 !!) wat betreft de Duitse "pensioenen" uitgekeerd aan Belgische ex-dwangarbeiders (voor zover zij de oorlog overleefden, intussen bijna allen gestorven) of (in de meeste gevallen) hun nabestaanden (thans oude vrouwtjes die, omdat zij hun man veelal tijdens of vrij kort na de oorlog hebben verloren, doorgaans weinig of niets bezitten). Het hoeft geen betoog dat dit ongelooflijk "initiatief" van de Bondsregering alhier onmiddellijk een golf van verontwaardiging heeft doen opsteken! Des te meer daar het hier

duidelijk niet gaat om een “pensioen” doch om een vorm van minimale schadeloosstelling voor pijn en smarten, deportatie, loonderving, mishandeling, chronische ziekte en/of invaliditeit, e.d. , een schadevergoeding die uiteraard niet en nooit belastbaar is of kan zijn!! Bij de desbetreffende onderhandelingen had de Belgische regering - om pragmatische redenen - destijds vrede kunnen nemen met de onterechte benaming “pensioen” wegens de “gevoeligheid” van de Duitse regering voor de (correcte) termen “Wiedergutmachung” of “Kriegsreparationen”. Hoofdzaak was immers dat de overlevenden of hun nabestaanden een geldelijke schadevergoeding zouden ontvangen.

Hierop kreeg toenmalig Minister van Pensioenen Daerden op 21.11.2011, via de Duitse ambassade in Brussel, een “geruststellende” verklaring uit Berlijn : “Het belasten van pensioenprestaties (sic!) van nazi-slachtoffers door de Duitse Staat, wat dit weekend verontwaardiging oogstte in België, zal binnenkort stopgezet worden”. Zijn opvolger, Minister van Pensioenen Van Quickenborne, liet vervolgens op 27.12.2011 in een persverklaring weten : “Ik vind het ongehoord dat mensen die voor dwangarbeid werden weggevoerd, nu plots toch Duitse belastingen moeten betalen op hun Duits pensioen. Het is bijzonder pijnlijk dat mensen zoveel jaren later opnieuw met het trauma van de oorlog worden geconfronteerd”. Of met andere woorden: de fijngevoelige Duitsers hadden zich weerom van hun beste kant laten zien!

Wat ons hierbij in geschiedkundig opzicht opvalt, is het bedenkelijk feit dat een dergelijke idiote maatregel (met voorspelbare reacties!) allicht niet ontsproten is aan het verdwaasde brein van een of andere politicus of hogere ambtenaar (die zich ogenschijnlijk heeft laten meeslepen in de algemene drang naar bezuiniging, besnoeiingen en nieuwe inkomsten) doch dat het hier kennelijk gaat om een jammerlijk gevolg van het duidelijk gebrek aan historische kennis bij de Duitsers (ook universitair gediplomeerden!) die na de oorlog geboren zijn, zelfs wanneer het gaat om hun eigen recente vaderlandse geschiedenis ... die - spijtig genoeg - in grote mate tevens de geschiedenis is van hun buurlanden (en zelfs van verder gelegen landen). Doch wij mogen hierbij niet enkel met de vinger wijzen naar de Duitsers, want ook bij ons (en elders) is geschiedkundige onderlegdheid al lang niet meer wat het vroeger was, met alle gevolgen van dien, vooral op een hoger niveau, daar waar beslissingen worden getroffen ...

In dat verband zou een vrij recente historische studie verplichte lectuur (“Pflichtlektion”) moeten zijn voor hogere ambtenaren van het Duitse Ministerie van Arbeid. Het gaat hier om de diepgaande studie van Ulrich Herbert “Fremdarbeiter. Politik und Praxis des “Ausländer-Einsatzes” in der Kriegswirtschaft des Dritten Reiches “ (1985). Het is hierbij opvallend, niet alleen dat dit thema toch wel bijzonder laat voor het eerst werd “ontdekt” door een historicus, maar ook dat het hier dan wel gaat om een Duitse historicus,... wat dan nogal logisch is omdat dit eigenlijk enkel via een Duitser kon gebeuren. Het gaat hier immers om geschiedschrijving “von ganz unten”, om “Alltagsgeschichte”, beschrijving van het dagelijks leven in nazi-Duitsland, aandacht voor mentaliteit en gedragingen van “gewone” Duitsers in het leven van alledag. Dit is duidelijk niet de traditionele benadering van de historicus doch veeleer een “oral history-project” dat vooral gebaseerd is op uiteraard subjectieve ervaringen in de ogenschijnlijke “normaliteit” van het dagelijks leven ... in een tijd die nochtans ver van “normaal” was (en dat stemt ongeveer overeen met de methodologie die ik zelf hanteer in onderhavige vervolgserie in “De Plate”). Deze opmerkelijk studie van Herbert was meteen ook de eerste grondige analyse van één van de meest barbaarse (doch goed “verborgen”) aspecten van het nazi-regime, waarbij sterk opvalt dat racisme en vreemdelingenhaat niet enkel een SS-fenomeen was maar in werkelijkheid in het toenmalige Duitsland blijkbaar de praktijk was van alledag. Die “normaliteit van alledag” wordt hierin gepresenteerd als een “kader” waarin misdadige gedragingen (voortvloeiend uit die ziekelijke zelfkant van die “normaliteit”) niet alleen kunnen geplaatst worden maar erin ook een verklaring vinden.

Krijgsgevangenen als slavenarbeiders

Wat ook nooit is opgenomen in de geschiedenisles, is het op grond van alle Conventies volstrekt onaanvaardbaar feit dat vanaf 1944 tevens geallieerde krijgsgevangenen terecht kwamen in de slavenkampen van "Rüstungsminister" Albert Speer (die in Nürnberg aan de galg ontsnapte via een genadig verblijf van 20 jaar in "Hotel Spandau", en dit omdat die problematiek van de verplichte tewerkstelling toen in 1946 nog niet gezien werd in het kader van "misdaden tegen de mensheid", en tevens omdat hij kon aantonen dat hij niets wist van concentratie- en vernietigingskampen ...ofschoon zijn eigen "Arbeitslager" - zoals Dora (waarin de Oostendenaar Ernest Feys is omgekomen) - op zichzelf reeds een KZ waren!). Die krijgsgevangenen werden vaak meedogenloos ingeschakeld in een feitelijke "Vernichtung durch Arbeit", ...samen met KZ-*Häftlinge*, joden en andere "Untermenschen". Heel wat Amerikanen (veelal recent opgeroepen) die plots krijgsgevangen waren gemaakt tijdens het verrassingsoffensief in de Ardennen (december 1944), kregen hun "Arbeitseinsatz" in Berga (een "buitenkamp" van KZ Buchenwald), een ware hel op aarde (of, beter gezegd, in tunnels *onder* de aarde). Die onthutsende en snelle overstap van de USA via "sweet Belgium" naar een ongelooflijk inferno in Duitsland, was voor hen schokkend en verbijsterend. Zij die deze hel hebben overleefd, gingen voor de rest van hun leven gebukt onder een trauma. Hun belevenissen waren zo schrijnend en mensonterend dat dit mede is opgenomen in het "Holocaust Memorial" in Washington. Het is wel typisch voor die Amerikanen dat zij, ofschoon al vlug meer dood dan levend, toch nog bestendig verzet pleegden door allerlei daden van sabotage, met keer op keer beestachtige represailles vanwege hun bewakers.

Ook Britse krijgsgevangenen verdwenen in "Nacht und Nebel", zoals in het folterkamp Mauthausen. Reeds sedert 1940 was Churchill omtrent dergelijke oorlogsmisdaden erg rancuneus na de koelbloedige massamoord door de Waffen-SS (op 28 mei 1940 in de buurt van Esquelbecq in Frans-Vlaanderen) op een tachtigtal Britse krijgsgevangenen. Als ex-officier was hij gevormd in de erecode van "ridderlijkheid" op het slagveld. Hij voelde zich hierdoor dan ook bijzonder en zelfs persoonlijk geraakt. Het is dan ook nogal begrijpelijk dat hij, zeker na de bevrijding van de kampen in 1945, al die sadisten - althans toch de kopstukken - zonder enige vorm van proces tegen de muur wilde zetten en omverknallen. Doch onder Amerikaanse druk heeft hij moeten toestemmen in een enigszins normale gerechtssprocedure. In de USA had men hiervoor gegronde redenen, vooreerst omwille van binnenlandse politiek, want veel Amerikanen waren van Duitse herkomst ...en voorts waren de talrijke Ierse Amerikanen niet bepaald sympathisanten van wat zij een "Engelse" oorlog noemden. Overigens wilden de Amerikanen absoluut vermijden dat zij, in een rechtsstaat, achteraf het verwijt zouden krijgen van het "Vae victis!", en bijgevolg verkozen zij een normale rechtsvervolgning en rechtsgang (later, via het aldus verzameld bronnenmateriaal, ook van onschatbaar belang voor de geschiedschrijving en dus voor het nageslacht), ...zelfs al werd men hierbij geconfronteerd met onvoorstelbare misdaden zonder voorgaande in de moderne geschiedenis en dan ook zonder voldoende hiertoe aangepaste rechtsnormen.

Wat nauwelijks nog bekend is : ook Belgische krijgsgevangenen werden ingeschakeld in de "Arbeitseinsatz" (ofschoon zij op grond van internationale conventies hiertoe normaliter niet konden gedwongen worden), en dit reeds onmiddellijk na de capitulatie op 28 mei 1940. Aanvankelijk gebeurde dit "noodgedwongen" via een "hongerdieet" ...waarna de belofte van een extra-portie brood al vlug nog weinig keuze mogelijk maakte! Zo werd mijn vader "ingezet" in Tirol aan de Brenner-pas, die ruimer toegankelijk moest gemaakt worden ten behoeve van het Afrika-korps van maarschalk Rommel. Hij en zijn kameraden waren volledig uitgeput na de achttiendaagse veldtocht (een onafgebroken strijd, dag en nacht, aan het kanaal van Schipdonk en bij de slag aan de Leie). Zij werden op transport gezet, dagenlang in een moordende hitte, bijna zonder eten of drinken. Mijn vader had nooit in de bouwsector gewerkt (en mocht om medische redenen geen zware arbeid verrichten) maar toch werd hem een drillboor in de handen geduwd. Het heeft hem opgezaagd met een schouderletsel, ook door een klap met een geweerkolf, hem

toegediend door een hondsbrutale bewaker die voortdurend schreeuwde “arbeiten, ihr Trödler!!” en “los, noch schneller!!” (dit was geen SS-er maar een al wat oudere Wehrmacht-soldaat!). Vanaf 1941, toen ook Duitsers in krijgsgevangenschap raakten, werd het arbeidsregime iets “milder” en werd het zelfs mogelijk te overleven in een Stalag zonder enige vorm van “Arbeitseinsatz” (mede door het toesturen van Rode Kruis-pakketten). Doch vanaf 1944 en tot het bittere einde in mei 1945 werden krijgsgevangenen opnieuw ingeschakeld in dwangarbeid. Het werd de Duitsers toen immers allemaal “gleichgültig”. Wel is het zo, dat reeds vanaf het najaar van 1940 de meeste “Flamen” (behalve de beroepsmilitairen) werden “entlassen”, een “Germaans” getinte gunstmaatregel, duidelijk in het kader van een nieuwe “Flamenpolitik”. De “Wallonen” bleven achter in krijgsgevangenschap, doch mijn vader heeft via een intensieve “avondcursus” Nederlands een Waalse kameraad kunnen doen doorgaan als “Flame”, waardoor de laureaat van dit “taalbad” dan eveneens een “Entlassungsschein” kon bemachtigen.

Maar de geallieerde krijgsgevangenen mochten eigenlijk niet klagen als zij merkten welk beklagenswaardig lot de Russische krijgsgevangenen werd toebedeeld. Deze Slavische “Untermenschen” werden duidelijk systematisch uitgeroeid, niet door dwangarbeid maar door uithongering en mishandeling. Zij die dat op bijna miraculeuze wijze overleefden (de Russen zijn een taai volk!), werden ofwel ingelijfd in “speciale” Wehrmacht-bataljons voor het bemannen van de Atlantikwall, of verdwenen als slavenarbeiders in de oorlogsindustrie (sommigen werden zelfs gebruikt als “proefkonijn” bij het opstarten van de gaskamers in Auschwitz!). Het hoeft geen betoog dat (mede ingevolge talloze gruwelen en moordpartijen in bezet Rusland) het op wraak belust Sovjet-leger met de Duitsers “een eitje te pellen had” ...en de Duitsers waren zich hiervan zeer goed bewust! In april/mei 1945 poogden uiteengeslagen Wehrmacht-eenheden in paniek te ontsnappen aan Russische krijgsgevangenschap door een ordeloze trek naar het westen (de Amerikanen werden plots zeer populair). Doch zij die dan wél in handen vielen van de Russen, waren de honderdduizenden Duitse vrouwen (vooral in Berlijn) die massaal verkracht werden (een uiterst pijnlijke en angstvallig verzwegen tragedie waarover slechts zeer recent enig historisch onderzoek is op gang gekomen).

Terloops hierbij aangestipt: “Rüstungsminister” Albert Speer, bij Hitler zo hoog aangeschreven en geprezen omwille van zijn organisatievermogen en “Leistungsfähigkeit”, is eigenlijk, achteraf beschouwd, nogal duidelijk een exponent van het mogelijk vernietigend gevaar dat schuil gaat in het al te zeer benadrukken - in een moderne samenleving - van het steeds verder opdrijven van *productiviteit en efficiency*. Zijn wij thans al dan niet weerom bezig met het aansturen op een nieuwe vorm van “slavenarbeid”? en dit - in schril contrast - naast een sterk aangroeiend leger van werklozen ...

Werkweigeraars en verplicht tewerkgesteld

Wat betreft de werkweigeraars was er een “categorie” van hen die geen gevolg gaven aan de oproepingsbrief van de Werbestelle, en een andere van hen die dit wél deden maar die nadien niet opdaagden bij het vertrek van het konvooi naar Duitsland. De eersten werden veelal met rust gelaten (ofschoon zij er best aan deden, onder te duiken of zich in elk geval niet te veel op straat te vertonen), doch deze van de tweede categorie werden overal opgespoord door de Feldgendarmen. Vanaf januari 1943 (dus na Stalingrad) was het aantal werkweigeraars zodanig aangegroeid dat de Feldgendarmerie om versterking vroeg en die na enige tijd ook kreeg via de oprichting van een “Zivilfahndungsdienst”, een niet-militaire opsporingsdienst, samengesteld uit collaborateurs die geen uniform droegen maar die wel gewapend waren en voorzien van een armband. Zij mochten enkel optreden onder leiding en bevel van een Feldgendarm. De “Fahnders” hielden bij voorkeur razzia’s in cinemazalen, in drank- en dansgelegenheden, op sportvelden en sportmanifestaties, of gewoon op straat. De werkweigeraars die werden opgepakt, kwamen in Duitsland terecht in een zogenaamde “Erziehungslager”, een “wederopvoedingskamp” waarin zij meestal in onmenselijke voorwaarden en omstandigheden moesten overleven en zich uitsloven in dwangarbeid.

Die Belgische “Fahnders” werden zelf scherp in de gaten gehouden door het verzet. Er werd nagegaan wie zij waren en waar zij woonden ...en de rest laat zich raden. Omdat de Duitsers meestal niet zwaar tilden aan een moordaanslag op een Belgische collaborateur (zolang het maar niet ging om een Duitser!), hadden dergelijke verzetsdaden doorgaans geen gevolgen qua represailles (althans toch niet vanuit Duitse hoek). Het kwam de Duitsers zelfs goed uit, omdat de allengs in het nauw gedreven “Fahnders” hierdoor nog agressiever en actiever werden. Oostendenaars durfden hun soms in het gezicht slingeren - met typisch Oostendse uitdrukkingen - dat zij zich aan een en ander mochten verwachten “straks bij de bevrijding”.

In Oostende zoals overal elders vonden een aantal werkweigeraars een toevlucht en een onderkomen in het ondergronds verzet, waarin zij actief of passief insgelijks een rol gingen spelen. Alzo zag het verzet zijn effectieven gestadig aangroeien, wat ook wel nodig was omdat er anderzijds ook nogal wat verzetslieden verdwenen door aanhouding en deportatie. Al met al heeft het fenomeen van de werkweigeren voor het verzet de weg vrij gemaakt voor het organiseren van meer omvangrijke operaties met het oog op de bevrijding van het land. Het groot probleem was wel dat al die extra-monden clandestien moesten gevoed worden, allemaal personen die niet langer officieel konden aanspraak maken op rantsoenen!

Zij die in België verplicht werden tewerkgesteld (meestal oudere personen), deden dit doorgaans in het kader van de O.T.(Organisation Todt). In het Sperrgebiet betekende dit meestal inschakeling bij de bouw van de Atlantikwall, in Oostende bekend onder de benaming “Pit en staake”, een benaming die was ontstaan omdat de tewerkgestelden niet alleen moesten werken aan het bouwen van bunkers, geschutsstellingen en kazematten, maar ook aan de constructie van allerlei hinderpalen op het strand, zoals Friese ruiters, “Rommelasperges” en schuine palen (“staaken”) die werden verzonken in een zandkuil (“pit”) en waaraan nadien een landmijn of een ander ontploffingsmechanisme werd bevestigd. Oostende was trouwens een belangrijke schakel in het geheel van de Atlantikwall, en regelmatig was er hoog bezoek ter inspectie van de vordering van de werken, zoals resp. vanwege Vice-Admiraal Lütjens en Admiraal Dönitz van de Kriegsmarine en ten slotte ook Veldmaarschalk von Rundstedt. De mannen van “pit en staake” waren bekend (en bij de Duitsers berucht) omwille van hun langzaam-aan-akties (“en vooral niet te zéere werken!”), blijkbaar een voorloper van P.T.T. (putje graven, tentje opslaan en tukske doen). Dit “doen alsof” was een bescheiden vorm van obstructie en stil verzet. Echte sabotage was wel bijzonder moeilijk wegens het scherp en waakzaam toezicht van de Duitse bewakers.

“Industriële” oorlogsmisdaden

De verplicht tewerkgestelden die in Duitsland terecht kwamen, hadden het beslist veel slechter, en dit kwam vooral omdat zij vaak in een werkmidden vertoefden waarin tevens joden, “KZ-Häftlinge”, opgeëiste slavenarbeiders uit Oost-Europa of krijgsgevangenen (vooral Russen) werden ingeschakeld en afgepeigerd op een hongerdieet, met alle nare gevolgen van dien. Ook was er een verregaande willekeur bij de taaktoewijzing. Een Oostendse kleermaker, normaliter werkzaam in een confectiebedrijf, werd in een staalfabriek van Krupp een job van platensnijder toebedeeld. Toen hij hiertegen protesteerde, erop wijzend dat hij een “Schneider” (kleermaker) was en geen metaalarbeider, kreeg hij als antwoord: “Als je met de schaar stoffen kunt snijden, dan kan je al evengoed stalen platen doorsnijden!”. De arme man was er vele jaren na de oorlog nog altijd niet goed van, en hij bleef een hevige haat en wrok koesteren tegen al wat Duits was, vooral ook omdat hij als een wrak en een halve invalide terug naar België gekomen was. Hij was bij Krupp tevens ooggetuige geweest van de veelal mensonwaardige behandeling van slavenarbeiders uit Oost-Europa.

Duitse industriëlen, de hoofdverantwoordelijken voor al deze “industriële” oorlogsmisdaden, werden na de oorlog poeslief en “begripvol” aangepakt. Baron Alfried Krupp von Bohlen und

Hallbach, toonaangevend voor al wat “Krupp en consoorten” als dusdanig heeft betekend, werd in 1948 door een US-rechtbank in Duitsland veroordeeld tot 12 jaar gevangenisstraf wegens “misdaden tegen de mensheid”, een toen nog totaal nieuw rechtsbegrip (over hoeveel mensenlevens en menselijk leed en smarten het hier ging, zal nooit zelfs maar bij benadering kunnen geraamd worden). Doch, spijs die zeer milde straf t.o.v. een omvangrijk crimineel verleden van meedogenloze uitbuiting, kon hij reeds in 1951 (dus slechts drie jaar later!) genieten van een “algemene amnestie”, uitgevaardigd door US High Commissioner John J. McCloy (tussen haakjes, qua amnestie, vergelijk eventjes met België, waar tot op vandaag - 61 jaar na 1951 - alleen al het woord “amnestie” hevige passies kan doen oplaaien!). Deze effectieve gevangenisstraf van drie jaar (in comfortabele omstandigheden) stemt - toevallig of niet - overeen met de gemiddelde duur van vrijheidsberoving (in niet-comfortabele omstandigheden!) van zijn legertje “Fremdarbeiter”, ...en is also wel symptomatisch voor de reële strafmaatbepaling ten aanzien van nazi-oorlogsmisdaden, ...voor zover er al sprake was van rechtsvervolging. Maar bovendien kreeg de stakkerd zijn verbeurd verklaarde goederen en zijn persoonlijk fortuin meteen ook terug, ...overigens volkomen normaal in kringen van “haute finance” en “captains of industry” omdat er voor deze heren nooit een vuiltje aan de lucht is, daar ze zich nooit van enig kwaad bewust zijn en zij voor alles een “valabele” verklaring of excuus weten te vinden. En in de kortste keren draaiden de *Krupp Werke* weer op volle toeren en konden also een schitterende bijdrage leveren tot het tot stand komen van het Duitse “Wirtschaftswunder”. Het verband tussen een en ander is dus vrij duidelijk. Anderzijds echter hebben de overlevende slavenarbeiders uit *Oost-Europa* evenals hun nabestaanden mogen fluiten naar een eventuele Duitse “Wiedergutmachung” (zij waren intussen immers “communisten” geworden, of in ieder geval burgers van een land achter het IJzeren Gordijn, en dus “out of the question”). Slechts zeer onlangs is er daarvan toch iets in huis gekomen, maar uiteraard nog slechts ten bate van een handjevol overlevenden ...

Over heel die vaak ongelooflijke en verbijsterende behandeling en “verwerking” van het nazi-verleden verklaarde auteur Ferdinand von Schirach (zoon van de nationale leider van de Hitlerjugend) in 2011 : “Ich schreibe über die Nachkriegsjustiz, über die Richter die für jeden Mord eines NS-Täters *nur 5 Minuten* Freiheitsstrafe verhängten. Aber es ist jetzt unser Leben und es ist unsere Verantwortung. Das Schuldbewusstsein werde deshalb noch Generationen belasten, und zwar zu Recht”. De historicus Ernst Nolte noemde het nazi-tijdperk trouwens “eine Vergangenheit die nicht vergehen will”.

(wordt vervolgd)

ILLUSTRATIES (uit de collectie van Freddy Hubrechtsen) :

- “Dikke Jef”.
- “Dikke Jef” van de Werbestelle (aan de ingang van de Kommandantur, Hôtel du Parc).
- idem, in vol ornaat, op het strand van Oostende.
- idem, na de oorlog, in de lokale pers.

Op de kaft een afdruk van een geporseleinde kaart

Zicht op het nieuw station van Oostende (1850)

De Pakketbotenkaai: van "Batterie de la Débarcadère" tot "Cruisekaai", (deel 11).

In 1969 had de Oostende-Doverlijn (toen was de R.M.T. nog niet ingesteld) 5 carferries , 6 pakketboten en 1 vrachtschip in bedrijf (1).

In 1969 vervoerde de lijn 1.952.439 passagiers, 220.592 personenwagens, 6.626 caravans en 385 handelsvoertuigen.

Tijdens het zomerseizoen waren er acht dagelijkse carferrydiensten tussen Oostende en Dover en één naar Harwich (Parkeston quay) (2).. Daarnaast waren er tijdens de week 4 pakketbootdiensten naar Dover en op de weekeinden (vrijdag tot maandag) werden deze diensten ont dubbeld. Dit voornamelijk om de vloed van reizigers van de Britse reisagentschappen, zoals Cosmos, te vervoeren, (die dan o.m. met reisbussen naar verdere zuidse toeristische oorden werden vervoerd, (o.m. Italië en Spanje) (3).

Dit bracht op piekdagen een enorme vloed van reizigers en auto's naar Oostende, met inbegrip van lange rijen reisbussen die er hun lading toeristen opwachtten voor verder vervoer, (hier ligt het ontstaan en bloei van de grote busmaatschappij West Belgium Coach Company en Sun-air).

Zo mag je stellen dat op bepaalde tijdstippen van de dag en nacht zowat meer dan 250 voertuigen per uur Oostende doorkruisten, van en naar het carferrystation, of om een actueler woord te gebruiken: carferryterminal. Waarvan meer dan helft moesten opgevangen worden, om te wachten op inscheping, op het "carferryterrein" aan de Visserskaai. Dit terrein was voor de grote toevloed van voertuigen behoorlijk te klein. Daar men zowat 1.500 strekkende meters voertuigen moest kunnen opstellen, zonder rekening te houden met de voertuigen die te vroeg voor hun "booking" in Oostende aankwamen.

Dit bracht met zich dat dringende maatregelen moesten getroffen worden om het verkeersinfarct aan het zeestation Oostende-kaai en op de Visserskaai op te lossen. Tevens waren er grote moeilijkheden om een betere economische uitbating te verwezelijken wegens de ruimtelijke scheiding en spreiding van de Pakketbotenkaai en het carferrystation, fysisch gescheiden door de Visserskreek.

In een overeenkomst tussen Openbare Werken, het stadsbestuur van Oostende en het Zeewezen werd een gedurfd plan opgemaakt en uitgevoerd dat aan vele eisen voldeed en een oplossing bracht voor vele problemen. Er werd teruggerepen naar een aantal oude voorontwerpen, o.m. één uit 1934 waarbij de Visserskreek en de oude handelsdokken, met inbegrip van de "derde bassin" (met de scheepswerven), zouden gedempt worden en een autosnelweg zou aangelegd worden op de gedempte watervlakken en een snelwegterminus met carferrystation zou aangelegd worden op de site van de oude vismijn, de "Cierk". Hierbij zou ook het schuildok (Montgomerydok) gedeeltelijk omgevormd worden tot jachthaven met eigen zeesluis.

Het uiteindelijk aangenomen ontwerp van de omvorming was niet zo drastisch: de oude handelsdokken, (eerste en tweede "bassins") bleven behouden, het derde dok was al een twee decennia geleden gedempt.

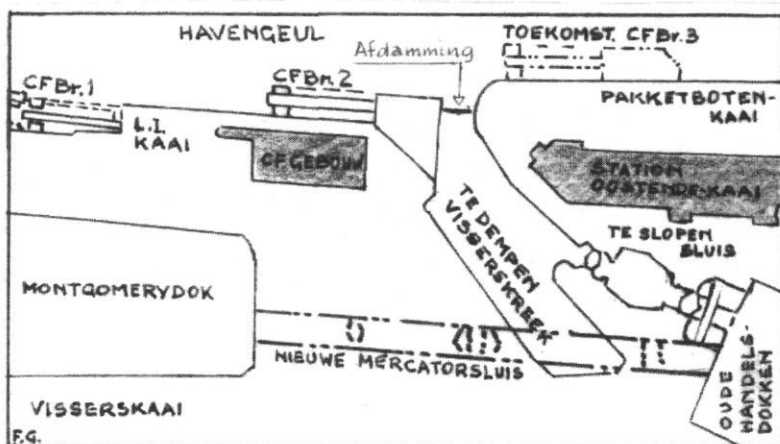

Fig. nr. 219. Haven Oostende, 1971. Overzichtstekening van de werken voor de bouw van de Mercator-sluys en het vormen van uitbreiding carferryterminal en stationsplein.

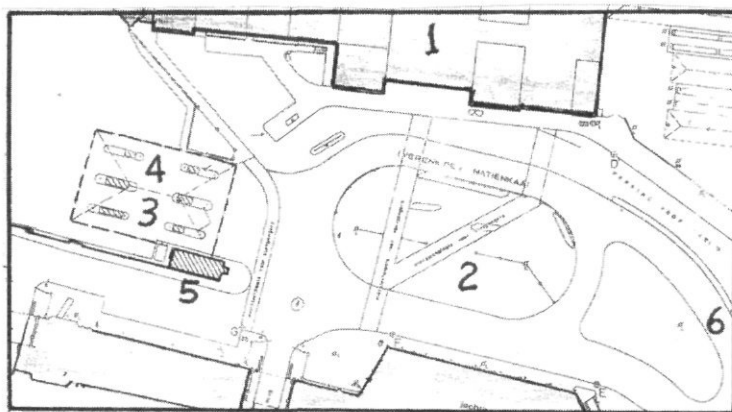

Fig. nr. 220. Haven Oostende, 1971-1974. Het heraangelegd stationsplein (rondplein), in- en uitrit carferryterminal en aansluiting op de Leopold III-laan.

1. Zeestation; 2. stationsplein; 3. in- en uitrit carferryterminal; 4. In- en uit controleposten carferryterminal; 5. info- en verkoopskantoor (onder luifel); 6. Leopold III-laan

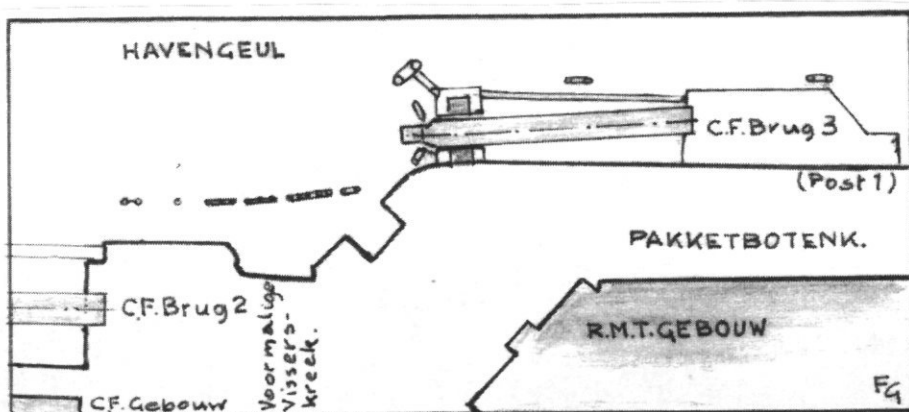
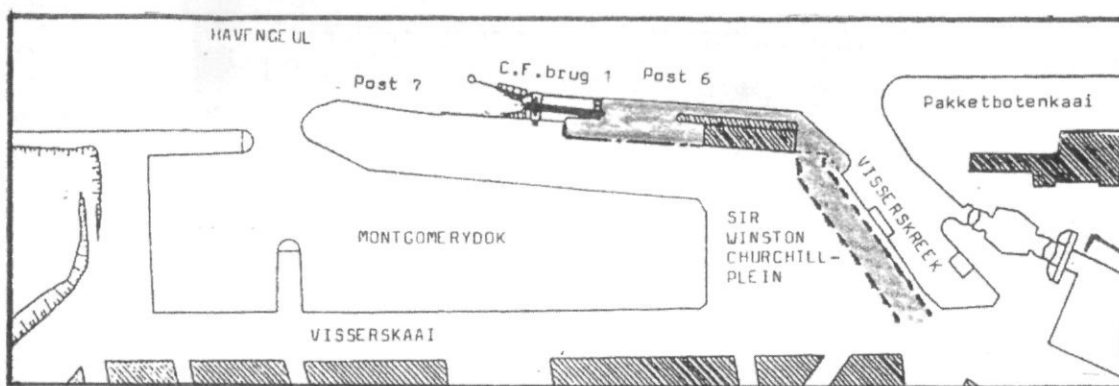
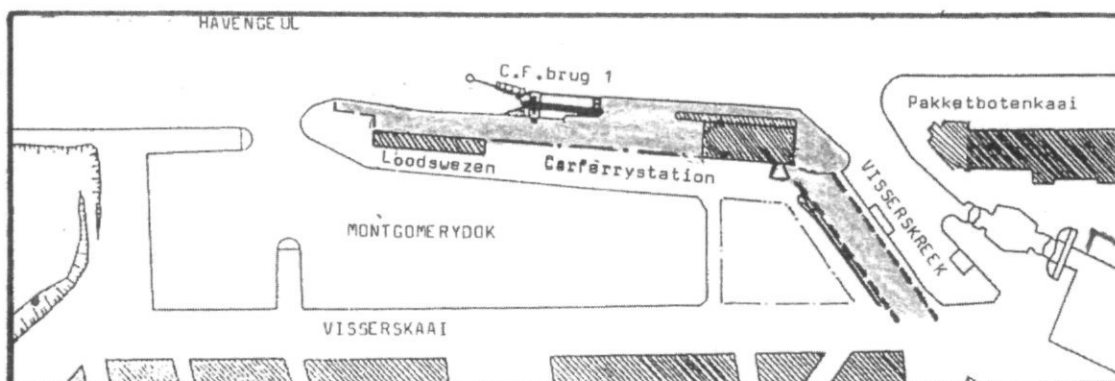

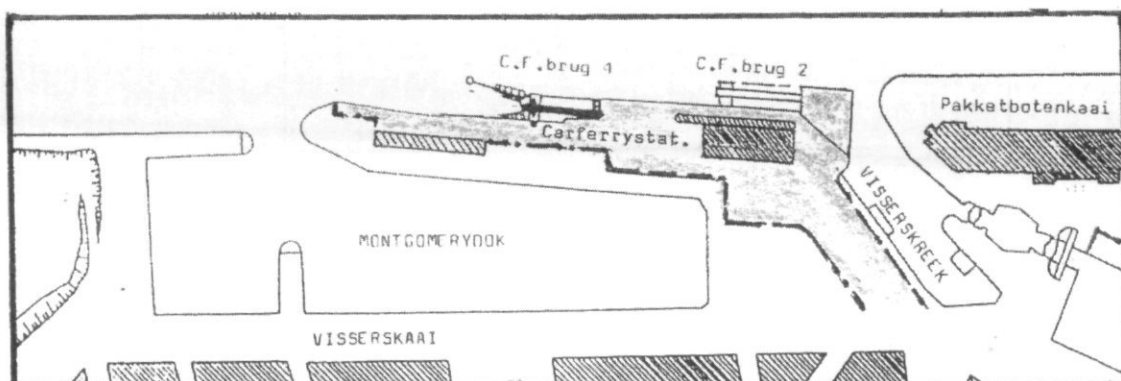
Fig. nr. 221. Haven Oostende, 1973. Carferrybrug 3, op de voormalige post 1 van de Pakketbotenkaai

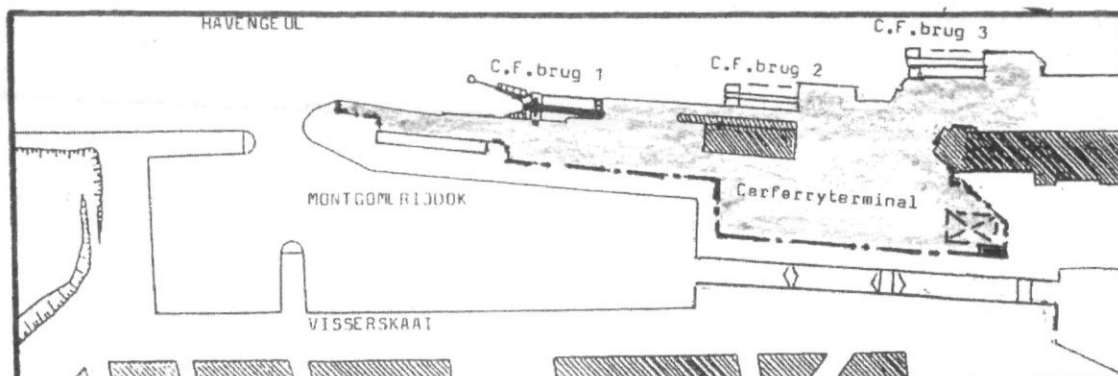
1953

1959

1969

1976

FQ

Fig. nr. 222. Haven Oostende. Evolutie carferryterminal 1953 - 1976.

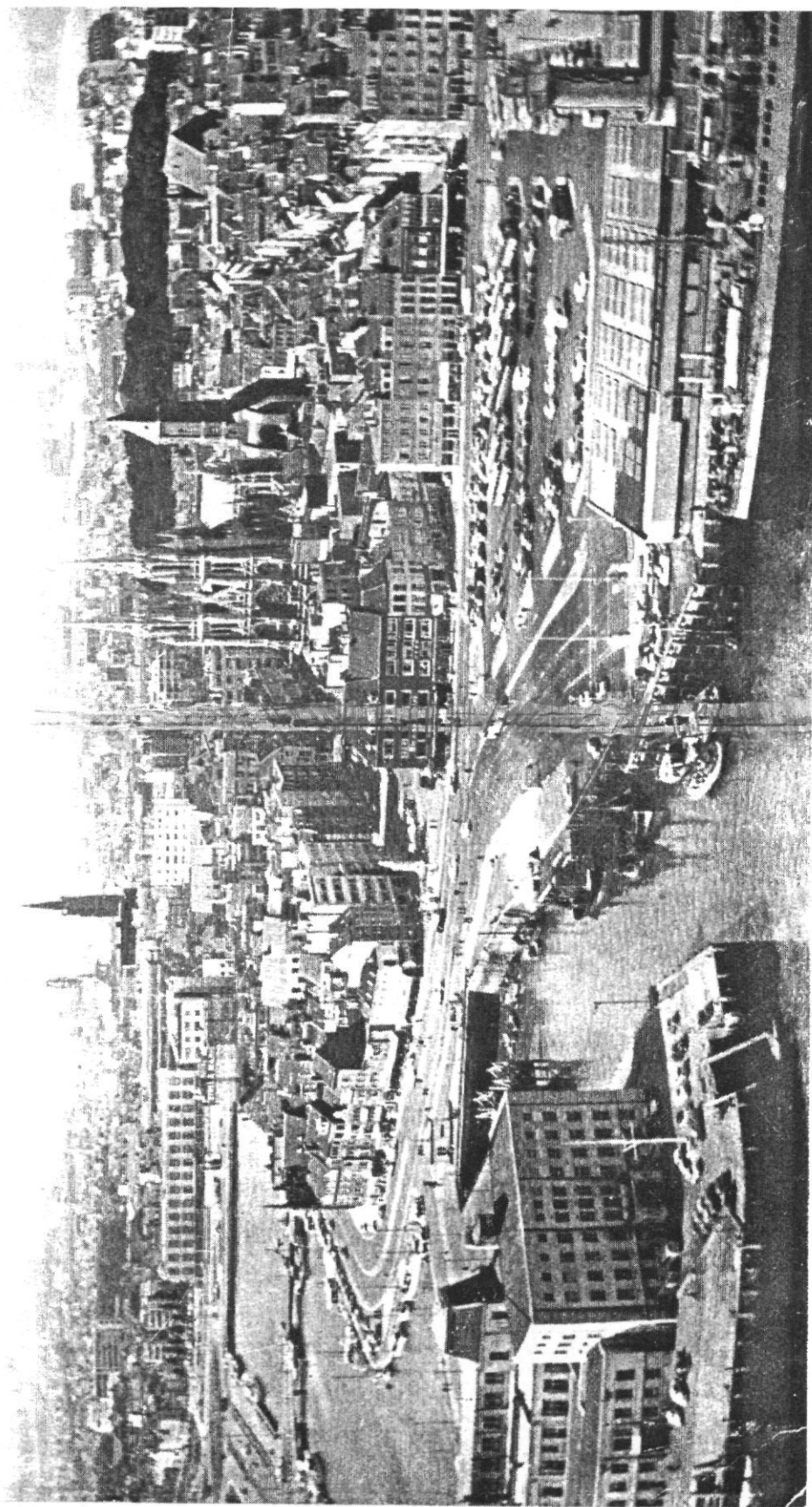

Fig. nr. 223. Haven Oostende, 1965. Zicht op de Pakketbotenkaai, Visserskreek (met het visserijonderzoekingsvaartuig "Hinders", Watson reddingsboot van Oostende en enkele vissersvaartuigen), carferrystation en de carferry "Prinses Josephine-Charlotte". Achtergrond: de Visserskaai met openbare parking, de inrit van de carferryterminal en de Vindictivelaan.

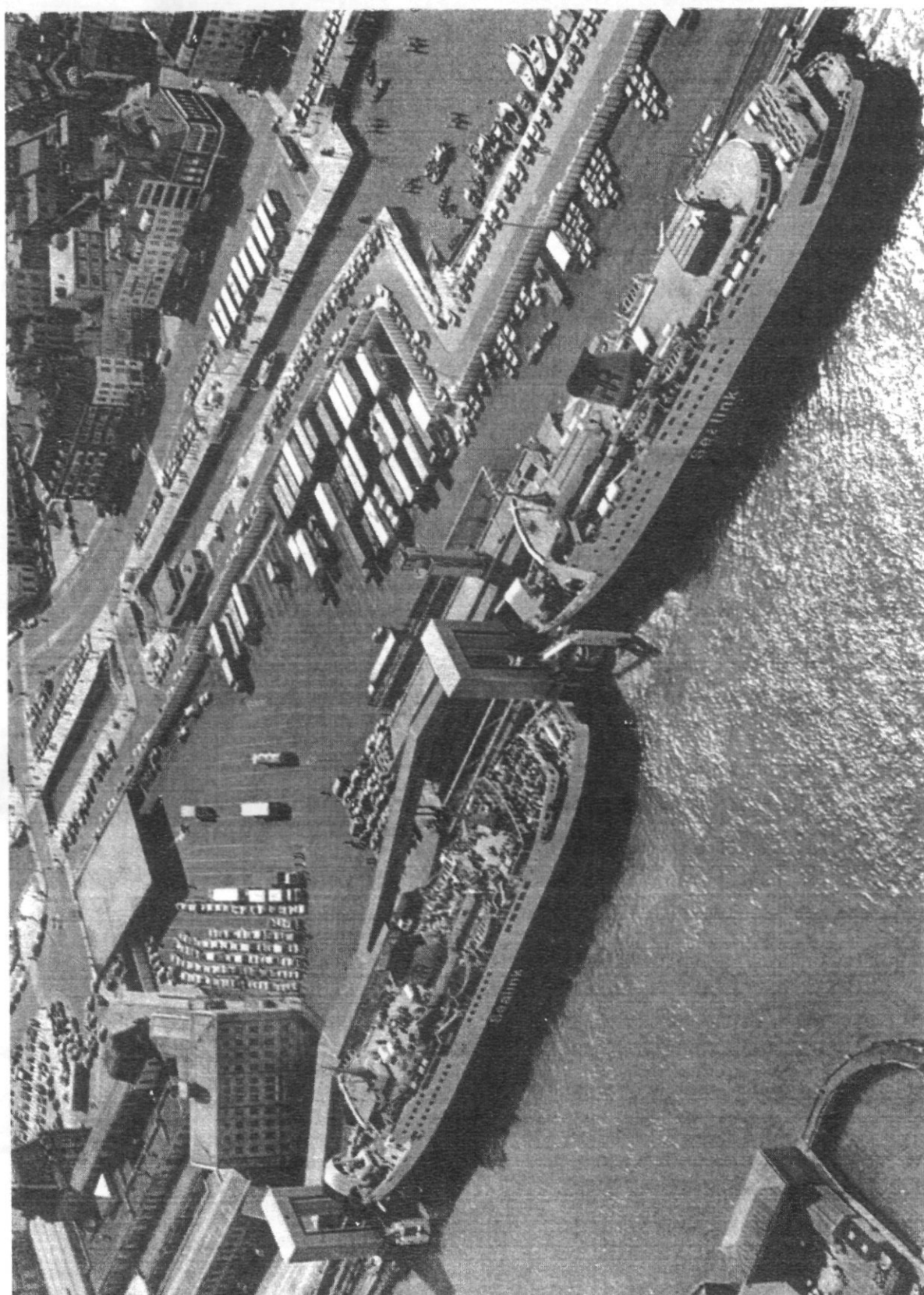

Fig. nr. 224. Haven Oostende, 1977. Zicht op de carferryterminal na de ingrijpende infrastructuur- en waterbouwkundige werken, o.m. de nieuwe Mercatorsluis. Vergelijk met fig. nr. 223, de toestand vóór de ingrijpende werken. Aangemeerd: twee "M.P.-schepen", de "Prins Philippe" (aan brug 3) en de "Prinses Maria-Esmeralda" (aan brug 2). Bemerkt de recent gebouwde passagierskoker en de talrijke "drops" in de noord-westelijke hoek van het terrein. Rechtsboven de luifel aan de in- en uitrit.

In principie bracht het ontwerp een oplossing voor vele eisen:

- 1). eenmaken van de twee exploitatiezones van het Zeewezen, de Pakketbotenkaai en het carferrystation,
- 2). meer ruimte voor de uitbouw van de carferryterminal,
- 3). het verkeer naar en vanuit de carferryterminal weghouden uit de stad vanaf het rondpunt aan het stadhuis (Vuurkruisenplein),
- 4). voor vaartuigen een gemakkelijker toegang tot de jachthaven in de oude handelsdokken (Mercator jachthaven),
- 5). het verbeteren van de bereikbaarheid vanuit de stad van het spoorwegstation Oostende-Kaai.
- 6). de verkeerssituatie op het stationsplein aanzienlijk versoepelen.

Het ontwerp bestond in hoofdzaak uit:

- 1). het afsluiten van de monding van de Visserskreek aan de havengeul,
- 2). het dempen van de Visserskreek en aanpassing van de lozing van de afvalwateren van de stad in de havengeul,
- 3). het bouwen van een nieuwe schutsluis tussen het Montgomerydok en de oude handelsdokken (Mercator Jachthaven), met een boven- en beneden wegbrug,
- 4). het herinrichten van een te vergroten stationsplein, met in- en uitrit voor de nieuwe carferryterminal, het realiseren van een viervaks wegverbinding met het Vuurkruisenplein,
- 5). het aanleggen van een omheinde carferryterminal, met in-en uitrit aan het nieuw stationsplein, het bouwen van een controleluifel met info-en verkoopskantoor, (zie fig. nr. 220)
- 6). het aanpassen van de Visserskaai aan de nieuwe situatie.

Na goedkeuring door de hogere overheden werden de werken gestart in 1971 en waren volledig uitgevoerd, op details na, in 1976. (zie fig. nr. 219).

Met deze omvangrijke ingreep in het stads- en havenbeeld, verdween het enig overblijvend deel van de 17de-eeuwse haven van Oostende, de Visserskreek, het eerste handelsdok van de haven van Oostende. Hier ook meerden in de 18de eeuw de Indiavaarders van de Oostendse Compagnie aan om hun vrachten te in- of ontschepen. Op de kaai van deze dok waren de pakhuizen van de Compagnie (later Rijksdepot) gelegen (4) (5).

Onderwijl werd in 1971 de Regie voor Maritiem Transport opgericht die de pakketboten en carferry-exploitatie van het Bestuur van het Zeewezen overnam (6).

Echter had het Zeewezen in 1970 een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met de Britse spoorwegen (British Rail), de Franse spoorwegen (SNCF) en de Stoomvaart Maatschappij Zeeland (Hoek van Hollandlijn) waarbij hun onderscheidelijke scheepvaartlijnen onder de algemene noemer "SEALINK" zouden uitgebaat worden.

In de overeenkomst met British Rail (die vroeger steeds de agent geweest was in het Verenigd Koninkrijk van de Oostende-Doverlijn) werd o.m. bepaald dat vanaf de zomer van 1972, de Britten twee nachtelijke overvaarten tussen Oostende en Folkestone, en vice-versa, zouden verzekeren, (15% van de overvaarten tussen Oostende en Engeland). Hiertoe bestelde British Rail twee "multi-purpose" schepen bij een Franse scheepswerf: de "Horsa" en "Hengist".

Daarenboven werd door het Zeewezen, in aansluiting met de nieuwe doelstelling om te participeren in het trans-Kanaal vrachtvervoer, een bestelling geplaatst bij Boelwerf te Temse voor de bouw van twee zogenaamde “multi-purpose schepen”, die de functie van pakketboot en carferry geschikt voor vrachtvervoer combineerden. Deze twee schepen werden respectievelijk in dienst genomen op 16 juli 1973 en 25 juni 1974. Om deze was de bouw van een derde carferrybrug geen overdadige luxe.

In 1972-1973 werd een derde carferrybrug gebouwd aan post 1 van de Pakketbotenkaai., met aanlegplaats voor het schip aan de afdamming van de Visserskreek, (zie fig. nr. 221). De bouw van de brug was noodzakelijk om bij de toekomstige indienstneming van de nieuw “multi-purpose schepen” over voldoende brugcapaciteit te beschikken om de dienst in alle bedrijfsomstandigheden te kunnen vervullen. Carferrybrug 1 voldeed niet meer aan de vereisten van de dienst daar ze slechts marginaal geschikt was voor voertuigen met een maximum gewicht van 32 ton. Het aanbod op de vrachtmarkt bestond grotendeels uit voertuigen met een TTG (Totaal Toegelaten Gewicht) van 40 en 42 ton, (Continentale en Britse norm). Ook de carferries “Roi Baudouin” en “Princesse Astrid”, naast de M.P.-schepen, konden een beperkt aantal dergelijke vrachtvoertuigen opnemen. De drie overige carferries, “Prinses Josephine-Charlotte”, “Artevelde” en “Koningin Fabiola”, konden dat niet (7)..

Brug 1 werd dan ook nog uitsluitend gebruikt door de drie laatst vermelde schepen.

De nieuwe brug was qua opvatting identiek aan brug 2, doch had een groter maximum toegelaten gewicht op de brug, namelijk 240 ton. Dit werd specifiek voorzien voor het verschepen van voertuigen onder het regime “uitzonderlijk vervoer”, (dit op het vlak van gewicht, totale lengte, breedte en hoogte).

Om het verschepen van vrachtwagens en “drops” (en ook invoer van “sta-caravans”) commercieel en administratief te begeleiden werd in 1972 door de R.M.T. in samenwerking met de Société Belgo-Anglaise des Ferry Boats (filiaal van de N.M.B.S.) een vrachtagentschap, “Ostend Freight Lines”, opgericht. Het agentschap trad op als bevrachter en dedouaneringskantoor voor de R.M.T. De diensten werden gehuisvest in het Carferrygebouw.

In 1974 werden door de R.M.T. 2.200.000 passagiers en 315.000 voertuigen vervoerd.

Tijdens de drukke periodes van het jaar waren er per etmaal:

- 8 afvaarten naar Dover Eastern Docks (8),
- 8 afvaarten naar Dover Western Docks
- 2 afvaarten naar Folkestone.

VERWIJZINGEN

- (1) Carferries: Prinses Josephine-Charlotte, Artevelde, Koningin Fabiola, Roi Baudouin, Princesse Astrid.
Pakketboten: Koning Albert, Prince Philippe (ii), Roi Léopold III, Koningin Elisabeth, Reine Astrid, prinses Paola.
Vrachtschip: IJzer.
- (2) Ingesteld in 1968, opgeheven in 1973.
- (3) 1.700 passagiers per overtocht waren geen uitzonderingen.
Daar de waarheid ook rechten heeft, moeten we stellen dat met dat groot aantal passagiers aan boord van veel comfort geen sprake was. Er waren, bijvoorbeeld op het m.s. Koning Albert slechts 441 vaste zitplaatsen in verwarmde en beschutte lokalen of op dek, (dit met inbegrip van de vaste zitplaatsen in het restaurant - 118 plaatsen – de snackbar en de bar).

Daarnaast waren er 192 ligplaatsen in de onderdekse, schaars verlichte "rustsalons" (niet aantrekkelijk wanneer je niet zeeziek bent).

Benevens deze waren er 23 tweepersoons hutten tegen extra prijs. Tenslotte, waren er 200 oplooibare "deck chairs" en "Deauville stoelen" gratis beschikbaar. De passagiers die geen zitplaats konden "bemachtigen", moesten staan, leunen of liggen op quasi open dekken.

Voorwaar, geen goed vooruitzicht voor een overtocht van 3 uur en 45 minuten, als alles goed ging. Vandaar dat er in de Britse populaire sensatiepers, de "tabloids", gesproken werd van "cattle ships", "veeboten".

Trouwens, de standaard van comfort was niet beter op de Britse en Franse pakketboten, eigenlijk nog minder.

De schepen waren gewoon niet ontworpen voor dit soort "massatoerisme".

Het Bestuur van het Zeewezen (in hoofdzaak de Zeegroep der kust), was zich bewust van het probleem. Vanaf de nieuwe pakketboot "Prinses Paola" werd aan de comforteisen ruim voldaan. Vergaande ombouwwerken werden ook uitgevoerd op de "Reine Astrid" en "Koningin Fabiola".

Nota: de schepen hadden een veiligheidscertificaat voor het vervoer van 1.700 passagiers, overeenkomstig de voorschriften van de IMO, "Safety of Life at Sea".

- (4) Zie: Metamorfose , deel 8, blz. 2006-170 en fig. nr. 73 en blz. 2006-175; deel 13, blz. 2007-122, fig. nr. 104.
- (5) Bij graafwerken voor de bouw van de Mercatorsluis werden veel potscherven opgegraven van aardewerk en andere Oosterse zaken. Deze waren afkomstig van ingevoerd aardewerk dat onderweg tussen het Verre Oosten en Oostende, of bij het ontschepen of uitpakken gebroken werd. Deze resten werden gewoon gedumpt in de stadsgracht. Deze gracht lag aan de achterzijde van de pakhuizen van de Oostendse Compagnie die handel dreef met de "Oost". Pakhuizen en gracht lagen op de site van de Mercatorsluis
- (6) Verdere details hierover vallen buiten het kader van onderhavige artikelenreeks.
- (7) Het voertuigendek (garagedek) was niet ontworpen voor dergelijke zware voertuigen, de dekken waren niet sterk genoeg.
- (8) Zie ook: F. Gevaert, Het einde van een era, De Plate, jg. 1993, 93/p 5-13.
F. Gevaert, Dover nostalgie, De Plate, jg. 1994, 94/p.54-64.

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN IN OOSTENDE

door Norbert HOSTYN

CLXV – LIBERATION OF SPIRIT

Manitobalaan

Kunstenares : Mia Moreaux

Sculptuur geplaatst in het kader van de actie "Wijk in Beweging", ter gelegenheid van de renovatie van een aantal straten in de "Meiboom"-buurt. Kostprijs : 15.000 euro.

Het beeld is een allusie op de bevrijding van de stad door Canadese troepen, nl. de Manitoba Dragoons.

Het stelt aan de ene zijde een ontluikende bloem voor en aan de andere zijde een lachende figuur. Het beeld werd in juni 2011 ingehuldigd.

Mia Moreaux (pseudoniem) is van geboorte Oostendse. Ze kreeg haar opleiding aan de Oostendse Academie bij oa. Gustaaf Sorel. Ze is zowel kunstschilderes, beeldhouwster als juwelenontwerpster.

Literatuur :

Het Laatste Nieuws, 21 juni 2011.

CLXVI – MAN DRAAGT EEN VIS NAAR DE ZEE

>Beeldenpark Kon. Villa (BZIO), Koningsstraat 79

◇Sculptuur van de Oostendse beeldhouwer-kunstschilder Roland Devolder.

Brons; 310 cm hoog

Gift van Luikse mecenas Jean-Marie Bodson

Geplaatst op 28 februari 2011

Iconografie :

Beeldbank Oostende M014093

Literatuur :

De Zeewacht, 4 maart 2011

Kaderde in het project van de toenmalige directeur BZIO, dr. Georges Casteur, om van de tuin van de voorm. Kon. Villa een heus beeldenpark te maken.

CLXVII - DE LOTUS BLOEIT

Beeldenpark Kon. Villa (BZIO), Koningsstraat 79

Sculptuur van beeldhouwer Jacky De Maeyer die zelf deze tekst over het beeld op zijn website plaatste :

“De lotus groeit met de wortels in de modder van de vijver.

De stengel is de mannelijke stam.

Boven de waterspiegel zien we de smetteloze vrouwelijke bloem.

Samen vormen ze een spirituele vereniging en harmonie.

De lotus symboliseert geboorte en wedergeboorte na ziekte.

Symbool van groei en zuiverheid, soberheid en welvaart.

De drang naar licht en het bewustzijn van een nieuw leven,

Het lotuseffect = zelfreiniging.”

Brons, hoogte 300 cm.

Geplaatst in maart 2011

Iconografie :

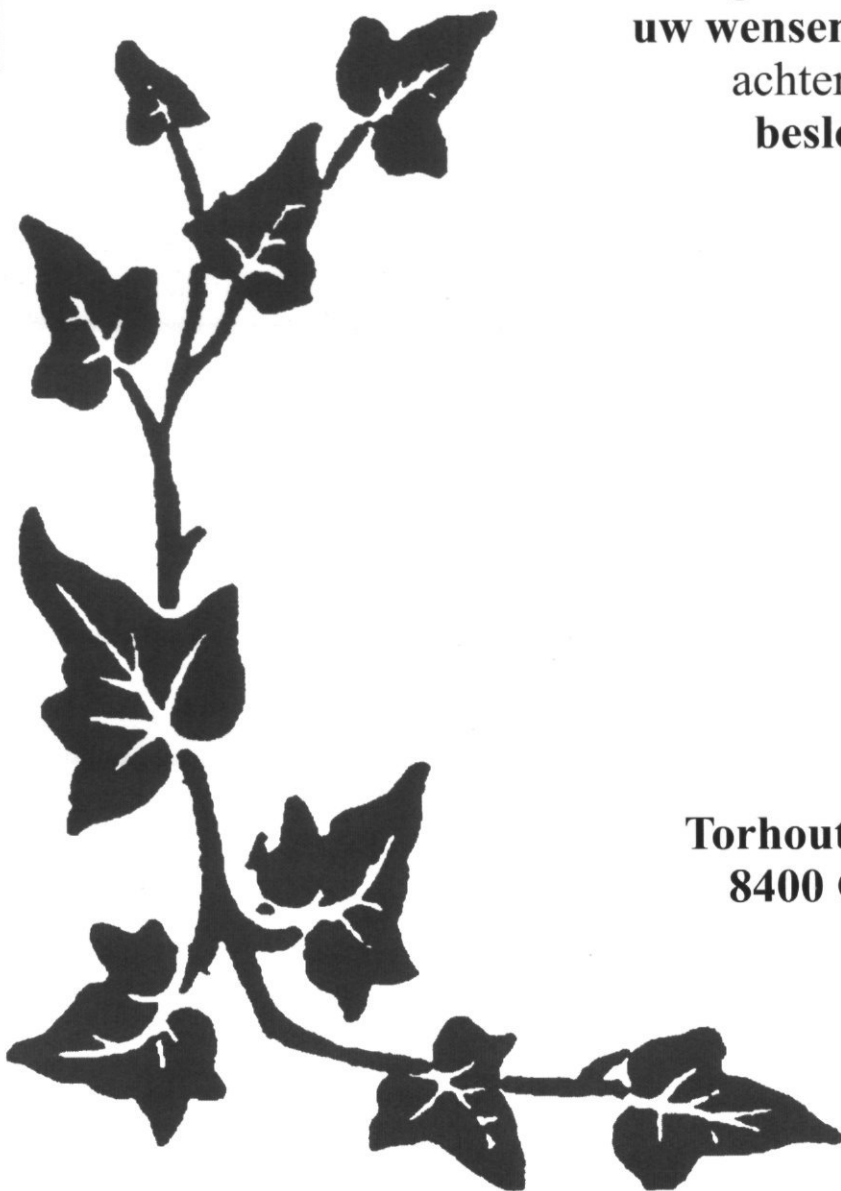
Beeldbank Oostende M014095

Kaderde in het project van de toenmalige directeur BZIO, dr. Georges Casteur, om van de tuin van de voorm. Kon. Villa een heus beeldenpark te maken.

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53

MAANDBLAD

DECEMBER 2012

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

Foto: V. Prinzie

Het vernieuwd Zeeheldenplein

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 41

NUMMER 12

MAAND december 2012

Prijs per los nummer: € 1,50

IN DIT NUMMER:

Blz. 220: **R. JANSOONE**: Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-1944): deel 13.

Blz. 233: **M. CAPON (+)**: Raversijde Tafeltennis Club – 1^e deel.

blz. 240. **E. SMISSAERT** en **Y. DINGENS**: Alfons Pieters (1845-1912): als burgemeester, als mens, als politicus.

KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Erevoorzitter:

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Leden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.

Emile SMISSAERT: Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Yves DINGENS: Leopold II-laan 6, 8400 Oostende.

2de DECEMBER ACTIVITEIT

donderdag 13 december om 14.30 u en 20.00 u

in de conferentiezaal van de V.V.F., Dr. Louis Colensstraat 6, 8400 Oostende

FILMNAMIDDAG EN -AVOND

Traditioneel is de laatste activiteit van het jaar een filmnamiddag en -avond.

Samen met **Jean Pierre DEVOLDER** bouwen we de conferentiezaal om tot filmzaal.

Er worden op groot scherm films geprojecteerd van gekende Oostendse amateurgineasten, allen lid van onze Kring, over gebeurtenissen in Oostende.

Raoul VAN TYGHEM filmde een bezoek aan het Stadsmuseum en toont ook zijn nieuwste kortfilm over het Zeeheldenplein.

Van **Dirk NOLF** en **Jean Pierre DEVOLDER** zien we de film die ze, in mei, maakten bij de opening van het vernieuwde Stadsmuseum.

Als afsluiter projecten wij, dank zij dhr. Jan NUYTTEN, nog films over Oostende uit de jaren 80. .

OPGELET

Vanwege de eindejaarsperiode gaan deze filmvertoningen door op de 2de donderdag van de maand en NIET op de laatste donderdag.

Zoals in de cinema zijn er twee vertoningen. Een in de namiddag en een 's avonds.

Beide vertoningen zijn kinderen toegelaten. Dus iedereen is welkom en de toegang is, zoals altijd bij DE PLATE, gratis.

Op de kافت een afdruf van een geporceleinde kaart

Nieuwjaarswensen uit het jaar 1856

Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940/44): (13)

door Roger JANSOONE

13. NIEUWE ORDE, COLLABORATIE, V.N.V. EN ZWARTE BRIGADE

“ Strak staan de vaandels in de morgen.
Aartsengelen roeren de trom.
De jonge karavanen zetten aan. “

(Wies Moens, “De Boodschap”, 1920)

“Het lijdt geen twijfel dat we binnenkort, elk op zijn plaats, elk op zijn manier in *de nieuwe orde* stand zullen moeten vatten en dus een bepaalde rol zullen moeten spelen.”

(Prof. P. Sobry, K.U.L., in “Universitas” 25.10.1936)

Voedingsbodem van de collaboratie

De collaboratie (en de omvang ervan) tijdens WO.2 is voor de huidige generaties nog steeds “iets” totaal onbegrijpelijk en niet nader te omschrijven. Bijgevolg ontstaat nogal vlug de neiging om dit allemaal zonder enige nuancering en dus letterlijk en figuurlijk “wit/zwart” te gaan bekijken. De reactie is dan ook doorgaans eenzijdig negatief. Maar in werkelijkheid ging het hier om een *zeer complex maatschappelijk fenomeen*, waarvan de wortels teruggaan tot een heel eind in het interbellum en soms zelfs nog verder. Een kritisch en objectief onderzoek is dus meer dan noodzakelijk, uiteraard zonder enige bijbedoeling tot “verschoning” van wat moreel en/of strafrechtelijk verwerpelijk is. En hoe netelig en delicaat dit onderwerp tot op vandaag ook moge zijn, toch lijkt nu eindelijk – na meer dan een halve eeuw – de tijd te zijn aangebroken om een en ander in een strikt historisch daglicht te gaan bekijken ... op gevaar af van het ongewild heropwekken van misschien nog steeds sluimerende passies!

De geschiedkundige doet vaststellingen, spoort de oorzaken op en poogt voor feiten en toestanden een bevredigende verklaring te vinden na grondige analyse van alle bevindingen. Een eerste vaststelling is het feit dat tijdens de bezetting zowel in België als in andere bezette landen een opvallend groot aantal burgers ertoe bereid werden gevonden om op een of andere manier te collaboreren met de bezetter. Uit het ongelooflijk groot aantal dossiers (405.000!!), na de bevrijding door de Krijgsraden aangelegd tegen echte of vermeende collaborateurs, kan - uiteraard enkel geprojecteerd op de actieve bevolking - worden afgeleid dat ongeveer 1 op 9 inwoners van ons land ergens “fout” moet geweest zijn! Dit lijkt en is alleszins overdreven (uiteindelijk werden ca. 53.000 Belgen veroordeeld wegens collaboratie) maar het geeft toch een idee van de omvang van deze problematiek. Waarbij dan anderzijds niet uit het oog mag worden verloren dat in dat fantastisch aantal van 405.000 dossiers niet begrepen zijn de dossiers die *niet* werden aangelegd, meer bepaald tegen de eigenlijke *hoofdrospelers* van de collaboratie in en achter de schermen, in en achter de kolossale en schier onuitputtelijke Duitse oorlogsinspanning (de “totale Krieg”), met name het zelfgenoegzaam profitariaat van de economische, financiële en industriële collaboratie ... met zelf in veel gevallen een collaboratieverleden “avant la lettre” dat teruggaat tot in de jaren dertig!

In onze vaderlandse geschiedenis bestaat van iets dergelijks geen enkel precedent. Zelfs de collaboratie tijdens W.O.1 (het “activisme”) was, in vergelijking hiermede, zeer bescheiden. Vandaar de prangende vraag: hoe was dit toch mogelijk? Welke waren de beweegredenen? Wat bleef er plots nog over van traditionele en thuis en op school bijgebrachte ethische waarden en normen, zoals vaderlandsliefde, burgerzin, plichtsbesef, vrijheidsliefde, morele verantwoordelijkheid, medemenselijkheid, ...? Een halve eeuw later beseffen wij in ieder geval dat wij nog steeds niet precies weten hoe wij dit allemaal moeten verklaren ... omdat “dit allemaal” zo

vreselijk ingewikkeld en complex is. Toch wordt hier een poging ondernomen om in zekere mate een verklaring te vinden (weliswaar zoveel mogelijk toegespitst op de Oostendse microkosmos), en dit zonder enige bijbedoeling tot verontschuldiging of tot het goedpraten van wat er is gebeurd en eigenlijk niet had mogen gebeuren.

Ofschoon hierover geen precieze gegevens voorhanden zijn, overheerst wel de indruk dat in Oostende de collaboratie niet dezelfde omvang heeft genomen als landelijk wél het geval was. De reden hiervoor ligt vooral in het feit dat alhier (vooral binnen de vissersgemeenschap die tijdens W.O.1 grotendeels was uitgeweken naar Engeland) duidelijk een *anglofiele* gezindheid bestond (een fenomeen dat elders in het land nauwelijks voorkwam, en, indien hiervan sprake was, dan bedoelde men een anglofiele gezindheid ontstaan *tijdens* de bezetting *en niet voordien*). En zij die tijdens W.O.1 waren achtergebleven in Oostende (in een toen “*tatkräftig und hartherzig*” overheerste oorlogszone), hadden van die brutale Duitse bezetting een hevige haat en wrok overgehouden tegen al wie of wat Duits was of ermede samenspande. Dit was trouwens een belangrijk gegeven waarmee het plaatselijke V.N.V. terdege rekening moest houden, ook al waren de Duitsers zelf hiervoor ongevoelig (of onwetend). Doch om evidente redenen wordt de collaboratie hier uiteraard *niet op een louter plaatselijk niveau* behandeld.

“Sturm und Drang”: ook in Oostende?

Historici hebben meestal weinig belangstelling voor literatuur, poëzie, toneel, kunst en muziek. Ten onrechte, want nergens voelt men beter de “*polsslag*” van een tijdvak als in al deze artistieke uitdrukkingsvormen. Het interbellum was in dat opzicht wel uniek, in die zin dat na enkele jaren van rauw realisme en expressionisme (onmiddellijk na W.O.1) een periode volgde die gekenmerkt werd door “*Sturm und Drang*”, een vage en dweepzuchtige romantiek, een tijd van heimwee en verlangen, heimwee naar een groots verleden én verlangen naar een grootse toekomst, geloof in de maakbaarheid van de samenleving, geloof in de komst van nieuwe, andere en betere tijden. Op zichzelf allemaal niet slecht, behalve het feit dat hieraan *geen concreet project* verbonden was, doch enkel wazige denkbeelden en hersenschimmen die weinig of geen verband hielden met de werkelijkheid. Eigenlijk was dit een *gevaarlijke romantiek*, een voedingsbodem voor politieke buitenissigheden en allerlei dwalingen en avonturen. Die “*begeestering*” kon immers al vlug omslaan in “*Begeisterung*”!

Als men nu een figuur als Van Severen nader bekijkt, met al zijn vreemde toekomstdromen, dan vraagt men zich af: Hoe kwam hij daarbij? Hoe kon hij dit in alle ernst voor een aandachtig luisterend publiek naar voor brengen? Of hoe kon men zich laten meeslepen door de bombastische retoriek van een Cyriel Verschaeve? Het antwoord hierop vindt men deels in de toenmalige kunst en letterkunde. Het was de tijd van heimatliteratuur, heimatliederen en de vele stapliederen zoals “*Er groeien idealen, de jeugd is weer bereid!*”. Allemaal zeer goed bedoeld, maar... Samengebald kwam die tijdsgeest het best tot uitdrukking in de poëzie, die niet van een slechte kwaliteit was, want men kan hieruit echte “*pareltjes*” plukken, niet alleen louter wat de poëzie betreft maar ook als maatschappelijk representatief voor die periode. Zo was er bijvoorbeeld Hendrik Marsman, de dichter van het “*vitalisme*”, met o.a. zijn bekend gedicht “*Heimwee*”(1923), of het gelouterd idealisme van Wies Moens met “*De oude gewaden zijn afgelegd*” (1920). André Demedts worstelde met die romantische tegenstelling tussen ideaal en werkelijkheid, zoals in het prachtig gedicht “*Lof van mijn land*” (1940).

Achteraf is het moeilijk om dit nog precies te kunnen inschatten, maar ik heb de indruk dat Oostende toen veeleer de *uitzondering* was die de regel bevestigde. Dit merkt men aan het repertoire van de lokale toneelgezelschappen: vaudevilles, kluchten, boulevardtoneel, e.d.m., naast de klassieke toneeldrama's (tijdens de bezetting kwam er hierin niet veel verandering). Op de Oostendenaar is kennelijk het gezegde van toepassing “*Doe maar heel gewoon, dan doe je nog gek*

genoeg". Oostende had zijn eigen romantiek gekend tijdens de "Belle Epoque". De Eerste Wereldoorlog en de verschrikkingen van de bezetting hadden hierop een kwalijke domper gezet, en de miseriejaren na W.O.I waren ook slechts kommer en kwel. Toen het daarna langzaam en voor korte tijd wat beter werd (tot de depressie van de jaren dertig), had in Oostende vrijwel niemand nog oren naar romantisch en dweperig gedoe. Vandaar allicht de verklaring voor het feit dat in Oostende meestal koel, nuchter en zakelijk werd aangekeken tegen al de politieke nieuwlichterij die in de jaren dertig de kop begon op te steken. Hier ontbrak de voedingsbodem voor verregaand nationalisme, corporatisme of fascisme! En nazisme zou hier weinig aan de bak komen (wel met enkele "meelopers" en opportunisten).

Economische collaboratie, vrijwillige tewerkstelling, zwarte markt, oorlogswoeker

Overigens waren er diverse vormen van collaboratie, die trouwens meestal weinig of geen onderling verband hadden, tenzij het feit dat het ene soms een logisch gevolg was van het andere. De eerste vorm die opdook (... en na de oorlog het minst werd vervolgd) was de "klassieke" *economische collaboratie*, een eufemisme voor snel geldgewin. Dit profitaat is van alle tijden en de beweegredenen hiervoor is heel eenvoudig eigenbelang en zelfverrijking, rap en handig gebruik maken van uitzonderlijke omstandigheden. Zelf werd ik in het postcommunistisch tijdperk af en toe geconfronteerd met dergelijke specimens in Oost-Europa, de Balkan en de Kaukasus (vaak ex-leden van de KGB of andere geheime diensten, die hun exclusieve professionele kennis en ervaring dadelijk wisten te "verzilveren"). En het gaf een wrang gevoel te moeten vaststellen dat die parasieten te midden van al die ontbering en ellende een luxueus en zelfgenoegzaam leventje konden leiden. Zoals eerder aangetoond in deze studie, heeft bij ons deze vorm van collaboratie een voorgeschiedenis die teruggaat tot de jaren dertig, ... zodat de juridische term "collaboratie" hierop eigenlijk niet volledig van toepassing is, omdat dit de enige vorm van collaboratie is die duidelijk niet beperkt is tot de bezettingsperiode *doch er reeds aan voorafgaat*. Het was overigens het misverstand, de vergissing en het drama van de *niet-economische collaboratie* dat zij hun samenwerking met Duitsland zagen als een engagement, een opdracht, een zending, en dus *als een doel* op zichzelf... terwijl zij blind waren voor de ware en onderliggende bedoelingen van de nazi's.

Het hoeft geen betoog dat deze collaboratie niet opdook bij de gewone man maar veeleer bij industriëlen, bankiers, financiers, zakenlieden, vrije beroepen en zelfstandigen, kortom daar *waar reeds geld was* (incl. relaties en contacten) en een mooie schep erbij steeds welkom kon zijn. Vooral via de Organisation Todt (O.T.) werd door de Duitsers in toenemende mate een beroep gedaan op hun "medewerking". Het belang voor de Duitse oorlogsinspanning is ongetwijfeld enorm geweest, ...zelfs nog vooraleer de oorlog was begonnen. Het gekke van de zaak is het onthutsend feit dat "men" na de oorlog voor deze vorm van collaboratie opvallend "mild" is geweest, ...hetgeen alles te maken had met de harde noodzaak om het land zo vlug mogelijk weer op te bouwen met het oog op een heropleving van het bedrijfsleven en van de economie.

Een "zijtak" van de economische collaboratie was de *vrijwillige tewerkstelling* in Duitsland. Dit was economische collaboratie *van de kleine man* (hierover werd na de oorlog *niet* de spons geveegd, vooral omdat men, eens in Duitsland, vrij vlot en vaak onbewust verzeild raakte in minder onschuldige vormen van collaboratie). Dit kreeg al vlug een grote omvang. Uiteraard ging het hier om de arbeider en was het "om den broode": miserie, werkloosheid, geldgebrek en armoede. Hiertegenover stonden dan aantrekkelijke beloften en vooruitzichten, die weliswaar niet allemaal en niet volledig beantwoordden aan de werkelijkheid maar die intussen toch een grote toevloed van arbeidskrachten naar Duitsland op gang brachten.

Een "zijsprong" van de economische collaboratie was de *zwarte markt* en de *oorlogswoeker*. Dit was geen "zijtak" van de economische collaboratie ...omdat de bezetter dit helemaal niet gedoogde (ofschoon deze, vooral via de O.T., zich eveneens flink bevoorraade via de zwarte markt!). Doch

net zoals in de economische collaboratie kwam het allemaal neer op hetzelfde: profiteraats, vulgair geldelijk gewin en zelfverrijking op de kap van de kleine man. Op die zwarte markt zijn kleine fortuinen binnengerijfd. Koplopers waren allicht de boeren, want naar hun producten was de grootste "vraag" op deze onzichtbare maar wijd verspreide "markt". Bij onze vissers was dit zeker veel minder het geval omdat de visprijzen streng gereguleerd waren, met weinig of geen "achterpoortjes". Een "commerciële" groep die in het *Sperrgebiet* sterk tegen deze zwarte markt aanleunde, was deze van de "blauwers", de voedselsmokkelaars (ook werd er veel "voor eigen gebruik" gesmokkeld). Activiteiten op de zwarte markt waren streng verboden en strafbaar, doch enkel wie bij een of andere controle op heterdaad betrapt werd, kon "tegen de lamp vliegen". De "pakkans" was dus niet zo groot ... en daartegenover stonden enorme woekerwinsten! Na de oorlog werd de omvang van al dat "zwart geld" grotendeels "gereduceerd" via de operatie Gutt, maar de meest pientere knapen hadden reeds tijdens de bezetting hun buit veilig belegd in onroerend goed, en ook na de bevrijding was er hieraan wel nog ergens een mouw aan te passen voor wie "de weg kende" (en hierover verder geen details ... want dit is nog steeds een zeer delicate zaak!).

Culturele en politieke samenwerking in Oostende

De volgende stap was *culturele samenwerking*. Aanvankelijk had dit niet veel succes, hetgeen verklaart waarom die "onschuldige" vorm van samenwerking al vlug in politiek vaarwater terecht kwam, zij het dan veeleer organisatorisch en structureel dan strikt individueel. Het duidelijkst voorbeeld hiervan was de culturele vereniging DE VLAG (Vlaamsch-Duitse Arbeidsgemeenschap / Flämisch-Deutsche Arbeitsgemeinschaft) onder leiding van "Landsleider" Jef Van de Wiele. Reeds in augustus 1940 had - blijkbaar met de zegen van Berlijn - deze organisatie zijn werkzaamheden niet alleen hervat maar ook sterk opgedreven. Allicht omdat dit niet veel weerklank vond bij de bevolking, ging DE VLAG al spoedig aanleunen bij de Duitse NSDAP om ten slotte als "Vlaamse SS" volledig op te gaan in de SS. In Oostende is DE VLAG blijkbaar nooit van de grond gekomen, duidelijk bij gebrek aan een concrete "voedingsbodem". Wel zijn er - zoals overal elders - individuele gevallen geweest van culturele samenwerking, meer bepaald kunstenaars en letterkundigen, doch voor de nazi's was dit slechts "kleine garnaal" waaraan niet veel betekenis werd gehecht, ook al was de Duitse propaganda nooit ervan afkerig om met "nuttige idioten" uit te pakken! Wat Oostende betreft, mag gesteld worden dat het culturele leven hier doorgaans verder zijn gang wist te vinden, weliswaar rekening houdend met de richtlijnen en de censuur van de bezetter.

Maar met die culturele samenwerking begon het hoofdstuk van de *politieke* samenwerking, ...en dát was voor de nazi's van veel groter belang. Hierbij komen vooral het V.N.V. en REX in het geding. Toch was dit, zeker wat het V.N.V. betreft, niet dadelijk het geval, wel integendeel. Het V.N.V., opgericht in 1933 als een Vlaams-nationale partij, was al vlug een middelgrote partij geworden, vooral in de corruptie- en schandalensfeer die toen het politieke milieu ernstig in opspraak bracht (een klassiek verschijnsel, maar toen werd dit voor het eerst via de media in het lang en het breed "uitgesmeerd"). De achterban bestond dus uit nogal wat "malcontenten", maar de leiding was rechtsradicaal (doch daarom nog niet extreemrechts) en vooral Vlaams-nationalistisch (zonder enig verband met het nationaal-socialisme, ofschoon er wel wat sympathisanten zullen geweest zijn). In Oostende had V.N.V. niet veel aanhang, want Vlaams nationalisme was iets dat de bevolking zeker niet aansprak, noch de burgerij en middenstand (toen nog in ruime mate Franstalig of franskiljon), noch de arbeiders- en vissersbevolking (overwegend socialistisch gericht). In ieder geval is in Vlaanderen de politieke collaboratie grotendeels ontstaan uit een reeds bestaand *volksnationalisme* (*volksverbonden* tegenover *volksvreemd*), hetgeen uiteraard niet kan gezegd worden van Wallonië en Brussel waar het Rexisme vanuit een *totaal andere* (kleinburgerlijke en fascistische) hoek kwam, reden allicht waarom het historisch onderzoek naar de collaboratie daar nog trager is op gang gekomen dan in Vlaanderen (en de media er tot vandaag graag verwijzen naar de collaboratie in Vlaanderen!).

Een apart geval was het Verdinaso van Joris van Severen. Afgaande op enkele Verdinaso-manifestaties in de jaren dertig (en botsingen met de "Roode Valken" van Louis Major), lijkt het erop dat deze rechtsradicale beweging ook in Oostende wel wat aanhang had, vooral in de burgerij en de middenklassen en bij de katholieke Franstalige bourgeoisie, want Van Severen was zeker geen flamingant doch een ideoloog die droomde van *Dietsland*, *Groot-Nederland* en een herstel van het *Bourgondisch Rijk* (wat dat ook moge geweest zijn!). We zullen nooit weten of zelfs maar kunnen gissen, in welk politiek vaarwater hij zou kunnen terechtgekomen zijn indien hij niet in Abbeville was vermoord. In elk geval werd hij vanuit Berlijn met een scheef oog bekeken, en zijn voortijdige verdwijning zal daar zeker niet met treurnis onthaald zijn. Niet alleen was hij geen "pangermanist" maar hij had bovendien zeer goede relaties en connecties tot in de hoogste kringen, en al die elitaire en aristocratische "Salonfähigkeit" paste niet in het kader van de "vitale volkskracht" van de "Volkstümlichkeit" die de nazi's nastreefden. Het is overigens nogal kenschetsend dat de jaarlijkse "bedevaart" naar het graf van Joris Van Severen in Abbeville in Oostende steeds volle bussen lokte (weliswaar ook en misschien vooral "bevolkt" met bijdehandse Oostendenaars die gewoon even een uitstapje naar "la douce France" wilden, met een "Picon" en een lekker etentje onderweg).

Van V.N.V. naar "Zwarte Brigade"

Aanvankelijk nam het V.N.V. tegenover de nieuwe politieke toestand een afwachtende houding aan. Intussen bracht de "Leider" Staf de Clercq een brede Vlaamse volksbeweging op gang, een fusie van het V.N.V. met de restanten van Verdinaso en REX-Vlaanderen, en dit onder de naam "Eenheidsbeweging V.N.V.". Het was duidelijk de bedoeling om de onderhandelingspositie tegenover Berlijn te verstevigen, des te meer daar een kaper op de kust was opgedoken, DE VLAG, die duidelijk pro-Duits en zelfs pro-nazi was. De V.N.V.-strekking beoogde dus de Vlaamse zelfstandigheid, terwijl DE VLAG Vlaanderen als een "gouw" zag opgaan in een "Groot Germaans Rijk". Politiek-realistisch bekeken, kan men het ook zo stellen, dat de groep van DE VLAG tegenover de nazi's aan "Realpolitik" deed (in de wetenschap dat er toch geen alternatief was) terwijl de V.N.V.-leiding nogal naïef was ...bij gebrek aan duidelijk inzicht in de ware bedoelingen van Hitler omtrent het politiek lot van België.

Uiteindelijk zou het allemaal op hetzelfde neerkomen: een volledige en onomwonden politieke (en zelfs militaire) collaboratie met nazi-Duitsland. Want de afwachtende houding van het V.N.V. was niet lang houdbaar, meer bepaald slechts één jaar. In mei 1941 werd de eerste stap in die richting gezet en daarna ging het van kwaad naar erger. Vanzelfsprekend heeft DE VLAG hierin een rol gespeeld. Tussen beide partijen werd er aan opbod gedaan en er ontstonden allerhande wrijvingen. Dat was Hitler welgevallig want ook in Duitsland wist hij zeer handig, binnen het eigen kamp, diverse groepen en groepjes tegen elkaar uit te spelen (een aspect van het Hitler-regime dat historici nog niet voldoende hebben onderzocht).

Intussen had het V.N.V. zijn "Grijze Brigade" (een orde- en lijfwachtgroep) omgevormd tot een partijmilitie onder de naam "Zwarte Brigade". Deze nieuwe Brigade was niet bewapend, en diende uitsluitend voor parades, optochten en machtsvertoon. Er was dan ook geen binding of samenwerking met de bezettende overheid, althans toch niet in deze beginfase. Bij Oostendse kinderen was die Zwarte Brigade vooral bekend omwille van de nogal indrukwekkende optocht op zondagmorgen, vanuit de Rijkswachtkazerne in de Alfons Pieterslaan naar de hippodroom Wellington (voor hun wekelijkse parade en bijeenkomst), en dit onder het zingen van allerlei krijgshaftige stapliedertjes. Volwassenen vertoonden zich toen zo weinig mogelijk in de buurt of keerden ostentatief de rug naar heel dit fascistisch machtsvertoon.

Parade van de “Zwarte Brigade” op de hippodroom Wellington

Solidariteitsfeest voor de Oostfronters in het “Schweizerhof” (23.11.1941)
(= het gebouw van “Het Witte Paard”)

V.N.V.-bijeenkomst in Oostende in de Koninklijke Schouwburg

Daarnaast werd in juni 1941 een "Vlaamsche Wacht" opgericht (niet toevallig samenvallend met de Duitse inval in Rusland), en dit met goedkeuring van het College van Secretarissen-generaal en onder leiding van Belgische ex-legerofficieren, die waren ontslagen uit krijgsgevangenschap dank zij hun lidmaatschap van de Nieuwe Orde-gezinde "Luitenant de Winde-kring". Dit korps moest eigenlijk een "Vlaamse Rijkswacht" worden, maar toen bleek dat de rekrutering zeer vlot verliep (blijkbaar omdat men hierin geen vorm van collaboratie zag), kreeg de Wehrmacht ervoor belangstelling en kwam het, zij het indirect, onder leiding van de nazi-gezinde Adriaan van Coppennolle, ex-luitenant-kolonel bij het Belgisch leger.

Militaire collaboratie

En zo belanden wij in de *militaire collaboratie*, die duidelijk zijn oorsprong vond in die politieke samenwerking. Het "zaad" hiervoor werd al vroeg uitgestrooid door hen die zich *vrijwillig en strikt individueel* aanmeldten voor een of ander militair of paramilitair Duits organisme, en dit gevolg gevend aan Duitse wervingscampagnes. Na juni 1941 (inval in de Sovjet-Unie) meldden zich een aantal anti-communistische en/of katholieke Belgen aan voor de Waffen SS "ter bestrijding van het goddeloos bolsjewisme" en "ter beveiliging van het Avondland op de voorposten van de Westerse beschaving", ...en dit nog vooraleer er sprake was van de oprichting van een Vlaams Legioen (later de SS Division Langemark) of van een "Légion Wallonie". Maar ook de N.S.K.K. (National Sozialistisch Kraftwagen Korps) en de O.T. (Organisation Todt) waren erg in trek, en vrouwen konden aan het front terecht via het DRK- Duitse Rode kruis of konden aansluiten bij de Vrijwillige Vrouwelijke Arbeidsdienst. De meisjes konden lid worden van de "Dietsche Meisjesscharen"; deze mantelorganisatie van het V.N.V. was geen militaire of paramilitaire jeugdvereniging, maar zij ontbrak op geen enkele militaire manifestatie, zoals bij het uitbundig "uitwuiven" van vrijwilligers voor het Oostfront. Terloops hierbij aangestipt: Voor zover mij bekend, was er in het station van Oostende nooit een georganiseerd en luidruchtig "uitwuiven" van Oostfrontstrijders (vermoedelijk omdat in Oostende slechts weinigen zich geroepen voelden voor deelneming aan de "kruistocht tegen het goddeloos bolsjewisme"),...doch dit gebeurde dan wel met veel heisa in het station van Brugge, waar telkens een vrij groot contingent vrijwilligers uit Brugge en het Brugse Ommeland opstapten. Brugge is immers steeds veel "christelijker" geweest dan Oostende ...

Het V.N.V. en ook DE VLAG bekeken die militaire rekrutering aanvankelijk met lede ogen aan en waren hierover zeker niet opgetogen. Het V.N.V. zag hierin een gevaar voor "verduitsing" (en dus vervreemding) van dynamische en "veelbelovende" elementen. De keuze werd dan ook nogal vlug gemaakt : dan maar liever *zelf* en *autonoom* de militaire samenwerking organiseren! Op die manier is het V.N.V. steeds verder weggegleeden in de collaboratie ... tot er geen mogelijkheid meer was om op zijn stappen terug te keren. Dit ondervond V.N.V.-leider Hendrik Elias toen hij zich in toenemende mate bedrogen en misbruikt voelde door de nazi's en reeds in 1943 bepaalde vormen van samenwerking wilde in vraag stellen.

Het is trouwens ontnuchterend wanneer men verneemt hoe *de Duitsers zelf* aankeken tegen het fenomeen van de collaboratie. Veel historisch onderzoek is er hiernaar nog niet verricht, doch het weinige dat wij hierover weten, werpt toch een ontstellend licht op hun verregaande cynisme en hun gebrek aan respect voor de motieven, de behoeften en de achtergrond van hun bondgenoten. Een oudere Duitse EU-collega, die tijdens de oorlog in België verbleef en er kennelijk enige kennis opdeed over de collaboratie, vertelde mij ooit in een openhartig gesprek: "Die Nazi-Behörden konnten sich in Ruhe zurücklehnen und die Selbstzerfleischung der Rechtsradikale Parteien in Belgien beobachten. Bei ihnen war inzwischen alles klar: mit dem Untergang des Widerstandskreises vom 20. Juli 1944 war die letzte ernstzunehmende innendeutsche Opposition völlig verschwunden!". Het V.N.V. was weliswaar geen "Traumkandidat" maar "versprach

Hoffnung, nicht auf das Weiterregieren (das war nie das Ziel!) aber auf weitere Zusammenarbeit, und vielleicht mehr als die Nazis erhoffen durften”.

Diezelfde Duitser zei terloops over het fenomeen Degrelle: “Die Belgier, von ihren farblosen Politikern enttäuscht, waren - eben sogar in Flandern - erstaunlich gnädig mit ihrer lauten und schillernden REX-Führer” (...er waren trouwens overal - en tot in Oostende - nogal wat Rexisten!). Wat betreft *mondelinge* bronnen (meestal eenzijdig, emotioneel en “selectief”), lijkt het overigens - wegens weinig of geen persoonlijke betrokkenheid - dat *Duitse* uitspraken doorgaans minder subjectief en dus meer relevant zijn dan die van eigen volk.

Een nieuwe gedragsnorm: “dem Führer entgegenarbeiten”

Over het vermogen van de collaboratie tot politieke beïnvloeding maakten de Duitsers zich niet veel begoochelingen. “Die Belgische Rechtsradikale möchten gern in ihrer Presse die Politik mit der Realität der Menschen konfrontieren, aber dummerweise konfrontierten sie die Menschen nur mit der Realität der Politik!”. Er waren (behalve, in zekere mate, Degrelle in Wallonië en Brussel) weinig of geen charismatische figuren, en hun optreden en uitspraken waren veelal saai en voorspelbaar : “So ein Personal hat den Ueberraschungsfaktor einer Sanduhr! Aber bei uns in Deutschland sprach der Führer uns *zum Herzen*, es gab ja immerhin die Begeisterung und zwar bis zum bitteren Ende. Und *keiner* handelte aus Befehlsnotstand, weil die Nazis *und auch Nicht-Nazis* dem Führer eben sogar *entgegenarbeiten* wollten!”.

Ofschoon recent “ontdekt”, was dat fameuze “dem Führer entgegenarbeiten” (hem “tegemoet werken”, d.i. handelen naar wat hij blijkbaar wenselijk achtte ... en zelfs trachten zijn wensen te voorkomen) echt *typisch* voor de nazi's (er was zelfs nooit een *schriftelijk* bevel van Hitler inzake de “Endlösung”!), maar die mentaliteit was doorgaans vreemd aan hun handlangers in de bezette gebieden, die gewoon waren aan een autoritair en hiërarchisch regime, wat dan voor de nazi's een reden was tot minachting en ergernis. Het afgezaagde deuntje van “Befehl ist Befehl!” moet dan ook met een groot korreltje zout genomen worden. In werkelijkheid beschikten de Duitsers over een zekere marge voor *persoonlijk initiatief* ...en werd dit zelfs stilzwijgend aangemoedigd. Doch dat hebben zij lang kunnen *verborgen* houden, net zoals de ware toedracht rond “Wir haben es nie gewusst” en de zogenaamde “Befehlsnotstand”.

Anderzijds heb ik destijds als jonge ambtenaar in het Ministerie van Landbouw kunnen ervaren dat de nadien terug “opgeviste” ex-NLVC-ambtenaren (aan wie tenslotte weinig ten laste kon worden gelegd, ...tenzij een doeltreffende werking tijdens de bezetting!) veelal zelf ook behept waren met dat “entgegenarbeiten”-syndroom, ongetwijfeld een “erfenis” van hun eigen oorlogsverleden. Van hun kaderpersoneel verlangden ze dat zij voldoende en in ruime mate initiatieven zouden nemen *zonder* hiervoor telkens en vooraf strikte orders of richtlijnen te krijgen, doch dan wel steeds “volledig in de geest van de chef” (ook bij de besluitvorming en het bijsturen hoefde je doorgaans niet te wachten op instructies, tenzij af en toe een “stille wenk”). Aanvankelijk dacht ik dat dit (voor die toen nog autoritaire tijd) een totaal nieuwe “managementstijl” was, doch slechts later kwam ik tot het inzicht dat dit verband hield met dat oorlogsverleden. Dit “systeem” had voorzeker *ook zijn goede kanten*. De Minister en zijn Kabinet waren belast met het dagelijks beleid waarvan de grote krachtlijnen grotendeels werden bepaald via het Europees landbouw- en visserijbeleid , terwijl zowel voorbereiding als tenuitvoerlegging werd overgelaten aan de zin voor initiatief en de verbeeldingskracht van het middenkader, ...wat al bij al dan toch wel een bestendige “dynamiek” opleverde die voor de landbouw en de boerenstand beslist geen windeieren heeft gelegd. Er ontbrak hierbij echter - zeker in die zeer gevoelige en kwetsbare voedingssector (met de cruciale rol van inspecties en controles!) - een uiterst belangrijk element, namelijk een degelijk gestructureerde *centrale en overkoepelende* dienst voor preventie en civiele defensie inzake voedselvoorziening, onder directe leiding van de Secretaris-generaal en *rechtstreeks* verantwoording verschuldigd aan

de Minister en voorts aan de Eerste-Minister (via de Nationale Veiligheidsraad ...die echter zelf ook al een schimmig en miskend bestaan leidde). Deze *ingebouwde leemte* had uiteindelijk fatale gevolgen, namelijk de "tsunami" van de dioxinecrisis in 1999 (er kon evengoed een andere oorzaak geweest zijn, zelfs biochemisch terrorisme, een aanslag op de voedselketen)), en dit met diverse (vooral politieke) gevolgen tot vandaag. Dit wijst andermaal erop dat men moet kunnen lessen trekken uit de geschiedenis ... vooropgesteld dat men de geschiedenis (en vooral de "verborgen" geschiedenis) goed kent en erin een diepgaand inzicht heeft verworven.

De nieuwe (Duitsgezinde) ambtenaren die werden aangesteld op hoge posten, waren meestal *opvallend jong* (een dertiger op een sleutelpositie was geen uitzondering!), en dit werd in de hand gewerkt door de *Überalterungsverordnung* (7.3.1941), de verplichte pensionering van ambtenaren op de leeftijd van 60 jaar. De nazi's kozen doelbewust voor prille, beïnvloedbare en dus nog "kneedbare" elementen. Die oude garde met een oorlogsverleden is alzo nog actief kunnen aanblijven tot het begin van de jaren tachtig ...en onvermijdelijk had de intussen aangetreden naoorlogse generatie onbewust ergens hun invloed ondergaan. Er mag bijgevolg gesteld worden dat *in mentaal opzicht*, zeker op een hoger echelon, het einde van de bezetting niet plots begonnen is bij de bevrijding in september 1944. "Vita brevis, ars longa..."

De plaatselijke "Nieuwe Orde"-gemeenschap in Oostende

Wie zich aangetrokken voelde tot de "Nieuwe Orde" via een of andere vorm van collaboratie, kwam vrijwel automatisch terecht in een "apartheid", een afgezonderd samenleven *naast en buiten* de traditionele Oostendse gemeenschap. De "zwarten" beseften dat zij - om het nog zacht uit te drukken - zeker niet geliefd waren bij de bevolking. En naarmate de krijgskansen begonnen te keren, sloeg dit om in haat en afkeer (ook was er veel nijd en ergernis wegens de hun toegekende voordelen "in natura", zoals extra rantsoenzegels). Vooral de vissers namen geen blad voor de mond en durfden al eens "een grote bek opzetten". Het gevolg was dat de collaborateurs en hun gezin zich steeds meer terugtrokken binnen een eigen en afgezonderd gemeenschaps-, verenigings- en ontspanningsleven. Zij hadden hun eigen feesten, optochten, herdenkingen, vergaderingen en manifestaties. Dit was ook wel nodig, want meer bepaald het V.N.V. voelde wel aan dat er in toenemende mate behoefte was aan "animatie" om bij de eigen gelederen de moed en het moreel erin te houden! In elk geval wist het V.N.V. dit extern sociaal isolement om te buigen in een *interne sociale cohesie*, een eigen sociaal "netwerk" van contacten en "verbroedering". En dit blijktbaar met goed gevolg. In het voorjaar van 1945 gold in Duitsland het gezegde "Geniesse vom Krieg, der Frieden wird fürchterlich sein!". In het voorjaar van 1944 hadden onze "zwarten" dit kunnen omzetten in "Geniet nog wat van de bezetting, want de bevrijding zal verschrikkelijk zijn!". Doch dit was niet het geval want van een "Götterdämmerung"-sfeer was er nog niets te. Er waren zelfs nog nieuwe inschrijvingen bij collaborerende organisaties (...ook nog na de landing in Normandië!).

Het "Schweizerhof" (Van Iseghemlaan, zaal van het "Witte Paard") was in Oostende de spil van dit apart gemeenschapsleven, zoals voor Oostfront-Solidariteitsfeesten, V.N.V.-vergaderingen, e.d. Er werden "aanmoedigende" toespraken gehouden, met als "kernwoorden" *engagement, overtuiging, inzet, daadkracht, plichtsvervulling, trouw, arbeid, samenhorigheid, strijd, offerbereidheid, thuisfront*. Waren dit holle woorden of geloofden zij echt in dat "gedachtengoed"? Ook de Koninklijke Schouwburg (hoek Vlaanderenstraat – Van Iseghemlaan) was erg in trek, doch meestal voor culturele manifestaties. Anderzijds had de "Zwarte Brigade" zijn wekelijkse parade op zondagmorgen in de hippodroom. Mannen die graag paradeerden in een mooi uniform, met laarzen, koppelriem en stormband, kwamen hierbij zeker aan hun trekken, vooral wanneer ze ook nog martiale stapliederen zongen. "Zingend volk, groot volk!"

Wantrouwen als basisgegeven van het dagelijks leven

Bij ons net om de hoek woonde een man van de "Zwarte Brigade" en hij was bijzonder trots op zijn uniform. Hij was gehuwd met een lieve en mooie vrouw en zij hadden een kinderrijk gezin. Niet veel op aan te merken, dacht je? Doch wij, de buurtkinderen, mochten met hun kinderen niet spelen of ook maar enige omgang hebben. Onze ouders vreesden immers dat hun kinderen zich wel eens iets zouden kunnen laten ontvallen dat niet bestemd was voor "zwarte" oortjes (zoals het beluisteren van de BBC). In Duitsland werden de leden van de *Hitlerjugend* ertoe aangespoord om "volksverraders" en "defaitisten" te verklikken, ja zelfs hun eigen ouders! Zo'n vaart heeft het hier nooit gelopen, maar er heerste wel een verregaand wantrouwen, een bestendig spanningsveld. Dit diep wantrouwen werd tijdens de bezetting een pijnlijk en soms hartverscheurend basisgegeven van het dagelijks leven. Want wat is er erger dan wanneer men elkaar gaat schuwen als de pest? ook kinderen onder elkaar?? Het is die opeenstapeling van onderdrukte en opgekropte gevoelens die bij de bevrijding onvermijdelijk een uitlaatklep zou vinden in volkswoede en blind straatgeweld. En in een overwegend anglofiele stad als Oostende was het isolement van de "zwarten" allicht nog groter dan elders.

Op een en ander is duidelijk van toepassing het sociologisch concept van het "verschuivend referentiekader": wanneer het eigen referentiekader totaal verandert, verandert al evenzeer eigen gedrag en houding. Wat dan door de buitenwereld beschouwd wordt als "afwijkend gedrag", ziet men daarentegen in eigen kring als volkomen "normaal". Dit concept ligt trouwens aan de basis van wat Duitse historici "die Täterforschung" noemen, het onderzoek naar het verklaren van de handelingen van daders. En ook de "onwetendheid", het ontkennen, het verdringen en het *negationisme* na de oorlog kunnen hierin een verklaring vinden: er kwam een nieuw referentiekader, er ontstond plots een nieuwe situatie ... waaraan al wie iets op zijn kerfstok had, zich mentaal vrij snel wist aan te passen. "Wir haben es nie gewusst ...".

Vrouw en maatschappij ... en "Nieuwe Orde"

Vrouwen konden zich aansluiten bij het V.N.V.V (Vlaams Nationaal Vrouwenverbond), dat zich o.a. inzette voor het werven van verpleegsters voor het DRK- Duitse Rode Kruis (nadien gelijkgesteld met "militaire" collaboratie!). Zij hadden een maandblad "**Vrouw en Volk**", een sociologische tegenhanger van de partijkrant "Volk en Staat", want de naam zegt het zelf: het vrouwbeeld kaderde in een zeer traditioneel rollenpatroon en de vrouw ("dienstbaar aan het volk") werd niet verondersteld zich bezig te houden met "staatszaken" (*Volk en Staat*). Dat oerconservatief vrouwbeeld sloot naadloos aan bij het KKK (*Kinder, Küche, Kirche*) van de *Kaiserzeit*. Meisjes konden terecht bij DMS - Dietsche Meisjesscharen (voornaamste activiteiten: volksdansen, sport, zangstonden, voordrachten, daguitstapjes), terwijl jongens konden aantreden bij de Dietsche Blauwvoetvendels, die bekend waren om hun dreunende parades met "landsknechttrommels", een voorloper van de hedendaagse drumband. Al met al eigenlijk vrij onschuldige activiteiten (niet te vergelijken met de paramilitaire "Hitler-Jugend" in Duitsland), ...maar na de bevrijding niettemin het voorwerp van een genadeloze repressie.

Het is opvallend dat over de rol van de vrouw in die nazi-problematiek *tijdens de bezetting* (en ook die van de vrouw in het verzet!) weinig onderzoek is verricht, in tegenstelling tot haar lot *tijdens de repressie*, waarbij zij (zeker in 1944/45) vaak het slachtoffer bleek te zijn van een "wilde" repressie, meestal voor niet-strafbare "feiten" (zoals een relatie met een Duitser, gehuwd met een "zwarte" en/of moeder van een Oostfronter). Haar gebeurlijke of vermeende betrokkenheid tijdens de bezetting was niet alleen minder "spectaculair" maar speelde zich ook grotendeels af binnen een besloten en dus minder bekend kader, ver van het uiterlijk vertoon van de mannelijke collaborateurs. Dit paste trouwens volledig in het toenmalig tijdskader van het traditionele rollenpatroon man/vrouw. Zelfs de vrouwen en meisjes in uniform (vooral dan de *Dietsche*

Meisjesscharen) vertoonden zich niet veel in het openbaar of (zoals de DRK-zusters) vertoefden in het buitenland. Dit alles verklaart wellicht waarom dit thema nog niet veel aandacht kreeg, ook al omdat nadien angstvallig erover werd gezwegen.

Om zich van omvang en aard van die vrouwelijke collaboratie enig idee te kunnen vormen, zijn wij aangewezen op de repressiedossiers omtrent vrouwen die *effectief* strafrechtelijk vervolgd werden, doch dat heeft het nadeel dat het bij de Krijgsauditeur vooral ging om de “feiten” en niet zozeer om de “context” waarin die feiten hadden plaats gegrepen. Het blijkt dat zij een minderheid vormden (slechts een tiende) van het totaal aantal veroordeelden. De meeste vrouwen (bijna allen huisvrouwen) hadden tijdens de bezetting wel wat anders om het hoofd, ...de strijd om de “dagelijkse kost”. Op hen was toepasselijk (uit “Op de vismarkt ben ik geboren!”) “ik lees geen boek of gazetten, en van politiek trek ik mij niks aan”. Bovendien ging het veelal om eerder typisch “vrouwelijke” vormen van collaboratie (gaande van DRK-verpleegkunde ...tot verklipping). Over hun motivering hebben wij alleen vermoedens, doch het lijkt erop dat het meestal ging om een *persoonlijke* beweegreden. Het is overigens niet uitgesloten dat het *feminisme* hier *reeds tijdens de oorlog* een oorsprong vond, *zowel in de collaboratie als in de verzetsbeweging*, omdat zowel in het een als in het ander ongetwijfeld veel vrouwen een middel vonden om te ontsnappen uit een verstikkend maatschappelijk “korset” en zich daadwerkelijk te doen gelden als een vrouw *naast en niet onder* de mannen (de V.N.V.-leiding had trouwens al vlug af te rekenen met een groeiende drang naar autonomie bij de leidsters van V.N.V.V en DMS!). Hierover is alleszins het laatste woord nog niet gezegd!

Het falen van het democratisch systeem

Een essentiële voorwaarde voor een nazi-machtsovername, zowel in Duitsland als elders, was de mogelijkheid en de “ruimte” die ontstond door het falen van het democratisch systeem. Vreemd genoeg is dit een thema dat doorgaans over het hoofd wordt gezien in de talloze studies die over nazisme en fascisme zijn gepubliceerd (misschien wel omdat dit ons verplicht “in eigen boezem” te kijken). Een ander desbetreffend aspect is het volgende: Hitler wordt thans algemeen beschouwd als zijnde een psychopaat (hij had ervan alleszins enkele opvallende kenmerken ... en hetzelfde kan gezegd worden van de meeste van zijn paladijnen), doch een wetenschappelijk verantwoorde psychoanalyse kon dit nooit bevestigen, niet in het minst ook omdat het “studie-object” een stugge en gesloten eenzaat was die zijn diepste roerselen nooit bloot gaf (zelfs zijn fameuze, “intiem” bedoelde “Tischgespräche” zijn eindeloze monologen van een kletsmajoor die kennelijk zichzelf graag hoorde praten ...). Maar het gebrek aan inzicht in het *pathologisch* karakter van Hitler en zijn trawanten heeft ongetwijfeld de opgang, de machtsovername en de zegetocht van het nazi-regime sterk in de hand gewerkt.

Doch men kan de zaak *ook omkeren* : hoe zat het met de psychoanalyse van volgelingen, handlangers en sympathisanten? Ook dat werd tot dusver nooit wetenschappelijk onderzocht. Vanuit mijn professionele kennis en ervaring inzake overheidsmanagement (evenzeer een fel verwaarloosde wetenschap!) had ik steeds belangstelling voor het omgaan met / én de wisselwerking met grootschalige, gevarieerde en variabele collectiviteiten. Wat politici betreft, staan we hierbij voor een raadsel : een “stemmenkanon” blijkt achteraf nogal dikwijls een terrein achter te laten dat bezaaid is met mijnevelden en tijdbommen, terwijl een ware staatsman zelden of nooit electoraal aan bod komt (Churchill, de “redder van Europa” en de grote overwinnaar in W.O.2, leed zelfs onmiddellijk na de eindoverwinning een smadelijke stembusnederlaag!). Wat de psychoanalyse van de Duitse achterban betreft, is het “dem Führer entgegenarbeiten” nog steeds een raadselachtig fenomeen ...als men hierbij voor ogen houdt dat de Duitsers voordien bekend stonden om hun slaafse “Untertanengeist” (met daarin een bepaalde “pikorde” van hoog naar laag). Niet voor niets werd Hitler aangesproken met “*mein Führer*” (en dit liefst met ontroering in de stem!), net alsof men hierdoor een stukje deelachtig werd aan zijn “verbluffend” leiderschap. Met als

gevolg dat men onvoorwaardelijk en zonder zich hierbij vragen te stellen, zijn uiterste best deed om het "de geliefde Führer" zoveel mogelijk naar zijn zin te maken op grond van zijn vermeende wensen en bedoelingen.

Administratieve collaboratie

Wat de *administratieve collaboratie* betreft, hiervoor meen ik te mogen verwijzen naar de hoofdstukken aangaande de Militärverwaltung, de Galopin-doctrine, het College van Secretarissen-generaal en de Nationale Landbouw- en Voedselcorporatie. Deze vorm van collaboratie lag vrijwel volledig in een "schemerzone" ... omdat uiteindelijk *iedereen* in overheidsdienst - voor zover niet gevlucht naar het buitenland - *onvermijdelijk* in zekere mate en op een of andere manier heeft samengewerkt met de bezettende overheid. De nodige "administratieve epuratie" na de bevrijding kon dan ook *onmogelijk* doorgevoerd worden volgens strikt objectieve en juridisch en statutair gereglementeerde maatstaven,... zodat dit heel wat haat en verbittering heeft doen voortleven bij de getroffen en hun gezinsleden.

Het nochtans zeer degelijk opgevat "Statuut van het Rijkspersoneel" (K.B. 2.10.1937) - ofschoon uitgevaardigd wanneer de oorlog zich reeds aankondigde - omvatte *geen enkele bepaling* omtrent de houding en het gedrag van de ambtenaar t.o.v. van een bezettende overheid, tenzij (indirect) de bepaling dat hij zonder de nodige toelating zijn post niet mag verlaten. *Tot op vandaag* wordt hierover nog steeds niets uitdrukkelijk gestipuleerd, alhoewel opeenvolgende Ministers van Ambtenarenzaken zich wél hebben laten verleiden tot het invoeren van allerlei andere en vaak zeer betwistbare wijzigingen van het Ambtenarenstatuut, ... die trouwens de goede werking van de overheidsdiensten zeker niet hebben verbeterd!

Het meest delicate aspect van de administratieve collaboratie is de onrechtstreekse of soms zelfs rechtstreekse medewerking aan de *Jodenvervolgving*, een problematiek die vooral gemeentelijke administraties en politiekorpsen kon in opspraak brengen. Voor het overige zat de ambtenarij bestendig ergens "tussen hamer en aambeeld". Wel was er heel wat passief tot actief verzet (obstructie, tegenwerking, protest, weigering en sabotage) tegen de maatregelen en eisen van de bezettende overheid, en veel ambtenaren en politiefunctionarissen hebben hiervoor een zware prijs moeten betalen, wat o.a. ook in Oostende het geval geweest is (getuige hiervan een ereplaketafel in de inkomhal van het Stadhuis).

Individuele politiek-ideologische collaboratie

Naast de georganiseerde en gestructureerde politieke collaboratie was er een bepaalde "stroming" op basis van *individuele* politiek-ideologische collaboratie ...of van een vaag sympathiseren met Duitsland. Hierover is zeer weinig onderzoek verricht, en wellicht is het intussen reeds te laat om hiermede nog te beginnen. Toch mag gesteld worden dat (trouwens sedert de jaren dertig) die "stroming" vrij sterk aanwezig was in bepaalde geledingen van de toenmalige samenleving, vooral onder intellectuelen, academici, leerkrachten, kunstenaars, letterkundigen, e.d., personen die wel iets zagen zitten in die zo geroemde "Nieuwe Orde" (een "gunstige vooringenomenheid" die zich trouwens niet beperkte tot de bezette gebieden doch die zelfs aanhang vond in Groot-Brittannië en tot in de USA!). Waren die mensen dan allemaal zo grenzeloos naïef? Vanuit onze hedendaagse bril bekeken, heel zeker, ...maar wie zijn wij dat wij hierover achteraf een vernietigend oordeel kunnen uitspreken??

Die "sympathisanten" (niet noodzakelijk nazi-sympathisanten) hebben doorgaans niemand kwaad berokkend, maar door hun meegaand gedrag hebben zij de bezetter ook nooit iets in de weg gelegd. Hitler heeft steeds gesteld "Wie niet met mij is, is tegen mij!", maar, omgekeerd, waren er ook heel wat verzetslieden die deze mening deelden. Het ging om *polarisatie*, en wie geen partij koos of een

afwachtende houding wou aannemen, kwam in een “grijze zone” terecht met veel schakeringen en nuances. En zij die overhielden naar een bepaalde richting, zonder zich daadwerkelijk te engageren, werden dan een betwistbaar randgeval waarover men eindeloos van mening kon verschillen ... maar die toch dreigden in de maalstroom terecht te komen indien de oorlogskansen zouden omslaan in een andere richting.

Tijdens mijn legerdienst in Duitsland had ik over een en ander ooit een diepgaand gesprek met een ex-medewerker van de Militärverwaltung. Hij dacht hierover : “Schliesslich war die Begeisterung, die Aufbruchsstimmung ziemlich verschwunden, auf beiden Seiten. Was in 1940/41 beinahe wie eine Liebesbeziehung begann, ist bald ein *distanziertes Verhältnis* geworden. Die Erwartungen und die Hoffnungen der Flamen haben sich nicht erfüllt. Die Euphorie der frühen Jahre war ein Missverständnis. Getäuscht haben sich vor allem die Flamen, besonders das V.N.V.. Deutschland wurde nicht zum Brückenbauer, als den sie ihn gern gesehen hätten. Im Gegenteil, statt sich in der *Zusammenarbeit* zu öffnen, zog der Nazi-Staat sich in eine Festung zurück und errichtete immerhin neue Mauern, voller *Mistrauen gegen alle Reformversuche*. Die Nazi-Lehrmeinung und andererseits die Lebenswirklichkeit des flämischen Nationalbewusstseins rückten deshalb *immer weiter auseinander*. Die Deutschen waren mit ihren *eigenen* Problemen beschäftigt. Und das die NSDAP anfänglich um der Menschen und nicht einer absoluten Idee willen gegründet wurde, dieser Gedanke spielte in Hitlers Weltanschauung längst keine Rolle mehr! ” . Wat zij “Zusammenarbeit” noemden ...en wij “collaboratie”, komt hierdoor duidelijk in een heel ander daglicht !

Tot slot dient hierbij ook nog het volgende te worden aangestipt: raadselachtig blijft het “volharden in de boosheid” (*errare humanum est, perseverare diabolicum* !), het feit dat de meerderheid van de collaborateurs nooit spijt hebben betuigd, doch integendeel overtuigd bleven van “hun groot gelijk”. Was dit uit verblinding? Of uit verdwazing? Of uit onwil om verder door het leven te gaan als een “loser”? Dit bleef en blijft nahangen in een hevige wrok tegen de Belgische Staat en in een maatschappelijk isolement via een eigen verenigingsleven (zoals het Sint-Maartensfonds). Uiteraard heeft dit het tot stand komen van amnestie zeker niet in de hand gewerkt! Wel moet worden opgemerkt dat (reeds kort na de oorlog) het ontstaan van de *Koude Oorlog* hen gesterkt heeft in hun overtuiging (“Zie je wel dat we gelijk hadden! De echte vijand, *het rode gevaar*, heeft al die tijd in Rusland gezeten!”...”Moest het te herdoen zijn, we deden nog eens hetzelfde!”). De veiligheidsdiensten (meegesleept in die speciale sfeer van de Koude Oorlog) verloren ook al vlug - en niet alleen in België - de nochtans nog steeds nodige belangstelling voor ex-nazi's, fascistten, neo-nazi's en andere extreemrechtse groeperingen,... maar spitsten zich wél toe op al wie links, syndicalist of progressief was! In elk geval heeft dit allemaal de naoorlogse beeldvorming over de collaboratie sterk beïnvloed, en zeker niet positief, zinvol en opbouwend ...

(wordt vervolgd)

ILLUSTRATIES: (uit de collectie André Asseloos)

- parade van de “Zwarte Brigade” op de hippodroom Wellington
- Solidariteitsfeest voor de Oostfronters in het “Schweizerhof” (23.11.1941)
- V.N.V.-bijeenkomst in Oostende

RAVERSIJDE TAFELTENNIS CLUB – 1ste DEEL

door **Michel CAPON (+)**

VOLLEY IN DE DUINEN

In de Raversijde duinen, tussen de campings RAMON en PETIT BRUXELLES (1), lag er een kleine zandige vlakke weidestreek. François FALIN, wonende in de onmiddellijke omgeving, vond dit plein zeker geschikt voor het beoefenen van de volleybalsport. Begin 1966 nam hij daartoe het initiatief, geflankeerd door Michel CAPON en Gilbert KINDT. Al gauw werd het nodige materiaal (palen, net en bal) bijeengebracht. Het volley terrein werd, zoals het hoort, uitgemeten en bijgesteld. Men kon starten.

Alle jonge mensen van de wijk Raversijde konden aantreden, hetgeen ook rijkelijk gebeurde. Wat opviel in dat jonge geweld was het feit dat de meerderheid uit jonge dames bestond.

Niet getreurd, de Raversijde compagnons bleven niet ter plaatse trappelen. Michel CAPON was voorheen lid geweest van de Oostende Tafeltennis club. Het succes noopte de initiatiefnemers om in de wintermaanden gebruik te maken van de gemeentelijke zaal van Middelkerke. Raversijde was trouwens tot 1971 gebied van Middelkerke.

Duistere krachten zouden de jonge vereniging aantasten. Inderdaad, buiten weet van de initiatiefnemers en andere spelers, had de voorzitter van de volleybal club The JUMPERS Middelkerke (2) de jonge Raversijde dames in 't geheim benaderd. Hij sloot hen aan bij zijn club en verbood hen verder te spelen in de Raversijde duinenweide. Dit alles gebeurde zonder de minste kennisgeving aan de Raversijde initiators. Al bij al was dit een allesbehalve keurige demarche van de Middelkerkse politiecommissaris Lucien SURMONT, voorzitter van The JUMPERS. Het gevolg was het langzaam doodbloeden van de Raversijde volleybal club.

In gedachten rijpte het idee om ook in Raversijde een pingpong club op te richten. Het nodige advies werd rechtstreeks verstrekt door René MENU, medestichter van Oostende T.T.C (3). Daarbij kreeg Michel CAPON ook de daadwerkelijke steun van vooral François FALIN. Ook Gilbert KINDT verleende zijn bijstand.

In eerste instantie werd er naar een zaal gezocht. Met de uitbaters van de vele kinderhomes werd contact gelegd. Toen waren volgende kindervakantieverblijven in Raversijde gevestigd (4):

- Home Central, Westlaan 52, nu vakantiecentrum Jean Pierre.
- Home Morgenster, Westlaan 38, nu bejaardentehuis.
- Home JACQUART, hoek Westlaan/Dwarsstraat (sinds fusie met Oostende 1/1/1971 Transvaalstraat), later geïntegreerd in vakantiecentrum Jean Pierre).
- Home Les Mouettes, Zeedijk 360, nu appartementsgebouw.
- Home Concordia, Oostlaan 101, nu Zeelaan met horecazaak Yellow Submarine.

Het grote probleem was de beschikbaarheid van de zalen. In de verlofperiodes waren deze homes uiteraard bezet met logerende kinderen. Vandaar was het zeer moeilijk om een geschikte zaal te vinden. Uiteindelijk kon met de uitbaatster van de Home Central een overeenkomst bereikt worden. De uitbaatster, Alice DEDEYSTERE, Wwe. August VANDENBROUCKE, was woonachtig in de Kerkstraat 21 te Middelkerke.

OPRICHTING V.Z.W.

Op 1/12/1967 werd door de compagnons de v.z.w. (vereniging zonder winstoogmerk) "RAVERSIJDE TAFELTENNIS CLUB" opgericht. De statuten telden 30 artikels. Art. 1 vermeldt o.a.... "welk voor doel heeft het beoefenen van de tafeltennissport".

De kleuren van de club waren blauw (art. 5). Het bestuur werd als volgt vastgelegd (art. 9):

Voorzitter (+schatbewaarder): Michel CAPON (°1935)

Secretaris: François FALIN (°1932)

Lid: Gilbert KINDT (°1935)

(vanaf 1/7/1969 werd F. FALIN voorzitter en M. CAPON secretaris).

Het lidgeld van de actieve leden werd vastgesteld op 100 F/lid. Een familiekaart kostte maximum 200 F.

UITVOEREND COMITE

Naast het bestuur was er een Uitvoerend Comité voorzien:

art. 11 statuten: Het uitvoerend comité is samengesteld uit minstens 3 vaste leden. Zij wordt jaarlijks benoemd door het bestuur met goedkeuring van de leden.

art. 12: Het uitvoerend comité vormt de schakel tussen het bestuur en de leden, en ook omgekeerd.

Het comité werd nadien bemand door:

- Marc BOUMANS (°1952)
- Roland TRATSAERT (°1952)
- Pierre T'JONCK (°1947)
- Michel COOPMAN

Dit comité kon op hun aanvraag een buitengewone algemene vergadering aanvragen (art. 21).

START

De "Bank van Roeselare" van Oostende, toen nog gevestigd in de Rogierlaan (directeur HOUTHUYS), werd bereid gevonden om als sponsor op te treden. De truien waren volledig blauw met achteraan op de rug het merkteken: "Bank van Roeselare". Het was de Oostendse sportwinkel DEWEERT die instond voor de levering.

Voor de eerste maanden en ter inleiding tot de tafeltennissport werd Jean SLEGGERS, speler (met klassement C2) bij Oostende T.T.C., maar wonende in Raversijde, bereid gevonden om de beginnelingen te instrueren.

De sportvereniging kon beginnen met 2 oude tafeltennistafels. Bij de oprichting waren er onmiddellijk 33 leden (19 volwassenen en 14 jeugdspelers) ingeschreven. Einde maart was dit uitgegroeid tot 65 actieve leden, waarvan een aanzienlijk gedeelte jeugd.

GEMEENTELIJKE SUBSIDIES

Op 22/12/1967 werd aan het gemeentebestuur van Middelkerke een subsidie-toestemming schriftelijk aangevraagd. Gezien het groot aantal leden moesten er 2 nieuwe degelijke tafels aangekocht worden, aan de toenmalige prijs van 5.500 Fx2= 11.000 F.

Aangezien de club de wens uitgedrukt had om in de Belgische competitie met 3 ploegen aan te treden waren er kosten te voorzien zoals:

- huur, verlichting, verwarming van de zaal
- verplaatsingskosten
- pingpong ballen
- administratieve kosten

Uit het verslag van de gemeenteraad van Middelkerke (5):

“Ook is er een aanvraag bij van een pingpong club gesticht te Raversijde. Gezien er niets omtrent deze club gekend is, zullen de personen uit deze club eerst naar het Schepencollege uitgenodigd worden, alvorens een eventuele toelage te ontvangen.”

Uiteindelijk werd op 4/4/1968 5.000 F toegekend “...voor de aankoop van tafels, paletten en eventueel blijvend materiaal.” (6).

Informatie terzijde: voor het jaar 1968 werden aan de verenigingen in Middelkerke volgende bedragen toegekend (7):

- voetbal Gold Start: 36.000 F
- Feestcomité van Raversijde: 24.000 F.
- Volleybal The Jumpers: 12.000 F.
- Basket MIBAC: 12.000 F.
- Boldersmaatschappij: 15.000 F.

INHULDIGING NIEUWE PASTOOR

De eerste Raversijdsse pastoor E.H. Denis VANGANSBEKE werd op 19/11/1967 te Dadizele aangesteld. Op 12/12/1967 werd hij opgevolgd door E.H. Joris VERBRUGGE (°1917) (8).

De inhuldigingsceremonie greep plaats in een weekend van deze winterperiode.

Er was een inauguratietoelt door de straten van Raversijde voorzien, waarbij hij ook langs het lokaal van Raversijde T.T.C. (Home Central) voorbijkwam. De jonge spelers hadden er niet beter op gevonden dan op de door de damp aangevroren vensters mooie tekeningen te kunstelen met o.a. de teksten als “Welgekomen” en dergelijke meer.

AANSLUITING BIJ DE BOND

Op 28/2/1968 werd de aansluiting bij de Belgische Tafeltennis Bond aangevraagd. Onmiddellijk daarop 12/3/1968 werd de aansluiting geacteerd onder nr. FOC92 van de “Fédération Royale Belge de Tennis de Table”.

FOC betekende: Fédération Occidental = West-Vlaanderen. De inschrijving van een actieve competitiespeler kostte 135 F, verzekering inbegrepen.

Ter gelegenheid van een verslag van de wedstrijd Oostende TTC-Lauwe (11-5) werd terzijde medegedeeld: “Onder impuls van Michel CAPON heeft zich een nieuwe club aangesloten met lokaal te Raversijde. Deze club zal volgend jaar aantreden in de derde provinciale reeks.” (9)

De eerste deelname van enkele Raversijdsse spelers aan een individueel tafeltennistornooi, ingericht door Telstar Oostende, gebeurde op 21/4/1968 in de zaal Noordstar J. Pourquaetstraat Oostende. Raversijdenaar Michel CAPON werd winnaar bij de niet-aangeslotenen, Roland TRATSAERT derde (10).

EERSTE EVENEMENT

Kermistornooi Raversijde T.T.C. op zaterdag 18/5/1968.

Voor de leden van de club werd ter gelegenheid van de kermis een tafeltennistornooi ingericht in de grote zaal van de Home Central. 42 deelnemers hadden zich ingeschreven. Het spelreglement zag er als volgt uit:

De wedstrijden werden betwist in 2 winnende sets. De verliezende speler bleef aan zijn tafel om de volgende match te kunnen arbitreran. De winnaar bezorgde de uitslag aan de hoofdscheidsrechter. Als winnaar van een set was diegene die eerst de 21 punten behaalde. Desnoods ging men hoger tot er een verschil van 2 punten was tussen de 2 opponenten.

De Zeewacht van 24/5/1968 berichtte:

"De meer dan 40 ingeschrevenen werden in 3 reeksen ingedeeld, waar het er telkens spannend aan toeging. De uiteindelijke finalisten zorgden voor het nodige spektakel en ook voor een mooi technisch spel".

Technische uitslagen:

= Reeks minder dan 11 jaar: 12 deelnemers:

1. Marc GOES
2. John CAPON
3. James CAPON
4. Ronny MALLENGIER

= Reeks jongeren: 14 deelnemers

1. Freddy DESCHACHT
2. Christian DEJONGHE
3. Freddy MYLLE
4. Daniel PYLYSER

= Reeks N.C. (Niet geklasseerden):

1. Laurette VANSTEENKISTE: 20-22, 21-19, 21-15 (11)
2. Michel CAPON (11)
3. Gilbert KINDT
4. Willem PYLYSER

EERSTE INTERCLUB WEDSTRIJD

T.T.C. Raversijde werd ingedeeld in de West-Vlaamse 3^e Provinciale B reeks. De eerste Raversijdse interclubwedstrijd greep plaats in de zeer verre uithoek van onze provincie, zijnde de tafeltennisclub HOPPEBEL WATOU.

Op woensdagavond 2/10/1968 om 20.00 u werden de Raversijdenaars verwacht in de danszaal-feestzaal 't Hommelhof, Grote Markt, te Watou.

Normaal moest de wedstrijd, zoals officieel aangegeven, in het weekend op zaterdag 5/10/1968 hebben plaatsgegrepen. Aangezien er een dansavond voor deze zaterdagavond voorzien was, werd de wedstrijd enkele dagen naar voor geschoven, hetzij de woensdag 2/10/1968. Het was voor de Raversijdenaars geen gemakkelijke opdracht. Iedereen ging gaan werken en moest in de vooravond nog de verre verplaatsing maken. Michel CAPON was de chauffeur van het viertal. In de auto onderweg werd een lichte maaltijd genuttigd.

Niet lang voor het voorziene aanvangsuur werden de moedige Raversijdenaars enthousiast door de vele jonge knapen van Watou onthaald. Waarom zo uitbundig? Bij het uitstappen van de auto viel het de jonge kapoenen op dat er zich in het gezelschap een zeer jonge opvallende hinde bevond, ook voorzien van een sportzak en de markt overstak richting danszaal. Blijkbaar was die een meer dan grote uitzondering.

De Hoppeclub werd geleid door de lokale adjudant-chef van de Rijkswacht aldaar, Lucien VRANKEN. Met veel lawaai en poeha renden de jong snaken de feestzaal binnen al roepend: "Adjudant, adjudant, d'er is ne meiske meel!" Inderdaad: T.T.C. Raversijde maakte de opwachting met 3 mannen en een 18-jarige jonge dame. De herrie was zo spontaan en luidruchtig dat de Raversijdenaars bij het begin van de ontmoeting er ontdaan en versteld bijstonden. Wat nu ? Wat zou het vervolg zijn?

Bij de thuisploeg waren 3 van de 4 spelers D6 geklasseerden. De Raversijdse bezoekers waren allen "Niet geklasseerden" (N.C.= non classé). De waardeklassementen waren:

A van 1 tot en met 6: A1 tot A6

B van t.e.m. 6

C van t.e.m. 6

D van t.e.m. 6

NC = Niet geklasseerden (waarbij ook de debutanten-starters)

Bij een interclubwedstrijd spelen 4 spelers van elke club onderling allemaal tegen elkaar. Bijgevolg komt men aan $4 \times 4 = 16$ matchen. De uitslag kan variëren van 16-0 tot 9-7 of gelijkspel 8-8 en zo verder. De winnende club ontvangt 2 punten, nihil voor de verliezers. Bij een gelijkspel (8-8) wordt aan elke club één punt toegekend.

Het lokale weekblad "De Zeewacht" rapporteerde hierover: (12).

Watou B – Raversijde A: 6-10

In IIIe Provinciale B werd de eerste competitie-match gespeeld tussen Watou B en Raversijde A. Dit eerste treffen zorgde reeds voor een verrassing doordat het debuterende Raversijde een tegenstrever als Watou – vorig jaar derde en nu titel ambities – overwon met 6-10. Door zenuwen overmand stond Raversijde bij het begin met 3-1 in het krijt. Ze konden zich echter herpakken zodat via 4- de stand uitliep op 6-10 winstcijfers (sets 17-24, o.m.). Feliciteren we echter de volgende spelers: voorzitter CAPON Michel, die met 3 overwinningen de basis legde van de verdiende zege. T'Jonck Pierre, die met 2 overwinningen ook zijn steentje bijdroeg. Kapitein DEVOLDER André die 3 overwinningen behaalde en VANSTEENKISTE Laurette, met 2 overwinningen die de revelatie der competitie kan worden. Merk op, dat deze laatste drie spelers slechts 3 maanden spelen....T.T.C. Raversijde zal ontgensprekelijk nog van zich laten spreken !!

Voor wat de eerste match van de B-ploeg betrof, die speelden thuis hun eerste wedstrijd tegen het Iepers Hellebaard B. De Zeewacht hierover (13):

"De B-ploeg die uitkwam tegen Hellebaard B verloor met 6-10. Mits wat meer meeval moesten TRATSAERT, BOUMANS en PYLYSER elk een match meer gewonnen hebben. Een puntendeling ware derhalve de meest logische uitslag geweest. Niettemin een goede uitslag voor deze debutanten."

19 oktober 1968. Wedstrijd Westende-Raverijde A. Van l. n. r. : André Devolder, Michel Capon, Laurette Vansteenkiste, Pierre T'Jonck

Binnenzicht speelzaal Home Central, Westlaan Raversijde. Links Michel Capon, rechts John Capon

POSITIEF VERVOLG

Ook de volgende wedstrijd van Raversijde A tegen Hellebaard Ieper werd met 13-3 gewonnen. Het "Nieuwsblad" van 18/10/1968 gaf volgend verslag: "in 3^e B zal Westende A, een grote kanshebber, op felle tegenstand stuiten van Raversijde A, die over een klasrijke Laurette VANSTEENKISTE beschikt die nog maar een paar maanden geleden met tafeltennissen begon en reeds prachtige uitslagen behaalde. Verleden zaterdag won zij haar 4 kampen. Een element met toekomst."

In hetzelfde weekend won Raversijde B verdiend in en tegen Veurne A met 7-9. De start van beide Raversijdse ploegen kon niet beter!

VERWIJZINGEN

- (1) Beide campings werden einde 2010/begin 2011 volledig opgeruimd.
- (2) The Jumpers Middelkerke: gesticht in 1960: (De Zeewacht 14/05/2010).
- (3) Oostende Tafel Tennis Club: Stichting 28/12/1957 door René MENU – Louis DEBEUL – Marcel VERDREN. Lokaal Zeemanstehuis (El Mar), Sint Petrus- en Paulusplein, 6, Oostende. Lokaalhouder: VANOUPLINUS.
- (4) CAPON Michel: Een kinderbetoging in 1967; in Graningate nr. 117, jan. febr. maart. 2010 blz. 4.
- (5) De Zeewacht 16/2/1968.
- (6) Archiefbundel Raversijde T.T.C.
- (7) De Zeewacht 16/2/1968.
- (8) CAPON Michel: De aanhechting van Raversijde bij Oostende in 1970, in De Plate, nr. 11, nov. 2009 blz. 225-241.
- (9) De Zeewacht 22/3/1968.
- (10) De Zeewacht 26/4/1968.
- (11) Snoodaards beweerden nadien dat CAPON speelster VANSTEENKISTE uiteindelijk zou hebben laten winnen. Daardoor zou ze geïnteresseerd worden in de tafeltennissport en Raversijde T.T.C. Wat later zou blijken dat ze koos voor de pingpong en de Volleybal Club The Jumpers Middelkerke van commissaris L. SURMONT...
- (12) De Zeewacht 11/10/1968.
- (13) De Zeewacht 13/11/1968.

door Emile SMISSAERT (red.)
en Yves DINGENS (research)

Deel 1: de mens **privaat**. 1ste stuk :

* *INLEIDING* :

1. Memorialen :

Ergens in oktober 1898 opperde de toenmalige, toonaangevende, liberale krant "*Echo d'Ostende*" de bedenking, dat in de stad Oostende tot hiertoe nog geen enkel standbeeld te vinden was. Tien jaar eerder, in 1888 dus, waren er wél plannen om een monument op te richten ter ere van de burgemeesters die Oostende hielpen groot maken. Echter : het bleef bij een voornemen, meer niet. Wél was, toen al, reeds een plaats voorzien : op de zgn. "*Place Elleptique*", letterlijk vertaald als het "Elliptisch [langwerpig rond] plein" dat later voor een tijd de benaming "*Place de la Commune*" [gemeenteplein] toegekend kreeg. Om op 5 augustus 1901, naar aanleiding van de inhuldiging van een memoriaal voor onze eerste vorst-begunstiger, voorgoed omgedoopt te worden tot het "*Leopold I-plein*". Een passende plaats, want het was toenmaals hét belangrijkste verkeersknooppunt tussen de destijds als "nieuwe -" en "oude"- stad gekende grote stadsdelen.

Aan de leiding was, op dat moment en trouwens tijdens het grootste part van de Belle Epoqueperiode (ca.1880-1914), de in brede kringen populaire, vrijwel alom gerespecteerde burgemeester Alfons (eigenlijk : "Alphonse") PIETERS (op het hoogtepunt van zijn leven [56 jaar] en zijn carrière [1882-1912]). Die, terloops gezegd en wel heel toevallig, daar zeer dichtbij woonde: hoek Karel Janssenslaan 35 met de Sint-Peterburgstraat (thans Leon Spilliaertstraat). Hij hield als burgervader - immer namens de stad, maar voor de gelegenheid ditmaal in tegenwoordigheid van koning Leopold II - de feestrede. Zeer welbespraakt als hij was en in vol ornaat gekleed met steek : in plechtige zij het hoogdravende bewoordingen die ons-uit-2012 stijfjes en buitenissig in de oren zouden klinken. De ceremonie verliep bovendien enkel in de Franse taal, zoals toen in Vlaanderen algemeen gebruikelijk was want het Frans werd er beschouwd als dé cultuurtaal van en in België. Dat was insgelijks de denkwijze en voorkeur zonder meer van Pieters zelf – als notabele, als politicus, als mens -, zijn magistraat en de leidende klasse. Zeldzaam waren 'moedigen' – de betiteling is niet overdreven – die van een andere mening, een consequente levensstijl en handelwijze waren. Wij hebben sindsdien geleidelijk aan maar gestaag een hele lange, ongemeen verdienstelijke ontvoogdingsweg afgelegd ... Hulde aan hen allen !

2. Zijn familienaam :

Vrij alledaags. Immers, in België is "Peeters" de meest voorkomende familienaam (nog vóór "Janssens" die insgelijks nergens opzien baart, tenzij momenteel in hoogpolitieke kringen ...). In West-Vlaanderen minder. De variant "Pieters" kwam, begin de jaren 2000, als volgt voor: 5000 in België, 1000 in West-Vlaanderen (tgo. 250 in Oost-Vlaanderen). De betekenis komt van de welbekende apostel "*Petrus – Sinte Pieter*" : steenrots. Pieter werd vroeger wel eens "Pier" en zo krijgen wij ... "*Piers*", de familienaam van een veel latere "*Jan* - ", insgelijks langdurig "*burgemeester*" (1959-1980) van de stad Oostende (1).

3. Summiere levensschets :

Pieters, Alphonse Hubert (° Oostende 29 mei 1845 - + Brussel 30 mei 1912)

- Politieke loopbaan :
 - gemeenteraadslid Oostende : 1/1/1885 – 17/1/1888;
 - schepen Oostende : 17/1/1888 – 7/10/1892;
 - burgemeester Oostende : 7/10/1892 - + 30/05/1912;
 - Belgisch Kamerlid: 1892 – 1894.
- Persoonlijke gegevens :
 - vader: Pieters, François Fidèle (+ Oostende 28/12/1867);
 - moeder : Rycx, Monique Françoise (+ Gistel 20/11/1891);
 - gehuwd met : Addams, Caroline Hope, te Oostende op 26 juni 1875;
 - broers: Pieters, Antoine (?)
Pieters, François Antoine (°1844 - + ?)
- Kinderen :
 - Pieters, *Fanny* (° Oostende 13/06/1876 - + ?)
x Cluzeau, Armand Jean Théodore : 10/10/1896.
 - Pieters, *Nora*
x Brulé, E. : 1907
 - *Alice*
x Serruys, Octave.
- Studies : humaniora O.L.Vrouwe College Oostende.
- Beroep : aanvankelijk 'brouwer', daarop 'zonder'.
- Overige mandaten, functies en activiteiten :
 - majoor bij de Burgerwacht : 4/4/1886 – 1892;
 - comiteit en voorzitter van de "Association libérale" : 1895-1905.
- Eretekens :
 - ridder in de Leopoldsorde;
 - tot officier bevorderd.
- Adres : 1877-1912: te Oostende, Nieuwpoortsesteenweg 39; omgezet naar :
Karel Janssenslaan 35.
- Overlijden, eerder onverwacht, - niet te Oostende, wel in Brussel - op 30 mei 1912.
- Begrafenis op kosten en met medewerking van de stad, te Oostende (burgerlijk) : maandag 3 juni 1912, op het 'kerkhof Paster Pype' (Nieuwpoortsesteenweg) (2).

Heemkundige O. Vilain (° 1924) heeft, vooraleer hij zijn door tal van lezers gesmaakte en door sommigen zelfs uitgeknipte bijdragen in feuilletonvorm, "*De tijd van toen*", voor vele jaren aanvatte en die gepubliceerd werden in het weekblad "*De Zeewacht*" (begin de negentiger jaren van vorige eeuw), allereerst een soort 'voorproevertje' gemaakt en wel een column gewijd aan de figuur van ... A. Pieters die vooraf als enige verscheen in "*De Streekkrant: editie Middenkust*". Het lokale kantoor (dat inmiddels allang opgeheven is, zoek niet) van beide kranten lag toenmaals haaks op de ingang voor het publiek van het Stadhuis, Vindictivelaan 1, gesitueerd vlak vóór het begin van ... ja, de Alfons Pieterslaan ! Maar kom, dit is hier door ons wat schalks en terloops opgemerkt en geschreven, - zonder meer.

Dhr. Vilain heeft de kern van deze verbintenis voor het leven als volgt weergegeven:

" (...) Na het burgerlijk huwelijk op het stadhuis [toen Wapenplein] huwde hij met Caroline Addams [(1853-1947), een dochter van een dominee] tweemaal kerkelijk : eerst volgens de Anglicaanse ritus in de Engelse kerk [Langestraat], later in de sacristie van de [katholieke] Sint-Pieterskerk [de voorganger van de Sint-Petrus en -Pauluskerk]. Bij deze laatste plechtigheid waren er evenwel *geen zegeningen, bij gebrek aan Roomse dispensatie*. Uit dat huwelijk zullen drie dochters voortspruiten (...) ".

Benieuwd naar mogelijks nog wat méér detaillering en opfrissende sfeerschepping, sloegen wij er de "Echo d'Ostende" van daags nadien, 27 juni 1875, op na:

" (...) Gisteren werd het huwelijk van dhr. Alphonse Pieters met mej. Caroline Hope Addams in onze stad voltrokken. Te dezer gelegenheid hebben de fanfares (sic) van de Burgerwacht – waar dhr. Pieters onderluitenant van is – voor mej. Addams en voor dhr. Pieters twee briljante serenades ten beste gebracht. Gisterenmorgen, *na het kerkelijk huwelijk in de Sint-Pieterskerk, is het jonge koppel de huwelijkszegening gaan ontvangen in de Anglicaanse tempel* (cursivering van ons!). Deze ceremonie heeft naar deze tempel een grote volkstoeloop aangetrokken. Kapelaan Sydney Fleming leidde de dienst en heeft de jonggehuwden gezegend; onderwijl zongen op het doksaal meerdere juffrouwen van onze Engelse kolonie gelegenheidshymnen. Deze plechtigheid die in haar eenvoud indruk maakte, heeft menige toehoorder ontroerd. Het altaar had een heel bijzondere versiering met bloemen gekregen. Mevrouw Fleming en enkele jongedames waren zo vriendelijk om zich deze bebloeming aan te trekken. De jonggehuwden zullen dankzeggen voor deze attentie (...) ".

Getuigen waren enerzijds de heren Francis Addams, rentenier, en Franciscus Antonius Pieters (°1844), zijn broer, t.g.v. de Anglicaanse ritus. Anderzijds in de sacristie van Sint-Pieters E.H. Decoster als officiant, met als getuigen ditmaal de heren J. Bratsun en F. Pieters.

Waar Alfons (toen nog in officiële stukken vermeld als "brouwer" van beroep) en Caroline zich voorlopig metterwoon vestigden, is ons niet bekend. In afwachting, wellicht bij verwanten of bij kennissen? Een feit is wel, dat de Pieters(en) spoedig daarop een hoekhuis bouwden of lieten zetten, gesitueerd aan de Sint-Petersburgstraat (later omgedoopt tot Leon Spilliaertstraat) en de toenmaals zgn. Nieuwpoortsesteenweg 39, sedert 1887 (?) gekend als de voorname Karel Janssenslaan 35. Dit herenhuis werd, na 1947 (= de overlijdensdatum van Mevrouw weduwe Caroline Pieters-Addams) zoniet verkocht aan, dan toch betrokken en gehuurd door de destijds zeer bekende advocaat Willy Degrave (1905-1983), "een begaafde en snedige pleiter, (...) vnl. in de Franse taal", die er zijn studie/kantoor had (3). Het gebouw is ergens in de tachtiger jaren van de vorige eeuw afgebroken en aldaar prijkt (letterlijk en figuurlijk bedoeld) nu een appartementsgebouw, *residentie "Vivaldi"* (heden opnieuw met het huisnummer 39). Tweemaal zo hoog en luxueus. En, wat opmerkelijk is in zijn presentatie: van buiten gezien, door zijn uitvoering in gele bakstenen, met witte ramen en, kant K. Janssenslaan, voorzien van stijlvolle, grote ruw-betonnen balkonblokken en witte modern ogende relingen. Het mag gezien worden!

* GROOT (PUBLIEK) EERBETOON N.A.V HUN 25 JARIG HUWELIJK : op zondag 1 oktober 1900.

Een grote “Burgemeester Pieters”- stadsmanifestatie. Hoewel de officiële (maar in feite wat voorgewende) aanleiding hun zilveren huwelijksjubileum (1875-1900) was, ging het in essentie om een uitgebreid in de bloemetjes zetten van en dankzegging aan een al jarenlange zo goedgeziene, door de resultaten bewezen succesvolle, tevens bij zeer velen populaire en erkende opperste leider en –figuur, - hij die mede zijn stad wist op te werken tot, in zijn tijd althans, de allure van één der weinige Europese topbadsteden !

(Af en toe zeer) Vrij naar de berichtgeving van de “Echo d’Ostende” d.d. 2 oktober 1900 :

Een indrukmakend openbaar feest. Eerst in het schone, vierkante “grote salon” van het Casino [binnenin het gebouw van het Stadhuis op het Wapenplein]. Daarna en gevolgd door een soort machtsontplooiing en optocht der jeugd van de steeds aangroeiende en toen in bloei verkerende stadsscholen op het voornoemde ‘Grote Markt’-plein. Ter ere van *onze* Burgemeester en de zijnen, “contenant les plus belles marques d’estime et d’affection”.

Redevoeringen, de ene al wat langer uitgevallend dan de andere, werden voor het merendeel – niet uitsluitend – in het Frans afgestoken. Door Alphonse Van Iseghem (de stadssecretaris), door een meisje (*‘son petit speech, très-bien tourné’*) en door een jongen (“*‘dans un langage flamand’* van dewelke het accent en de zuiverheid elkeen verwonderde”). De gelauwerde Burgemeester zelf sprak, zeer ontroerd, hiervoor woorden van dank uit, terwijl Mevrouw C. Pieters-Addams ondertussen het door de Oostendse bevolking (door middel van inschrijving) geschonken beeldhouwwerk, getiteld ‘*De liefdadigheid*’ (“*La Charité*”), van Brusselaar Vinçotte bewonderend aankeek. Twee “voorvallen” pookten bij de aanwezigen het vuur nog aan. Charles Van Iseghem, toenmaals schepen en bejaard geworden, bracht in herinnering hoe hij, 25 jaar geleden, Alfons en Caroline in de echt verbond op het stadhuis. En dan: het aanbieden van een boeket bloemen aan de jubilaris door ... de oude hulp in de huishouding van Pieters die ‘Alphonse’, heel klein nog, wiegde op haar knieën.

Het tweede deel van de huldeviering was voorbehouden aan de stadsscholen die elk een vlag met de Belgische driekleur ontvingen en die plechtig overhandigd werden door de Burgemeester. Eventjes 4.200 (!) jongens en meisjes stonden buiten opgesteld op de “Markt” en defileerden na de speech (*‘een mooie toespraak’*) van de Schepen van Openbaar Onderwijs in groep vóór de ‘Pietersen’, de schepenen en hun genodigden die van op het balkon van het stadhuis hun ordelijke optocht, 22 (!) minuten aan een stuk marcherend, gade sloegen en toejuichten ! Waarlijk, een hoogtepunt in stad !!

In een volgende bijdrage komen wij daaromtrent nog uitgebreider qua animatie en sfeer op terug., alsook met nog méér weetjes en curiosa. Tot dan ?

(1) MAES, Noël : *Pieters & Co*, in: West-Vlaamse familienamen (nr. 147). Gepubliceerd in : Krant van West-Vlaanderen ; 19 september 2003, p. 2.

(2) Opmaak : Y. Dingens.

(3) VAN DEN ABEELE, Andries : De balie van Brugge (2009), p. 134.

PLATE – VEILING 2013

Schikkingen betreffende de veiling

1. De aanbieder moet een getypte, of minstens zeer goed leesbaar geschreven lijst samenstellen.

Bij boeken: titel, auteur, uitgever en datum vermelden;

Bij andere stukken of het een origineel of herdruk is.

Wij aanvaarden **geen** fotokopieën meer.

De lijst moet samen met de te veilen stukken binnengebracht worden in het Stadsmuseum, Langestraat 69, Oostende op zaterdagen 12 en 19 januari, van 10.00 uur tot 12.30.00 uur en van 14.00 uur tot 17.00 uur. De stukken zullen bij het aanvaarden gecontroleerd worden. Er worden geen stukken meer aanvaard de avond van de veiling.

2. De geschatte waarde per stuk moet minstens 3 Euro bedragen.
3. Op zondag 27 januari, tussen 10.00 uur en 12.00 uur, zullen de aangeboden stukken te bezichtigen zijn in het Stadsmuseum. De lijst met de te veilen stukken zal reeds beschikbaar zijn. Wie op de kijklidag niet kan komen kan de veilinglijst terugvinden op de website (www.deplate.be).
4. Op de avond van de veiling, donderdag 31 januari 2013, zal de lijst ook te koop aangeboden worden.
5. Het bestuur behoudt zich het recht voor de veiling te annuleren indien het aanbod te schraal is.
6. Verder blijven de vroegere schikkingen van toepassing:

Een % komt te goede van De Plate. Dit procent werd vastgesteld op 20 % dat afgehouden wordt van de verkoopsom;

De stukken (boeken, foto's, affiches, plannen, enz. maar geen breekbare voorwerpen) moeten betrekking hebben op Oostende of de Kuststreek

LIDGELD 2013

Het lidgeld voor het lidmaatschap bij de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate is voor 2013 vastgesteld als volgt:

Aangesloten lid	€ 15
Steunend lid	€ 25

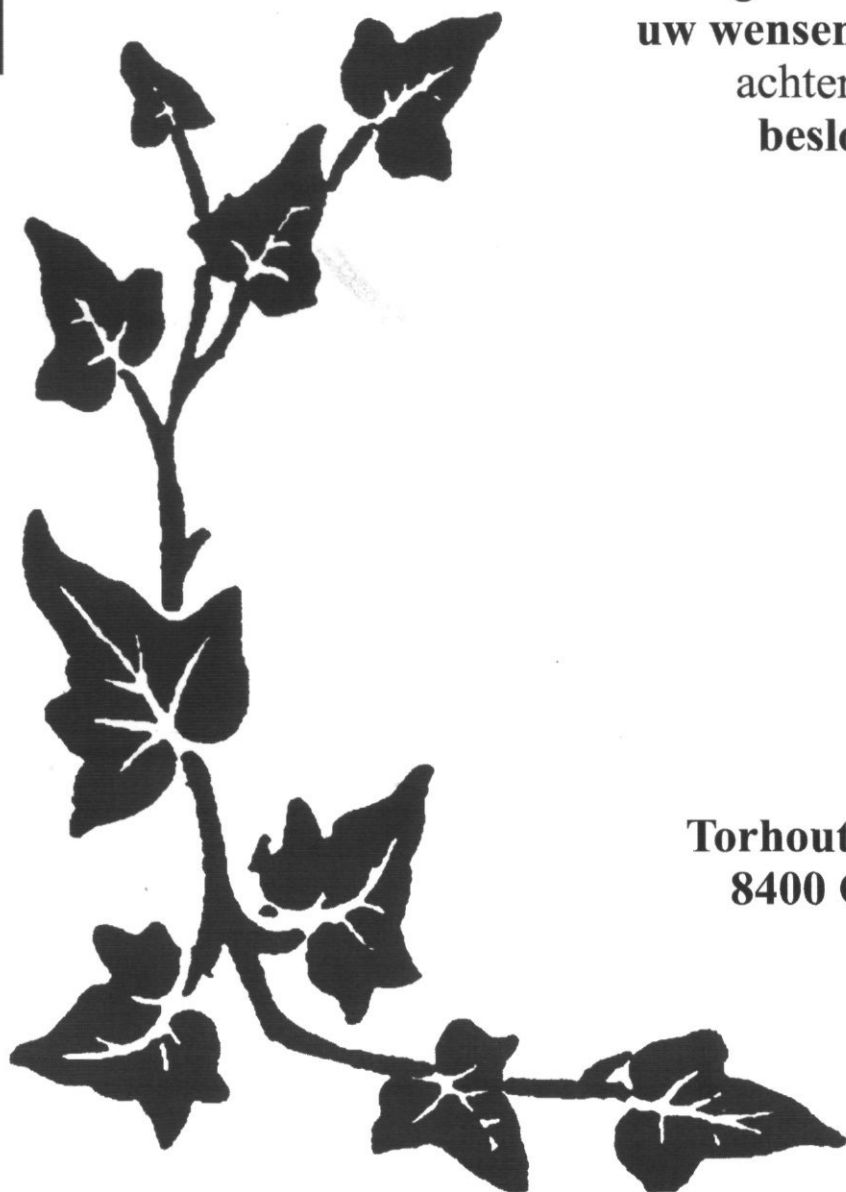
Enkel zij die tot nu toe niet gestort hebben (laatste storting ontvangen op 30 november) vinden hierbij een stortingsbulletin.

Fernand MUS
Penningmeester

Uitvaartverzorging - Funerarium

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontrakt**
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059/80.15.53